

نشست تخصصی مروری بر اشکالات فقهی بورس

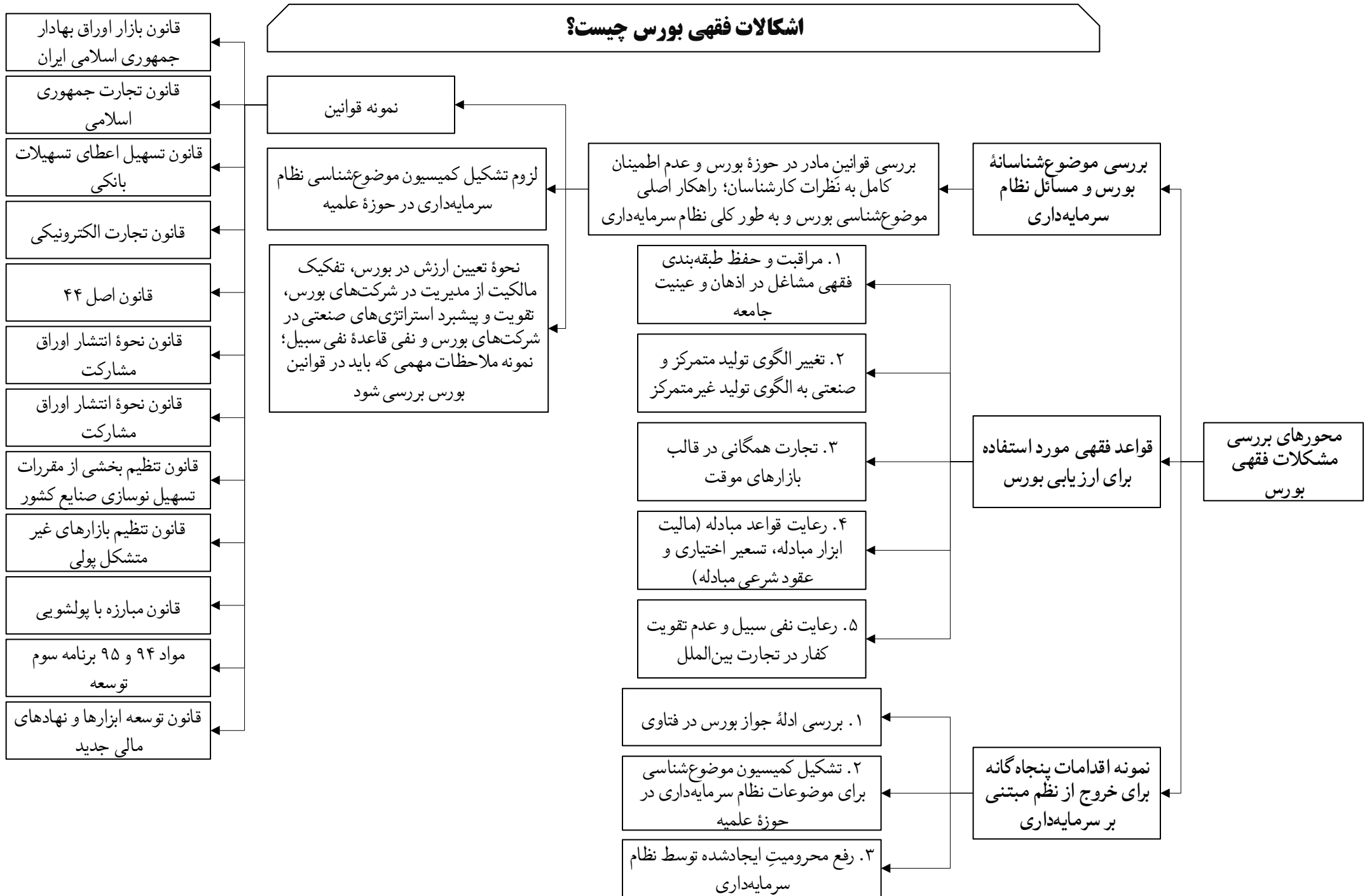
محورها:

۱. موضوع شناسانی بورس و مسائل نظام سرمایه‌داری چگونه است؟
۲. قواعد فقهی ارزیابی بورس کدام است؟
۳. راهکار عملی خروج از نظم مبتنی بر نظام سرمایه‌داری چیست؟

شناسنامه:

جزوه پیش رو متن پیاده شده نشست تخصصی مروری بر اشکالات فقهی بورس است که توسط حجت الاسلام علی کشوری (دبیر شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی) در اداره کل تبلیغات اسلامی قم در تاریخ ۱۳ خردادماه ۱۳۹۹ برگزار شده است.

اشکالات فقهی بورس چیست؟

فهرست مباحث

۱. «بررسی موضوع شناسانه بورس و نظام سرمایه‌داری»، «قواعد فقهی ارزیابی بورس» و «راهکار خروج از نظم مبتنی بر سرمایه‌داری در اقتصاد»؛ سه سرفصل مورد بحث در جلسه ۱
۲. بررسی قوانین مادر در حوزه بورس و عدم اطمینان کامل به نظرات کارشناسان در این حوزه؛ راهکار اصلی موضوع‌شناسی بورس و به طور کلی نظام سرمایه‌داری ۳
- ۲/۱. قوانین مادر؛ نتیجه و جمع‌بندی کارشناسی‌های نظری و تجربی در هر موضوع ۴
- ۲/۲. لزوم تشکیل کمیسیون موضوع‌شناسی در حوزه علمیه؛ جایگزین اعتماد مطلق بر قول کارشناسی توسط فقها و مراجع ۶
- ۲/۳. لزوم بررسی خط‌مشی‌ها و سیاست‌گذاری‌های شورای عالی بورس در نسبت با فقه اسلامی؛ نمونه‌ای از قوانین مادر حوزه بورس برای موضوع‌شناسی دقیق‌تر این حوزه ۷
- ۲/۴. «نحوه تعیین ارزش در بورس»، «تفکیک مالکیت از مدیریت در شرکت‌های بورس» و «تقویت و پیش‌برد استراتژی‌های صنعتی در شرکت‌های بورس»؛ سه ملاحظه موجود در سهام اوراق بهادار ۱۰
- ۲/۵. نفی قاعده «نفی سبیل»؛ مفاد ماده ۱۴ و ۱۵ و وظایف شورای عالی بورس ۱۸
- ۲/۶. بانک؛ نمونه دیگری از موارد عدم دقت در موضوع‌شناسی موضوعات نظام سرمایه‌داری ۱۹
۳. پنج قاعده فقه‌المکاسب؛ قواعد فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس ۲۵
- ۳/۱. مراقبت و حفظ طبقه‌بندی مشاغل در اذهان و عینیت جامعه؛ اولین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس ۲۵
- ۳/۲. تغییر الگوی تولید متمرکز و صنعتی به الگوی تولید غیرمتمرکز؛ دومین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس ۲۸
- ۳/۳. تجارت همگانی در قالب بازارهای موقت؛ سومین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس ۳۰
- ۳/۴. رعایت قواعد مبادله (مالیت ابزار مبادله، تسعیر اختیاری و عقود شرعی مبادله)؛ چهارمین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس ۳۱

- ۳/۵. رعایت نفی سبیل و عدم تقویت کفار در تجارت بین الملل؛ پنجمین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس ۳۲
۴. «بررسی ادله جواز بورس در فتاوی»، «تشکیل کمیسیون موضوع شناسی در حوزه علمیه» و «رفع محرومیت ایجاد شده توسط نظام سرمایه داری»؛ سه راهکار خروج از نظام سرمایه داری ۳۳
- پیوست ها ۳۵
- پیوست ۱: بخشی از سخنان استاد علوی بروجردی در موضوع اقتصاد آزاد ۳۵
- پیوست ۲: کاهش ارزش پول ملی ۳۵
- پیوست ۳: معنای معذر و منجز ۳۶
- پیوست ۴: قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران ۳۸
- پیوست ۵: قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه های طرح و تسریع در اجراء طرحهای تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانکها ۵۲
- پیوست ۶: قانون تجارت الکترونیکی ۵۴
- پیوست ۷: قانون اصل ۴۴ ۶۸
- پیوست ۸: قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت ۱۰۷
- پیوست ۹: قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور ۱۱۵
- پیوست ۱۰: قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی ۱۱۹
- پیوست ۱۱: قانون مبارزه با پولشویی ۱۲۱
- پیوست ۱۲: قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی ۱۲۴
- پیوست ۱۳: قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران ۱۳۰
- پیوست ۱۴: قانون عملیات بانکی بدون ربا ۱۴۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم و الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على سيدنا و نبينا و شفيعنا فى يوم الجزاء ابى القاسم محمد ﷺ و على اهل بيته الطيبين الطاهرين سيما بقية الله فى الارضين ارواحنا لاماله الفداء و عجل الله تعالى فرجه الشريف و اللعن الدائم على اعدائه اعداء الله من الآن الى قيام يوم الدين.

خير مقدم عرض ميکنم خدمت برادران محترم و فضلاى گرامى همانطور که به استحضار شما رسیده است، قرار است به فضل الهی در جلسه امروز مرورى به اشکالات فقهی مسئله بورس داشته باشیم و إن شاء الله در جلسات آینده ميتوان اين بحث را تفصیلى تر و تکمیل تر هم مطرح کرد.

۱. «بررسی موضوع شناسانه بورس و نظام سرمایه داری»، «قواعد فقهی ارزیابی بورس» و «راهکار خروج از نظم مبتنی بر سرمایه داری در اقتصاد»؛ سه سرفصل مورد بحث در جلسه
بنده در مجموع در جلسه امروز سه مطلب را إن شاء الله خدمت دوستان عرض خواهم کرد:

۱- بررسی موضوع شناسانه مسئله بورس و مسائل مربوط به نظام سرمایه داری: این سرفصل از این جهت اهمیت دارد که وقتی کلمات دروس خارج و برخی فتواها بررسی میشود، فهمیده میشود که موضوعی که حکم کلی بر آن تعلق گرفته است، به درستی شناسایی نشده است. پس لازم است یک بحث موضوع شناسانه را مطرح کنیم تا واقعیت بورس و دیگر مسائلی که در نظام سرمایه داری مطرح است (مانند بانک و غیره) بیشتر واضح شود. بخش عمده عرایض بنده در این جلسه به همین مطلب اختصاص دارد.

۲- اصول و قواعد فقهی ای که بر اساس آن مسئلهٔ بورس را ارزیابی میکنیم: البته بحث قواعد فقهی ای که با استناد به آنها حکم خواهیم کرد که آیا میتوان بورس را به عنوان یک ساختار اقتصادی و معیشتی در جامعه تجویز کرد یا خیر؟ این قسمت بحث تفصیلی دارد که در دورهٔ فقه المکاسب^۱ مقداری آن را مطرح کرده ایم.^۲ اصل اینکه قواعد فقهی را برای حکم دادن در حوزه نظام سازی باز تعریف کنیم، ضرورت دارد. بنده به برخی از این قواعد فقهی مورد نیاز در نظام سازی اسلامی در این جلسه اشاره خواهم کرد و البته سعی میکنم به اندازهٔ وقت جلسه آن را به مسئلهٔ بورس تطبیق کنم.

۳- راهکارهای خروج از نظام سرمایه داری: دوستان و دانشمندان حاضر در جلسه استحضار دارند که اگر صد ها جلسهٔ نقد هم گذاشته شود و عدم تطابق پیشنهاد های نظام سرمایه داری با شریعت را بحث کنیم، اما نتیجهٔ بحثمان تنها یک فتوا باشد و ترسیم مسیری برای خروج از این وضعیت نباشد، در نهایت منجر به انزوا خواهد شد. آن کسی میتواند این صحنه را مدیریت کند که در حال طراحی مسیر نظام سازی است.

بنابراین شاید بخش سوم به یک حیث از دو بخش دیگر مهمتر باشد، البته از لحاظ مفهومی وابسته به آنهاست اما از حیث اهمیت اگر بخش سوم (یعنی چگونگی مدیریت تحولات تحمیل شده از جانب نظام سرمایه داری) را بحث نکنیم، با بیان فتوا به صورت انتزاعی و مجرد نمیتوان با این چالش بزرگ رو به رو شد. در سال های سابق فتوای تحریم رایتل را داشته ایم^۳، اما الان یکی از مهمترین اپراتور های کشور است. تقریباً جمهور فقهای فعلی، مخالف وضعیت فعلی فضای مجازی

۱. دورهٔ فقه المکاسب (سی و هفتمین دوره از دانشنامهٔ الگوی پیشرفت اسلامی) که در تاریخ ۲۱ الی ۳۱ شهریور در مسجد امام حسن عسکری علیه السلام در قم مقدسه برگزار شد.

۲. امروز هم دوستان بعد از یک تاخیر این دوره را تدوین کرده اند و در دسترس است.

انتقال از متن

۳. آیات عظام مکارم شیرازی، سبحانی، نوری همدانی و علوی گرگانی نظر خود را در خصوص راه اندازی سرویس مکالمه تصویری در نسل سوم اپراتور های تلفن همراه اعلام کردند.

آیت الله ناصر مکارم شیرازی: به یقین مفسد این کار از فوائد آن بیشتر است و منشاء مفسد جدیدی در جامعه ما که متأسفانه درگیر مفسد مختلفی است خواهد شد و با توجه به این که ضرورتی برای اصل این کار نیست بنابراین شرکت های خصوصی و دولتی باید از آن خودداری کنند. آیت الله جعفر سبحانی نیز با اعلام نظر خود، قرار گرفتن چنین سرویسی بر روی گوشی های موبایل در دست جوانان اعم از دختر و پسر را دارای مفسد زیادی بیان و تصریح کرده است: باید از خرید و فروش آن جلوگیری شود و نباید دولت چنین امکاناتی را در اختیار مردم قرار دهد و فوائد جزئی در مقابل این مضرات بسیار کوچک است.

آیت الله نوری همدانی با بیان این که «امکان از هم گسستن اساس خانواده ها نیز هست» اظهار کرده است: با توجه به اینکه مفسد این کار بسیار زیاد است؛ عفت عمومی را مورد تهدید قرار می دهد و بنابراین اقدام به انجام آن جایز نیست.

آیت الله سید محمد علی علوی گرگانی، در این خصوص تصریح کرده است: نظر به اینکه نسل سوم اپراتور تلفن های همراه با آموزه های دینی در تضاد است و می تواند عفت عمومی جامعه و نظم حاکم بر آن را خدشه دار و خانواده ها را به ورطه نابودی اخلاقی و بنیانی بکشد و لذا نصب و راه اندازی این اپراتور چه از طرف دولت و چه از جانب بخش خصوصی به صلاح نیست. هرگونه اقدامی در این مسیر خلاف شرع است و البته لازم به ذکر است که ما در صدد تخطئه اصل فن آوری نیستیم بلکه از آن جهت که این صنعت زیان و ضرر های فراوانی را می تواند برای جامعه اسلامی چه از جهت امنیت اخلاقی و چه از جهت سیاسی و دینی داشته باشد و تهدید کننده بنیان خانواده است، راه اندازی این اپراتور را جایز نمی دانم.

خبرگزاری ایسنا / کد خبر: ۹۱۱۱۲۲۱۳۴۰۵ / تاریخ: ۲۲ بهمن ۹۱

هستند^۴، اما فضای مجازی کار خود را پیش میبرد و قربانیان خود را به جامعه تحمیل میکند. بنابراین فتوا دادن به شکلی که تنها حکم برای فرد مطرح میشود، باید تغییر کند. اگر اصراری به استفاده از کلمه فتوا داریم (به معنای اینکه میخواهیم استنباط خود را از شریعت بیان کنیم)، فتوایی که میخواهند منجر به نظام سازی شوند، باید با مدل نظام سازی باشند که در مباحثات گذشته عرض کردیم اگر فقیهی استنباط های خود را بر مبنای الگوی ساخت^۵ مطرح کند، میتواند مسیر نظام سازی را مدیریت کند و الگوی ساخت هم بنا بر مباحثی که در جلسات گذشته مطرح کردیم، عبارت است از سه بخش «تعریف، تصویر و تصمیم». اگر طلبه ای به یک حکم شرعی رسید، تعریف های پایه، نظام فوائد و تصویر و نظام اقدامات محقق کننده آن حکم شرعی را باید حتما در کلام خود ذکر کند تا مسیر خروج [از نظم غلط] مشخص شود. وقتی در شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی از مدیریت تحولات و خروج از نظم مبتنی بر توسعه غربی سخن به میان میاوریم، مرادمان همین تبویب مباحث بر محور الگوی ساخت است یا حداقل در ابتدا باید مباحث را بر محور الگوی ساخت منظم کرد تا بتوانیم مسیر خروجی را به جامعه پیشنهاد کنیم.^۶

۲. بررسی قوانین مادر در حوزه بورس و عدم اطمینان کامل به نظرات کارشناسان در این حوزه؛ راهکار اصلی موضوع شناسی بورس و به طور کلی نظام سرمایه داری

طبق تعریفی که برای موضوعات جلسه عرض کردم، بحث را از بررسی موضوع شناسانه بورس و به صورت کلی تر، بررسی موضوع شناسانه نظام سرمایه داری آغاز میکنیم.

۴. برخی از اظهارات دردمندانه مراجع عظام تقلید پیرامون وضعیت وخیم فضای مجازی:

آیت الله مکارم شیرازی: پدیده فضای مجازی، بزرگترین معضل سیاسی، اجتماعی و اخلاقی امروز است.

خبرگزاری حوزه، کد خبر: ۴۰۴۶۲۸

آیت الله نوری همدانی: خطر فضای مجازی بدون نظارت و غیر بومی، خطر اول فرهنگ کشور است. مکرر حوزه به مسئولان تذکر داده ایم، ولی ظاهراً بنای بر حل مشکل نیست.

خبرگزاری حوزه، کد خبر: ۴۴۴۱۲۸

آیت الله علوی گرگانی: یکی از مهمترین عوامل افزایش طلاق و مسائل غیر اخلاقی، فضای مجازی است.

خبرگزاری حوزه، کد خبر: ۴۰۶۵۶۳

آیت الله سبحانی: فضای مجازی به بلایی برای خانواده ها و جوانان تبدیل شده است. فریادهای مراجع عظام تقلید در این خصوص به جایی نرسیده است و مساجد باید جوانان را دست فضای مجازی نجات بدهند.

خبرگزاری حوزه، کد خبر: ۴۳۳۳۳۲

۵. برای مطالعه بیشتر در مورد الگوی ساخت، ر.ک پیاده فوری تبیین الگوی ساخت (۳۰/۲/۱) برگزار شده در بنیاد خاتم الاوصیاء قم در تاریخ ۱۳۹۸/۳/۱۴.

۶. بنابراین در مجموع این سه سرفصل بحثی را خدمتتان مطرح میکنم و پیشاپیش از اینکه مجبور به صرف نظر از بعضی توضیحات هستم تا وعده جلسه محقق شود، از شما عذر خواهی میکنم. همانطور که عرض کردم این مباحث نیاز به دوره های بحثی دارد که امیدواریم بتوانیم در سال ۱۳۹۹ در این راستا قدم هایی را برداریم.

۲/۱. قوانین مادر؛ نتیجه و جمع‌بندی کارشناسی‌های نظری و تجربی در هر موضوع

آن قدری که بنده تتبع موضوع شناسانه کردم، این است که باید مجموع قوانین مادر کشور را بررسی کنیم تا مسئلهٔ بورس موضوعاً شفاف شود. البته بنده در جلسات دیگری هم عرض کردم راه‌های دیگری هم برای اینکه بتوانید مسئله‌ای را از حیث موضوع شناسی دقیقاً بررسی کنید؛ مثلاً اگر در بورس کارگزار بودید، [موضوع شناسی‌ای نسبت به بورس پیدا می‌کردید]. وقتی گزارش‌های بعضی از دوستانمان که در بورس فعالیت دارند را مطالعه می‌کنم، به این نتیجه می‌رسم که آنها دقت‌هایی در مسئلهٔ بورس دارند که آنهایی که کتاب می‌خوانند، آن دقت‌ها را ندارند. یا مثلاً اگر نظریاتی که در حوزهٔ اقتصاد کلان^۷ مطرح است [را بررسی کردیم]، یعنی اگر یک دوره اقتصاد سرمایه‌داری را مطالعه کردیم، در این صورت هم میتوانیم اظهار نظری را در مسئلهٔ بورس داشته باشیم. اما آسان‌ترین راه و شاید متناسب‌ترین راه برای وضعیت فعلی حوزه و جریان‌های انقلابی این است که قوانین این حوزه را بررسی کنیم. قوانین، تجمیع تجربه‌ها و نظریاتی که در این حوزه وجود دارد است؛ پس تا حد قابل توجهی میتواند به ما کمک کند که نظریات کارشناسی صحیحی در این حوزه داشته باشیم.

بنابراین بحث ما این است که حتماً باید مجموعه‌ای از قوانین بررسی شود، از جمله «قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران»^۸ که مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ است. این قانون شصت ماده و بیست و نه تبصره دارد. وقتی می‌خواهیم راجع به بورس، حکم شرعی بدهیم، باید به این قانون توجه کنیم؛ یعنی باید قانون را مطالعه کنیم تا [به نظر کارشناسی برسیم].

مثلاً برنامهٔ تلویزیونی‌ای پخش میشود (حتماً می‌دانید که هدف برنامه‌های تلویزیونی این است که ایده‌ای را به جامعه بقبولانند) که نکتهٔ مثبتی از بورس را مطرح میکند. مثلاً الان راجع به بورس می‌گویند که نقدینگی داخل جامعه را جمع‌آوری میکند و به سمت تولید میبرد.^۹ اگر این حرف‌ها را بپذیریم که حرف‌های درستی است، حداقل می‌گوییم که اینها [فواید]

۷. Macroeconomics is a branch of economics that studies how an overall economy—the market systems that operate on a large scale—behaves. Macroeconomics studies economy-wide phenomena such as inflation, price levels, rate of economic growth, national income, gross domestic product (GDP), and changes in unemployment.

اقتصاد کلان شاخه‌ای از اقتصاد است که رفتار کلی اقتصاد را مطالعه می‌کند - سیستم‌های بازار که در مقیاس بزرگ عمل می‌کنند - اقتصاد کلان عناوین گسترده‌ای مانند تورم، سطح قیمت، نرخ رشد اقتصادی، درآمد ملی، تولید ناخالص داخلی (GDP) و تغییرات در (نرخ) بیکاری را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

آدرس مطلب از سایت دانشنامه سرمایه‌گذاری و آموزش امور مالی (Investopedia): investopedia.com/terms/m/macro_economics.asp

۸. قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران. تاریخ امضا: ۲۲/۰۹/۱۳۸۴ تاریخ انتشار: ۲۴/۰۹/۱۳۸۴ تاریخ تایید: ۰۲/۰۹/۱۳۸۴

برای مشاهدهٔ متن کامل ر.ک پیوست ۴.

۹. سایت رسمی کارگزاری بانک ملی ایران: فواید بورس برای سرمایه‌گذاران: ... هدایت سرمایه‌های سرگردان به سمت سرمایه‌گذاری‌های متمرکز و هدف‌مند. استفاده از پس‌اندازهای کوچک و خرد افراد به هر میزان در سرمایه‌گذاری‌های بزرگ.

آدرس مطلب در پایگاه کارگزاری بانک ملی ایران: b2n.ir/942012

به گزارش خبرگزاری میزان در آذر ۹۸، کارشناس مسائل اقتصادی - صادق زاده گفت: «بازار بورس یکی از راه‌های غیر مستقیم برای هدایت نقدینگی به بخش تولید و کمک به رونق این بخش است».

آدرس مطلب از خبرگزاری میزان: b2n.ir/913653

بخشی هستند و تحلیل‌های همه جانبه و دقیقی نیستند. بنابراین اگر کسی می‌خواهد بورس را بررسی کند، یکی از قوانینی که بررسی‌اش به او کمک میکند همین قانونی است که عرض کردم.

در کنار این قانون، باید «قانون تجارت جمهوری اسلامی»^{۱۰} هم بررسی شود. بخشی از بحث‌های بورس مبتنی بر این قانون مادر است.

«قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک‌ها»^{۱۱} هم باید بررسی شود. این عبارت آخر در قانون بسیار مهم است، یعنی قانونی است برای اینکه منابع مالی و کارایی بانک‌ها افزایش پیدا کند که این مسئله مرتبط با بورس است.

«قانون تجارت الکترونیکی»^{۱۲}، «قانون اصل ۴۴»^{۱۳} (که طبق سیاست‌های اصل ۴۴ وضع شده است)، «قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت»^{۱۴}، «قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور»^{۱۵}، «قانون تنظیم بازارهای غیر متشکل پولی»^{۱۶}، «قانون مبارزه با پولشویی»^{۱۷}، «مواد ۹۴ و ۹۵ برنامه سوم توسعه»^{۱۸} که سال ۱۳۷۹ مصوب شده است اما دائمی شده است^{۱۹} و «قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید»^{۲۰} که ادعا شده است برای تسهیل سیاست‌های اصل ۴۴ است، همه اینها قوانینی هستند که ابعادی از مسئله بورس را برای فقیه روشن میکنند.

۱۰. قانون تجارت زیر ساخت همه قوانین، تعاملات اقتصادی و یک قانون مادر در اقتصاد هر کشور به حساب آمده و مهم‌ترین قانون کشور در حوزه موضوعات تجاری و بازرگانی است. این قانون در سال ۱۳۱۱ توسط مجلس شورای ملی کشور تصویب شد و در سال ۱۳۴۷ بخشی از مواد این قانون مورد اصلاح قرار گرفت. بیش از ۸۵ سال است که قانون تجارت بر روابط تجاری و بازرگانی کشور حاکم است. پیشرفت جوامع، سرعت تغییر و تحولات در عرصه‌های اقتصادی، گسترده شدن روابط بین الملل و پیچیده شدن قراردادهای تجاری از یکسو و سکوت قانون در حوزه‌های جدید تجارت جهانی، قدیمی و تفسیر پذیر بودن و عدم پاسخگویی آن به نیازهای روز از دیگر سو، اصلاح این قانون را امری غیر قابل انکار کرده است که در این زمینه تدوین لایحه تجارت از اوایل دهه هشتاد در دولت اصلاحات شروع و این لایحه در سال ۱۳۸۴ به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد.

آدرس مطلب در خبرگزاری ایرنا، کد خبر: ۸۳۴۸۰۷۵۶

۱۱. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۵.

۱۲. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۶.

۱۳. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۷.

۱۴. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۸.

۱۵. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۹.

۱۶. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۱۰.

۱۷. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۱۱.

۱۸. برای مشاهده متن مصوبه احکام برنامه دائمی توسعه از پایگاه روزنامه رسمی به این آدرس مراجعه کنید: b2n.ir/114328

۱۹. در برنامه ششم دولت برخی احکامی را که در همه برنامه‌های توسعه تکرار میشد، تحت عنوان احکام دائمی توسعه به مجلس فرستاد و مصوب کرد که این هم یکی از آن‌هاست.

انتقال از متن

۲۰. برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۱۲.

۲/۲. لزوم تشکیل کمیسیون موضوع‌شناسی در حوزه علمی؛ جایگزین اعتماد مطلق بر قول کارشناسی توسط فقها و مراجع

بنابراین ماحصل بخش اول عرایض بنده این است که موضوع شناسی امر ساده‌ای در دنیای موجود نیست. بنده و شما نمی‌توانیم در حجره بنشینیم و با مطالعه کتابی یا جستجوی در اینترنت، تعریفی از مسئله‌ای پیدا کنیم و همان را محمل حکم شرعی خود قرار دهیم. نظام سرمایه‌داری بسیار پدیده پیچیده‌ای است؛ این قوانین - که با تبع ناقص بنده عرض شد - بخشی از پیچیدگی‌های نظام سرمایه‌داری و بورس را نشان می‌دهد. آن وقت شما مهیاتر هستید برای اینکه حکم کنید که این پیشنهاد بر مبنای اسلام و به صلاح جامعه اسلامی و محرومین است یا خیر، مایه ربوی شدن اقتصاد جامعه میشود یا خیر و بنابراین پیشنهاد بنده در این بخش این است که حوزه علمی قم برای مشورت به مراجع محترم، کمیسیون موضوع‌شناسی در امور نظام سرمایه‌داری را تشکیل دهد. البته جریان‌هایی در حوزه هستند که راجع به این مسائل موضوع‌شناسی میکنند و انصافاً هم هنگامی که آراء آنها بررسی میشود، مانند آرائی که در موضوع شناسی نظام سرمایه‌داری توسط علامه سید منیرالدین حسینی هاشمی^{۲۱} مطرح کردند و شاگردانشان - مرحوم استاد صدوق^{۲۲} و حاج آقای میرباقری^{۲۳} و دیگران - موضوع شناسی قوی تری [نسبت به دیگر دروس حوزه علمی] مطرح کرده‌اند، اما به هر حال - چون بنده هم یک دهه در فرهنگستان بودم - این نحو موضوع‌شناسی هم که بنده مطرح میکنم، در آنجا نیز مطرح نشده است. یعنی به این شکل که نظام قوانین کشور (همان مقرراتی که در حال حاضر کشور با آنها اداره میشود) را دقیقاً بررسی کنید که موضوع ما براساس این مقررات، چه حالتی پیدا میکند. این مسئله لازمه‌ای برای فتوا و نظر دادن شرعی است.

بنابراین لازم است که این دقت‌ها را انجام دهیم و از تقسیم مشهور موجود در حوزه در مسئله موضوع‌شناسی پرهیز کنیم؛ اینکه گفته میشود موضوعات دو دسته هستند، یا موضوعات عرفی هستند که تشخیصشان بر عهده عرف است، مثلاً هنگامی که شارع مقدس میگوید شراب حرام است، تشخیص چیستی شراب به عرف واگذار میشود. موضوعات دسته دوم هم مستنبطه شرعیه هستند، مانند اینکه صلاة واجب است، حالا اینکه صلاة چیست را باید شارع مشخص کند.^{۲۴} بنده در مورد

۲۱. علامه سید منیرالدین هاشمی حسینی (۱۳۲۴-۱۳۷۹ ش) مؤسس فرهنگستان علوم اسلامی قم.

۲۲. مرحوم حجت الاسلام والمسلمین استاد مسعود صدوق از اساتید عالی حوزه‌های علمی و مسئول حسینیه اندیشه که از شاگردان علامه سید منیرالدین هاشمی در فرهنگستان علوم اسلامی قم بود و پس از درگذشت ایشان اقدام به تأسیس حسینیه اندیشه قم کرد.

۲۳. آیت الله سید محمد مهدی میرباقری رئیس فعلی فرهنگستان علوم اسلامی قم و از شاگردان علامه سید منیرالدین هاشمی و نماینده مجلس خبرگان رهبری.

۲۴. (مسألة ۶۷): محلّ التقلید و مورد هـو الأحكام الفرعیة العملیة فلا یجری فی اصول الدین و فی مسائل اصول الفقه و لا فی مبادئ الاستنباط من النحو و الصرف و نحوهما، و لا فی الموضوعات المستنبطة العرفیة أو اللغویة و لا فی الموضوعات الصرفة. فلو شكّ المقلد فی مانع أنّه خمر أو خلّ مثلاً، و قال المجتهد: إنّ خمر، لا یجوز له تقلیده. نعم من حیث إنّه مخبر عادل یقبل قوله، كما فی إخبار العامی العادل و هكذا، و أما الموضوعات المستنبطة الشرعیة كالصلاة و الصوم و نحوهما فیجری التقلید فیها كالأحكام العملیة.

مسألة ۶۷: محل و مورد تقلید، احکام فرعیه عملیه است. پس تقلید در اصول دین و در مسایل اصول فقه و در مبادئ استنباط - مثل علم نحو و صرف و ... - و در موضوعات مستنبطه عرفیه یا لغویه، و در موضوعات صرفه جاری نمی‌شود. پس اگر مقلد شک کند در اینکه مثلاً مایعی شراب است یا سرکه، و مجتهد بگوید که: شراب است؛ تقلید از او جایز نیست. بله از حیث اینکه آن مجتهد مخبر عادلی است حرفش مورد قبول است، کما اینکه در خبر دادن شخص عادلی که مجتهد نیست نیز اینچنین است. و اما موضوعات مستنبطه شرعیه - مثل نماز و روزه و ... - تقلید در آنها جاری می‌شود مثل احکام عملیه.

اینکه آقایان موضوعات نظام سرمایه داری را به موضوعات عرفی حمل میکردند و در نتیجه به قول خبره و کارشناس رجوع میکردند^{۲۵}، میگویم قول خبره و کارشناس یا - به تعبیر رایج حوزه های علمیه - عرف تخصصی، قول واحدی نیست. اساسا وقتی قوانین و نظرات خوانده میشود، معلوم میشود که ده ها اختلاف نظر در آنها وجود دارد. بنابراین نمیتوان برای فتوا دادن در موضوعات نظام سرمایه داری به شیوه ساده سابق عمل کنیم، بلکه حتما باید وزن موضوع شناسی خود را در مباحثات افزایش دهیم. شاید این، یک کار جمعی بطلبد تا بتوانیم از این وضعیت خارج شویم.

۲/۳. لزوم بررسی خط مشی ها و سیاست گذاری های شورای عالی بورس در نسبت با فقه اسلامی؛ نمونه ای از قوانین مادر حوزه بورس برای موضوع شناسی دقیق تر این حوزه

بنده برای اینکه بحث مقداری شکل بگیرد با استناد به همین قوانین، اندکی مسئله بورس میشکافم تا واضح شود وقتی راجع به بورس سخن میگوئیم، در مورد چه ساختاری سخن میگوئیم؟ تا حالا بعدا ببینیم میتوان ذیل یک قاعده فقهی و ظهوری از روایات این مسئله را امضا کرد یا خیر؟

بحث اولی که بنده انتخاب کرده ام تا بگویم، «ماده دوم وظایف شورای عالی بورس» است. از حدود شصت ماده ای که بنده عرض کردم، شانزده ماده وظایف نهاد بسیار مهمی در بورس را به نام «شورای عالی بورس» بیان میکند. ماده دوم این شانزده ماده، میگوید «قرار است در مسئله بورس، سیاست ها و خط مشی بازار اوراق بهادار توسط شورای عالی تعیین شود.»^{۲۶} پس صحبت از تعیین سیاست است؛ یعنی یک نهاد بالادستی یعنی یک نهاد بالادستی با استفاده از ابزارهای قانونی، خبری، مالی و در مجموع با استفاده از اختیارات خودش، برای بازار بورس، خط مشی تعیین می کند. یعنی چه؟ یعنی بر معامله مشتری با کارگزار. یعنی این معامله دیگر یک معامله ساده نیست که ما بگوئیم یک طرف، ناشر یا کارگزاری است که سهامی را عرضه کرده و یک طرف هم مشتری ای است که می خواهد آن سهام را بخرد. نخیر! به انحاء مختلف دارد دخالت اتفاق می افتد. شورای عالی بورس سیاست گذاری می کند که این معاملات چگونه باشد. یعنی اساسا اجازه طرح برخی معاملات را نمی دهد. من در اینجا اشاره ای کنم: برخی چون موضوع را نمی شناسند می گویند ما روایات بدعت بودن تسعیر را داریم. شما حتما دیده اید که در فقه اسلام، قیمت گذاری توسط حاکم اشکال دارد. فرض را بر این گرفته اند که ما باید به این

۲۵. اهل خبره: کارشناس. از اهل خبره به عنوان یکی از راه های اثبات موضوع احکام شرعی در باب های مختلف فقهی مانند اجتهاد و تقلید، طهارت، صلات، صوم، حج، تجارت، نکاح، قصاص و دیات سخن رفته است.

موضوعات متعلق احکام شرعی دو قسم است: نخست موضوعاتی که تبیین آنها وظیفه شارع مقدس است مانند نماز، روزه، زکات، حج، و سایر عناوین عبادات، و دوم، موضوعاتی که شارع در باره آنها نظری نداشته و تنها، حکم آنها را بیان کرده است. روش شناخت و تشخیص این گونه موضوعات، روش معمول عقلایی است که رجوع به اهل خبره یکی از راه های آن است.

رجوع به اهل خبره یا در مواردی است که علم معتبر است یا در مواردی که ظن کفایت می کند. در موارد اعتبار علم، شرایطی که در شهادت معتبر است - مانند ایمان، عدالت و تعدد - در اهل خبره نیز معتبر است. در موارد کفایت ظن، شرایط معتبر در شهادت، در اهل خبره معتبر نیست. گفته کارشناس فاسق و حتی کافر نیز اگر موجب ظن به موضوع گردد، حجت است.

فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام، ج ۱، ص ۷۳۲

۲۶. ماده ۲ - در راستای حمایت از حقوق سرمایه گذاران و با هدف ساماندهی، حفظ و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارای اوراق بهادار و به منظور نظارت بر حسن اجرای این قانون، شورا و سازمان با ترکیب، وظایف و اختیارات مندرج در این قانون تشکیل میشود.

آدرس مطلب از سایت مرکز پژوهش های مجلس: b2n.ir/286085

روایات عمل کنیم؛ که البته فرض درستی هم هست. «مَا سَعَرَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى أَحَدٍ»^{۲۷} یکی از این روایات همین است؛ که روایت معتبری هم هست. امیرالمؤمنین علیه السلام هیچگاه و برای هیچ کالایی در بازار قیمت گذاری نمی کردند. اجازه می دادند خود مردم معامله کنند، می گذاشتند طرفین معامله توافق و تراضی کنند تا معامله انجام شود. مبنای امیرالمؤمنین اینگونه بود. آقایان این روایات را در منابع روایی ما دیده اند، بعد در دیداری که اقتصاددانان و برخی از صاحب شرکت ها به محضرشان می آیند، به آنان می گویند این چه وضعیتی است که دولت دارد تسعیر می کند؟! تسعیر حرام است. تسعیر نباید در اختیار حکومت باشد. آقایان فرض گرفته اند که طرفین معامله مثل زمان سابق یک طرفین ساده و بسیط هستند. در حالی که اگر به این نکته ای که بنده عرض کردم توجه کنند متوجه می شوند که یک حاکمیتی دارد دخالت می کند؛ و دخالتش در واقع باعث می شود فرض موجود در معاملات شرعی [زیر پا گذاشته شود] یعنی این اصل که خریدار و فروشنده، اختیار قیمت گذاری دارند را نقض می کند. البته اگر تعداد محدودی قانون بر این معامله حاکم باشد را تبعیت می کند [ولی اختیار قیمت گذاری اش از آنها سلب نمی شود]. در حالی که الان به سیاست گذاری حاکمیت برای فروش اموال مبتلا هستیم. دلم نمی آید در اینجا کلمات یکی از اساتید را نخوانم: آقای علوی بروجردی در تاریخ ۲۵ تیرماه ۱۳۹۶ در دیدار با مجموعه ای از آقایان اقتصادی فرموده اند: «ما مدافع اقتصاد آزاد هستیم در روایات ما این مسئله هست که حق نداریم تعیین نرخ کنیم. رقابت بازار باید نرخ تعیین کند. اینها در روایات ما هست. دیگر به چه زبانی بیایند اقتصاد آزاد را بیان کنند؟!»^{۲۸} یعنی اهلیت به چه زبانی بیایند اقتصاد آزاد را بیان کنند. ایشان فرض گرفته معامله ای که در صدر اسلام واقع می شده که خریدار و فروشنده اختیار داشتند شبیه معامله ای است که الان در بازار بورس یا سایر بازارها انجام می شود. در حالی که الان هم طرف خریدار و هم طرف فروشنده، هر دو تحت حاکمیت این سیاست های کلان هستند. و این سیاست های کلان نظر آنها را تغییر می دهد؛ حتی در حوزه آموزش، حاکمیت دارد یک نگاه خاصی را به پذیرش آنها می رساند - مرادم از حاکمیت، حاکمیت نظام سرمایه داری است - و آنها را به سمت خاصی هدایت می کند. لذا مثل معامله صدر اسلام نیست که مثلاً امیرالمؤمنین به بازار می آمدند و می فرمودند: «الْفِقْهُ ثُمَّ الْمَتْجَرُ»^{۲۹} یعنی چه می کردند؟ با آموزش های فقهی، طرف را آگاه

۲۷. وَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ التَّسْعِيرِ فَقَالَ مَا سَعَرَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى أَحَدٍ وَ لَكِنْ مَنْ تَقَصَّ عَنْ بَيْعِ النَّاسِ قَبْلَ لَهُ بَعْ كَمَا يَبِيعُ النَّاسُ وَ إِلَّا فَارْفَعَ مِنَ السُّوقِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ طَعَامُهُ طَيِّبًا مِنْ طَعَامِ النَّاسِ.

از امام صادق علیه السلام درباره نرخ گذاری سوال شد. امام علیه السلام فرمود: «امیر مؤمنان علیه السلام برای احدی نرخ گذاری نکرد، بلکه هرکس [در برابر پول مساوی] جنس کمتری به مردم می داد، به وی گفته می شد: همانند دیگران بفروش و در غیر این صورت از بازار بیرون برو مگر آن که مواد خوراکی او مرغوب تر از دیگران باشد.»

دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۳۶ / جامع احادیث الشیعة، ج ۲۳، ص ۳۴۸

۲۸. برای مشاهده بخشی از متن صحبت های ایشان ر.ک پیوست ۱.

۲۹. عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي الْجَزَّوْدِ عَنِ الْأَضْبَعِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ عَلَى الْمَيْتَرِ: يَا مَعْشَرَ التَّجَارِ الْفِقْهُ ثُمَّ الْمَتْجَرُ الْفِقْهُ ثُمَّ الْمَتْجَرُ الْفِقْهُ ثُمَّ الْمَتْجَرُ وَ اللَّهُ لَلرَّبِّا فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ الثَّمَلِ عَلَى الصَّفَا شُوبُوا أَيْمَانَكُمْ بِالصَّدَقِ التَّاجِرِ فَاجِرٌ وَ الْفَاجِرُ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَ أَعْطَى الْحَقَّ.

اصبح بن نباته گوید: از امیر مؤمنان علی علیه السلام شنیدم که بر فراز منبر می فرمود: ای تاجران! نخست فقه سپس تجارت، نخست فقه سپس تجارت، نخست فقه سپس تجارت. به خدا سوگند! یقین داشته باشید که ربا در این امت از راه رفتن مورچه بر روی سنگ صیقلی و براق پنهان تر و نامرئی تر است؛ سوگندهایتان را با راستگویی بیامیزید و قسم دروغ یاد نکنید. تاجر، فاجر است و فاجر در آتش است، مگر آن تاجری که حق را بگیرد و حق را بپردازد.

می‌کردند که معامله درست‌تری انجام دهد؛ اما اینجا برعکس است: یک جریان تبلیغی راه می‌افتد و همه را فریب می‌دهد که وارد بازاری شوند. وقتی کسی می‌خواهد قضاوت کند باید این جریان تبلیغی را ببیند و سپس قضاوت کند. اگر این را نبیند در موضوع شناسی دچار خطا شده است. یا مثلاً ما در مباحث صدر اسلام داریم که «وَ كَانَ لَا يَأْخُذُ عَلَى يُبُوتِ الْسُّوقِ كِرَاءً»^{۳۰} حاکمیت، تجارت عمومی را تسهیل می‌کرد. یعنی به تعبیر امام صادق علیه السلام: «وَ كَانَ لَا يَأْخُذُ عَلَى يُبُوتِ الْسُّوقِ كِرَاءً» امیرالمؤمنین علی علیه السلام هیچ وقت از مغازه‌های بازار کرایه دریافت نمی‌کرد. یعنی محل بازار را مجانی در اختیار فروشنده‌ها قرار می‌داد و تجارت را از این طریق تسهیل می‌کرد. به همین یک حکم دقت کنید! حاکمیت در صدر اسلام تجارت را عمومی می‌کرد. اما الان و در شرایط فعلی، حاکمیت نظام سرمایه‌داری چکار می‌کند؟ با بستن انواع و اقسام مالیات‌ها و انواع و اقسام هزینه‌هایی که به فروشنده‌ها و محل کسب بار می‌شود سعی می‌کند تجارت را خصوصی‌تر کند. مثلاً اگر شما به پاساژها - که بازارهای امروزی هستند - رفته و بخواهید یک مغازه تهیه کنید چند میلیارد باید خرج کنید که خود مغازه را به دست بیاورید. حاکمیت امیرالمؤمنین علی علیه السلام «وَ كَانَ لَا يَأْخُذُ عَلَى يُبُوتِ الْسُّوقِ كِرَاءً» حاکمیت الان کاری می‌کند که انواع و اقسام کرایه‌ها گرفته شده و انواع مالیات‌ها از محل خرید کالا اخذ شود. پس سیاست‌گذاری‌ها کاملاً برخلاف یکدیگر است. نظام سرمایه‌داری تحت عنوان مالیات بر ارزش افزوده و انواع و اقسام مالیات‌ها کاری می‌کند که افراد عادی به صورت طبیعی نتوانند تجارت کنند یا اگر بخواهند تجارت کنند باید کنار خیابان تجارت کنند و دست‌فروش نامیده شوند و صاحب مکان نباشند. ولی اسلام مثلاً مغازه‌های وقفی را در اختیار قرار می‌داد و یک واقف خیراندیش صد حجره در یک بازار می‌ساخت. بنده اخیراً در شهر کرمانشاه از یک بازار قدیمی بازدید کردم، در آنجا متوجه شدم صد حجره در این بازار موجود است که این صد حجره را یک واقف وقف مؤمنین کرده بود. اینها هم با یک قیمت اندکی - برخی هم به ثمن بخش - آن را تهیه کرده و به تجارت مشغول شده بودند. وقتی داریم در مورد سیاست و خط مشی در اوراق بهادار صحبت می‌کنیم یا به صورت کلی در مورد نظام سرمایه‌داری سخن می‌گوییم، این سعی می‌کند تجارت را مختص به بخش خصوصی کند. بخش خصوصی هم معنای عموم مردم را نمی‌دهد، بلکه معنای بخش سرمایه‌دار جامعه را می‌دهد. چون همه مردم نمی‌توانند این همه مالیات و هزینه‌های تهیه محل بازار را بپردازند. البته من در ادامه در مورد این بحث توضیح خواهم داد. پس یک حکم در قانون بازار اوراق بهادار مصوب سال ۱۳۸۴ این است که شورای عالی بورس به دنبال تعیین سیاست و خط مشی بازار اوراق بهادار است. اینجا یک سؤالی مطرح می‌گردد: آیا این سیاست‌ها و خط مشی‌ها - که برخی‌ها را عرض می‌کنم - باعث می‌شود که ماهیت آن تجارت تحت تأثیر قرار بگیرد یا نه. ما نباید ساده‌تلقی کنیم که بنده به عنوان پذیره‌نویس یا خریدار وارد بورس می‌شوم و با کارگزار، یک معامله ساده‌ای را انجام می‌دهم. بنابراین اگر این معامله ذیل یکی از عقود باشد این درست است. نه! اینطور نیست. این معامله قبلاً طبق منافع شخص سرمایه‌دار و نظام سرمایه‌داری ریل‌گذاری شده است. خوب است حوزه‌های علمیه بپرسند مراد شورای عالی بورس از سیاست‌ها و خط مشی بازار بورس چیست؟ و این را شکافته و

الکافی، جلد ۵، ص ۱۵۰

۳۰. أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام: سَوَّقَ الْمُسْلِمِينَ كَمَسْجِدِهِمْ فَمَنْ سَبَقَ إِلَى مَكَانٍ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ إِلَى اللَّيْلِ وَ كَانَ لَا يَأْخُذُ عَلَى يُبُوتِ الْسُّوقِ كِرَاءً.

امیرالمؤمنین عليه السلام گفت: بازار مسلمین در حکم مسجد است: هرکسی زودتر به دکه‌های بازار درآید و بساط خود را بپهن کند، تا شب به سکنای آن دکه اولویت دارد. امیر المؤمنین از دکه‌های بازار کوفه کرایه دریافت نمی‌کرد.

الکافی، ج ۵، ص ۱۵۵

واکاوی کنند. آن وقت مسائلی روشن می‌گردد که معلوم می‌شود این مسائل ماهیت تجارت در بورس را از یک تجارت ساده بین دو نفر خارج کرده و به تجارتي در راستای منافع سرمایه‌داران جامعه تبدیل کرده است. بحث دیگری که ما در بازار اوراق بهادار داریم [خود مفهوم اوراق بهادار است] همینجا داخل پراتنز عرض کنم: ما در مسئله بورس لااقل سه نوع بازار داریم که دو نوع آن در ایران اساسا یا رایج نیست و یا رونق ندارد. یک بورس کالا داریم که در خبرها جسته و گریخته می‌شنویم که مثلا بورس نفت هم تشکیل شده است؛ تازه آنها به خاطر تحریم‌ها است. البته خبر درستی در مورد بازار بورس نفت در دسترس نیست. یک بورس ارز هم داریم که در ایران اصلا قانون نداشته و جریان ندارد. پس وقتی از کلمه بورس در ایران استفاده می‌شود مراد، همان بازار بورس اوراق بهادار است. البته به لحاظ مفهومی، بازار بورس متنوع‌تر است ولی به لحاظ تحقق، همین بازار اوراق بهادار در ایران مطرح است که عرض کردم قانون آن در سال ۱۳۸۴ بازتعریف شده است. یک قانون اولیه‌ای هم در دهه سی دارد. پس از بیش از صد سال پیش تلاش‌هایی را مشاهده می‌کنیم که در پی آن بوده تا بازار بورس را به ایران بیاورد. پس ما باید مفهوم اوراق بهادار و مفهوم سهام را بازتعریف کنیم. این، نکته دومی است که بنده می‌خواهم عرض کنم. اگر ما می‌خواهیم بدانیم که در بورس چه اتفاقی می‌افتد باید به مفهوم اوراق بهادار و مفهوم سهام هم توجه کنیم. دقیقا در بورس، خود کارخانه‌ها را که به فروش نمی‌رسانند، بلکه سهام آن کارخانه‌ها را به فروش می‌رسانند. در این سهام، یکسری ملاحظاتی وجود دارد که بنده سه ملاحظه را برای این جلسه آماده کرده‌ام، اگرچه که ملاحظات بیشتر از اینها است.

۲/۴. «نحوه تعیین ارزش در بورس»، «تفکیک مالکیت از مدیریت در شرکت‌های بورس» و «تقویت و پیش‌برد استراتژی‌های صنعتی در شرکت‌های بورس»؛ سه ملاحظه موجود در سهام اوراق بهادار

ملاحظه اول این است که وقتی قرار است سرمایه یک شرکتی را بین سهام‌ها و اجزایی تقسیم کنند نحوه تعیین ارزش چگونه است؟ این باید بحث شود. آیا ما به عنوان حوزه علمیه و به عنوان طلبه‌ها در این مسئله، نحوه تعیین ارزش را به عرف واگذار کنیم؟ یا نه؟ و اجازه دهیم مردم در همین جریان سیاست‌گذاری‌ها و خط مشی‌ها سهامی را خریداری کنند که ارزش واقعی ندارد و به اصطلاح امروزی در فرایند حباب، ارزش کاذب پیدا کرده است^{۳۱}؟ این، یک سؤال است که باید بحث کنیم. بنابراین خود معادله محاسبه سرمایه یک شرکت باید مورد بازخوانی قرار بگیرد که عرض کردم در دوره‌های تفصیلی، این را بحث می‌کنم. ولی اجمال مسئله این است که وقتی در وضعیت فعلی تعیین ارزش می‌کنید، بسیار اتفاق افتاده که بعدا واضح می‌شود، آن قیمت، ارزش واقعی نبوده است. مثلا الان طبق برخی گزارش‌های کارشناسی، چهل درصد شرکت‌هایی که در بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی وجود دارند، اینها اصلا سوددهی نداشته و برخی‌هایشان کلا تعطیل هستند. چطور شده که این، ارزش پیدا کرده است؟ آیا این شرکت تا سال آینده ارزش خودش را نگه می‌دارد؟ یا نه! ارزش خود را از دست خواهد

۳۱. A bubble is an economic cycle characterized by the rapid escalation of asset prices followed by a contraction. It is created by a surge in asset prices unwarranted by the fundamentals of the asset and driven by exuberant market behavior. When no more investors are willing to buy at the elevated price, a massive sell-off occurs, causing the bubble to deflate.

حباب یک چرخه اقتصادی است که به صورت افزایش سریع قیمت دارایی‌ها و به دنبال آن انقباض نمود پیدا میکند. این مسأله با افزایش قیمت دارایی بی پشتوانه توسط اصل دارایی‌ها ایجاد می‌شود و با رفتارهای پرهیجان بازار جلو می‌رود. وقتی هیچ سرمایه‌گذاری حاضر به خرید با قیمت بالا نباشد، فروش گسترده‌ای رخ می‌دهد و باعث می‌شود حباب دچار افت شود.

آدرس مطلب از سایت دانش مالی و سرمایه‌گذاری (investopedia): b2n.ir/566008

داد؟ پس این، یک سرفصل است. وقتی در مورد اوراق بهادار صحبت می‌کنید باید معادله بهادادن به این اوراق را مورد بررسی قرار بدهید. این، یک سرفصل است.

سرفصل دیگری که می‌خواهم در اینجا بحث کنم این است که وقتی کلمه سهام و اوراق بهادار را می‌شنوید باید توجه کنید که مسئله سهام یعنی تفکیک مالکیت از مدیریت. وقتی شما سهام یک شرکتی را می‌خرید، در مدیریت آن شرکت دخالت نمی‌کنید بلکه مالک بخشی از سرمایه آن شرکت می‌شوید. این، چه عوارضی دارد؟ اینکه من مالک باشم ولی مدیر نباشم. به خلاف قوانینی که در بخش شرکت در رساله‌های عملیه ما آمده است. یعنی وقتی شما رساله‌های عملیه را مرور می‌کنید می‌بینید یک احکامی وجود دارد که می‌خواهد مالکیت همراه با مدیریت را حفظ کند. تقریباً در همه رساله‌ها این عبارت آمده است که «اگر همه شریک‌ها از اجازه‌ای که به تصرف در مال یکدیگر داده‌اند برگردند هیچ کدام نمی‌توانند در مال شرکت تصرف کنند. و اگر یکی از آنها از اجازه خود برگردد» دقت کنید: «و اگر یکی از آنها از اجازه خود برگردد، شریک‌های دیگر حق تصرف ندارند. ولی کسی که از اجازه خود برگشته می‌تواند در مال شرکت تصرف کند.»^{۳۲} این، یک مسئله شرعی است. در قوانین شرکت که بر مبنای عقل خطاناپذیر وحی وضع شده است، یک حکمی وجود دارد که شما بتوانید در مدیریت هم تصرف داشته باشید. اما در قوانین شرکت فعلی، اگر شما از خریدن سهام مثلاً نیشکر هفت تپه پشیمان شوید به شما می‌گویند برو سهامت را بفروش. مدیران شرکت افراد دیگری هستند: آنان که سهام پنجاه بعلاوه یک دارند. آنان کار خودشان ادامه می‌دهند ولی شما می‌توانید سرمایه آن شرکت را به همان اندازه‌ای که در اختیار داری، مالک نباشی. اما در شرکت اسلام، اگر پشیمان شدید می‌توانید تصرف مدیریتی هم بکنید. حالا چرا شارع مقدس، این حکم را قرار داده است؟ برای اینکه امنیت برای تجمیع سرمایه و سرمایه‌داری از بین برود. برای اینکه عوارض حاکمیت قارون‌ها، ترامپ‌ها و بیل گیتس‌ها به وجود نیاید. وقتی در دوره فقه المکاسب، بحث عقود را مطرح کردیم، حکمت‌های حکم شرکت را به صورت استظهاری بررسی می‌کنیم یعنی حیث علل الشرائعی و ثبوتی آن را هم بحث می‌کنیم. اما در این جلسه می‌خواهم بگویم وقتی راجع به سهام صحبت می‌کنیم بدانیم که در مفهوم سهام و در مفهوم اوراق بهادار، تفکیک مالکیت از مدیریت نهفته شده است. مرحوم استاد صدوق مکرراً در بحث‌ها به ما یادآوری می‌کردند که توجه داشته باشید شرکت از نظر اسلام با شرکت از نظر نظام سرمایه‌داری، این تفاوت را دارد. شرکت با نگاه نظام سرمایه‌داری، مالکیت از مدیریت تفکیک شده و به پنجاه بعلاوه یک واگذار شده است. پنجاه بعلاوه یک یعنی کسی که پول و سرمایه بیشتری دارد؛ و من می‌توانم همراهی کنم یا نکنم. در هر صورت نمی‌توانم در مدیریت شرکت تصرف داشته باشم. حالا اگر ما به این حکم عمل نکردیم یک عوارضی پیدا می‌کند. البته ممکن است فقیه در

۳۲. مساله ۲۱۵۵- اگر تمام شریک‌ها از اجازه‌ای که به تصرف در مال یکدیگر داده‌اند برگردند، هیچ کدام نمی‌توانند در مال شرکت تصرف کنند، و اگر یکی از آنان از اجازه خود برگردد، شریک‌های دیگر حق تصرف ندارند، ولی کسی که از اجازه خود برگشته، می‌تواند در مال شرکت تصرف کند. مساله ۲۱۵۶- هر وقت یکی از شریک‌ها تقاضا کند که سرمایه شرکت را قسمت کنند، اگرچه شرکت مدت داشته باشد، باید دیگران قبول نمایند. مگر آن که قسمت مشتمل بر ردّ یا مستلزم ضرر بر شریک دیگر باشد، که در این صورت نمی‌تواند او را وادار به قبول قسمت نماید. مساله ۲۱۵۷- اگر یکی از شریک‌ها بمیرد، یا دیوانه، یا بیهوش شود یا سفیه شود و حاکم شرع او را از تصرف در اموالش جلوگیری کند شریک‌های دیگر نمی‌توانند در مال شرکت تصرف کنند.

یک مورد خاص اجازه دهد اما بحث در این است که آیا در کلان جامعه می‌شود این را اجازه داد؟ آیا قانون شرکت سهامی جامعه می‌شود بر مبنای پنجاه بعلاوه یک باشد؟ یا باید همه مدیریت داشته باشند؟

آن وقت در اینجا یک بحث‌هایی مطرح شده و طرف مقابل ممکن است اشکالاتی داشته باشد؛ برای مثال بگویند اگر شما این کار را انجام دهید هیچ شرکتی پابرجا نخواهد ماند. پاسخ این است که بله! هیچ شرکتی به محوریت سرمایه بخش خصوصی پابرجا نخواهد ماند اما به محوریت وقف می‌توان این شرکت‌ها را تشکیل داد و به اندازه فاصله بین آسمان و زمین، تفاوت است بین تجمیع سرمایه حول وقف و تجمیع سرمایه حول سرمایه‌دار؛ وقتی شما سرمایه را حول وقف می‌کنید در حقیقت «حبس مال للمسلمین» خواهید کرد و پول متعلق به سرمایه‌دار نیست که هر کاری خواست با آن انجام دهد. اما اگر حبس مال برای شخص سرمایه‌دار کردید، یعنی قدرت تصرف او و تفرعن او را بیشتر کردید، یعنی مثلاً یک پدیده‌ای مانند «بیل گیتس»^{۳۳} به وجود می‌آید که سرمایه خود را در حوزه واکسیناسیون برده^{۳۴} و بعد هم مصاحبه می‌کند و می‌گوید ما باید بخش قابل توجهی از جمعیت دنیا را کم کنیم!^{۳۵} تفرعن‌ها افزایش پیدا می‌کند. نتیجه قوانین شرکت [در نگاه موجود]، شکل‌گیری چنین انسان‌هایی هستند که حالا باید بعداً راجع به آن بحث کنیم.

بنابراین دومین ملاحظه‌ای که در این جلسه پیرامون مفهوم سهام و اوراق بهادار مطرح می‌کنم این است که ما باید عوارض تفکیک مالکیت از مدیریت را انجام دهیم که ببینیم این پدیده چه عارضه‌هایی در نظم کلان جامعه خواهد داشت. اجمالاً عرض کردم به محوریت نظام سرمایه‌داری و افراد سرمایه‌دار منجر خواهد شد.

ملاحظه سومی که در مورد سهام و اوراق بهادار وجود دارد - در مورد فرآیند ایجاد آن بحث می‌کنم - این است که - به این شکلی که در بخش اول و دوم بیان شد - شما سرمایه‌های خرد خود را در اختیار ۱+ ۵۰ قرار می‌دهید و او هم در واقع ذیل استراتژی‌های صنعتی^{۳۶} حرکت می‌کند. بنابراین این مدل تجمیع سرمایه کمک می‌کند که تولید صنعتی در جامعه اصل شود.

۳۳. ویلیام هنری بیل گیتس سوم، مؤسس شرکت مایکروسافت و یکی از ثروتمندترین افراد جهان است.

۳۴. به گزارش ایسنا و به نقل از بی‌زنس اینسایدر، در شنبه ۱۶ فروردین ۹۹، بیل گیتس در حال سرمایه‌گذاری و تامین منابع مالی برای ساخت کارخانه برای هفت شرکتی است که برای ساخت واکسن کرونا ویروس انتخاب شده‌اند.

آدرس مطلب از خبرگزاری ایسنا: b2n.ir/055241

۳۵. به گزارش تسنیم در تاریخ ۱۷ مهر ۱۳۹۵، مدیر شرکت مایکروسافت اظهار داشته است: «اگر اقدامات مناسبی به‌روی «واکسیناسیون» جدید، بهداشت و درمان و مراقبت‌های تولید مثل انجام گیرد، می‌توان جمعیت حال حاضر زمین یعنی ۶/۸ میلیارد نفر را ۱۰ تا ۱۵ درصد کاهش داد.»

آدرس مطلب از خبرگزاری تسنیم: tn.ai/1205202

۳۶. استراتژی توسعه صنعتی به مجموعه‌ای از جهت‌گیری‌های بلندمدت دولت اطلاق می‌شود که در بُعد خارجی چارچوب و نحوه ارتباط بخش صنعت کشور با اقتصاد جهانی را تعریف می‌کند و در بُعد داخلی به‌طور غیرمستقیم بر تخصیص منابع بین صنایع و یا گروه‌های صاحب نفوذ جامعه اثر می‌گذارد؛ بنابراین با در نظر گرفتن مفهوم توسعه صنعتی به‌عنوان یک مسیر و یا یک مرحله از گذار توسعه اقتصادی، می‌توان استراتژی صنعتی را به نقشه راهی تشبیه کرد که سیاست صنعتی در لایه‌ای پایین‌تر از آن، ابزارها، بودجه، ملزومات و تاکتیک‌های اجرایی طی مسیر را مشخص می‌کند. در واقع، سیاست مذکور دربردارنده کلیه سیاست‌های صنعتی، تجاری، ارزی، پولی و مالی است که همگی در یک راستا و به‌صورت هماهنگ در جهت تحقق استراتژی توسعه صنعتی، تنظیم می‌شوند.

آدرس مطلب از سایت پایگاه خبری اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران: b2n.ir/884246

بنابر مباحثی که ما در فقه المکاسب بحث کردیم کاملاً زمینه تحقق تولید خانوادگی، محلی و غیرمتمرکز در جامعه از بین خواهد رفت.^{۳۷}

قبلاً در مباحثات عرض کردیم؛ لااقل چهار دسته اشکال در تولید صنعتی وجود دارد و ما با فرآیند بازار بورس، تولید صنعتی را پذیرفته‌ایم؛ یعنی به نفع بخش تولید صنعتی، تجمع سرمایه می‌کنیم. خواهش می‌کنم این مطلب را در برنامه‌های کارشناسی با چشم خریدار ببینید؛ وقتی کارشناسان، این بحث‌ها را مطرح می‌کنند نمی‌گویند که ما تجمع سرمایه را به نفع بخش صنعتی انجام می‌دهیم - کلمه صنعتی آن می‌افتد - بلکه می‌گویند سرمایه‌ها و نقدینگی را در پشت تولید می‌بریم و مطلق تولید را بحث می‌کنند. درحالی که اگر قید صنعتی اضافه شود و باز ما به نحو طلبگی و به نحو انسان‌های مُلا - و نه به نحو انسان‌های غیردقیقی که می‌خواهند کار سیاسی کنند - بررسی کنیم، متوجه می‌شویم که تولید صنعتی چه مضار و منافی دارد. ما در مباحثات خود عرض کردیم؛ اشکال اول در تولید صنعتی، تخریب شدید محیط‌زیست است؛ به دلیل اینکه تولید صنعتی همراه با بسته‌بندی صنعتی است و بسته‌بندی صنعتی هم در اغلب اوقات یکبار مصرف است و غیرقابل بازیافت و یا با بازیافت طولانی مدت و همراه با هزینه‌های فراوان خواهد بود. بنابراین وقتی کسی تولید صنعتی را پذیرفت انباشت زباله‌ها و تخریب محیط‌زیست را هم می‌پذیرد. البته گفته می‌شود که در ایران فرآیند بازیافت جدی گرفته نمی‌شود. بنده یک سؤالی می‌پرسم؛ آیا در آمریکا یا ژاپن جدی گرفته می‌شود؟ پس به چه دلیل در آنجا محیط‌زیست تخریب شده است؟ چرا مطابق برخی گزارش‌ها هشتاد درصد جنگل‌های آمریکا از بین رفته است؟ مسئله محیط‌زیست ابعادی دارد که یک بخش آن همین بسته‌بندی‌های صنعتی است. یک بخش آن، کالاهای غیرقابل بازیافت است؛ مانند زباله‌های اتمی و زباله‌های الکترونیک که معمولاً کشورها سعی می‌کنند آن‌ها را به کشورهای دیگر صادر کنند به دلیل اینکه فرآیند بازیافت آن بسیار هزینه‌بر و غیرممکن یا همراه با گسترش بیماری در نیروی کار است. زباله‌های الکترونیک که حاوی سرب شدید هستند همه سرطان‌زا و محمل ایجاد بیماری‌های پوستی می‌باشند.^{۳۸} بنابراین شعار بازیافت نتوانسته محیط‌زیست دنیا و آلودگی هوا را نجات دهد. این‌ها همه، ثمرات تولید صنعتی است. من فقط می‌خواهم تولید صنعتی را منصفانه بررسی کنیم. این کار اولی است که باید انجام دهیم.

۳۷. برای مشاهده توضیحات الگوی تولید غیرمتمرکز (ارجاعات فقهی، شاهد عینی و ...) ر.ک جلسه چهارم دوره فقه المکاسب (سی‌هفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی).

۳۸. However, primitive recycling techniques such as burning cables for retaining the inherent copper expose both adult and child workers as well as their families to a range of hazardous substances. E-waste-connected health risks may result from direct contact with harmful materials such as lead, cadmium, chromium, brominated flame retardants or polychlorinated biphenyls (PCBs), from inhalation of toxic fumes, as well as from accumulation of chemicals in soil, water and food. با این حال، تکنیک‌های بازیافت اولیه مانند سوزاندن کابل‌ها برای حفظ مس درون آن، کارگران بزرگسال و کودک و همچنین خانواده‌های آنها را در معرض طیف وسیعی از مواد خطرناک قرار می‌دهند.

خطرات بهداشتی مرتبط با ضایعات الکترونیکی ممکن است ناشی از تماس مستقیم با مواد مضر مانند سرب، کادمیوم، کروم، بازدارنده‌های شعله برآمده یا بیفنیل‌های پلی‌کلر (PCB)، از استنشاق دود سمی و همچنین از تجمع مواد شیمیایی در خاک، آب و غذا باشد.

آدرس مطلب از سایت سازمان جهانی بهداشت: b2n.ir/720369

مشکل دومی که تولید صنعتی و متمرکز دارد مسئله عدالت است. ببینید! وقتی ۵۰+۱ یک کالایی را تولید می‌کند سود اصلی آن کالا را هم همان ۵۰+۱ می‌برد. البته بقیه سهام‌داران هم یک سودی می‌ببرند. چه اتفاقی می‌افتد؟ اتفاقی که می‌افتد این است که بعد از یک یا دو دهه آن سرمایه‌دارانی که سود را می‌ببرند به قله‌های جامعه از حیث تصرف تبدیل خواهند شد. مثلاً یک دام‌شهر را تصور کنید؛ در این دام‌شهر که مثلاً برای یک شهر تولید گوشت می‌کند؛ سود اعتبارات حول گوشت را چه کسی می‌برد؟ همان صاحبان آن دام‌شهر و همان مجتمع‌های صنعتی دام. البته ممکن است چند مجتمع هم باشد. اما اگر شما در مسئله تولید دام غیرمتمرکز عمل کردید، مثلاً هفتاد روستا در اطراف یک شهری است و شما تولید دام و گوشت را بین این هفتاد روستا توزیع کردید؛ یعنی گردش اعتبارات بین این هفتاد مجموعه توزیع می‌شود و این کار به عدالت نزدیک‌تر است. البته در نظام سرمایه‌داری شعارهای خوبی داده شده است و می‌گویند در وقت بازتوزیع درآمدها عدالت را رعایت خواهیم کرد^{۳۹}؛ اما این هم از آن حرف‌هایی است که ما هیچ‌گاه معنای دقیق آن را متوجه نشدیم و بیشتر به یک شعار شبیه است! اگر شما می‌توانستید در موقع بازتوزیع درآمدها عدالت را محقق کنید و آن ۵۰+۱، حاضر بودند از ثروت خود بگذرند در حال حاضر این حجم از بی‌عدالتی و فاصله طبقاتی در دنیا وجود نداشت.

در گذشته که شهید بزرگوار آقای ادوارد آنیلی^{۴۰} به شهادت رسید به مناسبت مراسم‌هایی که برای این شهید بزرگوار برگزار می‌شد، من می‌دیدم که برخی با دقت این معنا را تکرار می‌کنند که پدر ایشان، کارگزار و کارفرمای شصت درصد از مردم ایتالیا است. یعنی اگر شما اجازه دادید که تولید صنعتی کار خود را ادامه دهد و پازل‌های تولید صنعتی را عمل کردید مثلاً شخصیتی مانند آنیلی یهودی در یک جامعه شکل می‌گیرد که ایشان کارفرمای شصت درصد از مردم یک کشور است؛ یعنی همه کارگر او هستند. و این باعث می‌شود که همه آن فرعون‌ها و قارون‌هایی که در قرآن کریم مورد مذمت قرار گرفته‌اند در جوامع امروزی به وجود بیایند. بنابراین تولید صنعتی ضد عدالت است و عدالت را باید در الگوی تولید پایه‌گذاری کرد و نباید فریب کتاب‌های منکیو و کتاب‌های کینزی را خورد که می‌گویند ما عدالت را در بازتوزیع درآمدها دنبال می‌کنیم. خیلی سخت است که ثروت یک جامعه را از ۵۰+۱ پس بگیریم، پس بهتر است سیستم تولید یک جامعه را بازتعریف کنیم. لذا کسانی که در بورس شرکت می‌کنند در حقیقت سرمایه خرد خود را در اختیار ۵۰+۱ قرار می‌دهند و این ۵۰+۱ هم در واقع اختیارات تولید و توزیع و اعتبارات یک جامعه را بر عهده دارد و این خلاف عدالت است. این اشکال دوم تولید صنعتی است. البته قوانین فعلی جمهوری اسلامی متأسفانه به دنبال پایه‌گذاری عدالت در بخش تولید نیست؛ ما در قوانین فعلی، فریب نظام سرمایه‌داری را خورده‌ایم. البته به دلیل اینکه نظام جمهوری اسلامی بر سر کار است با ابزارهای جانبی کمک می‌کند که این موضوع دیده نشود. مثلاً رزمایش مواسات اعلام می‌شود^{۴۱} که این رزمایش از محل بودجه بیت‌المال و از محل صدقات و مبرات مردمی

۳۹. اقتصاد رفاه (WELFARE ECONOMICS): شرایط لازم برای کارایی اقتصادی در تولید کالاها و در مبادله کالاها و برای عدالت در توزیع درآمد را مورد بررسی قرار می‌دهد.

اقتصاد خرد، ص ۲۲۱

۴۰. شهید ادواردو (مهدی) آنیلی، فرزند جیانی آنیلی بود. خانواده آنیلی از ثروتمندترین و بانفوذترین خانواده‌های ایتالیایی هستند. شهید آنیلی، پس از مدتی به مذهب شیعه گرایید و پس از مدتی به شکل مشکوک به قتل رسید.

۴۱. اشاره به صحبت‌های مقام معظم رهبری در ایام شیوع کرونا در نیمه شعبان ۱۳۹۹ که توصیه به همدلی و مواسات مؤمنانه، خصوصاً در ایام ماه مبارک رمضان به اقشار آسیب‌دیده از پدیده بیماری کرونا است.

است و مثلاً در کوتاه‌مدت یک باری را از روی دوش مردم فقیر بر خواهد داشت. این مردم فقیر چه کسانی هستند، همان کارگرهایی هستند که نظام سرمایه‌داری، آن‌ها را به کار گرفته اما نتوانسته هزینه‌های زندگی آن‌ها را تأمین کند یا به دلیل اینکه برخلاف سود او بوده، آن‌ها را اخراج کرده است و در حال حاضر این افراد به عنوان فقیر در جامعه مطرح شده‌اند. یا به کمک سپاه با عظمت اسلام که خداوند ان شاء الله توفیقات آن‌ها را زیاد کند شما شروع می‌کنید در مناطق محروم هزار یا هزار و پانصد واحد مسکونی را می‌سازید و در مناطق مختلف این کار را می‌کنید. خب این هزار نفر چه کسانی هستند که خانه ندارد؟ اگر بررسی کنید خواهید دید که همین کارگرها هستند؛ همین کسانی که نظام سرمایه‌داری آن‌ها را به عنوان کارگر، ضعیف کرده و بعد هم که سود اکثری خودش به خطر افتاده آن‌ها را اخراج کرده است. در جمهوری اسلامی به دلیل اینکه ساختار حاکمیت دولایه است؛ یعنی یک ساختار سرمایه‌داری در کنار یک ساختار نظام ولایت فقیه وجود دارد همیشه اقدامات ساختار نظام ولایت فقیه باعث شده است که این فقر کمتر دیده شود و گرنه کشور ما هم تا به حال ده‌ها بار مانند کشور آمریکا دچار انفجار شده و روابط انسانی ما بسیار گسسته شده بود. همین حادثه تلخ شهر کرمانشاه را ببینید؛ در آنجا برج‌ها و کاخ‌ها ساخته می‌شود - به دلیل اینکه بنده در آنجا رفت و آمد دارم از نزدیک به کمک برخی از کارشناسان، محل دقت بنده بوده است - فلان سرمایه‌دار برج خود را خلاف قوانین می‌سازد اما در اینجا یک آلودگی ساخته شده است و شهرداری بدون حکم قضایی - بنا بر اظهار نظر دادستان کل کشور - و با استناد به یک حکم کلی، خانه این خانم را تخریب می‌کند و این اتفاق رقم می‌خورد. البته دادگاه جمهوری اسلامی دارد بررسی می‌کند تا حکم بدهد.^{۴۲} به دلیل اینکه در جمهوری اسلامی یک ساختار دیگری هم به نام ولایت فقیه وجود دارد، او سعی می‌کند گسست روابط انسانی را ترمیم کند و باعث می‌شود که ما مثلاً به شدت آمریکا دچار گسست روابط انسانی نشویم، ما به شدت فرانسه دچار گسست روابط انسانی نشویم و جامعه ما دچار انفجار نشود. اما به‌رحال مثلاً در داستان بنزین آن اعتراض‌ها اتفاق می‌افتد.^{۴۳} آن بخشی از حاکمیت که مربوط به نظام سرمایه‌داری است مراقب این طبقات محروم نیست و گسست‌ها، حقد‌ها و عقده‌های خود را به مردم تحمیل می‌کند. حالا عرض بنده این است که راه‌حل اصلی این است که لایه دوم از جمهوری اسلامی است که متأثر از نظام سرمایه‌داری است قوانین خود را تغییر دهد. مهم‌ترین تغییر هم این است که عدالت را در الگوی تولید پایه‌گذاری کنیم. خطاب این برادر کوچک

۴۲. به گزارش خبرگزاری فارس از کرمانشاه، ۳۰ اردیبهشت‌ماه ماموران اجرائیات شهرداری کرمانشاه خانه آسیه پناهی، زن آلودکن‌نشین در شهرک فدک را به دلیل ساخت و ساز غیرقانونی در حریم فضای سبز و برق فشار قوی تخریب کردند.

آسیه پناهی برای جلوگیری از تخریب آلودگی که سرپناه خود، دختر ونوه‌اش بود در مقابل نیروهای شهرداری مقاومت بسیاری می‌کند تا جایی که این زن روی بیل مکانیکی نشسته تا مانع از تخریب محل سکونت خود شود، اما مقاومت و داد بیداد کردن پیرزن کرمانشاهی نتیجه‌ای نمی‌دهد و ماموران اجرائیات کار خود را انجام می‌دهند.

پس از تخریب کپر، آسیه پناهی برای انتقال به کمپ «چشمه سفید» در جنوب شهر، سوار خودروی اجرائیات شد اما در مسیر انتقال و جان خود را از دست می‌دهد و جسد را برای مشخص شدن علت مرگ به پزشکی قانونی تحویل می‌دهند.

دادسرای عمومی و انقلاب استان به ورود به این پرونده و به جد در حال پیگیری علت مرگ این خانم است که به گفته رئیس پزشکی قانونی کشور، بعد از انجام معاینات، سم‌شناسی، پاتولوژی و آزمایش‌های مربوطه در یک ماه آینده و حتی کمتر از این زمان، علت مرگ خانم «آسیه پناهی» مشخص می‌شود.

آدرس مطلب در پایگاه خبرگزاری فارس: b2n.ir/004870

۴۳. اشاره به اعتراضات آبان ۱۳۹۸ و در پی افزایش ناگهانی قیمت بنزین که در شهرهای مختلف ایران صورت گرفت.

به برادران عدالتخواه خود است؛ بنده ندیده‌ام - البته شاید مطالعات من کم است - که جریان‌های عدالتخواه تمرکز کرده و ریشه بی‌عدالتی را در الگوی تولید صنعتی و الگوی تولید متمرکز و سرمایه‌داری نشان دهند؛ همیشه می‌خواهند عدالت را با مصادیق خرد آن پیگیری کنند.

اشکال سوم تولید صنعتی این است که ما همیشه گفته‌ایم که اصل تازه‌خوری و اصل پرهیز از غذای مانده و کهنه را نقض می‌کنند. ما در اسلام دستور داریم در موارد بسیاری از جمله در لبنیات - مرادم اقلام عمده لبنیات مانند خود شیر است - تازه‌خور باشیم.^{۴۴} اما با فرض وجود کارخانه‌های صنعتی شما اصلاً نمی‌توانید تازه‌خور باشید؛ شیری که در فرآیندهای شیمیایی اجزای غذایی آن کم‌وزیاد می‌شود آن شیری نیست که در روایات ما توصیه شده است. ما در بخش موارد قابل توجهی از غذاها به مسئله تازه‌خوری نیاز داریم که باید لیست آنها را در آینده منتشر کنیم. مصرف غذایی که پخته شده و می‌ماند نهی شده است؛ زیرا سودای مُضَرّه را افزایش می‌دهد. بنابراین همه کنسروها و همه غذایی که پخته شده و بعد در یک دوره زمانی مثلاً شش ماهه در اختیار مشتری قرار می‌گیرند همه مصداق غذای مانده هستند. وقتی فرآیند پخت در مورد غذای مانده طی شده باشد دیگر خاصیت غذای تازه را ندارد و یکی از مصادیق عبور از تازه‌خوری است. همه این موارد با تولید صنعتی غذا نقض می‌شود و شما دچار اشکال می‌شوید. البته اگر کدکس‌های آلیمنتاریوس (Codex alimentarius)^{۴۵} مبناست و

۴۴. عن عبد الله بن سنان عن الإمام الصادق عليه السلام: شَكَاهُ نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الضَّعْفَ، فَقِيلَ لَهُ: اطْبِخِ اللَّحْمَ بِاللَّبَنِ؛ فَإِنَّهُمَا يَشُدُّانِ الْجِسْمَ. قَالَ: فَقُلْتُ: هِيَ الْمَضِيرَةُ. قَالَ: لَا، وَلَكِنَّ اللَّحْمَ بِاللَّبَنِ الْحَلِيبِ.

به نقل از عبد الله بن سنان: امام صادق عليه السلام فرمود: «پیامبری از پیامبران، از ضعف، به درگاه خداوند عز و جل شکایت برد. پس به او گفته شد: گوشت را در شیر بپز؛ چرا که این دو، جسم را استحکام می‌دهند». گفتم: این، همان غذایی است که «مَضِيرَةُ» نام دارد؟ فرمود: «نه؛ بلکه گوشتِ همراه با شیر تازه است».

الکافی، ج ۶، ص ۳۱۶

نکته: مضیره غذایی است پختنی که از شیر مانده و ترش شده درست می‌شود.

مجمع البحرین، ج ۳، ص ۱۷۰۲

قال الإمام الكاظم عليه السلام: «مَنْ تَغَيَّرَ عَلَيْهِ مَاءٌ ظَهَرَهُ، يَنْفَعُ لَهُ اللَّبَنُ الْحَلِيبُ بِالْعَسَلِ.»

امام کاظم عليه السلام فرمود: هر کس آب کمرش بر وی دگرگون شود، شیر تازه با عسل برایش سودمند است.

الکافی، ج ۶، ص ۳۳۷

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام: إِذَا ضَعُفَ الْمُسْلِمُ فَلْيَأْكُلِ اللَّحْمَ بِاللَّبَنِ. وَ فِي رِوَايَةٍ عَنِ الصَّادِقِ عليه السلام أَنَّهُ اللَّبَنُ الْحَلِيبُ.

امیرالمؤمنین عليه السلام فرمود: هرگاه مسلمانی ضعیف شد پس گوشت را با شیر بخورد. و در روایتی از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمود: منظور شیر تازه دوشیده شده است.

بحار الأنوار، ج ۵۹، ص ۲۸۱

فیومی لغوی معروف (۷۷۰ق) در معنای حلیب می‌گوید: «يَقَالُ لَبَنٌ حَلِيبٌ وَ زُطْبٌ جَنِيٌّ لِلطَّرِي مِنْهُمَا دُونَ الَّذِي بَعْدَ عَنِ الطَّرَاوَةِ» وقتی گفته می‌شود: لبن (شیر) حلیب و زُطْب جَنِيٌّ به تازه آنها گفته می‌شود نه آن شیر یا خرمایی که از طراوت و تازگی دور شده باشد.

المصباح المنیر، ج ۲، ص ۶۷۱

۴۵. کدکس [Codex Alimentarius] ریشه لاتین داشته و در لغت به مفهوم مقررات است. کمیسیون مقررات مواد غذایی (CAC)، کمیسیون مشترک دو سازمان خواربار کشاورزی (FAO) و بهداشت جهانی (WHO) می‌باشد که در سال ۱۹۶۳ به دلیل اهمیت و لزوم تدوین استانداردهای غذایی، ایجاد گردید. این کمیسیون، تدوین استانداردهای غذایی را به طور واحد و یکسان برعهده دارد و اجلاس به آن هر ساله

ارزیابی غذا بر مبنای تحلیل‌های سلول پایه و بر مبنای غلط اتفاق می‌افتد، آن‌ها متوجه این مضرات نیستند. لذا از لوازم این بحث این است که حتماً مدل‌های ارزیابی غذا در جمهوری اسلامی را بر اساس مزج اختیاری^{۴۶} عوض کنید که آن را در نظریه پیشگیری ساختاری از بیماری^{۴۷} بحث خواهیم کرد.

اشکال چهارم تولید صنعتی مسئله مواد نگه‌دارنده است؛ مواد نگه‌دارنده محمل اصلی ایجاد سرطان هستند و حتی پوزیتویست‌ها هم که خیلی از مسائل را متوجه نیستند به این مسئله اعتراف دارند و گسترش استفاده از مواد نگه‌دارنده باعث شده که سلامت جامعه به چالش کشیده شود.^{۴۸}

من این چهار اشکال را نوشتم. لذا بدانید وقتی راجع به سهام و اوراق بهادار بحث می‌کنید عبارت دقیق این است که سهام از شرکت‌هایی که تولید صنعتی می‌کنند مد نظر است. بنابراین نام این سهام، سهام عدالت است؛ یعنی در روبنا توزیع عدالت

در مقر یکی از سازمان‌های مذکور برگزار می‌گردد. در حال حاضر ۱۸۶ کشور از جمله جمهوری اسلامی ایران عضو این کمیسیون است. از ویژگی‌های مهم این کمیسیون، تصویب استانداردهای جهانی مواد غذایی با رعایت مسائل ایمنی و بهداشتی مصرف‌کنندگان، تسهیل تجارت و تبادل مواد غذایی بین کشورها است و با توجه به تاکید سازمان تجارت جهانی (WTO)، رعایت این استانداردها در تجارت مواد غذایی بین کشورهای منطقه و سایر کشورهای عضو کمیسیون حائز اهمیت و موثر می‌باشد.

آدرس مطلب در پایگاه سازمان ملی استاندارد ایران: b2n.ir/CODEX

۴۶. مزج اختیاری: مبنای تجویز نسخه در طب اسلامی حجیت یافته، بهینه کردن متغیرهای اصلی حیات است. متغیرهای اصلی حیات؛ محور تعادل حیات دنیائی انسان هستند و مواردی مانند ۱- قلب، ۲- مزاج ۳- عرق و ۴- نفس را شامل می‌شود. مدیریت متغیرهای اصلی حیات، عملکرد اعضاء بدن را بهینه می‌کند.

یکی از اشکالات طب موجود این است که قدرت تحلیل ترکیبی کارکرد اعضای بدن را به صورت کامل ندارد. این در حالی است که انسان، مزجی اختیاری است و نباید سلامت آن را به صورت بخشی تحلیل کرد.

حجت الاسلام علی کشوری - قم - ۲۲ بهمن ۱۳۹۷

۴۷. برای مشاهده پیشخوان مرتبط با این نظریه ر.ک پیشخوان پیشگیری ساختاری از بیماری (۱۸/۳/۱) برگزار شده در تاریخ ۱۳۹۸/۶/۱۰).

۴۸. Over the last few decades, the number of chemicals added to foods and other products

has

skyrocketed. We have created all sorts of plastics that are used in innumerable ways. We add preservatives to foods to keep them fresh. We add chemicals to foods to make them look more appealing. We have made food packaging to keep food fresh. We add chemicals to lotions and beauty products to make them feel, look, and smell nice... the list goes on and on of the ways we have invented and used chemicals. We did all of it for what seemed like good reasons at the time, but we are learning that many of those chemicals can cause real harm.

در چند دهه اخیر، تعداد مواد شیمیایی اضافه‌شده به غذاها و محصولات دیگر به سرعت، بالا رفته است. ما انواع پلاستیک‌ها را ایجاد کرده‌ایم که به روش‌های بی شماری استفاده می‌شوند. ما مواد نگهدارنده را به مواد غذایی اضافه می‌کنیم تا آن‌ها را تازه نگه داریم. ما مواد شیمیایی را به مواد غذایی اضافه می‌کنیم تا آن‌ها جذاب‌تر به نظر برسند. ما بسته‌بندی غذا درست کردیم تا غذا را تازه نگه داریم. ما مواد شیمیایی را به لوسیون‌ها و محصولات آرایشی و زیبایی اضافه می‌کنیم تا آن‌ها حس، ظاهر، و بوی خوبی داشته باشند... این لیست و راه‌هایی که ما از مواد شیمیایی تولید و استفاده می‌کنیم ادامه دارد. ما همه این کارها را به دلایل به ظاهر خوب (و قانع کننده ای) در آن زمان انجام دادیم، اما (امروزه) در حال پی بردن به این هستیم که بسیاری از این مواد شیمیایی می‌توانند باعث آسیب واقعی شوند.

آدرس مطلب از پایگاه دانشکده پزشکی دانشگاه هاروارد: b2n.ir/453407

کرده اما در زیر بنا فاصله طبقاتی را گسترش داده است. البته در این قسمت از باب انصاف عرض می‌کنم؛ در کشورهای سرمایه‌داری مردم سهام‌دار نیستند و این امر هم از برکات جمهوری اسلامی است که از بین بد و بدتر انتخاب می‌کند. بدتر این است که همین سهام شرکت‌های صنعتی در اختیار سرمایه‌دارها و در اختیار ده درصد جامعه باشد، خوب در حال حاضر جمهوری اسلامی مطالبه عدالت دارد اما نظریه عدالت ندارد؛ لذا همین نظریات موجود را تخصیص می‌زند. لذا یک شبه مشاهده می‌شود که بازار بورس جمهوری اسلامی پرجمعیت‌ترین بازار بورس دنیا خواهد شد. البته خود این یک مدلی است؛ مدل بدی است که جلوی آن مدل‌های بدتر نظام سرمایه‌داری را می‌گیرد اما به هیچ عنوان مطمئن نمی‌شوید که به عدالت خواهید رسید. البته در کوتاه‌مدت اگر انفجار در بورس ایجاد نشود - که به نظر ما خواهد شد و یک چالش‌هایی ایجاد خواهد شد - مردم یک بهره‌هایی خواهند برد. بنابراین بدانید که این سهام شرکت‌های تولید صنعتی است که ضد عدالت است به شرحی که بیان شد. در این قسمت هم در فقه المکاسب برای تغییر الگوی تولید، الگویی را مطرح کردیم و بحث‌هایی را استظهاراً لآیات و الروایات مطرح کردیم که آنجا باید بیشتر به آن بپردازیم. اما به‌رحال این چهار اشکال محضر شما بحث شد.

پس این دو ملاحظه در مورد بازار بورس مطرح است. وقتی شما راجع به بازار بورس صحبت می‌کنید بدانید که بازار بورس چنین موضوعی است.

۲/۵. نفی قاعده «نفی سبیل»؛ مفاد ماده ۱۴ و ۱۵ وظایف شورای عالی بورس

اما ملاحظه سوم و آخرین بحث ما در این بخش این است که ماده ۱۴ و ۱۵ همان وظایف شورای عالی که عرض کردم چنین عبارت‌هایی را دارد: «اعطای مجوز پذیرش اوراق بهادار خارجی به بورس.»^{۴۹} یعنی شرکت‌های خارجی - فرض بفرمایید مثل شرکت سامسونگ - بیاید و ۵ درصد سهام خود را در ایران عرضه کند. عبارت بعدی این است: «اعطای مجوز به بورس جهت معاملات اشخاص خارجی در بورس.» این فرض دیگری است؛ یعنی سرمایه‌دارهای خارجی بیایند و اوراق بهادار بورس ایران را خریداری کنند. مثلاً خدای نکرده «بیل گیتس» تصمیم بگیرد که بخشی از بازار سرمایه ایران را به هر دلیلی بخرد! هر دوی این موارد، مصداق ایجاد سلطه و شکسته شدن «نفی سبیل»^{۵۰} است، مگر اینکه شورای عالی دقت‌هایی را داشته باشد که مثلاً مراد از این افراد خارجی، شیعیان عراق یا پاکستان باشند. اما اینگونه که به نحو اطلاق بیان داشته، هم میتوان اوراق بهادار شرکت‌های خارجی را در بازار بورس ایران عرضه کرد، یعنی هنگامی که وارد بازار بورس میشوید، میتوانید شرکت‌های سرمایه‌داری بزرگ دنیا را حمایت کنید، شاید تنها بیست میلیون تومان داشته باشید، اما با همین مقدار سهمی را از شرکت سرمایه‌داری یهودی و صهیونیستی خریداری میکنید! یعنی با سرمایه تان امداد کفر کردید. لذا این مواد از

۴۹. قانون «بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی» مشتمل بر شصت ماده و بیست و نه تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ اول آذر ماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ نهم آذرماه ۱۳۸۴ به تأیید شورای نگهبان رسید.

برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۱۳.

۵۰. منظور قاعده‌ای است که بر طبق آن نباید هیچ تسلطی از طرف کفار بر مؤمنین اعمال شود.

قانون اوراق بهادار جمهوری اسلامی مبهم است، البته این را باید از آقایان شورای نگهبان پرسید که چرا آن را امضا کرده اند؟^{۵۱} بنابراین با این قید سوم هم بخش دیگری از ماهیت بورس واضح میشود.

آیا اشکالات تنها به این سه مسئله که عرض کردم اختصاص دارد؟ یا بیشتر است؟ حتما پاسخ این است که اشکالات بیشتر است. در جلساتی که وعده آنها را دادم، همه این حدود ده دسته قانونی که محضران عرض کردم، باید بازخوانی کنیم تا مقداری موضوع تجارت فعلی در جمهوری اسلامی واضح شود تا بعدا هم بتوانیم حکم شرعی به معنایی که عرض کردم (یعنی مسیر خروج از نظم غلط و نه فقط فتوای فردی)، ارائه بدهیم.

۲/۶. بانک؛ نمونه دیگری از موارد عدم دقت در موضوع شناسی موضوعات نظام سرمایه‌داری

بنده از این بحث عبور میکنم اما ملحق به بحث موضوع شناسی بازار بورس، بنده قبلا موضوع شناسی بانک را هم مطرح کرده ام که اشاره ای به آن میکنم تا وخیم بودن اوضاع موضوع شناسی قدری واضح تر شود. بنده حقیر مکرر در مکرر بحث کرده ام که قانون عملیات بانکی بدون ربا که در تاریخ هشتم و دهم شهریور ۱۳۶۲ تصویب شده است^{۵۲} (هشتم شهریور مجلس تصویب کرده است و دهم شهریور فقهای شورای نگهبان گفته اند که مخالف شرع نیست و امضا کرده اند)، این قانون نزدیک سه دهه است که تجربه و آزموده شده است و همه میدانیم که نتوانسته است بانک های ما را اصلاح کند. همیشه عرض کرده ایم که ریشه مشکل آن به تصویب کنندگان قانون برمیگردد - که این قانون در زمان ریاست مرحوم آقای هاشمی رفسنجانی در مجلس تصویب شده است - آقایان تصور کرده اند که بانک به رابطه بانک و مشتری اختصاص و انحصار دارد؛ یعنی ماهیت بانک را به رابطه کارگزار بانک با مشتری تقلیل داده اند، مانند حال حاضر که بورس را به رابطه کارگزار بورس (ناشر) و مشتری تقلیل داده اند. لذا گفتند اگر رابطه بانک و مشتری ذیل عقود مطرح شود، از ربا عبور میکنیم.

درحالی که لااقل در بانک دو قید دیگر نیز وجود دارد که باید به اینها هم توجه کرد و در نهایت قضاوت ترکیبی نسبت به آن داشت. آن قید دیگر این است که بانک معادله نشر اسکناس^{۵۳} دارد، یعنی طبق یک معادله ای به پول ها - چه داخلی و چه

۵۱. بنده با واسطه از یک فرد ثقة شنیدم و البته نیاز به تحقیق بیشتر دارد که یکی از اعضای شورای نگهبان گفته بود «ما به نظرات کارشناسی دولت جمهوری اسلامی اعتماد میکنیم.» خب کدام دولت جمهوری اسلامی؟! بخش اول دولت جمهوری اسلامی که زیرمجموعه ولی فقیه و متأثر از اسلام است یا بخش دوم جمهوری اسلامی که متأثر از نظام قوانین نظام سرمایه داری است؟ ظاهرا فرمایش ایشان عاقلانه نیست. ممکن است گزارش از طرف وزارت اقتصاد باشد که مسئله نفی سبیل در اقتصاد برای [دستگاه کارشناسی] آن وزارتخانه اصل نیست و به قواعد دیگری توجه دارد.

انتقال از متن

۵۲. قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مشتمل بر بیست و هفت ماده و چهار تبصره در جلسه روز سه شنبه هشتم شهریورماه یک هزار و سیصد و شصت و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۲/۶/۱۰ به تأیید شورای نگهبان رسیده است ابلاغ می‌گردد. (رئیس مجلس شورای اسلامی - حجت‌الاسلام اکبر هاشمی).

برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۱۴.

۵۳. قانون پولی و بانکی کشور (مصوب ۱۳۳۹) بیان می‌دارد:

ماده ۱۸ - بانک مرکزی ایران نمی‌تواند هیچ‌گونه تعهد ریالی به شکل اسکناس بنماید مگر این که در مقابل آن به ارقام دارایی‌های مذکور در زیر به‌طوری که در مواد ۲۰ تا ۲۷ این قانون تعریف شده‌اند اضافه شده باشد: الف - طلا طبق ماده ۲۰. ب - ارز طبق ماده ۲۱. ج - اسناد قرضه صادره

ارز - اعتبار میدهد؛ یعنی محاسبه میکند که بنا بر ارزش تولید ملی، مقدار ذخایر طلائی که در کشور وجود دارد و سایر سرمایه ها، پول کشور چه مقدار ارزش دارد. دو اشکال در مورد معادله نشر اسکناس وجود دارد: ۱- در بسیاری از موارد رعایت نمیشود؛ یعنی بدون محاسبه ثروت یک کشور اسکناس چاپ میشود و پدیده تلخ خلق پول^{۵۴} رخ میدهد. ۲- به مانند معادله ارزش دادن به سهام شرکت های بورس، این معادله نیز باید بازخوانی شود. مثلاً اگر کشوری مقداری اموال غیرمنقول یا اموالی که خیلی دیر در بازار به فروش میرود دارد، آیا میتواند اینها را پشتوانه چاپ اسکناس قرار دهد؟ مثلاً ملکی هست که ده میلیارد ارزش دارد، اما اگر همین الان اراده کنید، این ده میلیارد در دست شما قرار نمیگیرد؛ اساساً ممکن است تا سی سال نقد نشود! آیا در این صورت میتوان این را پشتوانه اسکناس قرار داد؟ اینها دو اشکال عمده است. حوزه باید معادله نشر اسکناس را بررسی کند.

لذا ما در بحث ها گفته ایم که پول در اسلام «مال» است و نمیتواند اعتبار باشد، اساساً نظریه الگوی پیشرفت اسلامی پول غیر اعتباری است.^{۵۵} وقتی معادله نشر اسکناس و تعریف پول به اعتبار را میپذیرید، حکم مضاربه تعطیل میشود. بنا بر قول اصح - که نظر ما نیز همین است - مضاربه در غیر نقدین و مسکوک جریان ندارد. اگر پول اعتباری را پذیرفتید، زکات نقدین تعطیل میشود و احکام دیات به چالش کشیده میشود.^{۵۶} وقتی در مورد پدیده بانک صحبت میکنید و پول اعتباری را میپذیرید، پس چگونه مضاربه را علاج میکنید؟! اگر از مضاربه تسامح کنیم، زکات را چگونه علاج میکنید؟! عمده زکات در نقدین است و بحث های فنی ای در این خصوص در روایات موجود است که همه با پول اعتباری تعطیل میشوند؛ بنا بر قاعده «بیان مبتنی بر کم»^{۵۷} نسبتی میان میزان زکات و میزان فقرای جامعه وجود دارد که در روایات بحث شده است^{۵۸}، اما با پول

و یا تضمین شده از طرف دولت و شهرداریها و وامها و دیون مشابه آن طبق مواد ۲۳ و ۲۴ و ۲۵ د - در صورتی که اسناد قرضه مندرج در بند ج بالا کافی نباشد مطالبات ریالی بابت اعتبارات صنعتی بازرگانی و یا کشاورزی طبق ماده ۲۶.

بر اساس ماده ۵۴ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به منظور انجام امور کارشناسی و اجرای فعالیتهای دبیرخانههای شورای رقابت، مرکز ملی رقابت در قالب موسسه ای دولتی مستقل زیر نظر رئیس جمهور در سال ۱۳۸۹ تأسیس گردید. فعالیتها و وظایف اصلی مرکز در زمینه انجام پژوهش های اقتصادی و بررسی بازار از منظر توسعه رقابت در کارگروه های متعددی انجام می شود که برخی از آنها عبارت اند از: کارگروه خودرو، مخابرات و برق.

برای مشاهده متن کامل ر.ک پیوست ۱۵.

۵۴. خلق پول فرایندی است که ذخیره مالی یک کشور یا منطقه اقتصادی یا پولی افزایش می یابد.

۵۵. برای مشاهده تفصیل مطلب ر.ک جلسات ششم دوره فقه المکاسب (سی هفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی).

۵۶. برای مشاهده توضیح مطلب ر.ک دوره فقها المکاسب، صص ۱۴-۱۶ (جلسه ششم).

۵۷. همین قاعده از قواعد نه گانه فقه البیان است که به تبیین استظهاری ریاضیات و کم های مطرح شده در یک بحث فقهی می پردازد؛ مسائل مورد بحث در این قاعده عبارت است از: ۱- تبیین زمان های مرتبط با بحث فقهی ۲- تبیین واحدهای فقهی مرتبط با موضوع ۳- چگونگی محاسبه کمیت های فقهی مورد بحث.

۵۸. مُحَمَّدٌ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: قِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِأَيِّ شَيْءٍ جَعَلَ اللَّهُ الزَّكَاةَ خَمْسَةً وَعِشْرِينَ فِي كُلِّ أَلْفٍ وَلَمْ يَجْعَلْهَا ثَلَاثِينَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَهَا خَمْسَةً وَعِشْرِينَ أَخْرَجَ مِنْ أَمْوَالِ الْأَعْيَانِ بِقَدْرِ مَا يَكْتَفِي بِهِ الْفُقَرَاءُ وَ لَوْ أَخْرَجَ النَّاسُ زَكَاةَ أَمْوَالِهِمْ مَا احتَاجَ أَحَدٌ.

اعتباری این‌ها تعطیل می‌شود. آن وقت مجبور می‌شوید معیارهای دیگری نیز برای دیات پیدا کنید که اینها مشکلاتی در فقه ایجاد میکند که باید بررسی شود.

پس هنگامی که در مورد بانک صحبت می‌شود، بانک یعنی یک ساختار مبتنی بر پول اعتباری. حال آیا عوارض آن بحث می‌شود؟! بنده وقتی کلمات برخی فقها را بررسی می‌کردم، به نظرم خیلی عجیب بود - شاید برای من خیلی عجیب بوده است - که وقتی بانک را توصیف می‌کردند، گفته بودند بانک باعث می‌شود سرمایه‌های مردم امنیت پیدا کند.^{۵۹} مثلاً تا دیروز پول شما در خانه خودتان بوده است، دزد بیشتر می‌آمده است، حالا در بانک گذاشتید و کمتر دزد می‌آید. البته چنین فایده‌ای وجود دارد اما یک دفعه هم بانک را دزد می‌برد و همه آن یکجا جبران می‌شود! (خنده حضار) سخن فنی در این است که بانک این است؟ یا این تنها یک فایده‌ای از بانک است! احتمالاً وقتی آن بزرگوار خواسته فتوا دهد به یک کارشناسی رجوع کرده است، آن کارشناس هم گفته اگر بانک باشد دزدی‌ها کمتر می‌شود. آن کارشناس نمی‌گوید که از زمانی که بانک آمده است، اختلاس و دزدی‌های سازمان یافته گسترش یافته است؛ یعنی ارزش پول را به حدی کم می‌کنند^{۶۰} که ناگهان می‌بینید ارزش دارایی‌های یک ملت، به یک پنجم سابق تبدیل می‌شود!^{۶۱} این را دزدی نمی‌دانند! اما اینکه سارق به خانه شخصی رفته و صد درهم از او می‌برده، فقط آن را دزدی حساب می‌کنند. وضعیت موضوع شناسی ما این است!

به ابو عبد الله صادق علیه السلام گفتند: چرا زکات فریضه بر معیار بیست و پنج هزارم، مقرر شد که از هر هزار درهم بیست و پنج درهم بردارند نه بر معیار سی هزارم که از هر هزار درهم سی درهم بردارند؟ ابو عبد الله علیه السلام گفت: از این رو که خداوند - عزّ و جلّ - می‌دانست، همان معیار بیست و پنج هزارم برای فقرا و مستمندان کافی است؛ اگر مردم زکات خود را بردارند، کسی بی‌نوا نخواهد ماند.

الکافی، ج ۳، ص ۵۰۷

۵۹. استاد علوی بروجردی: این مسائل در کنار مشکلاتی که بانک‌ها دارند معضلات پیچیده‌ای را ایجاد می‌کند. مشکل اصلی جامعه ما اشتغال است. منشأ بسیاری از مسائل اخلاقی و مصیبت‌هایی که داریم بیکاری است. اشتغال هم بدون سرمایه و برنامه صحیح ایجاد نمی‌شود. یا باید سرمایه از بیرون بیاید یا اینکه خود مردم تأمین کنند. چون دولت پولی ندارد. سرمایه‌گذار خارجی هم تا وقتی که احساس امنیت نکند در ایران سرمایه‌گذاری نمی‌کند. سرمایه فرار است. دبی و ترکیه را سرمایه‌های ما آباد کرده است. ایرانیان خارج از کشور سرمایه‌های هنگفتی دارند. علاقه هم دارند که به کشور خوشان بیایند و فعالیت اقتصادی کنند. متأسفانه ما زمینه را برایشان فراهم نمی‌کنیم. باید تشویق بشوند تا بیایند و در قالب همین بانک‌ها کار کنند. بانک باید بستری را فراهم کند که سرمایه افراد، ولو اینکه در قالب سهام باشد، جذب شود. چون این سرمایه‌ها قدرت بانک را بالا می‌برد و بانک می‌تواند مانور بیشتری بدهد.

آدرس مطلب از پایگاه اینترنتی آقای علوی بروجردی: b2n.ir/08336

۶۰. دیوان محاسبات کشور در گزارشی که از تفریح بودجه ۹۰ تهیه کرده، آورده است که بانک مرکزی در سال ۹۰ ارزشهای خریداری شده به نرخ مرجع را با نرخهای متفاوت بالاتر به فروش رسانده و از این طریق، سود سرشاری نصیب بانک مرکزی، بانک‌های دریافت‌کننده ارز و صرافی‌ها شده است و عملکرد بانک مرکزی در عدم رعایت قانون پولی و بانکی موجب کاهش ذخایر ارزی کشور و در نهایت کاهش ارزش پول ملی شده است. به گزارش خبرگزاری مهر، دیوان محاسبات کشور در گزارش تفریح بودجه ۹۰ بخشی را به چگونگی وصول درآمدهای نفتی اختصاص داده است

آدرس مطلب از خبرگزاری دنیای اقتصاد: b2n.ir/669795

۶۱. برای مشاهده آمار کاهش ارزش پول ملی ر.ک پیوست ۲.

مسئله سومی که در ماهیت بانک ها مطرح کرده ایم، این است که بنا بر ماده سیزده قانون پولی و بانکی کشور مصوب هجدهم تیر ۱۳۵۱، بانک مرکزی موظف است - البته با اصلاحیه هایی که در سال های بعد با هماهنگی وزارت اقتصاد خورده است - که دادن وام و اعتبار به وزارت خانه ها و مؤسسات دولتی را مجوز بدهد.^{۶۲} بنده در عرایض قبلی عرض کرده ام که وقتی بانک مرکزی به وزارت خانه یا موسسه ای اعتبار دهد، یکی از معانی آن این است که تغییر بافت اشتغال کشور رخ میدهد - این جزو همان مصادیق سیاست گذاری کلان است که نمونه اش را در مورد بورس عرض کردم - طبق گزارش ها ۶۵ هزار میلیارد تومان اعتبار به وزارت رفاه اختصاص داده اند. این پول را برای توسعه نوع خاصی از شغل اعطا کرده اند.^{۶۳} وقتی بانک اعتبار میدهد، یعنی برخی مشاغل را تقویت و برخی دیگر را تضعیف میکند، آیا این تقویت و تضعیف مطابق با جدول ثبت مکاسب است؟ در دوره مکاسب عرض کردیم که جدول ثبت مکاسب، جدولی است که فقیه برای ارزش گذاری مشاغل، از آیات و روایات استنباط میکند.^{۶۴} فقها باید مواظبتی داشته باشند که مشاغل برتر در اذهان و دنیای عینی، مشاغل برتر باقی بمانند. مثلاً در روایات ما کشاورزی، شغل برتر است^{۶۵}؛ حال آیا این ۶۵ هزار میلیارد تومان اعتباراتی که بانک مرکزی به

۶۲. ماده ۱۳: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران دارای اختیارات زیر می باشد. ۱ - دادن وام و اعتبار به وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی با مجوز قانونی. ۲ - تضمین تعهدات دولت و وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی با مجوز قانونی.

آدرس مطلب از سایت بانک مرکزی: b2n.ir/109660

۶۳. به گزارش مرکز اطلاع رسانی، روابط عمومی و امور بین الملل سازمان برنامه و بودجه کشور، دکتر محمدباقر نوبخت معاون رئیس جمهور و رئیس این سازمان در مراسم امضای موافقت نامه اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و معاونت علمی و فناوری رئیس جمهور با سازمان برنامه و بودجه کشور اظهار داشت: «در مجموع حدود ۶۵ هزار میلیارد تومان اعتبارات و تسهیلات برای اشتغال در نظر گرفته ایم و امروز با این تفاهم نامه شروع این اقدام به صورت رسمی انجام می پذیرد.»

آدرس مطلب از پایگاه سازمان برنامه و بودجه: b2n.ir/719523

۶۴. برای مشاهده توضیحات بیشتر پیرامون جدول ثبت مکاسب ر.ک جلسات اول تا سوم دوره فقه المکاسب (سی و هفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی).

۶۵. عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ إِبرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ السَّرِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ إِبرَاهِيمَ عَنِ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ: الْزَّارِعُونَ كُنُوزُ الْأَنْبَاءِ يَزْرَعُونَ طَيِّبًا أَخْرَجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَ هُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُ النَّاسِ مَقَامًا وَأَقْرَبُهُمْ مَنْزِلَةً يُدْعَوْنَ الْمُبَارَكِينَ.

یزید بن هارون گوید: از امام صادق عليه السلام شنیدم که می فرمود: کشاورزان، گنج های مردم هستند؛ بذر پاکیزه ای را کشت می کنند که خداوند عز و جل آن را به بار نشانده است و در روز قیامت بهترین مقام و نزدیک ترین جایگاه را در میان مردم دارند و آنان را «بابرکت» خطاب می کنند.

الکافی، ج ۵، ص ۲۶۱

عَلِيُّ بْنُ إِبرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ التَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله أَيُّ الْمَالِ خَيْرٌ قَالَ الزُّرْعُ زَرَعَهُ صَاحِبُهُ وَأَصْلَحَهُ وَأَدَّى حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الزُّرْعِ خَيْرٌ قَالَ رَجُلٌ فِي غَنَمٍ لَهُ قَدْ تَبِعَ بِهَا مَوَاضِعَ الْقَطْرِ يُقِيمُ الصَّلَاةَ وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الْغَنَمِ خَيْرٌ قَالَ الْبَقْرُ تَعْدُو بِخَيْرٍ وَ تَرُوحُ بِخَيْرٍ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الْبَقْرِ خَيْرٌ قَالَ الرَّاسِبَاتُ فِي الْوَحْلِ وَ الْمُطْعِمَاتُ فِي الْمَحَلِّ نَعْمَ الشَّيْءُ التَّخْلُ مِنْ بَاعَةِ فَإِنَّمَا تَمْنُهُ بِمَنْزِلَةِ رَمَادٍ عَلَى رَأْسِ شَاهِقٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ إِلَّا أَنْ يُخْلِفَ مَكَانَهَا قَيْلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ التَّخْلِ خَيْرٌ قَالَ فَسَكَتَ قَالَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الْبَقْرِ خَيْرٌ قَالَ فِيهِ الشَّقَاءُ وَ الْجَفَاءُ وَ الْعَنَاءُ وَ بَعْدَ الدَّارِ تَعْدُو مُدْبِرَةٌ وَ تَرُوحُ مُدْبِرَةٌ لَا يَأْتِي خَيْرُهَا إِلَّا مِنْ جَانِبِهَا الْأَشْأَمُ أَمَا تَعْدَمُ الْأَشْقِيَاءَ الْفَجْرَةَ.

از حضرت رسول صلى الله عليه وآله پرسیدند: بهترین مال کدام است؟ فرمود: زراعتی که انسان به هنگام برداشت محصول، حق خداوند را از آن بپردازد. عرض کردند: پس از زراعت کدام مال بهتر است؟ فرمود: کسی که چند گوسفند داشته باشد و هر جا که آب و علفی بیابد آنها را بچراند و نمازش را بخواند و زکات مالش را بپردازد. عرض شد: بعد از گوسفند کدام مال بهتر است؟ فرمود: گاو که در صبح و شام شیر می دهد. پرسیدند: پس از گاو بهترین مال

وزارتخانه ای داده است، برای تقویت کشاورزی جامعه است؟ در همین مغازه ها اگر نگاه کنید، میبینید که نخود، لوبیا و غیره هم خارجی دارد و هم ایرانی؛ یعنی به شکلی بخش کشاورزی را تضعیف کرده اند که در اقلام ساده غذایی وابسته شده اید! چه کسی این کار را کرده است؟ کشاورز؟! یا سیاست گذاری های بانک مرکزی؟!

بنابراین وقتی در مورد بانک صحبت میکنید، باید توجه کنید که دادن اعتبارات و وام به وزارت خانه ها و موسسات دولتی بر نظام مشاغل جامعه اثر دارد. وقتی میخواهید بانک را قضاوت کنید و آن را امضا کنید، باید این آثار را نیز لحاظ کنید. بانک که تنها به رابطه مشتری با بانک خلاصه نمیشود! بانک به معنی فرایند تغییر ارزش گذاری در مشاغل است، منتها این معنا را ذیل عنوان «سیاست گذاری های کلی و خط مشی» میگویند، به همین خاطر بر آن دقت نمیشود که ممکن است این سیاست گذاری و خط مشی در تعارض با جدول ثبت مکاسب قرار گیرد.

البته ناظر به این بحث بانک، در یک حرف کلی باید نظام سرمایه داری را درست موضوع شناسی کنید؛ این حرف اصلی بنده است. باز هم خطاب به برادرم استاد علوی بروجردی عرض میکنم که دائما نگویند «ما مدافع رقابت آزاد هستیم و اسلام به چه زبانی باید این نظام اقتصادی را امضا کند؟!» با این توضیحاتی که بنده عرض کردم، شما با یک موضوع جدید رو به رو هستید و نمیتوانید این حکم ها را بدهید. اگر شاگردان این اساتید و دیگر اساتید یا ان کمیسیونی که عرض کردم حوزه علمیه برای موضوع شناسی نظام سرمایه داری باید تشکیل دهد، اگر درست به موضوع شناسی پردازند، مثلا به مرجع میگویند که توجه داشته باشید که بخش خصوصی در جمهوری اسلامی دارای پارلمان است! یعنی حاکمیت دارد و اساسا به اتاق بازرگانی، پارلمان بخش خصوصی جمهوری اسلامی میگویند، یعنی قانون گذاری میکند. پس چرا معامله بخش خصوصی با خریدار و مردم را به یک معامله خریدار و فروشنده ساده تعریف میکنید. نباید ما را اسم بخش خصوصی فریب دهد، باید یک کلمه به آن اضافه کرد تا ماهیت آن روشن شود، «حاکمیت بخش خصوصی» تعبیر بهتری است. اخیرا بنده مصاحبه ای را میدیدم که یکی از اعضای موثر در اتاق بازرگانی اعتراض داشت که ما پارلمان بخش خصوصی نیستیم! چون حدود بیست نفر از بخش دولتی در آن حضور دارند^{۶۶}.^{۶۷} حالا اگر این اتاق بازرگانی آمد و نرخ گذاری کرد نباید آن را تسعیر اختیاری بدانید، در احکام تسعیر،

چیست؟ فرمود: درخت خرما که ریشه در گل فرو برده و در خشکسالی و کم آبی میوه دهد. سپس فرمود: درخت خرما سرمایه خوبی است و هر کس (بدون ضرورت) آن را بفروشد، پولش همچون خاکستری است که بر سر کوه بلندی در مسیر تندباد رها شده باشد، مگر اینکه به جای آن، درخت خرما دیگری بخرد. سپس پرسیدند: بعد از درخت خرما کدام مال بهتر است؟ حضرت سکوت کرد و جوابی نداد. شخص عرض کرد: چرا شتر را نفرمودید؟ فرمود: شترداری موجب مشقت و سختی و دوری از خانه می شود و هزینه آن سنگین است.

الکافی، ج ۵، ص ۲۶۰

۶۶. به گزارش خبرگزاری تسنیم، در تاریخ ۷ اسفند ۹۷، محمدرضا سبزهعلیپور اقتصاددان و رئیس مرکز تجارت جهانی ایران به بهانه انتخابات هفته آینده اتاقهای بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در میزگردی تحت عنوان "اتاقهای بازرگانی، دیروز، امروز و فردا" طی سخنانی به اوضاع اتاقهای بازرگانی و عملکرد مسئولین آنها پرداخت و در جمع حاضرین اظهار داشت: «اصلاً فلسفه حضور ۲۰ نماینده دولت در اتاق بازرگانی چیست؟ چه حسنی تا به امروز داشته و این عزیزان دولتی چه گلی بر سر فعالان اقتصادی و صنعت و معدن و تجارت زده اند؟ بجز اینکه اتاق بازرگانی به دژ مستحکم دولتی مبدل شده و عرصه را برای بخش خصوصی تنگ کرده اند.»

علیپور با طرح این سوال که آیا فی الواقع این اتاق بازرگانی را میتوان "پارلمان بخش خصوصی" نامید گفت: استفاده از این نام بزرگ و دهن پُرکن و اطلاق "پارلمان بخش خصوصی" اصلی و ابداً برانزده "این اتاق بازرگانی" که غالب فعالان اقتصادی ایران، سال به سال هم از کنار پیاده رو

هم خریدار و هم فروشنده ساده بودند، اما در اینجا قیمت گذاری توسط حاکمیت رخ میدهد، منتها در نظام سرمایه داری، حاکمیت یک بخش ریل گذاری و قانون گذاری دارد که اصطلاحاً به آن دولت میگویند، یک بخش پیشنهاد دهنده و مدیر هم دارد که به آن بخش خصوصی میگویند. بعضی از فقها فکر کرده اند که بخش خصوصی یعنی مردم! در حالی که بخش خصوصی در نظام سرمایه داری، خود، نوعی حکومت است. البته بنده قائل به تسعیر اختیاری هستم و باید طرفین مبادله، قیمت را تعیین کنند، اما هیچوقت به بهانهٔ مشروعیت حکم تسعیر اختیاری و حرام بودن تسعیر حاکمیت، بخش خصوصی را امضا نمیکنم؛ چون بخش خصوصی هم حاکمیت سرمایه داری است. آقایان به این نکات توجه نمیکنند. مثلاً اگر فعالیت های اتاق بازرگانی را بررسی کنید، متوجه میشوید که مشوق های صادراتی میدهد و کمک میکند تا برخی صادرات و صادر کننده ها رشد کنند.^{۶۸} از محل چه بودجه ای این مشوق ها را میدهد؟ از محل بودجهٔ نفت، دولت و غیره میدهد؛ یعنی با تصمیمات خود، خرید و فروش را در چند نفر سرمایه دار محدود میکند و پارلمان بخش خصوصی، خرید و فروش را عمومی نمیکند. همیشه قوانین او به شکلی است که سرمایه دارها سود ببرند. اتاق بازرگانی نمایشگاه های داخلی و خارجی برگزار میکند؛^{۶۹} یعنی به تغییر ذائقهٔ مردم و برند سازی اقدام میکند. اینگونه نیست که دو نفر خریدار و فروشنده به طور ساده در بازار مسلمین در حال تمجید از کالای خود باشد، خیر با کمک امکانات حاکمیت، ذائقهٔ مردم را به سمت کالایی جهت میدهد. وقتی در مورد خرید و فروش در دنیای معاصر صحبت میکنیم، باید به این نکات توجه کنید. این نکتهٔ تمهٔ بحث بنده در بخش موضوع شناسی بورس بود.

اگر کسی میخواهد نظام سرمایه داری بشناسد، باید فعالیت های اتاق بازرگانی را رصد کند. بنده به طلبه های محترم و فاضل عرض میکنم که اخبار پایگاه اطلاع رسانی اتاق بازرگانی را دنبال کنند تا متوجه شوند که آیا اینها همان مردمان ساده ای هستند که موضوع حکم شرعی در روایات هستند؟ یا اینکه خیر، حاکمانی هستند که نامشان عوض شده است؟ باید این مسائل را فهم کرد تا بتوانیم حکم بدهیم. بنابراین خلاصهٔ حرف بنده این است که در مسئلهٔ موضوع شناسی دچار ضعف هستیم. ماهیت موضوعات نظام سرمایه داری را درست تشخیص نمیدهیم و در عین حال در مورد آن حکم میکنیم. ما حاصل بحث بنده در این بخش این است که پذیرش بورس، یعنی تسعیر نظام سرمایه داری، یعنی نهادینه کردن بی عدالتی در جامعه، یعنی پذیرش عدم سلامت روحی و روانی و جسمی افراد جامعه. بورس با تنش هایی که ایجاد میکند، با تجمیع سرمایه هایی که انجام میدهد، در نهایت این اوصاف را به ما تحمیل میکند؛ بنابراین حتماً پذیرش آن به عنوان یک نهاد رسمی نظام سازی

ساختمانش عبور نمی کنند، نیست و برای رسیدن به جایگاه واقعی "پارلمان بخش خصوصی" باید انقلاب و دگرگونی خاصی در شرح وظایف، نوع مدیریت و افرادی که سکان هدایت این اتاق بازرگانی را برعهده میگیرند رخ دهد.

آدرس مطلب از خبرگزاری تسنیم: tn.ai/1956121

۶۷. حالا یک مقدار سیاسی تر بگویم؛ چون مثلاً برادر آقای رئیس جمهور در اتاق بازرگانی اعمال نفوذ میکند.

انتقال از متن

۶۸. سازمان توسعه تجارت ایران به منظور تشویق صادرات غیرنفتی، جوایز صادراتی کالا را در دوره زمانی يك ساله براساس جدول ضریب حمایتی متناسب با ارزش افزوده، شرایط بازار و سطح فناوری، حداکثر تا سقف سه درصد تعیین و ابلاغ مینماید ...

«دستورالعمل ها و آئین نامه های حمایت از صادرات کشور» (۱۳۸۸)، ص ۱۳ / آدرس کتاب در پایگاه سازمان توسعه تجارت ایران: b2n.ir/682553

۶۹. برای اطلاع از برخی از نمایشگاه های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران به این آدرس از پایگاه اتاق بازرگانی مراجعه فرمایید:

b2n.ir/684471

اسلامی، کار درستی نیست و حرام است. منتها در قسمت سوم عرایضم خواهم گفت که اگر حالا وضعیت فعلی پیش آمد و بین بد و بدتر انتخابی صورت گرفت، باید چه کرد.

۳. پنج قاعده فقه المکاسب؛ قواعد فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس

بحث دومی که عرض میکنم این است که این موضوع را ذیل چه قواعد فقهی ای ارزیابی کنیم؟^{۷۰} پنج قاعده فقهی وجود دارد که براساس این پنج قاعده فقهی، موضوع بورس را بررسی میکنیم:

۳/۱. مراقبت و حفظ طبقه بندی مشاغل در اذهان و عینیت جامعه؛ اولین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس

۱- قاعده فقهی طبقه بندی مشاغل^{۷۱}: بنابر بحث هایی که در فقه المکاسب عرض کردیم، ائمه حساسیت اولیه شان این بوده است که در ذهن شیعیان و مسلمانان، از حیث ارزش گذاری، طبقه بندی ای در مشاغل ایجاد شود تا زمانی که میخواهند شغل انتخاب کنند، شغل های برتر را انتخاب کنند. این قاعده را در فقه المکاسب شرح دادیم. اینگونه نیست که وقتی به آیات و روایات رجوع میکنیم، شغل ها از نظر ارزش برابر باشند؛ بلکه بعضی شغل ها دارای ارزش بیشتر و بعضی دیگر دارای ارزش کمتر معرفی میشوند. حالا حاکمیت، سیاست گذار، قضاوت کننده، منتقد و ... هم باید بررسی کنند که بورس چه تاثیری بر طبقه بندی مشاغل دارد. آیا وقتی که مردم به خرید سهام بورس دعوت میشوند و این سهام ها متعلق به شرکت های تولید صنعتی هستند، در نهایت باعث میشود که شغل باغداری - که در روایات توصیه شده است^{۷۲} - ارزش پیدا کند؟ یا اتفاقا خیر، به دلیل سود لحظه ای موجود در بورس، مردم به آن سود عادت میکنند و در نهایت در یک جامعه، شغل

۷۰. آقایان را هم که نگاه میکنم، میبینم دیگر خسته شده اند. این بخش را خیلی خلاصه عرض خواهم کرد.

انتقال از متن

۷۱. برای مشاهده تفصیل این قاعده فقهی، به باب اول دوره فقه المکاسب (سی و هفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی) رجوع کنید.

۷۲. عَلِيٌّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: سُمِلَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّ الْمَالِ خَيْرٌ قَالَ الزُّرْعُ زَرْعُهُ صَاحِبُهُ وَأَصْلَحُهُ وَأَدَى حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الزُّرْعِ خَيْرٌ قَالَ رَجُلٌ فِي عَتَمٍ لَهُ قَدْ تَبِعَ بِهَا مَوَاضِعَ الْقَطْرِ يُقِيمُ الصَّلَاةَ وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الْعَتَمِ خَيْرٌ قَالَ الْبَقْرُ تَعْدُو بِخَيْرٍ وَتَرُوحُ بِخَيْرٍ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ الْبَقْرِ خَيْرٌ قَالَ الرَّاسِيَاثُ فِي الْوَحْلِ وَالْمُطْعِمَاتُ فِي الْمَخْلِ نَعْمَ الشَّيْءُ التَّخْلُ مَنْ بَاعَهُ فَإِنَّمَا نَمْتُهُ بِمَنْزِلَةِ رَمَادٍ عَلَى رَأْسِ شَاهِقٍ اسْتَنْدَتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ إِلَّا أَنْ يُخْلَفَ مَكَانَهَا قَيْلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْمَالِ بَعْدَ التَّخْلِ خَيْرٌ قَالَ فَسَكَتَ قَالَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّ الْإِبِلِ قَالَ فِيهِ السَّقَاءُ وَالْجَفَاءُ وَالْعَنَاءُ وَبُعْدَ الدَّارِ تَعْدُو مُدْبِرَةٌ وَتَرُوحُ مُدْبِرَةٌ لَا يَأْتِي خَيْرَهَا إِلَّا مِنْ جَانِبِهَا الْأَشْأَمِ أَمَا إِنَّهَا لَا تَعْدُمُ الْأَشْقِيَاءَ الْفَجْرَةَ.

از حضرت رسول ﷺ پرسیدند: بهترین مال کدام است؟ فرمود: زراعتی که انسان به هنگام برداشت محصول، حق خداوند را از آن بپردازد. عرض کردند: پس از زراعت کدام مال بهتر است؟ فرمود: کسی که چند گوسفند داشته باشد و هر جا که آب و علفی بیابد آنها را بچراند و نمازش را بخواند و زکات مالش را بپردازد. عرض شد: بعد از گوسفند کدام مال بهتر است؟ فرمود: گاو که در صبح و شام شیر می دهد. پرسیدند: پس از گاو بهترین مال چیست؟ فرمود: درخت خرما که ریشه در گل فرو برده و در خشکسالی و کم آبی میوه دهد. سپس فرمود: درخت خرما سرمایه خوبی است و هر کس (بدون ضرورت) آن را بفروشد، پولش همچون خاکستری است که بر سر کوه بلندی در مسیر تندباد رها شده باشد، مگر اینکه به جای آن، درخت خرما دیگری بخرد. سپس پرسیدند: بعد از درخت خرما کدام مال بهتر است؟ حضرت سکوت کرد و جوابی نداد. شخص عرض کرد: چرا شتر را نفرمودید؟ فرمود: شترداری موجب مشقت و سختی و دوری از خانه می شود و هزینه آن سنگین است.

باغداری به شغل کمیاب تبدیل میشود و از بین میرود؟ آیا شغل دامداری^{۷۳} گسترش پیدا میکند؟ آیا شغل شریف کشاورزی که افضل مشاغل در اسلام است، گسترش پیدا میکند؟ آیا ارزش شغل شریف خیاطی^{۷۴} در ذهن ها افزایش پیدا میکند؟ یا خیر، با ترویج بورس در بین مردم، مردم به آرامی فراموش میکنند که مشاغل برتر کدام هستند.

بنده این نکته را باز هم در اینجا تذکر میدهم که در فقه نظام، مهمترین مسئله، هدایت ذهن ها و قلب هاست؛ چون اگر قدرت هدایت ذهن ها و قلب ها را نداشته باشیم، مجبور به استفاده از قوانین جبری برای اداره میشویم. این مسئله هم مصداق همین است. اولین بحث ما در فقه المکاسب این است که فقها برای اینکه مردم مشاغل برتر را برتر بدانند چه باید بکنند؟ اولین بحث در مکاسب، مکاسبِ محرمه نیست، بلکه اولین بحث در مکاسب این است که تدبیری در نظام آموزشی، نظام تبلیغاتی و ... اندیشیده شود که مردم واقعا مشاغل برتر را برتر بدانند، اینگونه نشود که در ده سال آینده همه به بورس عادت کنند و مشاغل برتر [از منظر آیات و روایات] در ذهن ها ارزشی نداشته باشد. در این صورت عوارض تعطیل شدن مشاغل برتر به جامعه تحمیل میشود.

مثلا یکی از عوارض تعطیل شدن مشاغل برتر در روایات، مسئله ذلت است^{۷۵}؛ چون وابستگی ایجاد میشود، خصوصا در مسئله لباس باید خودکفا باشیم و در مسئله غذا هم همچنین. حضرت در روایت فرمود: «از غذای دشمنان من بپرهیز.»^{۷۶}

۷۳. عَنْهُ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَارِدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَكُونُ فِي مَنْزِلِهِ عَنَزٌ حُلُوبٌ إِلَّا قَدَّسَ أَهْلُ ذَلِكَ الْمَنْزِلِ وَ بُورِكَ عَلَيْهِمْ فَإِنْ كَانُوا أَتَيْنِي قَدَّسُوا وَ بُورِكَ عَلَيْهِمْ كُلَّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ قَالَ فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا وَ كَيْفَ يُقَدَّسُونَ قَالَ يَقِفُ عَلَيْهِمْ كُلُّ صَبَاحٍ مَلَكٌ أَوْ مَسَاءً فَيَقُولُ لَهُمْ قَدَّسْتُمْ وَ بُورِكَ عَلَيْكُمْ وَ طِبُّتُمْ وَ طَابَ إِدَامُكُمْ قَالَ قُلْتُ لَهُ وَ مَا مَعْنَى قَدَّسْتُمْ قَالَ طَهَّرْتُمْ.

محمد بن مارد روایت کرده است که از امام صاده شنیدم که فرمود: هیچ مؤمنی نیست که در خانه خود بز شیردهی داشته باشد مگر آنکه همه افراد آن خانه مورد تقدیس قرار می‌گیرند و برکت بر آنان فرود می‌آید؛ و چنانچه دو بز باشند، روزی دو بار مورد تقدیس و دو بار برکت خداوندی بر آنان فرود می‌آید. یکی از شیعیان پرسید: چگونه مورد تقدیس قرار می‌گیرند؟ حضرت فرمود: در هر بامدادان و شامگاهان فرشته‌ای نزد آنان آمده می‌گوید: مقدس باشید! و برکت از آن شما باد! و خوشا بر شما و بر خوراکتان باد. و من از آن حضرت پرسیدم: مقدس باشید، یعنی چه؟! فرمود: یعنی پاک و پاکیزه باشید. [ترجمه مجاهدی]

المحاسن، ج ۲، ص ۶۴۰

أبو علي الأشعري عن الحسن بن علي عن عبيس بن هشام عن عبد الله بن سنان عن أبي عبد الله قال: إِذَا اتَّخَذَ أَهْلٌ بَيْتًا شَاءَ أَتَاهُمْ اللَّهُ بِرِزْقِهَا وَ زَادَ فِي أَرْزَاقِهِمْ وَ إِذْ تَحَلَّ الْفَقْرُ عَنْهُمْ مَرَّحَلَةً فَإِنْ اتَّخَذَ شَاتَيْنِ أَتَاهُمْ اللَّهُ بِأَرْزَاقِهِمَا وَ زَادَ فِي أَرْزَاقِهِمْ وَ إِذْ تَحَلَّ الْفَقْرُ عَنْهُمْ مَرَّحَلَتَيْنِ فَإِنْ اتَّخَذُوا ثَلَاثَةً أَتَاهُمْ اللَّهُ بِأَرْزَاقِهِمْ وَ إِذْ تَحَلَّ الْفَقْرُ عَنْهُمْ رَأْسًا.

عبد الله بن سنان گوید: امام صاده فرمود: هرگاه خانواده‌ای يك رأس گوسفند را نگهداری کنند، خداوند روزی آن را نزدشان می‌فرستد، رزق و روزی آنان را می‌افزاید و فقر از آنان تا يك منزل مسافت کوچ می‌دهد. پس اگر دو رأس گوسفند نگهداری کنند، خداوند روزی آن دو رأس را نزد آنان می‌فرستد، روزی آنان را می‌افزاید و فقر را تا مسافت دو منزل از نزد آنان کوچ می‌دهد. پس اگر سه رأس گوسفند نگهداری کنند، خداوند روزی آنها را نزد آن خانواده می‌فرستد و فقر را به‌طور کامل از نزد آنان کوچ می‌دهد.

الکافی، ج ۶، ص ۵۴۴

۷۴. اللَّيْخُ وَرَأْمٌ فِي تَشْبِيهِ الْخَاطِرِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: عَمَلُ الْأَجْرَارِ مِنَ الرِّجَالِ الْخِيَاطَةُ وَ كَانَ صَ يَخِيطُ ثَوْبَهُ وَ يَخْصِفُ نَعْلَهُ وَ كَانَ أَكْثَرَ عَمَلِهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ الْخِيَاطَةَ.

کار مردان نیک، خیاطی است و پیامبر خدا ﷺ جامه خود را می‌دوخت و کفشش را پینه می‌کرد و بیشترین کار او در خانه اش خیاطی بود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳، ص ۲۲۷

آقایان میگویند که این یک توصیه مستحبی است و خوب است رعایت شود، در حالی که این توصیه، نظام ساز است. اگر کاری شود که جامعه غذای خود را مصرف کند، یک حالتی برای نفی سبیل، استقلال کشور، دفاع مظلوم و روابط انسانی پیوسته ایجاد میشود و اگر از نظر غذایی وابسته بود -مانند الان که طبق برخی گزارش ها شصت درصد مواد غذایی ایران از خارج وارد میشود^{۷۷}- حالت دیگری خواهد داشت که نتیجه آن ذلت است. برخی میخواهند حتی به بهانه کم آبی -که به فضل الهی واهی بودن این بهانه واضح شد- و به بهانه ارزان بودن، گندم را هم از خارج وارد کنند، یعنی حتی میخواهند در کالاهای استراتژیک ما را وابسته کنند! اگر کشوری در کالاهای استراتژیک و غذایی خود وابسته شد، با اندک تحریم دریایی، هوایی و جنگ به زانو در میاید و مصداق همان ذلتی میشود که حضرت فرمود. دشمنان بیش از اینکه از سلاح استفاده کنند، از غذا استفاده میکنند. چرا یهودی ها جایزه جهانی غذا را درسته کرده اند؟ چرا بنیاد راکفلر جایزه جهانی غذا را حمایت میکند^{۷۸}؟ برای اینکه بر غذا تسلط ایجاد کند. غذا، دارو و لباس اقلام اصلی ای هستند که اگر بر آنها تسلط ایجاد شد، دشمن با همین بهانه ها ما را به زانو در می آورد. بنابراین خیلی مهم است که ارزش گذاری ها در اذهان تغییر نکند؛ چون به دنبال تغییر ارزش گذاری ها، این آفات به وجود میاید. البته باید تفصیلاً جدول ثبت مکاسب را ببینید تا عوارض اینها را متوجه شوید، اما مهمترین آنها این است که اگر کشاورزی، دامداری و خیاطی به عنوان مشاغل برتر شناخته نشود، بر جامعه ذلت تحمیل

۷۵. عَنْهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: لَا تَرْتَالْ هَذِهِ الْأُمَّةُ بِخَيْرٍ مَا لَمْ يَلْبَسُوا لِبَاسَ الْعَجَمِ وَ يَطْعَمُوا أَطْعَمَةَ الْعَجَمِ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ ضَرَبَهُمُ اللَّهُ بِالذُّلِّ.

امام صادق علیه السلام: امیر المؤمنین علیه السلام همیشه می فرمود: این امت همیشه در نیک بختی به سر برند تا وقتی که لباس بیگانگان را بپوشند و غذای بیگانگان را نخورند؛ اما وقتی چنین کردند خداوند آنان را به خواری اندازد.

المحاسن، ج ۲، ص ۴۱۰

۷۶. وَ رَوَى إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ - : «أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى نَبِيِّهِ مِنْ أَنْبِيَائِهِ «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ لَا يَلْبَسُوا لِبَاسَ أَعْدَائِي وَلَا يَطْعَمُوا مَطَاعِمَ أَعْدَائِي وَلَا يَسْلُكُوا مَسَالِكَ أَعْدَائِي فَيَكُونُوا أَعْدَائِي كَمَا هُمْ أَعْدَائِي»

اسماعیل بن مسلم سکونی از امام صادق علیه السلام روایت کرده که آن حضرت فرمود: خداوند عز و جل یکی از انبیاء بنی اسرائیل وحی فرمود: به مؤمنان بگو لباس دشمنان مرا در بر نکنند، و طعام دشمنان مرا نخورند، و بر طریقه دشمنان من نپویند (یا با ایشان سلوک نکنند) که مبادا آنها نیز مرا دشمن شوند همچنان که آنان دشمن من هستند.

من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۲۵۲

۷۷. به گزارش خبرگزاری تسنیم، ابراهیم رزاقی، استاد اقتصاد ایران در دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران در تاریخ ۱۱ بهمن ۹۴ گفت: «...الآن هم ۶۰ درصد از مواد غذایی ایران وارداتی است».

آدرس مطلب از خبرگزاری تسنیم: b2n.ir/608348

۷۸. The Rockefeller Foundation launched the Food System Vision Prize 2050, an invitation for organizations, universities, institutions, companies, cooperatives and partnerships from around the world to create inspiring, compelling, and actionable visions of the world's food systems by 2050. A prize of \$2 million will be distributed among the winners.

بنیاد راکفلر جایزه Food System Vision Prize 2050، دعوت نامه ای برای سازمان ها، دانشگاه ها، موسسات، شرکت ها، تعاونی ها و شرکای مختلف در سراسر جهان برای ایجاد چشم انداز الهام بخش، قانع کننده و عملی از سیستم های غذایی جهان تا سال ۲۰۵۰ آغاز کرد. یک جایزه دو میلیون دلاری بین برندگان توزیع می شود.

آدرس مطلب از سایت بنیاد راکفلر: b2n.ir/991909

میشود؛ چون نمیتوانند غذای خود را تامین کنند یا اگر هم بکنند، به نحو صنعتی این کار انجام میشود که عوارض چهارگانه به وجود میآید. همه مردم باید اینها را مشاغل برتر بدانند.

بنابراین اولین حکم فقهی، در فقه المکاسب با زاویه دید فقه نظام و نه با زاویه دید کشف معذر و منجز^{۷۹}، این است که فقها باید مواظبت کنند تا طبقه بندی مشاغل در جامعه به هم نخورد. حالا سؤال ما در اینجا این است که «تاثیر بورس بر طبقه بندی مشاغل چیست؟» به نظر ما پذیرش بورس باعث میشود که مشاغل برتر، در اذهان مردم به مشاغل کم ارزش و کم توجه تبدیل شود و وهنگامی هم که این رخ دهد، جامعه وابسته خواهد شد.

۳/۲. تغییر الگوی تولید متمرکز و صنعتی به الگوی تولید غیر متمرکز؛ دومین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس

۲- قاعده فقهی الگوی تولید غیر متمرکز^{۸۰}: عرض کردیم که به استظهار مجموعه ای از روایات - که در جلسات فقه المکاسب بحث کردیم - نظر اسلام به تولید غیر متمرکز تمایل دارد. مانند دسته روایاتی که به اجیر نشدن و شغل مستقل داشتن تشویق میکند.^{۸۱} وقتی انسان ها به این دعوت میشوند که در مسئله شغل، آقای خودشان باشند و اجیر نشوند، یعنی تولید صنعتی توسط این حکم به چالش کشیده میشود. یا مانند دسته روایاتی که توصیه میکند محل شغل به محل خانه نزدیک باشد^{۸۲}، این دسته روایات هم منجر به تضعیف تولید صنعتی میشود؛ چون فرض بر این است که شغل هرکس باید نزدیک خانه خودش باشد و استثنائاً مشاغلی خارج از محل اسکان طراحی شوند. با این اوصاف نمیتوان در هر محله ای تولید صنعتی راه اندازی کرد، چون بازار آن، خریدار آن، امکانات تولید صنعتی و ... در همه محله ها وجود ندارد، بلکه باید ظرفیت های انسانی ده ها محله تجمیع شود تا بتوان تولید صنعتی راه اندازی کرد. به خلاف حال حاضر که شهر های اطراف تهران به خوابگاه تبدیل شده است تا بتوان تهران را به مرکز تولید صنعتی تبدیل کرد.

۷۹. حجت اصولی عبارت از هر چیزی است که متعلق خود را به حسب جعل شرعی اثبات کند. به بیان دیگر هرگاه مکلف به چنین حجتی عمل کند و عمل او با واقع مطابقت نکند، می تواند به وسیله آن بر مولی احتجاج کند، و خود را در عمل به آن معذور بداند اگر بر طبق آن عمل نکند و در نتیجه واقع از او فوت شده باشد، مولی می تواند بدان وسیله احتجاج کرده، و او را درخور کیفر بداند. (معذرت و منجزیت)

فرهنگ تشریحی اصطلاحات اصول، ص ۱۶۱ و ۱۶۲

برای توضیحات بیشتر ر.ک پیوست ۳.

۸۰. برای مشاهده تفصیل این قاعده فقهی، به باب دوم دوره فقه المکاسب (سی و هفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی) رجوع کنید.

۸۱. رَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيُّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مَنْ أَجْرَ نَفْسَهُ فَقَدْ حَظَرَ عَلَيْهَا الرِّزْقَ وَ كَيْفَ لَا يَحْظُرُ عَلَيْهَا الرِّزْقُ وَ مَا أَصَابَ فَهُوَ لِزَبِّ آجِرِهِ.

عبد الله بن محمد جعفی گوید: امام محمد باقر عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود: هر کس خود را اجیر سازد روزی را بر خود تنگ کرده است، چگونه بر خود تنگ نکرده باشد در حالی که آنچه به چنگ می آورد از آن دیگری است همان که او را اجاره کرده است. [ترجمه غفاری]

من لایحضره الفقیه ج ۳ ص ۱۷۴

۸۲. عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ: إِنَّ مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ مَتَّجِرَةً فِي بَلَدِهِ وَ يَكُونَ حُلْطَاؤُهُ صَالِحِينَ وَ يَكُونَ لَهُ وَ لِدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ.

امام زین العابدین عَلَيْهِ السَّلَامُ: از نیک بختی مرد، این است که محل تجارتش در شهرش باشد و رفیقانش صالح باشند و فرزندی داشته باشد که از آنان یاری بگیرد.

الکافی، ج ۵، ص ۲۵۷

بنابراین یکی از تاثیرات بورس که تقویت تولید صنعتی باشد، این است که اصل نظام ساز «اشتغال مستقل»، اصل نظام ساز «نزدیکی شغل به خانه» و همچنین اصل نظام ساز «تقسیم اوقات به همه امور زندگی -از جمله کار-» نقض شود؛ ما باید بنا بر روایات یک چهارم از وقت را به شغل اختصاص دهیم^{۸۳} اما الآن تولید صنعتی کاری کرده است که مثلاً کسانی که از کرج برای کار به تهران می آیند، هشت ساعت سر کار هستند و چهار ساعت در رفت و برگشت هستند و به این صورت بیست و چهار ساعت را به شغل اختصاص می دهند چراکه که دوازده ساعت دیگر را باید بخوابند تا بتوانند دوازده ساعت بعدی را به کار برسند. پس وقتی شما به مردم می گوید که طوری وقتتان را تنظیم کنید که یک چهارم آن برای شغل باشد، دیگر نمی توانید تولید صنعتی به این شکل را امضا کنید. بنابراین برعکس این موضوع هم جریان دارد؛ وقتی شما بازار بورس و تولید صنعتی را امضا می کنید، حداقل این سه اصل مهم نظام ساز نفی می شود و نفی هر کدام از این اصول دهها عارضه دارد؛ مثلاً اگر زمان شغل را رعایت نکنید، پدر تبدیل به «نان آور» می شود و وظایف پدری را نمی تواند انجام دهد. تربیت و همسر داری نیز تعطیل می شود. اگر اصل دوم (نزدیکی شغل به خانه) را رعایت نکنید، باز پدر فقط به «نان آور» تبدیل می شود چراکه پدر برای خانه باید وقت کافی داشته باشد و برای آنکه وقت کافی داشته باشد باید شغل نزدیک به خانه داشته باشد. اگر هم احیر باشید (اصل سوم)، باز هم اختیار پدر در دست کارفرماست [و نمیتواند وظایف خود را کامل انجام دهد]. پس اگر هر سه اصل نقض شود، کارکرد تربیتی پدر به کارکرد معیشتی -اگر بتواند- تنزل پیدا می کند و همچنین عوارض دیگری که در جلسات دیگر بحث کرده ام. پس این هم اصل دوم فقهی است؛ در این اصل می گوید که از جهت فقهی الگوی تولید باید به عدم تمرکز میل پیدا کند. در حالی که بورس در حال زمینه سازی برای تمرکز در تولید است.

۸۳. [قال الرضا عليه السلام]: وَ اجْتَهَدُوا أَنْ يَكُونَ زَمَانُكُمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ سَاعَةً مِنْهُ لِمُنَاجَاةِ اللَّهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَةِ الْإِخْوَانِ الثَّقَاتِ وَ الَّذِينَ يَعْزِفُونَكُمْ غُيُوبَكُمْ وَ يَخْلُصُونَ لَكُمْ فِي الْبَاطِنِ وَ سَاعَةً تَخْلُونَ فِيهَا لِلذَّاتِكُمْ وَ يَهْدِيهِ السَّاعَةَ تَقْدِرُونَ عَلَى الثَّلَاثِ السَّاعَاتِ ...

بکشید که وقت شما چهار ساعت باشد، یک ساعت برای مناجات با خدا، یک ساعت برای کار زندگی و معاش، یک ساعت هم برای معاشرت با برادران و مردمان مورد اعتماد که عیوب شما را بشما می فهمانند و از دل بشما اخلاص دارند و یک ساعت هم خلوت کنید برای درک لذتهای حلال و به وسیله این ساعت بر انجام وظایف آن سه ساعت دیگر توانا می شوید.

الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام، ص ۳۳۷ / بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۳۴۶

وَ قَالَ [الكاظم] عليه السلام: اجْتَهَدُوا فِي أَنْ يَكُونَ زَمَانُكُمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ سَاعَةً لِمُنَاجَاةِ اللَّهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَةِ الْإِخْوَانِ وَ الثَّقَاتِ الَّذِينَ يَعْزِفُونَكُمْ غُيُوبَكُمْ وَ يَخْلُصُونَ لَكُمْ فِي الْبَاطِنِ وَ سَاعَةً تَخْلُونَ فِيهَا لِلذَّاتِكُمْ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ وَ يَهْدِيهِ السَّاعَةَ تَقْدِرُونَ عَلَى الثَّلَاثِ سَاعَاتِ ...

بکشید که وقت شما چهار ساعت باشد، یک ساعت برای مناجات با خدا، یک ساعت برای کار زندگی و معاش، یک ساعت هم برای معاشرت با برادران و مردمان مورد اعتماد که عیوب شما را بشما می فهمانند و از دل بشما اخلاص دارند و یک ساعت هم خلوت کنید برای درک لذتهای حلال و به وسیله این ساعت بر انجام وظایف آن سه ساعت دیگر توانا می شوید.

تحف العقول، ص ۴۱۰

وقال عليه السلام: لِلْمُؤْمِنِ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ: فَسَاعَةٌ يَنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ، وَ سَاعَةٌ يَرْمُ مَعَاشَهُ، وَ سَاعَةٌ يَحَلِّي بَيْنَ نَفْسِهِ وَ بَيْنَ لَذَّتِهَا فِيمَا يَحِلُّ وَ يَجْمَلُ. وَ لَيْسَ لِلْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ شَاخِصًا إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: مَرَمَةٌ لِمَعَاشِ، أَوْ حُطْوَةٌ فِي مَعَادٍ، أَوْ لَذَّةٌ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ.

امام علی عليه السلام فرمود: انسان با ایمان ساعات شبانه روز خود را به سه بخش تقسیم می کند: قسمتی را صرف مناجات با پروردگارش می کند و قسمت دیگری را برای ترمیم معاش و کسب و کار زندگی قرار می دهد و قسمت سوم را برای بهره گیری از لذات حلال و دلپسند می گذارد و سزاوار نیست که انسان عاقل حرکتش جز در سه چیز باشد: مرمت معاش، گامی در راه معاد و لذت در غیر حرام.

نهج البلاغه، حکمت ۳۹۰

تجارت عمومی نیست. چراکه خود فرد تجارت نمی‌کند تا از ناحیه تجارت گسترش عقل پیدا کند. در این موضوعات باید دقت کرد. در حالی که الآن در نگاه بدوی گفته می‌شود که بازار بورس باعث شده است که همه مردم تجارت کنند. اما به هر حال در مجموع به نظر من در آینده شرکت‌های کارگزاری بورس اصل خواهند بود. البته طبق آمار، بیشتر مردم در بورس انتخاب مستقیم می‌کنند؛ ولی این افراد یا دوباره به شرکت‌های کارگزاری برمی‌گردند یا ضرر مطلق می‌کنند و در معاملات آینده از چرخه خارج می‌شوند. لذا بورس بستر را آماده نمی‌کند تا همه مردم بتوانند تجارت عمومی و دائم داشته باشند.

۳/۴. رعایت قواعد مبادله (مالیت ابزار مبادله، تسعیر اختیاری و عقود شرعی مبادله)؛ چهارمین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس

۴- قاعده فقهی قواعد مبادله و ابزار مبادله^{۸۹}: ما طبق مباحث فقهی خودمان، قائل هستیم که مبادله باید در چارچوب‌هایی اتفاق بیافتد و برای مبادله چهار-پنج قید را ذکر کرده‌ایم؛ از جمله اینکه مبادله باید ذیل عقود [شرعی] باشد. خب من می‌خواهم در اینجا یک سؤال مطرح کنم: در مسئله بیع و در خصوص بیع در فقه اسلامی شرایطی هست، مثلاً یکی از شروط این است که بیع باید در هنگام بیع موجود باشد، اگر بیع در هنگام معامله موجود نبود- فرضاً می‌خواهید گندمی را بفروشید ولی گندم الآن در انبار شما نبود- این معامله باطل و غلط است چون بیع موجود نیست.^{۹۰} حالا همین موضوع را شما می‌توانید بر بورس حمل کنید؛ آیا بیع اوراق عرضه و سهامی که ارائه می‌شود، موجود است یا خیر؟ بسیاری از این شرکت‌های موجود، بیع حاضر ندارند! اتفاقاً قرار است سرمایه را جمع کنند و بعداً شرکت را بسازند. برخی از معاملات بورس بیع موجود ندارند. این یکی از اشکالات است.

مسئله دوم این است که بیع باید معلوم و معین باشد؛ نمی‌توان بیع غیرمعین یا مجهول را بفروشید.^{۹۱} در بسیاری از معاملات بورس هم همین اتفاق می‌افتد؛ یک برگه سهمی به شما داده‌اند و مثلاً می‌گویند این سهم صد میلیون می‌ارزد، خب این سهم حاکی از یک میبعی هست و [سؤال اینجاست] که آیا آن میبع معلوم است که ما مورد بررسی قرار دهیم؟ آنقدر این مسئله غیربسیط و پیچیده است که شرکت‌های وکالتی‌ای آمده‌اند و فرایندی را تعریف کرده‌اند؛ یعنی می‌آیند و از طرف شما وکیل می‌شوند و شما هزینه‌ای به آن‌ها می‌پردازید تا آن‌ها بررسی کنند که آیا بیع موجود است یا موجود نیست! پس احتمال مجهول بودن بیع در معاملات بورسی وجود دارد و بنابراین مصداق معامله غرری است که مورد نهی نبوی قرار دارد و نمی‌توان از آن معامله بهره‌برداری کرد. بنده خودم در این مدت بررسی کردم و دیدم بسیاری از این شرکت‌ها بیع موجود ندارند

۸۹. برای مشاهده تفصیل این قاعده فقهی، به باب چهارم دوره فقه المکاسب (سی‌وهفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی) رجوع کنید.

۹۰. إن القدرة علی التسليم من مصالح المشتري فقط، ... فلو قدر علی التسلم صح البيع ...

قدرت بر تسلیم [مبیع از طرف فروشنده به خریدار] تنها از مصالح مشتری است، ... پس اگر توانایی تسلیم باشد، بیع صحیح است ...

کتاب المکاسب، ج ۴، ص ۱۹۰

۹۱. مسألة [من شروط العوضین: العلم بقدر المثلن]، العلم بقدر المثلن کالثلن شرط، یا جماع علماتنا، كما عن التذکره. و عن الغنیة: العقد علی المجهول باطل، بلا خلاف.

علم به اندازه مثلن به مانند ثمن شرط است و این قول را اجماع علماء قبول دارند همانگونه که در کتب تذکره و الغنیة آمده است: عقد معامله بر مجهول باطل است بدون هیچ اختلافی.

کتاب المکاسب، ج ۴، ص ۲۱۰

و بعضی مبیع معلوم ندارند. پس حداقل دو شرط بیع در این معاملات وجود ندارد. بنابراین از حیث عقود معامله هم می‌توانیم مسئله را بررسی کنیم.

البته قبلاً عرض کرده‌ایم که بحث مبادله در اسلام منحصر در عقود نیست؛ مسئله بازار هم چندین شرط دارد از جمله «آموزش در بازار» که حضرت فرمود که اگر شما فقه ندانید به ربا دچار می‌شوید!^{۹۲} خب آیا در بازار بورس آموزش فقه وجود دارد؟ در حال حاضر همه آموزش‌ها این است که شما چطور ثبت‌نام کنید یا چطور محاسبه سود کنید؛ آموزش‌های دیگری دارند ولی هیچکدام آموزش فقه نیست.

۳/۵. رعایت نفی سبیل و عدم تقویت کفار در تجارت بین‌الملل؛ پنجمین قاعده فقهی مورد استفاده برای ارزیابی بورس

۵- قاعده فقهی تجارت بین‌الملل و عدم تقویت کفار^{۹۳}: این قاعده باید مبنای ارزیابی بورس قرار گیرد. بنده طبق ماده چهارده و پانزده وظایف شورای عالی بورس (قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی در سال ۱۳۸۴) عرض کردم که این اصل نقض شده است. پس این پنج دسته قاعده فقهی مبنای قضاوت ما درباره بورس است. وقتی در مدرسه هدایت^{۹۴} و در شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی می‌خواهیم درباره بورس قضاوت کنیم، تأثیر بورس بر این پنج دسته قاعده را بررسی می‌کنیم. به نظر ما در مبادلات بورس مواردی یافت می‌شود که هر پنج دسته قاعده نقض می‌شود. بنابراین بر اساس حکم نظام پذیرش بورس کار درستی نیست و باید اصلاح شود. دوستانی که می‌خواهند این پنج دسته قاعده فقهی را ببینند، باید به کتاب فقه المکاسب رجوع کنند تا بتوانند قضاوت کنند. البته این پنج دسته قاعده، قواعد نظام سازی اقتصادی اسلامی است. اگر این‌ها رعایت شوند نظام اقتصادی اسلام شکل می‌گیرد؛ نگوئید پنج قاعده و ستون است. به این معنا که میتوان تمامی امور را به محوریت این پنج امر بازتعریف کرد. لذا ستون‌های خیمه نظام اقتصادی اسلام هستند که باید همواره مورد محافظت فقها قرار بگیرند.

۹۲. عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي الْجَاوُودِ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ عَلَى الْمَنْبَرِ: يَا مَعْشَرَ التَّجَارِ الْفُقَهَ ثُمَّ الْمُنَجَّرِ الْفُقَهَ ثُمَّ الْمُنَجَّرِ الْفُقَهَ ثُمَّ الْمُنَجَّرِ وَ اللَّهُ لَرَبَّا فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَحْقَى مِنْ دَيْبِبِ النَّمْلِ عَلَى الصَّفَا شُوبُوا أَيَّمَانَكُمْ بِالصَّدَقِ فَاجِرٌ وَ الْفَاجِرُ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَ أَعْطَى الْحَقَّ.

اصبغ بن نباته گوید: از امیر مؤمنان عليه السلام شنیدم که بر فراز منبر می‌فرمود: ای تاجران! نخست فقه سپس تجارت، نخست فقه سپس تجارت. به خدا سوگند! یقین داشته باشید که ربا در این امت از راه رفتن مورچه بر روی سنگ صبقلی و بزاق پنهان‌تر و نامرئی‌تر است؛ سوگندهایتان را با راستگویی بیامیزید و قسم دروغ یاد نکنید. تاجر، فاجر است و فاجر در آتش است، مگر آن تاجری که حق را بگیرد و حق را بپردازد.

الکافی، جلد ۵، ص ۱۵۰

۹۳. برای مشاهده تفصیل این قاعده فقهی، به باب پنجم دوره فقه المکاسب (سی‌وهفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی) رجوع کنید.

۹۴. مدرسه هدایت، مدرسه‌ای است مبتنی بر نظریه‌ای با همین نام (که بر محور مدیریت تحصیلی اختیاری است) که مبتنی بر مباحث فقه هدایت (فقه حاکم بر مباحث الگوی پیشرفت اسلامی) در آن علم‌آموزی و پژوهش می‌شود.

۴. «بررسی ادله جواز بورس در فتاوی»، «تشکیل کمیسیون موضوع شناسی در حوزه علمیه» و «رفع محرومیت ایجادشده توسط نظام سرمایه‌داری؛ سه راهکار خروج از نظام سرمایه‌داری

بر فرض اینکه بورس را نپذیریم و نظر شرعی ما این شد که بورس را به عنوان نظام مطلوب اقتصاد اسلام نمیتوان پذیرفت. در جمهوری اسلامی زمینه ساز ظهور، به این دلیل که حوزه های عملیه کار عملی و فقهی نمیکند و همچنان میگویند «ثلاثة لیس لها نهاییه رسائل و مکاسب و کفایة» تئوری اقتصادی وجود ندارد و مجبور به انتخاب میان بد و بدتر هستیم. اگر نظریه اقتصادی بهتری بود مسلماً نظام جمهوری اسلامی آن نظریه را انتخاب میکرد. حالا حرف ما این است که در این شرایط چه کار کنیم؟ آیا میتوانیم صرفاً فتوا بدهیم؟ البته فتوای مراجع محترم تقلید بر مقلدین ایشان حجت است البته در حیث درس خارجی و طلبگی، در حال بررسی ادله این فتواها هستیم. [فتواها] اشکالات موضوع شناسی - که عرض کردیم - دارند و از حیث تطبیق با قواعد فقهیه، هم فتواها تنها دسته چهارم قواعد موجود را لحاظ میکنند و قواعد مبادله را اصل در قضاوت قرار میدهند و در نظر دادن درباره این نظام، به چهار دسته دیگر اصلاً توجه نمیکند. ما از این حیث نپذیرفتیم ولی مقلدها به فتوای مراجع خودشان عمل کنند.

حال اگر این را نپذیرفتیم و نخواستیم که صرفاً فتوا بدهیم - به این دلیل که ما در مقام افتاء و مرجع تقلید نیستیم - و اگر خواستیم از این وضعیت عبور کنیم، چه باید کنیم؟ این بحث مهمی است که بنده تنها میخواهم به آن اشاره کرده و از آن عبور کنم. مجموعه ای از کارها را میتوان انجام داد که بنده به دو یا سه تا از آن ها اشاره میکنم. شاید به ذهن طلبه بیسوادی مثل بنده پنجاه اقدام میرسد تا از این وضعیت عبور کنیم ولی بنده تنها چند مورد را عرض میکنم.

۱- ادله فتاوی امضاء کننده بورس و بانک و ادله مذاکرات شورای نگهبان در تصویب قانون بازار اوراق بهادار و تصویب قانون عملیات بانکی بدون ربا، در کلاس های طلبگی و درس های مجتهدان مورد بازخوانی قرار بگیرد تا بفهمیم که علت این فتوا چیست. این کار اول است و به نظر بنده کار از این جا شروع میشود. اگر شما شروع کنید به بررسی ادله امضای نظام سرمایه داری - همچون اظهاراتی که آقای استاد علوی بروجردی دارند و بنده همواره نکاتی را در حاشیه فتواهای ایشان عرض میکنم - اگر این بررسی ها انجام شود حتماً اشکالات موضوع شناسانه حوزه علمیه برجسته میشود.

۲- لذا پیشنهاد دوم بنده این است که کمیسیون موضوع شناسی برای موضوع سرمایه داری در حوزه علمیه تشکیل شود. البته در حال حاضر به صورت غیر رسمی این کمیسیون را در شورای راهبردی تشکیل دادیم و نتیجه مذاکراتمان را نیز در اختیار آقایان و مراجع قرار میدهیم. ولی بهتر است که جناب آقای اعرافی مدیر محترم حوزه و یک نهاد رسمی حوزه این کار را انجام دهد. بعداً دوستان زحمت میکشند و مشروح جلسه را در اختیار متخصصین قرار میدهند. ولی بهتر این است که حوزه از بررسی موضوع شناسانه مسائل نظام سرمایه داری به صورت فردی عبور کند و یک کار جمعی انجام دهد. این کارهایی که عرض میکنم مقدماتی هستند و بایستی در مورد آنها بحث صورت گیرد.

۳- مسئله سومی که باید در دستور کار قرار بگیرد تا از این وضعیت عبور کنیم این است که برای مقابله با فقر و محرومیتی که نظام سرمایه داری ایجاد کرده شروع کنیم مسئله محرومیت زدایی را در دستور کار حوزه قرار دهیم. همانطور که میدانید در آسیب شناسی مسئله محرومیت به علیل بودن نظام سرمایه داری خواهیم رسید، از آن سو نیز نظام سرمایه داری علاقه ندارد به اینکه مسئله محرومیت را علاج کند؛ بنابراین با این کار، هم بی پناه بودن محرومین برطرف میشود و هم میتوان از پایگاه رفع محرومیت یک نقد همگانی قابل فهم به نظام سرمایه داری وارد کرد. از پایگاه محرومیت زدایی باید علاوه بر اقدامات کوتاه

مدت، مانند اینکه بسته غذایی بدهیم و یا تنظیم وام قرض الحسنه برای مردم یا کارهای مشابه آن، عمومی شدن تجارت را در دستور کار خود قرار دهیم.

عمومی شدن تجارت به سه کار اصلی نیازمند است: ۱- هماهنگی های تقنینی و نظارتی با قوه مقننه و مجریه ۲- آموزش بحث های تجارت عمومی تا رواج پیدا کند ۳- مکان یابی برای ساخت بازارهای مسلمین و بازارهای موقتی که در فقه المکاسب عرض کردیم.^{۹۵} این سه دستور کار بایستی با یکدیگر جلو برود. میگویند فایده این کار سوم چیست؟ ما از رویارویی مستقیم با نظام سرمایه داری پرهیز کردیم و برای آن تدبیر کردیم. البته در جلسه ای هم به بورس نقدی وارد میکنیم و اشکالاتمان را ارائه میکنیم ولی این به این دلیل است که اثبات کنیم این مسیر برای اقتصاد جامعه اسلامی غلط است. بهتر است از مسیر رفع فقر و محرومیت، نظام سازی اقتصادی را پایه گذاری کنیم. برای کسانی که قدرت رسانه ای-پولی نظام سرمایه داری را میشناسند نکته مهمی است. آنها میدانند که نظام سرمایه داری چگونه حق را باطل، باطل را حق و مفهوم سازی میکند. ولی اگر بر روی مسئله مدیریت محرومیت بایستید، هم نقطه آغاز نظام سازی اقتصادی است و هم از درگیری های سیاسی حاد که منجر به دو قطبی شدن جامعه میشود پرهیز میکنید.

به نظر بنده این سه اقدام برای شروع به عبور از نظام سرمایه داری و حل مساله فقر و محرومیت در جمهوری اسلامی است. بایستی به دقت فتواها و ادله مورد بررسی قرار بگیرد و حتی میتوان در قالب استفتاء از اساتید درس خارج بخواهیم که این ادله را مورد بررسی قرار دهند. مسئله دوم، کمسیون موضوع شناسی حوزه علمیه و مسئله سوم عمومی شدن تجارت با حکم های سه گانه ای است که عرض کردم.

امروز که بنده مزاحم شما شدم در مجموع سه مطلب را عرض کردم. ابتدا مساله موضوع شناسی بورس را مطرح کردم و پنج دسته قاعده برای بررسی موضوع بورس بر اساس آیات و روایات پیشنهاد دادم که البته تفصیل آن پنج دسته در فقه المکاسب است و سه اقدام عملیاتی هم برای عبور از نظام سرمایه داری خدمت شما پیشنهاد دادم.

والحمد لله رب العالمین

اللهم صل علی محمد و آل محمد

۹۵. برای مشاهده بحث در مورد بازارهای موقت ر.ک دوره فقه المکاسب (سی و هفتمین دوره از دانشنامه الگوی پیشرفت اسلامی)، صص ۲۱۵-۲۲۲ (جلسه پنجم)

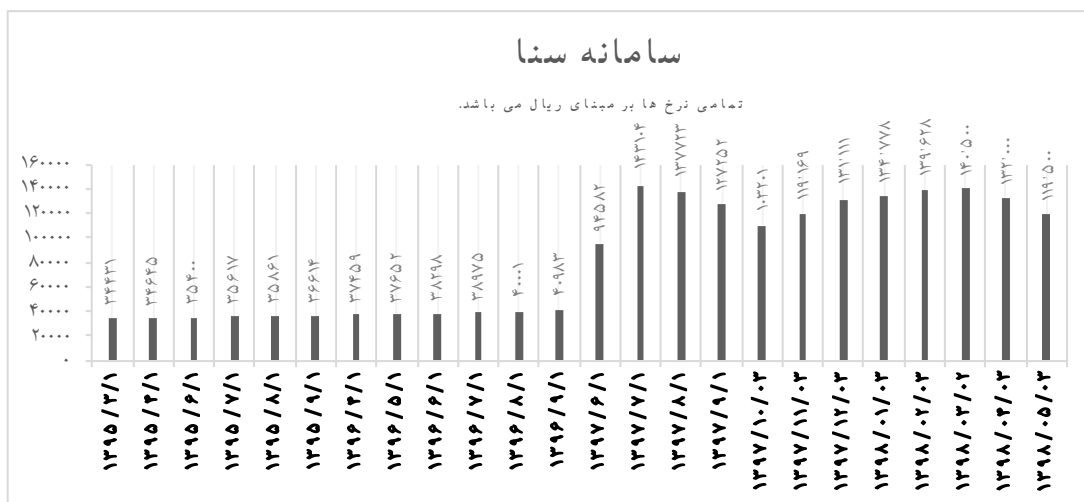
پیوست‌ها

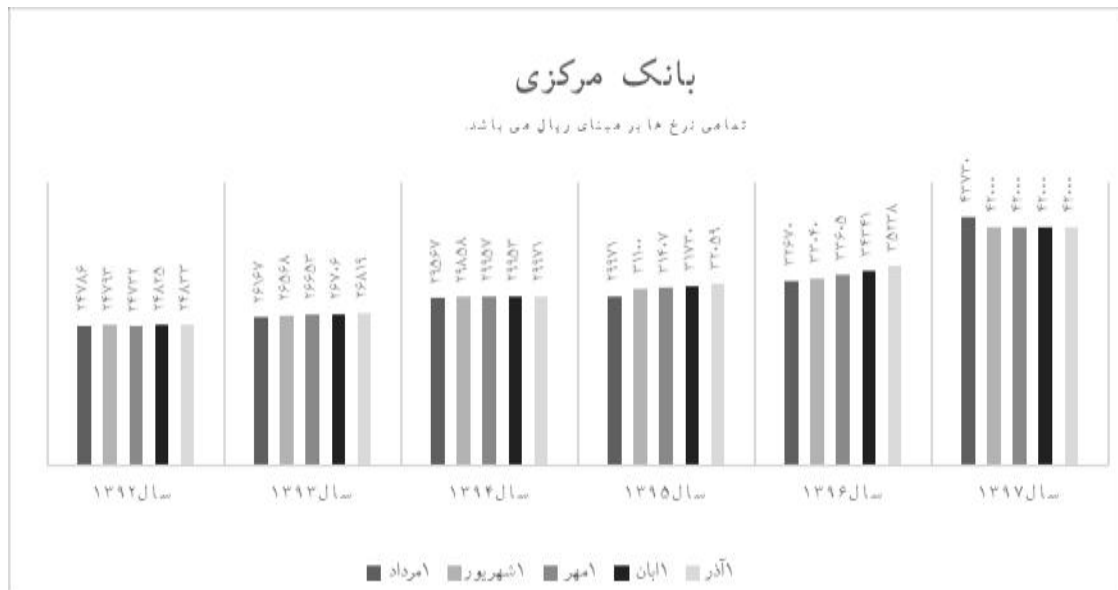
پیوست ۱: بخشی از سخنان استاد علوی بروجردی در موضوع اقتصاد آزاد

خوش‌بختانه در دولت فعلی، که ان‌شاء‌الله در دولت بعد هم ادامه پیدا کند، کسانی سر کار آمدند که اقتصاد را می‌فهمند. اقتصاد علم است. حتی من گاهی گفته‌ام با تعبیر «اقتصاد اسلامی» مخالفم. چون اقتصاد اسلامی همان اقتصاد عقلایی است. مباحث اقتصادی ما محدود است و بیش از ۲۰ موضوع نیست که در آنها حکم تأسیسی داده‌ایم. در بقیه موضوعات، حکم امضایی است. یعنی نگاه می‌کنیم و می‌بینیم که سیره عقلایی چگونه نگاه می‌کند. اگر با عموماً و اصلاحات ما منافات نداشت امضا می‌کنیم و بدین ترتیب مشمول تأیید شرع می‌شود. منظور از عقلایی چیست؟ عقلای عالم روش‌های اقتصادی شناخته‌شده مقبولی پیش همگان دارند که مجموع آنها اقتصاد عقلایی می‌شود. شرع هم همین را می‌گوید. اسلام هم همین را می‌گوید. اقتصاد عقلایی اقتصاد آزاد است نه اقتصاد کمونیستی. باید به این نکته توجه داشته باشیم که ما اشتباه‌های بسیاری در میان حوزویان و حتی در سطح کتاب‌ها داشته‌ایم. در برهه‌ای از تاریخ معاصر ما با کمونیست‌ها و مجاهدین خلق مواجه بودیم و برای اینکه به آنها بگوییم مترقی هستیم حرف‌هایی تندتر از آنها می‌زدیم و به نام اسلام می‌گذاشتیم. این دوره دیگر گذشته است. خدا آقای شیخ محمدباقر صدر را رحمت کند. بخشی از حرف‌هایی که ایشان در اقتصاد زدند صحیح نیست. امروزه نمی‌توان گفت زمین مالکیت‌بردار نیست. آن دوره دیگر گذشت. در وضعیت فعلی نه کاری به کمونیست‌ها داریم و نه به سوسیالیست‌ها. ما اقتصاد عقلایی می‌خواهیم. اقتصاد ما سوسیالیستی و کمونیستی نیست. اقتصاد بازار آزاد است. ما مدافع رقابت آزاد هستیم. در روایات ما این مسئله هست که حق نداریم تعیین نرخ کنیم. رقابت بازار باید نرخ را تعیین کند. اینها در روایات ما هست. دیگر به چه زبانی باید بیان اقتصاد آزاد را بیان کنند؟ این اقتصاد عقلایی است. لذا کسی که وارد این عرصه شود باید نظریات خودش را کنار بگذارد و آنها را به اسم اسلام ترویج نکند. باید به نظرات عقلایی اقتصادی در دنیا توجه کنیم. در اقتصاد امروز تورم، رکود، پول، اسکناس و ... هر کدام جای خودش را دارد. امروزه بعضی از سرپرستان بانک‌ها می‌گویند پول یا تعداد اسکناسی که گرفته‌اید از نظر ما موضوعیت ندارد، بلکه ارزش آن پول مهم است. لذا اگر مبلغی گرفته‌اید و ۲۰٪ سود داده‌اید ولی تورم ۴۰٪ بوده است شما ضامن هستید که ۲۰ درصد دیگر را نیز برگردانید، که تازه اصل پول تأمین شود. یعنی ارزش آن پول را لحاظ می‌کنند نه تعداد اسکناس‌ها را.

آدرس مطلب در پایگاه دفتر استاد علوی بروجردی: b2n.ir/08336

پیوست ۲: کاهش ارزش پول ملی

همچنین قیمت طلای ۱۸ عیار (۷۵۰) هر گرم در مرداد ماه ۱۳۹۲ برابر با ۱٫۰۶۰ / ۰۰۰ تومان و در مرداد ماه ۱۳۹۸ برابر با ۴٫۱۰۵ / ۰۰۰ تومان است که حدود ۳ / ۸۷ برابر افزایش را نشان می‌دهد.

شبکه اطلاع‌رسانی سکه، طلا و ارز آدرس www.tgju.org

پیوست ۳: معنای معذور و منجز

مرحوم آیت الله خویی (ره) در بیان معنای معذرت و منجزیت چنین می‌فرماید:

«أَنَّ الْمَكْلَفَ لَوْ قَطَعَ بِوَجُوبِ شَيْءٍ مِثْلًا، كَانَ مَنْجُزًا لَهُ وَ مُوجِبًا لِاسْتِحْقَاقِ الْعُقُوبَةِ عَلَىٰ مَخَالَفَتِهِ، وَ لَوْ قَطَعَ بِإِبَاحَةِ شَيْءٍ كَانَ مَعْدَّرًا لَهُ لَوْ انْكَشَفَ لَهُ حَرْمَتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ.»

«اگر مکلف قطع به وجوب چیزی مثلا پیدا کند، این قطع برای او منجز (تکلیف آور) است و در صورت مخالفت از آن مستحق عقوبت خواهد شد. و اگر به مباح و جایز بودن چیزی قطع پیدا کند، اگر بعد از آن، حرام بودنش کشف شود برای او معذر خواهد بود (و در پیشگاه خداوند معذور است).»

الهدایة فی الأصول (تقریرات درس آقای خویی)، ج ۳، ص ۴۹

به عبارت روشن تر:

«المنجزیة: و یراد بها اعتبار ما تقوم علیه الحجّة من الأمور الموصلة الی واقع ما تقوم علیه بحیث یسوغ للمشرع ان یعاقب اذا قدر لها اصابة الواقع مع تخلف المكلف عنها. عبارة عن دخول التكاليف في عهدة المكلف عن طريق القطع أو الظن او الاحتمال بحيث يستحق المكلف العقاب في حالة تخلفه عن هذه التكاليف.»

«مراد از منجزیت: اعتبار داشتن آنچه که حجت بر آن اقامه شده است... به نحوی که برای قانون‌گذار و شارع جایز است که مکلف را - در صورتی که قادر بر اصابت واقع باشد ولی تخلف کند - عقوبت کند. [به عبارت دیگر: منجزیت عبارت است از داخل شدن تکالیف و وظایف شرعی] - که مکلف از راه قطع یا ظن یا احتمال به آنها رسیده - بر عهده مکلف؛ به طوری که اگر مکلف از این تکالیف تخلف کند مستحق عقاب خواهد شد.»

معجم المصطلحات الأصولیة، ص ۱۶۱

«المعذریة: و هی من اللوازم العقلیة التي لا تتفك عن مفهوم «الحجّة» لدى الإمامیة. و تطلق و یراد بها حکم العقل بلزوم قبول اعتذار الإنسان، إذا عمل علی وفق الحجّة الملزومة و أخطأ الواقع. و لیس للامر معاقبته علی ذلك ما دام قد اعتمد علی ما أقامه له من الطرق، و ألزمه السیر علی وفقها، أو كان ملزما بحکم العقل بالسیر علیها كما هو الشأن فی الحجج الذاتیة.»

«معدّریّت در نزد شیعه امامیه از لوازم عقلی «حجّت» است و از آن قابل انفکاک نیست. و مراد از آن این است که هر گاه [مکلف یا مجتهد] بر وفق حجّت الزام آور عمل کند ولی در رسیدن به واقع خطا کند، لازم است که عذر او مورد قبول قرارگیرد. و تا مادامی که [مکلف یا مجتهد] بر همان طریقی که شارع برای او بیان کرده و او را بر آن الزام کرده... اعتماد نموده باشد [و آن را می‌پیماید]؛ امر (شارع) نمی‌تواند او را بر خطایش معاقبه کند.»

معجم مصطلح الأصول، ص ۳۰۵

در این باره بیان این نکته نیز لازم به نظر می‌رسد که:

اصطلاح منجزیت و معدّریّت یکی از اصطلاحات پرکاربرد و ریشه‌ای در علم اصول فقه است؛

به طوری که می‌توان رسیدن به این دو را هدف اصلی در علم اصول مرسوم دانست؛ چون:

اولاً: مقصود اصلی فقیه از یادگیری علم اصول چیزی جز رسیدن به حجّت (دلیل) نیست.

«لیس حقيقة الاستنباط و الاجتهاد إلا تحصيل الحجة علی الحكم الشرعي... و علیه فعلم الاصول: ما يبحث فيه عن القواعد الممهّدة لتحصيل الحجة علی الحكم الشرعي.»

«حقیقت استنباط و اجتهاد چیزی جز به دست آوردن حجّت (دلیل) بر حکم شرعی نیست... بنابراین علم اصول آن علمی است که در آن از قواعدی که به دست آوردن حجّت (دلیل) بر حکم شرعی را برای ما فراهم می‌کند؛ بحث می‌شود.»

نهاية الدراية في شرح الكفاية (غروی اصفهانی)، ج ۱، ص ۴۲

«أن موضوع علم الأصول هو عنوان «الحجّة في الفقه.»

«موضوع علم اصول، عنوان حجّت در فقه است.»

نهاية الأصول، ص ۱۵

و به عبارتی دیگر می‌توان گفت که:

«الغرض من علم الأصول هو تحصيل المؤمن من تبعة التكليف المتوجهة إلى العبد من قبل المولى.»

«غرض از علم اصول: به دست آوردن آنچه که به ما ایمنی بخشد در برابر عواقب احتمالی تکالیف و وظایفی که از طرف خداوند بر بندگان متوجه است.»

مصباح الأصول، ج ۱، ص ۱۱

ثانیاً: از لوازم عقلی حجّت (دلیل)، معدّریّت و منجزیت آن است:

عالم بزرگوار مرحوم نایینی (ره) در این باره می‌فرماید:

«فإن صفتي التنجز و المعذرية من اللوازم العقلية لوصول التكليف و عدمه و ليستا بقابلتين لتعلق الجعل بهما بأنفسهما؛ بل الجعل انما يتعلق بصفة المحرز؛ فيكون الحكم منجزاً على تقدير وجوده و يكون المكلف معذوراً عند مخالفته و خطأه لا محالة.»

«همانا دو وصف منجزیت و معدّریّت از لوازم عقلی رسیدن یا نرسیدن به تکلیف [یا به تعبیر دیگر: احراز یا عدم احراز حجّت (دلیل)] است و قابلیت جعل و قرارداد بنفسه ندارند؛ بلکه جعل و قرارداد به وصف محرز شدن تکلیف، تعلق گرفته است؛ پس به ناچار [و به حکم عقل] در صورت محرز شدن تکلیف، حکم منجز (الزام آور) می‌شود و مکلف در صورت مخالفت و خطا معذور است [یعنی: تکلیف معدّریّت دارد].»

أجود التقريرات، ج ۲، ص ۳۸۷

و در جایی دیگر می‌فرمایند:

«ان تجبیز الواقع عند مصادفة الأمانة أو الأصل للواقع أو المعذرية عند المخالفة ليسا بمجولين بأنفسهما؛ بل هما من لوازم جعل الحجية و الطريفة فإن استحقاق العقوبة على مخالفة التكليف الواصل إنما هو من اللوازم العقلية لها.»

«منجزیت واقع (در صورتی که اماره یا اصل با واقع مطابقت کند)، یا معذرت (در صورتی که با واقع مخالفت داشته باشد) با قرارداد و جعل بنفسه حاصل نشده است؛ بلکه این دو از لوازم جعل حجیت و طریقت برای اماره (حجت) است؛ پس همانا استحقاق عقوبت داشتن بر مخالفت با تکلیف [یعنی: منجز بودن تکلیف]، از لوازم عقلی آن است.»

أجود التقریرات، ج ۲، ص ۱۱

خلاصه و نتیجه بحث:

«لازمه حجیت [داشتن] يك دليل، منجزیت و معذرت آن است؛ یعنی در جایی که دلیل، به واقع اصابت کند، تکلیف بر مکلف منجز [و لازم العمل] شده و مخالفت با آن، مستوجب عقوبت است. اما در جایی که حجت، به واقع اصابت نکند، تمسک به حجیت برای مکلف، عذر محسوب شده [یعنی: معذرت دارد] و او را از عقاب می‌رهاند.»

پس: تمام هم شخص فقیه در علم اصول، رسیدن به حجت و دلیلی است که قابلیت حجیت و دلالت را داشته باشد. که لازمه حجیت نیز معذرت و منجزیت است. لذا می‌توان گفت که: رسیدن به منجزیت و معذرت، محور و هدف اصلی علم اصول است.

فرهنگ نامه اصول فقه، ص ۳۹۱

پیوست ۴: قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران

قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران

فصل اول - تعاریف و اصطلاحات

ماده ۱ - اصطلاحات و واژه‌هایی که در این قانون بکار رفته است، دارای معانی زیر میباشند:

۱ - شورای عالی بورس و اوراق بهادار: شورایی است که به موجب ماده (۳) این قانون تشکیل میشود و بعد از این «شورا» نامیده میشود.

۲ - سازمان بورس و اوراق بهادار: سازمانی است که به موجب ماده (۵) این قانون تشکیل میشود و بعد از این «سازمان» نامیده میشود.

۳ - بورس اوراق بهادار: بازاری متشکل و خودانتظام است که اوراق بهادار در آن توسط کارگزاران و یا معامله گران طبق مقررات این قانون، مورد داد و ستد قرار میگیرد. بورس اوراق بهادار (که از این پس بورس نامیده میشود) در قالب شرکت سهامی عام تأسیس و اداره میشود.

۴ - هیأت داور: هیأتی است که به موجب ماده (۳۷) این قانون تشکیل میشود.

۵ - کانون: کانونهای کارگزاران، معامله گران، بازارگردانان، مشاوران، ناشران، سرمایه گذاران و سایر مجامع مشابه، تشکلهای خودانتظامی است که به منظور تنظیم روابط بین اشخاصی که طبق این قانون به فعالیت در بازار اوراق بهادار اشتغال دارند، طبق دستورالعملهای مصوب «سازمان» به صورت مؤسسه غیر دولتی، غیر تجاری و غیر انتفاعی به ثبت میرسند.

- ۶ - تشکل خودانتظام: تشکلی است که برای حسن انجام وظایفی که به موجب این قانون بر عهده دارد و همچنین برای تنظیم فعالیتهای حرفه‌ای خود و انتظام بخشیدن به روابط بین اعضاء، مجاز است ضوابط و استانداردهای حرفه‌ای و انضباطی را که لازم میدانند، با رعایت این قانون، وضع و اجراء کند.
- ۷ - شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه: شرکتی است که امور مربوط به ثبت، نگهداری، انتقال مالکیت اوراق بهادار و تسویه وجوه را انجام میدهد.
- ۸ - بازارهای خارج از بورس: بازاری است در قالب شبکه ارتباط الکترونیک یا غیر الکترونیک که معاملات اوراق بهادار در آن بر پایه مذاکره صورت میگیرد.
- ۹ - بازار اولیه: بازاری است که اولین عرضه و پذیره نویسی اوراق بهادار جدیداً انتشار در آن انجام میشود و منابع حاصل از عرضه اوراق بهادار در اختیار ناشر قرار میگیرد.
- ۱۰ - بازار ثانویه: بازاری است که اوراق بهادار پس از عرضه اولیه، در آن مورد داد و ستد قرار میگیرد.
- ۱۱ - بازار مشتقه: بازاری است که در آن قراردادهای آتی و اختیار معامله مبتنی بر اوراق بهادار یا کالا داد و ستد میشود.
- ۱۲ - ناشر: شخص حقوقی است که اوراق بهادار را به نام خود منتشر میکند.
- ۱۳ - کارگزار: شخص حقوقی است که اوراق بهادار را برای دیگران و به حساب آنها معامله میکند.
- ۱۴ - کارگزار / معامله‌گر: شخص حقوقی است که اوراق بهادار را برای دیگران و به حساب آنها و یا به نام و حساب خود معامله میکند.
- ۱۵ - بازار گردان: کارگزار / معامله‌گری است که با اخذ مجوز لازم با تعهد به افزایش نقدشوندگی و تنظیم عرضه و تقاضای اوراق بهادار معین و تحدید دامنه نوسان قیمت آن، به داد و ستد آن اوراق میپردازد.
- ۱۶ - مشاور سرمایه‌گذاری: شخص حقوقی است که در قالب قراردادی مشخص، درباره خرید و فروش اوراق بهادار، به سرمایه‌گذار مشاوره میدهد.
- ۱۷ - سبد گردان: شخص حقوقی است که در قالب قراردادی مشخص و به منظور کسب انتفاع، به خرید و فروش اوراق بهادار برای سرمایه‌گذار میپردازد.
- ۱۸ - شرکت تأمین سرمایه: شرکتی است که به عنوان واسطه بین ناشر اوراق بهادار و عامه سرمایه‌گذاران فعالیت میکند و میتواند فعالیتهای کارگزاری، معامله‌گری، بازار گردانی، مشاوره، سبد گردانی، پذیره نویسی، تعهد پذیره نویسی و فعالیتهای مشابه را با اخذ مجوز از «سازمان» انجام دهد.
- ۱۹ - صندوق بازنشستگی: صندوق سرمایه‌گذاری است که با استفاده از طرحهای پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، مزایای تکمیلی را برای دوران بازنشستگی اعضای آن فراهم میکند.

۲۰ - صندوق سرمایه گذاری: نهادی مالی است که فعالیت اصلی آن سرمایه گذاری در اوراق بهادار میباشد و مالکان آن به نسبت سرمایه گذاری خود، در سود و زیان صندوق شریکند.

۲۱ - نهادهای مالی: منظور نهادهای مالی فعال در بازار اوراق بهادارند که از آن جمله میتوان به کارگزاران، کارگزاران / معامله‌گران، بازار گردانان، مشاوران سرمایه گذاری، مؤسسات رتبه بندی، صندوقهای سرمایه گذاری، شرکتهای سرمایه گذاری، شرکتهای پردازش اطلاعات مالی، شرکتهای تأمین سرمایه و صندوقهای بازنشستگی اشاره کرد.

۲۲ - شرکت مادر (هلدینگ): شرکتی که با سرمایه گذاری در شرکت سرمایه پذیر جهت کسب انتفاع، آنقدر حق رأی کسب میکند که برای کنترل عملیات شرکت، هیأت مدیره را انتخاب کند و یا در انتخاب اعضای هیأت مدیره مؤثر باشد.

۲۳ - ارزشیاب: کارشناس مالی است که داراییها و اوراق بهادار موضوع این قانون را مورد ارزشیابی قرار دهد.

۲۴ - اوراق بهادار: هر نوع ورقه یا مستندی است که متضمن حقوق مالی قابل نقل و انتقال برای مالک عین و یا منفعت آن باشد. شورا، اوراق بهادار قابل معامله را تعیین و اعلام خواهد کرد. مفهوم ابزار مالی و اوراق بهادار در متن این قانون، معادل هم در نظر گرفته شده است.

۲۵ - انتشار: انتشار عبارت است از صدور اوراق بهادار برای عرضه عمومی.

۲۶ - عرضه عمومی: عرضه اوراق بهادار منتشره به عموم جهت فروش.

۲۷ - عرضه خصوصی: فروش مستقیم اوراق بهادار توسط ناشر به سرمایه گذاران نهادی است.

۲۸ - پذیره نویسی: فرآیند خرید اوراق بهادار از ناشر و یا نماینده قانونی آن و تعهد پرداخت وجه کامل آن طبق قرارداد.

۲۹ - تعهد پذیره نویسی: تعهد شخص ثالث برای خرید اوراق بهاداری که ظرف مهلت پذیره نویسی به فروش نرسد.

۳۰ - اعلامیه پذیره نویسی: اعلامیه‌ای است که از طریق آن، اطلاعات مربوط به ناشر و اوراق بهادار قابل پذیره نویسی در اختیار عموم قرار میگیرد.

۳۱ - بیانیه ثبت: مجموعه فرمها، اطلاعات و اسناد و مدارکی است که در مرحله تقاضای ثبت شرکت، به سازمان داده میشود.

۳۲ - اطلاعات نهانی: هرگونه اطلاعات افشاء نشده برای عموم که بطور مستقیم و یا غیر مستقیم به اوراق بهادار، معاملات یا ناشر آن مربوط میشود و در صورت انتشار بر قیمت و یا تصمیم سرمایه گذاران برای معامله اوراق بهادار مربوط تأثیر میگذارد.

۳۳ - سبد: مجموعه داراییهای مالی است که از محل وجوه سرمایه گذاران خریداری میشود.

فصل دوم - ارکان بازار اوراق بهادار

ماده ۲ - در راستای حمایت از حقوق سرمایه گذاران و با هدف ساماندهی، حفظ و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارای اوراق بهادار و به منظور نظارت بر حسن اجرای این قانون، شورا و سازمان با ترکیب، وظایف و اختیارات مندرج در این قانون تشکیل میشود.

ماده ۳ - شورا بالاترین رکن بازار اوراق بهادار است که تصویب سیاستهای کلان آن بازار را بر عهده دارد. اعضای شورا به شرح ذیل میباشد:

۱ - وزیر امور اقتصادی و دارایی.

۲ - وزیر بازرگانی.

۳ - رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

۴ - رؤسای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون.

۵ - رئیس سازمان که به عنوان دبیر شورا و سخنگوی سازمان نیز انجام وظیفه خواهد کرد.

۶ - دادستان کل کشور یا معاون وی.

۷ - یک نفر نماینده از طرف کانونها.

۸ - سه نفر خبره مالی منحصر از بخش خصوصی با مشورت تشکلهای حرفه‌ای بازار اوراق بهادار به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران.

۹ - یک نفر خبره منحصر از بخش خصوصی به پیشنهاد وزیر ذی ربط و تصویب هیأت وزیران برای هر بورس کالایی.

تبصره ۱ - ریاست شورا با وزیر امور اقتصادی و دارایی خواهد بود.

تبصره ۲ - مدت مأموریت اعضای موضوع بندهای (۷)، (۸) و (۹) پنج سال است و آنان را نمیتوان از میان اعضای هیأت مدیره و کارکنان سازمان انتخاب کرد.

تبصره ۳ - انتخاب مجدد اعضای موضوع بندهای (۷)، (۸) و (۹) این ماده حد اکثر برای دو دوره امکانپذیر خواهد بود.

تبصره ۴ - اعضای موضوع بند (۹)، فقط در جلسات مربوط به تصمیم گیری همان بورس شرکت میکنند.

ماده ۴ - وظایف شورا به شرح زیر میباشد:

۱ - اتخاذ تدابیر لازم جهت ساماندهی و توسعه بازار اوراق بهادار و اعمال نظارت عالیه بر اجرای این قانون.

۲ - تعیین سیاستها و خط مشی بازار اوراق بهادار در قالب سیاستهای کلی نظام و قوانین و مقررات مربوط.

۳ - پیشنهاد آئین نامه‌های لازم برای اجرای این قانون جهت تصویب هیأت وزیران.

۴ - تصویب ابزارهای مالی جدید.

۵ - صدور، تعلیق و لغو مجوز فعالیت بورسها، بازارهای خارج از بورس، شرکتهای سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه و شرکتهای تأمین سرمایه.

۶ - تصویب بودجه و صورتهای مالی سازمان.

۷ - نظارت بر فعالیت و رسیدگی به شکایت از سازمان.

۸ - تصویب نوع و میزان وصولیهای سازمان و نظارت بر آنها.

۹ - انتخاب بازرس - حسابرس سازمان و تعیین حق الزحمه آن.

۱۰ - انتخاب اعضای هیأت مدیره سازمان.

۱۱ - تعیین حقوق و مزایای رئیس و اعضای هیأت مدیره سازمان.

۱۲ - انتخاب اعضای هیأت داور و تعیین حق الزحمه آنان.

۱۳ - اعطای مجوز به بورس به منظور عرضه اوراق بهادار شرکتهای پذیرفته شده خود در بازارهای جهانی.

۱۴ - اعطای مجوز پذیرش اوراق بهادار خارجی به بورس.

۱۵ - اعطای مجوز به بورس جهت معاملات اشخاص خارجی در بورس.

۱۶ - سایر اموری که به تشخیص هیأت وزیران به بازار اوراق بهادار مربوط باشد.

تبصره - مصوبات شورا پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی لازم الاجراء خواهد بود.

ماده ۵ - سازمان، مؤسسه عمومی غیر دولتی است که دارای شخصیت حقوقی و مالی مستقل بوده و از محل کارمزدهای دریافتی و سهمی از حق پذیرش شرکتهای در بورسها و سایر درآمدها اداره خواهد شد. منابع لازم برای آغاز فعالیت و راه اندازی سازمان یاد شده از محل وجوه امانی شورای بورس نزد سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران تأمین میشود.

تبصره - اساسنامه و تشکیلات سازمان حد اکثر ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون توسط شورا تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۶ - هیأت مدیره سازمان دارای پنج عضو است که از میان افراد امین و دارای حسن شهرت و تجربه در رشته مالی منحصر از کارشناسان بخش غیر دولتی به پیشنهاد رئیس شورا و با تصویب شورا انتخاب میشوند. رئیس شورا حکم اعضای هیأت مدیره را صادر میکند.

ماده ۷ - وظایف و اختیارات هیأت مدیره سازمان به شرح زیر است:

۱ - تهیه آئین نامه های لازم برای اجرای این قانون و پیشنهاد آن به شورا.

۲ - تهیه و تدوین دستورالعملهای اجرایی این قانون.

- ۳ - نظارت بر حسن اجرای این قانون و مقررات مربوط.
 - ۴ - ثبت و صدور مجوز عرضه عمومی اوراق بهادار و نظارت بر آن.
 - ۵ - درخواست صدور، تعلیق و لغو مجوز تأسیس بورسها و سایر نهادهایی که تصویب آنها بر عهده شورا است.
 - ۶ - صدور، تعلیق و لغو مجوز تأسیس کانونها و نهادهای مالی موضوع این قانون که در حوزه عمل مستقیم شورا نیست.
 - ۷ - تصویب اساسنامه بورسها، کانونها و نهادهای مالی موضوع این قانون.
 - ۸ - اتخاذ تدابیر لازم جهت پیشگیری از وقوع تخلفات در بازار اوراق بهادار.
 - ۹ - اعلام آندسته از تخلفات در بازار اوراق بهادار که اعلام آنها طبق این قانون بر عهده سازمان است به مراجع ذیصلاح و پیگیری آنها.
 - ۱۰ - ارائه صورتهای مالی و گزارشهای ادواری در مورد عملکرد سازمان و همچنین وضعیت بازار اوراق بهادار به شورا.
 - ۱۱ - اتخاذ تدابیر ضروری و انجام اقدامات لازم به منظور حمایت از حقوق و منافع سرمایه گذاران در بازار اوراق بهادار.
 - ۱۲ - ایجاد هماهنگیهای لازم در بازار اوراق بهادار و همکاری با سایر نهادهای سیاستگذاری و نظارتی.
 - ۱۳ - پیشنهاد بکارگیری ابزارهای مالی جدید در بازار اوراق بهادار به شورا.
 - ۱۴ - نظارت بر سرمایه گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی در بورس.
 - ۱۵ - تهیه بودجه و پیشنهاد انواع درآمدها و نرخهای خدمات سازمان جهت تصویب توسط شورا.
 - ۱۶ - تصویب سقف نرخهای خدمات و کارمزدهای بورس و سایر نهادهای مالی موضوع این قانون.
 - ۱۷ - صدور تأیید نامه سازمان قبل از ثبت شرکتهای سهامی عام نزد مرجع ثبت شرکتهای و نظارت سازمان بر آن شرکتهای.
 - ۱۸ - بررسی و نظارت بر افشای اطلاعات با اهمیت توسط شرکتهای ثبت شده نزد سازمان.
 - ۱۹ - همکاری نزدیک و هماهنگی با مراجع حسابداری به ویژه هیأت تدوین استانداردهای حسابداری.
 - ۲۰ - انجام تحقیقات کلان و بلند مدت برای تدوین سیاستهای آتی بازار اوراق بهادار.
 - ۲۱ - همکاری و مشارکت با مراجع بین المللی و پیوستن به سازمانهای مرتبط منطقه‌ای و جهانی.
 - ۲۲ - انجام سایر اموری که از طرف شورا به سازمان محول شده باشد.
- ماده ۸ - مدت عضویت هر یک از اعضای هیأت مدیره پنج سال است و انتخاب مجدد آنان برای یک دوره دیگر بلامانع است.

ماده ۹ - رئیس هیأت مدیره سازمان از بین اعضاء هیأت مدیره به پیشنهاد اعضاء و تصویب شورا برای مدت سی ماه تعیین خواهد شد.

تبصره ۱ - رئیس هیأت مدیره، رئیس سازمان و بالاترین مقام اجرایی آن خواهد بود.

تبصره ۲ - وظایف و حدود اختیارات رئیس سازمان در اساسنامه سازمان تعیین خواهد شد.

ماده ۱۰ - اشتغال اعضاء هیأت مدیره به صورت موظف و تمام وقت بوده و بهیچوجه حق اشتغال یا پذیرش مسؤولیت دیگری در سایر دستگاهها، بنگاهها و نهادها اعم از دولتی و غیر دولتی را نخواهند داشت.

ماده ۱۱ - در صورت برکناری، فوت و یا استعفای هر یک از اعضاء هیأت مدیره، جانشین وی برای مدت باقیمانده، ظرف پانزده روز حسب مورد به ترتیب مقرر در ماده (۶) منصوب خواهد شد. شرایط برکناری در اساسنامه سازمان قید خواهد شد.

ماده ۱۲ - اعضاء هیأت مدیره قبل از شروع بکار در سازمان موظفند در جلسه شورا سوگند یاد کنند که وظایف قانونی خود را به نحو احسن انجام دهند و در انجام وظایف نهایت دقت و بیطرفی را بکار برند و کلیه تصمیماتی را که میگیرند مقرون به صلاح کشور بوده و رعایت حفظ اسرار سازمان و هیأت مدیره را بنمایند. متن سوگند نامه در اساسنامه سازمان مندرج خواهد شد.

ماده ۱۳ - حقوق و مزایای رئیس و اعضاء هیأت مدیره سازمان از محل بودجه سازمان پرداخت میشود.

تبصره - حق حضور اعضاء غیر دولتی شورا در جلسات شورا، به پیشنهاد رئیس شورا و با تصویب شورا تعیین و از محل بودجه سازمان پرداخت میشود.

ماده ۱۴ - در بدو انتصاب و خاتمه عضویت، اعضاء هیأت مدیره باید فهرست داراییهای خود، همسر و افراد تحت تکفل خود را به شورا گزارش نمایند.

ماده ۱۵ - حسابرس - بازرس سازمان از بین مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی برای یک سال توسط شورا انتخاب میشود، انتخاب حسابرس - بازرس حد اکثر برای دو دوره امکانپذیر خواهد بود.

ماده ۱۶ - انجام هرگونه معاملات اوراق بهادار ثبت شده یا در شرف ثبت نزد سازمان یا هرگونه فعالیت و مشارکت مستقیم یا غیر مستقیم در انجام معاملات مذکور توسط اعضاء شورا، سازمان، مدیران و شرکای مؤسسه حسابرسی سازمان و نیز اشخاص تحت تکفل آنها ممنوع است.

ماده ۱۷ - اعضاء شورا و سازمان موظفند فعالیتهای اقتصادی و مالی خود و همچنین مشاغل تمام وقت یا پاره وقت خود را که طی دو سال اخیر به آن اشتغال داشته‌اند یا دارند، به رئیس قوه قضاییه گزارش دهند.

ماده ۱۸ - اعضای شورا، سازمان، مدیران و شرکای مؤسسه حسابرسی سازمان مکلفند از افشای مستقیم یا غیر مستقیم اطلاعات محرمانه‌ای که در اجرای وظایف خود از آنها مطلع میشوند، حتی پس از خاتمه دوران تصدی خود، خودداری کنند. متخلف به مجازاتهای مقرر در ماده (۴۶) این قانون محکوم میشود.

ماده ۱۹ - سازمان میتواند در اجرای وظایف قانونی خود با مجوز دادستان کل کشور، اطلاعات مورد نیاز در چارچوب این قانون را از کلیه بانکها، مؤسسات اعتباری، شرکتهای دولتی، دستگاههای دولتی و عمومی، از جمله دستگاههایی که شمول حکم نسبت به

آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام آنهاست و نیز اشخاص حقیقی یا حقوقی غیر دولتی مطالبه نماید. کلیه دستگاهها و اشخاص مذکور مکلفند اطلاعات مورد نیاز سازمان را در موعد تعیین شده ارائه نمایند.

فصل سوم - بازار اولیه

ماده ۲۰ - عرضه عمومی اوراق بهادار در بازار اولیه منوط به ثبت آن نزد سازمان با رعایت مقررات این قانون میباشد و عرضه عمومی اوراق بهادار به هر طریق بدون رعایت مفاد این قانون ممنوع است.

ماده ۲۱ - ثبت اوراق بهادار نزد سازمان به منظور حصول اطمینان از رعایت مقررات قانونی و مصوبات سازمان و شفافیت اطلاعاتی بوده و به منزله تأیید مزایا، تضمین سودآوری و یا توصیه و سفارشی در مورد شرکتهای یا طرحهای مرتبط با اوراق بهادار توسط سازمان نمیباشد. این موضوع باید در اعلامیه پذیره نویسی قید گردد.

ماده ۲۲ - ناشر موظف است تقاضای ثبت اوراق بهادار را همراه با بیانیه ثبت و اعلامیه پذیره نویسی جهت اخذ مجوز عرضه عمومی به سازمان تسلیم نماید.

تبصره - فرم تقاضای ثبت اوراق بهادار، محتویات بیانیه ثبت و اعلامیه پذیره نویسی که باید به سازمان تسلیم شود و نیز چگونگی انتشار اعلامیه پذیره نویسی و نحوه هماهنگی بین مرجع ثبت شرکتهای و سازمان به موجب دستورالعملی است که توسط سازمان تنظیم و به تأیید شورا میرسد.

ماده ۲۳ - سازمان پس از بررسی تقاضای ثبت اوراق بهادار و ضمایم آن و اطمینان از انطباق آنها با مقررات، نسبت به تأیید اعلامیه پذیره نویسی اقدام میکند.

تبصره ۱ - عرضه عمومی اوراق بهادار باید ظرف مدتی انجام پذیرد که سازمان تعیین میکند. مدت مذکور از سی روز تجاوز نخواهد کرد. سازمان میتواند مدت پذیره نویسی را با تقاضای ناشر و احراز ادله موجه حد اکثر به مدت سی روز دیگر تمدید کند.

تبصره ۲ - ناشر موظف است حد اکثر ظرف مدت پانزده روز پس از اتمام مهلت عرضه عمومی، سازمان را از نتایج توزیع و فروش اوراق بهادار از طریق که سازمان معین خواهد نمود، مطلع نماید. نحوه برخورد ناشر در خصوص عدم فروش کامل، در اعلامیه پذیره نویسی مشخص میشود.

تبصره ۳ - استفاده از وجوه تأدیه شده، پس از تأیید تکمیل فرآیند عرضه عمومی توسط سازمان مجاز است.

تبصره ۴ - در صورت عدم تکمیل فرآیند عرضه عمومی وجوه گردآوری شده باید حد اکثر ظرف مدت پانزده روز به سرمایه گذاران عودت داده شود.

ماده ۲۴ - اگر سازمان فرم تقاضای تکمیل شده و ضمامم ارسالی را برای ثبت و اخذ مجوز انتشار اوراق بهادار ناقص تشخیص دهد، طی مدت سی روز مراتب را به اطلاع ناشر رسانده و درخواست اصلاحیه مینماید. سازمان در صورت کامل بودن مدارک، موظف است حد اکثر ظرف سی روز از تاریخ ثبت درخواست در سازمان، مراتب موافقت یا عدم موافقت خود را با ثبت اوراق بهادار به ناشر اعلام کند.

ماده ۲۵ - از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، برای ثبت شرکتهای سهامی عام یا افزایش سرمایه آنها، اجازه انتشار اعلامیه پذیره نویسی توسط مرجع ثبت شرکتهای، پس از موافقت سازمان صادر میشود.

ماده ۲۶ - از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، وظایف و اختیارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موضوع ماده (۴) قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۶ / ۶ / ۳۰ به سازمان واگذار میشود.

تبصره - اوراق مشارکتی که به موجب این قانون معاف از ثبت نزد سازمان باشد، از شمول این ماده مستثنی است.

ماده ۲۷ - اوراق بهادار زیر از ثبت نزد سازمان معاف است:

۱ - اوراق مشارکت دولت، بانک مرکزی و شهرداریها.

۲ - اوراق مشارکت منتشره توسط بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری تحت نظارت بانک مرکزی.

۳ - اوراق بهادار عرضه شده در عرضه‌های خصوصی.

۴ - سهام هر شرکت سهامی عامی که کل حقوق صاحبان سهام آن کمتر از رقم تعیین شده توسط سازمان باشد.

۵ - سایر اوراق بهاداری که به تشخیص شورا نیاز به ثبت نداشته باشند از قبیل اوراق منتشره توسط سازمانها و مراجع قانونی دیگر.

تبصره - ناشر اوراق بهاداری که از ثبت معاف است، موظف است مشخصات و خصوصیات اوراق و نحوه و شرایط توزیع و فروش آنرا طبق شرایطی که سازمان تعیین میکند، به سازمان گزارش کند.

ماده ۲۸ - تأسیس بورسها، بازارهای خارج از بورس و نهادهای مالی موضوع این قانون منوط به ثبت نزد سازمان است و فعالیت آنها تحت نظارت سازمان انجام میشود.

ماده ۲۹ - صلاحیت حرفه‌ای اعضای هیأت مدیره و مدیران، حد اقل سرمایه، موضوع فعالیت در اساسنامه، نحوه گزارش دهی و نوع گزارشهای ویژه حسابرسی نهادهای مالی موضوع این قانون، باید به تأیید سازمان برسد.

فصل چهارم - بازار ثانویه

ماده ۳۰ - پذیرش اوراق بهادار در بورس طبق دستورالعملی است که به پیشنهاد هر بورس و به تصویب سازمان می‌رسد. بورس مجاز به پذیرش اوراق بهاداری نیست که نزد سازمان ثبت نشده است.

تبصره - اوراق بهادار معاف از ثبت، از شمول این ماده مستثنی است.

ماده ۳۱ - بورس مکلف است فهرست، تعداد و قیمت اوراق بهادار معامله شده در روزهای معامله را طبق ضوابط مصوب سازمان تهیه و به اطلاع عموم برساند. این فهرست در حکم سند رسمی است و در سوابق بورس نگهداری خواهد شد.

ماده ۳۲ - سازمان مجاز است با تشخیص شرایط اضطراری، دستور تعطیل و یا توقف انجام معاملات هر یک از بورسها را حد اکثر به مدت سه روز کاری صادر نماید. در صورت تداوم شرایط اضطراری، مدت مزبور با تصویب شورا قابل تمدید خواهد بود.

تبصره - شرایط اضطرار بر اساس آن دستورالعمل اجرایی خواهد بود که به پیشنهاد سازمان به تأیید شورا می‌رسد.

ماده ۳۳ - شروع به فعالیت کارگزاری، کارگزاری / معامله‌گری و بازارگردانی به هر شکل و تحت هر عنوان، منوط به عضویت در کانون مربوط و رعایت مقررات این قانون و آئین نامه‌ها و دستورالعملهای اجرایی آن است.

تبصره - تا زمانیکه کانون، کارگزاران / معامله‌گران و بازارگردانان تشکیل نشده است، وظایف مربوط به آن کانون را سازمان انجام میدهد. هنگامیکه تعداد اعضای کانون در سطح کشور به یازده نفر رسید، تشکیل کانون، کارگزاران / معامله‌گران و بازارگردانان الزامی است.

ماده ۳۴ - فعالیت کارگزاری و کارگزاری / معامله‌گری و بازارگردانی در هر بورس موکول به پذیرش در آن بورس طبق دستورالعملی است که به پیشنهاد بورس به تأیید سازمان می‌رسد.

ماده ۳۵ - هیأت مدیره بورس به تخلفات انضباطی کارگزاران، کارگزار / معامله‌گران، بازارگردانان، ناشران و سایر اعضای خود از هر یک از مقررات این قانون یا آئین نامه‌های ذی‌ربط طبق آئین نامه انضباطی خود رسیدگی مینماید. رأی بورس به مدت یک ماه از تاریخ ابلاغ قابل تجدید نظر در سازمان می‌باشد. رأی سازمان قطعی و لازم‌الاجراء می‌باشد.

ماده ۳۶ - اختلافات بین کارگزاران، بازارگردانان، کارگزار / معامله‌گران، مشاوران سرمایه‌گذاری، ناشران، سرمایه‌گذاران و سایر اشخاص ذی‌ربط ناشی از فعالیت حرفه‌ای آنها، در صورت عدم سازش در کانونها توسط هیأت داوری رسیدگی میشود.

ماده ۳۷ - هیأت داوری متشکل از سه عضو می‌باشد که یک عضو توسط رئیس قوه قضاییه از بین قضات باتجربه و دو عضو از بین صاحب‌نظران در زمینه‌های اقتصادی و مالی به پیشنهاد سازمان و تأیید شورا به اختلافات رسیدگی مینماید. رئیس قوه قضاییه و سازمان با تأیید شورا علاوه بر نماینده اصلی خود، هر یک، عضو علی‌البدل تعیین و معرفی مینمایند تا در صورت غیبت عضو اصلی مربوط در هیأت داوری شرکت نماید. شرایط عضو علی‌البدل همانند عضو اصلی می‌باشد.

تبصره ۱ - ریاست هیأت داوری با نماینده قوه قضاییه خواهد بود.

تبصره ۲ - مدت مأموریت اعضای اصلی و علی‌البدل دو سال می‌باشد و انتخاب مجدد آنان حد اکثر برای دو دوره دیگر بلامانع است.

تبصره ۳ - هیأت داوری دارای دبیر خانه‌ای است که در محل سازمان تشکیل می‌گردد.

تبصره ۴ - بودجه هیأت داوری در قالب بودجه سازمان منظور و پرداخت می‌شود.

تبصره ۵ - آرای صادر شده از سوی هیأت داوری قطعی و لازم‌الاجراء است و اجرای آن به عهده اداره‌ها و دوایر اجرای ثبت اسناد و املاک می‌باشد.

ماده ۳۸ - در صورتیکه کارگزار، کارگزار / معامله‌گر، بازارگردان، مشاور سرمایه‌گذاری و سایر تشکلهای مشابه درخواست کناره‌گیری موقت یا دائم از فعالیت خود را داشته باشند، مراتب را به سازمان، کانون و نیز به بورس مربوط اعلام نموده و مجوز فعالیت خود را نزد کانون تودیع مینمایند. تضمینها و وثایق مربوط تا تعیین تکلیف معاملات انجام شده و سایر تعهدات آنها به قوت خود باقی خواهد ماند. قسمت اخیر این ماده نسبت به کارگزاران، کارگزار / معامله‌گران، بازارگردانان، مشاوران سرمایه‌گذاری و سایر تشکلهای مشابه که عضویت آنها بر اساس ماده (۳۵) این قانون تعلیق یا لغو می‌شود، نیز مجری است.

ماده ۳۹ - کارگزاران، کارگزار / معامله‌گران، بازارگردانان، مشاوران سرمایه‌گذاری و سایر تشکلهای مشابه ملزمند طبق دستورالعملی که توسط سازمان تنظیم و ابلاغ می‌شود، گزارشهای لازم را تهیه و به مراجع ذی‌ربط تسلیم نمایند.

فصل پنجم - اطلاع رسانی در بازارهای اولیه و ثانویه

ماده ۴۰ - سازمان موظف است ترتیبی اتخاذ نماید تا مجموعه اطلاعاتی که در فرآیند ثبت اوراق بهادار بدست می‌آورد، حد اکثر ظرف مدت پانزده روز طبق آئین نامه مربوطه در دسترس عموم قرار گیرد.

ماده ۴۱ - سازمان موظف است بورسها، ناشران اوراق بهادار، کارگزاران، معامله‌گران، بازارگردانان، مشاوران سرمایه‌گذاری و کلیه تشکلهای فعال در بازار سرمایه را ملزم نماید تا بر اساس استانداردهای حسابداری و حسابرسی ملی کشور، اطلاعات جامع فعالیت خود را انتشار دهند.

ماده ۴۲ - ناشر اوراق بهادار موظف است صورتهای مالی را طبق مقررات قانونی، استانداردهای حسابداری و گزارشدهی مالی و آئین نامه‌ها و دستورالعملهای اجرایی که توسط سازمان ابلاغ می‌شود، تهیه کند.

ماده ۴۳ - ناشر، شرکت تأمین سرمایه، حسابرس و ارزش یابان و مشاوران حقوقی ناشر، مسؤول جبران خسارات وارده به سرمایه‌گذارانی هستند که در اثر قصور، تقصیر، تخلف و یا به دلیل ارائه اطلاعات ناقص و خلاف واقع در عرضه اولیه که ناشی از فعل یا ترک فعل آنها باشد، متضرر گردیده‌اند.

تبصره ۱ - خسارت دیدگان موضوع این ماده میتوانند حد اکثر ظرف مدت یکسال پس از تاریخ کشف تخلف به هیأت مدیره بورس یا هیأت داوری شکایت کنند، مشروط بر اینکه بیش از سه سال از عرضه عمومی توسط ناشر نگذشته باشد.

تبصره ۲ - فقط اشخاصی که اوراق بهادار ناشر موضوع این ماده را قبل از کشف و اعلام تخلف خریداری کرده باشند، مجاز به ادعای خسارت میباشند.

ماده ۴۴ - سازمان میتواند در صورت آگاهی از ارائه اطلاعات خلاف واقع، ناقص یا گمراه کننده از طرف ناشر در بیانیه ثبت یا اعلامیه پذیره نویسی، عرضه عمومی اوراق بهادار را در هر مرحله‌ای که باشد، متوقف کند.

ماده ۴۵ - هر ناشری که مجوز انتشار اوراق بهادار خود را از سازمان دریافت کرده است، مکلف است حد اقل موارد زیر را طبق دستورالعمل اجرایی که توسط سازمان تعیین خواهد شد، به سازمان ارائه نماید:

۱ - صورتهای مالی سالانه حسابرسی شده.

۲ - صورتهای مالی میان دوره‌ای شامل صورتهای مالی شش ماهه حسابرسی شده و صورتهای مالی سه ماهه.

۳ - گزارش هیأت مدیره به مجامع و اظهار نظر حسابرس.

۴ - اطلاعاتی که اثر با اهمیتی بر قیمت اوراق بهادار و تصمیم سرمایه گذاران دارد.

فصل ششم - جرایم و مجازاتها

ماده ۴۶ - اشخاص زیر به حبس تعزیری از سه ماه تا یکسال یا به جزای نقدی معادل دو تا پنج برابر سود بدست آمده یا زیان متحمل نشده یا هر دو مجازات محکوم خواهند شد:

۱ - هر شخصی که اطلاعات نهانی مربوط به اوراق بهادار موضوع این قانون را که حسب وظیفه در اختیار وی قرار گرفته به نحوی از انحاء به ضرر دیگران یا به نفع خود یا به نفع اشخاصی که از طرف آنها به هر عنوان نمایندگی داشته باشند، قبل از انتشار عمومی، مورد استفاده قرار دهد و یا موجبات افشاء و انتشار آنها را در غیر موارد مقرر فراهم نماید.

۲ - هر شخصی که با استفاده از اطلاعات نهانی به معاملات اوراق بهادار مبادرت نماید.

۳ - هر شخصی که اقدامات وی نوعاً منجر به ایجاد ظاهری گمراه کننده از روند معاملات اوراق بهادار یا ایجاد قیمتهای کاذب و یا اغوای اشخاص به انجام معاملات اوراق بهادار شود.

۴ - هر شخصی که بدون رعایت مقررات این قانون اقدام به انتشار آگهی یا اعلامیه پذیره نویسی به منظور عرضه عمومی اوراق بهادار نماید.

تبصره ۱ - اشخاص زیر به عنوان اشخاص دارای اطلاعات نهانی شرکت شناخته میشوند:

الف - مدیران شرکت شامل اعضای هیأت مدیره، هیأت عامل، مدیر عامل و معاونان آنان.

ب - بازرسان، مشاوران، حسابداران، حسابرسان و وکلای شرکت.

ج - سهامدارانی که به تتهایی و یا به همراه افراد تحت تکفل خود، بیش از ده درصد (۱۰٪) سهام شرکت را در اختیار دارند یا نمایندگان آنان.

د - مدیر عامل و اعضای هیأت مدیره و مدیران ذی‌ربط یا نمایندگان شرکتهای مادر (هلدینگ) که مالک حد اقل ده درصد (۱۰٪) سهام یا دارای حد اقل یک عضو در هیأت مدیره شرکت سرمایه پذیر باشند.

ه - سایر اشخاصی که با توجه به وظایف، اختیارات و یا موقعیت خود به اطلاعات نهانی دسترسی دارند.

تبصره ۲ - اشخاص موضوع تبصره (۱) این ماده موظفند آن بخش از معاملات اوراق بهادار خود را که مبتنی بر اطلاعات نهانی نباشد، ظرف پانزده روز پس از انجام معامله، به سازمان و بورس مربوط گزارش کنند.

ماده ۴۷ - اشخاصی که اطلاعات خلاف واقع یا مستندات جعلی را به سازمان و یا بورس ارائه نمایند یا تصدیق کنند و یا اطلاعات، اسناد و یا مدارک جعلی را در تهیه گزارشهای موضوع این قانون مورد استفاده قرار دهند، حسب مورد به مجازاتهای مقرر در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ محکوم خواهند شد.

ماده ۴۸ - کارگزار، کارگزار / معامله‌گر، بازار گردان و مشاور سرمایه گذاری که اسرار اشخاصی را که برحسب وظیفه از آنها مطلع شده یا در اختیار وی قرار دارد، بدون مجوز افشاء نماید، به مجازاتهای مقرر در ماده (۶۴۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ محکوم خواهد شد.

ماده ۴۹ - اشخاص زیر به حبس تعزیری از یک ماه تا شش ماه یا جزای نقدی معادل یک تا سه برابر سود بدست آمده یا زیان متحمل نشده یا هر دو مجازات محکوم خواهند شد:

۱ - هر شخصی که بدون رعایت مقررات این قانون تحت هر عنوان به فعالیتهایی از قبیل کارگزاری، کارگزار / معامله‌گری، یا بازار گردانی که مستلزم اخذ مجوز است مبادرت نماید یا خود را تحت هر یک از عناوین مزبور معرفی کند.

۲ - هر شخصی که به موجب این قانون مکلف به ارائه تمام یا قسمتی از اطلاعات، اسناد و یا مدارک مهم به سازمان و یا بورس مربوط بوده و از انجام آن خودداری کند.

۳ - هر شخصی که مسؤول تهیه اسناد، مدارک، اطلاعات، بیانیه ثبت یا اعلامیه پذیره نویسی و امثال آنها جهت ارائه به سازمان میباشد و نیز هر شخصی که مسؤولیت بررسی و اظهار نظر یا تهیه گزارش مالی، فنی یا اقتصادی یا هرگونه تصدیق مستندات و اطلاعات مذکور را بر عهده دارد و در اجرای وظایف محوله از مقررات این قانون تخلف نماید.

۴ - هر شخصی که عالماً و عامداً هرگونه اطلاعات، اسناد، مدارک یا گزارشهای خلاف واقع مربوط به اوراق بهادار را به هر نحو مورد سوء استفاده قرار دهد.

ماده ۵۰ - کارگزار، کارگزار / معامله‌گر یا بازار گردانی که اوراق بهادار و جوهری را که برای انجام معامله به وی سپرده شده و وی موظف به نگاهداری آن در حسابهای جداگانه است، بر خلاف مقررات و به نفع خود یا دیگران مورد استفاده قرار دهد، به مجازاتهای مقرر در ماده (۶۷۴) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ محکوم خواهد شد.

ماده ۵۱ - در صورت ارتکاب تخلفات مندرج در این قانون توسط اشخاص حقوقی، مجازاتهای پیش بینی شده بر حسب مورد درباره آندسته از اشخاص حقیقی اعمال میشود که از طرف اشخاص حقوقی یاد شده، مسئولیت تصمیم گیری را بر عهده داشته‌اند.

ماده ۵۲ - سازمان مکلف است مستندات و مدارک مربوط به جرایم موضوع این قانون را گردآوری کرده و به مراجع قضایی ذیصلاح اعلام نموده و حسب مورد موضوع را به عنوان شاکی پیگیری نماید. چنانچه در اثر جرایم مذکور ضرر و زیانی متوجه سایر اشخاص شده باشد، زیان دیده میتواند برای جبران آن به مراجع قانونی مراجعه نموده و وفق مقررات، دادخواست ضرر و زیان تسلیم نماید.

فصل هفتم - مقررات متفرقه

ماده ۵۳ - کارگزاران، کارگزاران / معامله‌گران، بازار گردانان و سایر فعالان بازار اوراق بهادار مکلفند ظرف شش ماه از تشکیل سازمان نسبت به ایجاد قانون خود پس از تصویب اساسنامه آن اقدام کنند.

ماده ۵۴ - هیچ سهامدار حقیقی یا حقوقی، نمیتواند بیش از دو و نیم درصد (۲/۵٪) از سهام بورس را بطور مستقیم یا غیر مستقیم در مالکیت داشته باشد.

ماده ۵۵ - هیچ سهامدار حقیقی یا حقوقی نمیتواند بیش از پنج درصد (۵٪) از سهام شرکت سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه را بطور مستقیم یا غیر مستقیم در مالکیت داشته باشد.

ماده ۵۶ - پس از تشکیل سازمان کلیه سوابق، اسناد و مدارک شورای بورس موضوع قانون تأسیس بورس اوراق بهادار تهران مصوب ۱۳۴۵ به سازمان منتقل میشود.

ماده ۵۷ - اموال و داراییهای سازمان کارگزاران بورسهای موجود اعم از منقول و غیر منقول، وجوه نقد، سپردههای بانکی و اوراق بهادار، حقوق و تعهدات و سایر داراییها پس از کسر بدهیها و همچنین وجوه ذخیره گسترش بورس، در کمیته‌ای مرکب از رئیس

سازمان، نماینده منتخب کارگزاران بورس مربوط و نماینده شورا احصاء و حسب ضرورت و نیاز بین شرکت سهامی بورس مربوط و سازمان به ترتیب به عنوان سرمایه و منابع مالی در اختیار تسهیم میشود. تصمیمات این کمیته پس از تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی لازم‌الاجراء میباشد.

تبصره - سوابق کارکنان سازمان کارگزاران هر بورس به موجب مقررات قانون کار با خرید میگردد.

ماده ۵۸ - دولت اقدامات لازم برای فعال کردن بورسهای کالایی و تطبیق آن با این قانون و ارائه راهکارهای قانونی مورد نیاز را به عمل خواهد آورد.

ماده ۵۹ - این قانون چهار ماه پس از تصویب بطور کامل لازم‌الاجراء است و هیأت وزیران و سایر مراجع مذکور در این قانون، موظفند به نحوی اقدام نمایند که مقررات اجرایی و سازمانی و تشکیلات مناسب اجرایی این قانون، ظرف این مدت استقرار یافته و

به تصویب رسیده باشد.

ماده ۶۰ - پس از انقضای مهلت‌های مقرر در این قانون، قانون تأسیس بورس اوراق بهادار مصوب ۱۳۴۵/۲/۲۷ و کلیه قوانین و مقرراتی که مغایر با این قانون است، لغو میشود.

قانون فوق مشتمل بر شصت ماده و بیست و نه تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ اول آذر ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و چهار مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۲ به تأیید شورای نگهبان رسید.

پیوست ۵: قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع

مالی و کارآیی بانکها

قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانکها

جناب آقای دکتر محمود احمدی‌نژاد رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران در اجراء اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانکها که با عنوان طرح دوفوریتی به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، با تصویب در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ ۱۳۸۶/۴/۵ و تأیید شورای محترم نگهبان به پیوست ارسال می‌گردد.

غلامعلی حدادعادل رئیس مجلس شورای اسلامی قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانکها ماده ۱- به منظور تسریع، تسهیل و تقویت سرمایه‌گذاری در طرح‌های تولیدی (اعم از کالا یا خدمت) دریافت وثیقه خارج از ارزش دارایی و عواید آتی طرح، از گیرندگان تسهیلات که توان مجری و توجیه اقتصادی، فنی و مالی و قابل ترهین طرح آنها به تأیید بانک می‌رسد، توسط بانکهای عامل ممنوع است.

بانکها موظفند صورت مدارک مورد نیاز را به متقاضی اعلام و پس از تکمیل پرونده حداکثر ظرف مدت چهار و پنج روز طرح را بررسی نموده و در صورت تأیید توسط خود و یا مؤسسات معتمد بانک، با حضور متقاضی قرارداد را حداکثر ظرف مدت یک‌ماه منعقد کرده و نسبت به پرداخت تسهیلات طی دوران مشارکت اقدام نمایند.

بانکها موظفند مستقیماً یا از طریق مؤسسات معتمد خود نسبت به اعمال نظارت مستمر بر اجراء و بهره‌برداری طرح تا تسویه حساب کامل با مشتری اقدام نمایند.

تبصره ۱- بانک موظف است حداکثر ظرف مدت چهار و پنج روز پس از تکمیل پرونده در صورت عدم پذیرش دلایل خود را به صورت مستند و مکتوب به متقاضی اعلام نماید.

تبصره ۲- طرح‌هایی که از بازدهی و یا نسبت سهم‌الشرکه بیشتر متقاضی برخوردار باشند در تأیید طرح و پرداخت تسهیلات در اولویت قرار می‌گیرند.

تبصره ۳- بانکها می‌توانند در ازاء اصل تسهیلات پرداختی مازاد بر سرمایه ثابت و آورده متقاضی وثایق خارج از طرح مطالبه نمایند.

تبصره ۴- ارزش زمین محل اجراء طرح از جمله هزینه‌های طرح محسوب می‌شود.

تبصره ۵- به منظور افزایش ضریب اطمینان بانکها برای وصول تسهیلات اعطائی به بانکهای عامل اجازه داده می‌شود حداکثر معادل دودرصد (۲٪) ارزش کسری وثایق طرح را به عنوان کارمزد پوشش ریسک برای یک بار دریافت نمایند.

تبصره ۶- در صورت درخواست متقاضی بانک عامل موظف است حداکثر ظرف مدت دوهفته مازاد ارزش وثایق خارج از طرح قابل رهن را جهت توثیق نزد سایر بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری که متقاضی معرفی می‌کند اعلام نماید.

تبصره ۷- به منظور تأمین منابع مورد نیاز طرحهای بزرگ، کلیه بانکها می‌توانند بخشی از سهم تسهیلات اعطائی خود را از طریق مشارکت با سایر بانکها (اتحادیه «سندیکای» بانکی) عمل نمایند. پذیرش توجیه اقتصادی، فنی و مالی طرح تأیید شده توسط بانک عامل اول برای سایر بانکهای مشارکت کننده کفایت می‌نماید.

تبصره ۸- قراردادهای مربوط به واگذاری و یا بهره‌برداری زمین برای اجراء طرحهای تولیدی یا خدماتی که توسط دستگاههای اجرائی در اختیار مجریان طرح قرار می‌گیرد به عنوان اسناد قابل قبول پذیرفته می‌شود. وزارتخانه‌های مسکن و شهرسازی و جهادکشاورزی، سازمان صنایع کوچک و شهرکها و نواحی صنعتی و سایر دستگاههای اجرائی به استثناء سازمان اوقاف و امور خیریه موظفند در اجراء قرارداد تسهیلات اعطائی بنابه درخواست بانک و یا مؤسسه مالی، اعتباری ذی‌نفع، آنها و یا اشخاص معرفی شده از طرف آنها را به عنوان جانشین مجری طرح موضوع قرارداد واگذاری زمین، شناخته و بپذیرند و کلیه حقوق و تعهدات ناشی از آن را به بانک یا مؤسسه مالی، اعتباری ذی‌نفع و یا اشخاص معرفی شده منتقل نمایند. همچنین دستگاههای مذکور موظفند در صورت تغییر یا تعویض قرارداد بنابه تقاضای بانک برای تفویض اختیار به بانک در اسرع وقت به دفاتر اسناد رسمی معرفی شده مراجعه نمایند.

ماده ۲- چنانچه متقاضی تسهیلات، کل سهم آورده خود را نسبت به سهم‌الشرکه، همزمان با امضاء قرارداد در حساب مشترک با بانک به صورت یکجا واریز نماید و متناسب با نیاز طرح نسبت به هزینه آن اقدام کند بانکها موظف به پذیرش سهم‌الشرکه متقاضی معادل حداکثر بیستدرصد (۲۰٪) و در شهرستانها و بخشهای محروم تا دهدرصد (۱۰٪) کل طرح می‌باشند.

تبصره- در روش مذکور بانکها موظفند سهم آورده متقاضی را تا زمان تحقق هزینه در حسابهای سپرده‌گذاری کوتاه‌مدت منظور و سودمعلقه را به متقاضی پرداخت نمایند.

ماده ۳- بانکها موظف به استفاده از اعتبارات اسنادی داخلی در اجراء طرحها بوده و شرکتهای دولتی موظف به قبول اسناد اعتباری ریالی داخلی می‌باشند.

ماده ۴- وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف مدت سه‌ماه از تاریخ تصویب این قانون تمهیدات لازم را برای انتشار و چگونگی تضمین اوراق مشارکت و یا اوراق مشارکت قابل تبدیل به سهم برای تأمین منابع اجراء طرحهای تولیدی به نحوی فراهم نماید که بخشی از منابع مورد نیاز اجراء طرحهای تولیدی و همچنین سرمایه در گردش آنها از این طریق تأمین شود.

تبصره - نحوه تبدیل اوراق مشارکت به سهم مطابق آئین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و دادگستری تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۵- دولت مکلف است ترتیبی اتخاذ نماید که ظرف مدت یک‌سال از تاریخ تصویب این قانون با ایجاد و به‌کارگیری نهادهای جدید مالی از قبیل بانک جامع اطلاعات، رتبه‌بندی و اعتبار سنجی مشتریان، گروه‌های مشاور مالی و سرمایه‌گذاری غیردولتی، ساماندهی مطالبات معوق، مؤسسات تضمین اعتبار، زمینه تسهیل و تسریع اعطاء تسهیلات بانکی را فراهم نماید.

وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابزارهای جدید مالی اسلامی را طراحی و در بازار سرمایه و نظام بانکی کشور به جریان اندازد.

ماده ۶- به منظور ارتقاء کارآیی و هماهنگی اختیارات و مسؤلیت‌ها در مدیریت بانکها از تاریخ تصویب این قانون، شورای عالی بانکها منحل و وظایف آن به هیأت مدیره بانکها واگذار می‌گردد.

وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف مدت یک ماه از تصویب این قانون، اساسنامه بانکهای دولتی را اصلاح و به تصویب هیأت وزیران برساند.

تبصره - وزیر امور اقتصادی و دارایی به عنوان نماینده سهام دولت در بانکها خواهد بود. انتخاب عضو یا اعضای هیأت مدیره و همچنین مدیرعامل بانکها با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب مجمع عمومی بانکها و با حکم وی خواهد بود.

ماده ۷- کلیه قراردادهایی که بین بانک و مشتری در اجراء قانون عملیات بانکی بدون ربا منعقد می‌گردد در حکم اسناد رسمی بوده و از کلیه مزایای اسناد تجاری از جمله عدم نیاز به تودیع خسارت احتمالی بابت اخذ قرار تأمین خواسته برخوردار می‌باشد.

در اجراء این ماده قوه قضائیه شعب تخصصی دادگاهها را برای رسیدگی پرونده‌های بانکها معین می‌نماید.

ماده ۸- آئین‌نامه اجرائی این قانون با پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و با هماهنگی وزارت کار و امور اجتماعی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور حداکثر تا دو ماه پس از ابلاغ این قانون به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۹- قوانین و مقررات مغایر با این قانون ملغی‌الاثرا خواهد بود و وزیر امور اقتصادی و دارایی و رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مسؤول حسن اجراء این قانون می‌باشند.

قانون فوق مشتمل بر نه ماده و یازده تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ پنجم تیرماه یک‌هزار و سیصد و هشتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳/۴/۱۳۸۶ به تأیید شورای نگهبان رسید. / ن غلامعلی حدادعادل رئیس مجلس شورای اسلامی

پیوست ۶: قانون تجارت الکترونیکی

قانون تجارت الکترونیکی

باب اول - مقررات عمومی

بحث اول - قلمرو شمول قانون

ماده ۱- این قانون مجموعه اصول و قواعدی است که برای مبادله آسان و ایمن اطلاعات در واسطه‌های الکترونیکی و با استفاده از سیستمهای ارتباطی جدید به کار می‌رود.

فصل دوم - تعاریف

ماده ۲- الف - ((داده پیام)) (Data Message): هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری و با فناوری‌های جدید اطلاعات تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می‌شود.

ب- ((اصل ساز)) (Originator): منشا اصلی ((داده پیام)) است که ((داده پیام)) به وسیله او یا از طرف او تولید یا ارسال می‌شود اما شامل شخصی که در خصوص ((داده پیام)) به عنوان واسطه عمل می‌کند نخواهد شد.

ج- ((مخاطب)) (Addressee): شخصی است که اصل ساز قصد دارد وی ((داده پیام)) را دریافت کند، اما شامل شخصی که در ارتباط با ((داده پیام)) به عنوان واسطه عمل می‌کند نخواهد شد.

د- ((ارجاع در داده پیام)) (Incorporation By Reference): یعنی به منابعی خارج از ((داده پیام)) عطف شود که در صورت مطابقت با ماده (۱۸) این قانون جزئی از ((داده پیام)) محسوب می‌شود.

ه- ((تمامیت داده پیام)) (Integrity): عبارت است از موجودیت کامل و بدون تغییر ((داده پیام)). اعمال ناشی از تصدی سیستم از قبیل ارسال، ذخیره یا نمایش اطلاعات که به طور معمول انجام می‌شود خدشه‌ای به تمامیت ((داده پیام)) وارد نمی‌کند.

و- ((سیستم رایانه ای)) (Computer system): هر نوع دستگاه یا مجموعه‌ای از دستگاههای متصل سخت افزاری - نرم افزاری است که از طریق اجرای برنامه‌های پردازش خودکار ((داده پیام)) عمل می‌کند.

ز- ((سیستم اطلاعاتی)) (Information): سیستمی برای تولید (اصل سازی)، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش ((داده پیام)) است.

ح- ((سیستم اطلاعاتی مطمئن)) (Secure Information system): سیستم اطلاعاتی است که: ۱- به نحوی معقول در برابر سوء استفاده و نفوذ محفوظ باشد. ۲- سطح معقولی از قابلیت دسترسی و تصدی صحیح را دارا باشد. ۳- به نحوی معقول متناسب با اهمیت کاری که انجام می‌دهد پیکربندی و سازماندهی شده باشد. ۴- موافق با رویه ایمن باشد. ط- ((رویه ایمن)) (Secure Method): رویه‌ای است برای تطبیق صحت ثبت ((داده پیام)) منشاء و مقصد آن با تعیین تاریخ و برای یافتن هر گونه خطا یا تغییر در مبادله، محتوا و یا ذخیره سازی ((داده پیام)) از یک زمان خاص یک رویه ایمن ممکن است با استفاده از الگوریتمها یا کدها، کلمات یا ارقام شناسایی، رمزنگاری، روشهای تصدیق با پاسخ برگشت و یا طرق ایمنی مشابه، انجام شود.

ی - ((امضای الکترونیکی)) (Electronic Signature): عبارت از هر نوع علامت منضم شده یا به نحو منطقی متصل شده به ((داده پیام)) است که برای شناسایی امضاء کننده ((داده پیام))، مورد استفاده قرار می گیرد.

ک - ((امضای الکترونیکی مطمئن)) (Secure/Enhanced/Advanced Electronic Signature) هر امضای الکترونیکی است که مطابق با ماده (۱۰) این قانون باشد.

ل - ((امضاء کننده)) (Signatory): هر شخص یا قائم مقام وی که امضای الکترونیکی تولید می کند.

م - ((شخص)) (Person): اعم است از شخص حقیقی یا حقوقی و یا سیستم‌های رایانه‌ای تحت کنترل آنان.

ن - ((معقول)) (سنجش عقلانی)، (Reasonableness Test): با توجه به اوضاع و احوال مبادله ((داده پیام)) از جمله: طبیعت مبادله، مهارت و موقعیت طرفین، حجم مبادلات طرفین در مورد مشابه، در دسترس بودن گزینه‌های پیشنهادی و رد آن گزینه‌ها از جانب هر یک از طرفین، هزینه گزینه‌های پیشنهادی، عرف و روشهای معمول و مورد استفاده در این نوع مبادلات، ارزیابی می شود.

س - ((مصرف کننده)) (Consumer): هر شخصی است که به منظوری جز تجارت یا شغل حرفه‌ای اقدام می کند.

ع - ((تامین کننده)) (Supplier): عبارت از شخصی است که بنا به اهلیت تجاری، صنفی یا حرفه‌ای فعالیت می کند.

ف - ((وسایل ارتباط از راه دور)) (Means Of Distance Communication): عبارت از هر نوع وسیله‌ای است که بدون حضور فیزیکی همزمان تامین کننده و مصرف کننده جهت فروش کالا و خدمات استفاده می‌شود.

ص - ((عقد از راه دور)) (Distance Contract): ایجاب و قبول راجع به کالاها و خدمات بین تامین کننده و مصرف کننده با استفاده از وسایل ارتباط از راه دور است.

ق - ((واسط با دوام)) (Durable Medium): یعنی وسایلی که به موجب آن مصرف کننده بتواند شخصاً ((داده پیام))‌های مربوطه را بر روی آن ذخیره کند از جمله شامل فلاپی دیسک، دیسک فشرده، دیسک سخت و یا پست الکترونیکی مصرف کننده.

ر - ((داده پیام‌های شخصی)) (Private Data): یعنی ((داده پیام))‌های مربوط به یک شخص حقیقی (موضوع ((داده)) (Data Subject) مشخص و معین.

فصل سوم - تفسیر قانون

ماده ۳- در تفسیر این قانون همیشه باید به خصوصیت بین‌المللی، ضرورت توسعه هماهنگی بین کشورها در کاربرد آن و رعایت لزوم حسن نیت توجه کرد.

ماده ۴- در مواقع سکوت و یا ابهام باب اول این قانون، محاکم قضایی باید بر اساس سایر قوانین موضوعه و رعایت چهارچوب فصول و مواد مندرج در این قانون، قضاوت نمایند.

فصل چهارم - اعتبار قراردادهای خصوصی

ماده ۵- هر گونه تغییر در تولید، ارسال، دریافت، ذخیره و یا پردازش داده پیام با توافق و قرارداد خاص طرفین معتبر است.

مبحث دوم - در احکام ((داده پیام))

- نوشته، امضاء اصل

ماده ۶- هر گاه وجود يك نوشته از نظر قانون لازم باشد، ((داده پیام)) در حکم نوشته است مگر در موارد زیر: الف - اسناد مالکیت اموال غیر منقول - ب - فروش مواد دارویی به مصرف کنندگان نهایی. ج - اعلام، اخطار، هشدار و یا عبارات مشابهی که دستور خاصی برای استفاده کالا صادر می کند و یا از بکارگیری روشهای خاصی به صورت فعل یا ترك فعل منع می کند.

ماده ۷- هر گاه قانون وجود امضاء را لازم بداند امضای الکترونیکی مکفی است.

ماده ۸- هر گاه قانون لازم بداند که اطلاعات به صورت اصل ارایه یا نگهداری شود این امر یا نگهداری و ارایه اطلاعات به صورت داده پیام نیز در صورت وجود شرایط زیر امکان پذیر می باشد:

الف - اطلاعات مورد نظر قابل دسترسی بوده و امکان استفاده در صورت رجوع بعدی فراهم باشد.

ب - داده پیام به همان قالبی (فرمتی) که تولید، ارسال و یا دریافت شده و یا به قالبی که دقیقاً نمایشگر اطلاعاتی باشد که تولید، ارسال و یا دریافت شده، نگهداری شود.

ج - اطلاعاتی که مشخص کننده مبدأ، مقصد، زمان ارسال و زمان دریافت داده پیام می باشند نیز در صورت وجود نگهداری شوند.

د - شرایط دیگری که هر نهاد، سازمان، دستگاه دولتی و یا وزارتخانه در خصوص نگهداری داده پیام مرتبط با حوزه مسئولیت خود مقرر نموده فراهم شده باشد.

ماده ۹- هر گاه شرایطی به وجود آید که از مقطعی معین ارسال ((داده پیام)) خاتمه یافته و استفاده از اسناد کاغذی جایگزین آن شود سند کاغذی که تحت این شرایط صادر می شود باید به طور صریح ختم تبادل ((داده پیام)) را اعلام کند. جایگزینی اسناد کاغذی به جای ((داده پیام)) اثری بر حقوق و تعهدات قبلی طرفین نخواهد داشت.

مبحث سوم ((داده پیام)) مطمئن

فصل اول - امضاء و سابقه الکترونیکی مطمئن

ماده ۱۰- امضای الکترونیکی مطمئن باید دارای شرایط زیر باشد: الف - نسبت به امضاء کننده منحصر به فرد باشد. ب - هویت امضاء کننده ((داده پیام)) را معلوم نماید. ج - به وسیله امضاء کننده و یا تحت اراده انحصاری وی صادر شده باشد.

د - به نحوی به يك ((داده پیام)) متصل شود که هر تغییری در آن ((داده پیام)) قابل تشخیص و کشف باشد.

ماده ۱۱- سابقه الکترونیکی مطمئن عبارت از ((داده پیام))ی است که با رعایت شرایط يك سیستم اطلاعاتی مطمئن ذخیره شده و به هنگام لزوم در دسترس و قابل درک است.

فصل دوم - پذیرش، ارزش اثباتی و آثار سابقه و امضای الکترونیکی مطمئن

ماده ۱۲ - اسناد و ادله اثبات دعوی ممکن است به صورت داده پیام بوده و در هیچ محکمه یا اداره دولتی نمی توان بر اساس قواعد ادله موجود، ارزش اثباتی ((داده پیام)) را صرفاً به دلیل شکل و قالب آن رد کرد.

ماده ۱۳ - به طور کلی، ارزش اثباتی ((داده پیام)) ها با توجه به عوامل مطمئنه از جمله تناسب روشهای ایمنی به کار گرفته شده با موضوع و منظور مبادله ((داده پیام)) تعیین می شود.

ماده ۱۴ - کلیه ((داده پیام)) هایی که به طریق مطمئن ایجاد و نگهداری شده اند از حیث محتویات و امضای مندرج در آن، تعهدات طرفین یا طرفی که تعهد کرده و کلیه اشخاصی که قائم مقام قانونی آنان محسوب می شوند، اجرای مفاد آن و سایر آثار در حکم اسناد معتبر و قابل استناد در مراجع قضایی و حقوقی است. ماده ۱۵ - نسبت به ((داده پیام)) مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن و امضای الکترونیکی مطمئن انکار و تردید مسموع نیست و تنها می توان ادعای جعلیت به ((داده پیام)) مزبور وارد و یا ثابت نمود که ((داده پیام)) مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است.

ماده ۱۶ - هر ((داده پیام)) ی که توسط شخص ثالث مطابق با شرایط ماده (۱۱) این قانون ثبت و نگهداری می شود، مقرون به صحت است.

مبحث چهارم - مبادله ((داده پیام))

فصل اول - اعتبار قانونی ((ارجاع در داده پیام)) عقد و اراده طرفین

ماده ۱۷ - ((ارجاع در داده پیام)) با رعایت موارد زیر معتبر است:

الف - مورد ارجاع به طور صریح در ((داده پیام)) معین شود.

ب - مورد ارجاع برای طرف مقابل که به آن تکیه می کند روشن و مشخص باشد.

ج - ((داده پیام)) موضوع ارجاع مورد قبول طرف باشد.

فصل دوم - انتساب ((داده پیام))

ماده ۱۸ - در موارد زیر ((داده پیام)) منسوب به اصل ساز است.

الف - اگر توسط اصل ساز یا به وسیله شخصی ارسال شده باشد که از جانب اصل ساز مجاز به این کار بوده است.

ب - اگر به وسیله سیستم اطلاعاتی برنامه ریزی شده یا تصدی خودکار از جانب اصل ساز ارسال شود.

ماده ۱۹ - ((داده پیام)) ی که بر اساس یکی از شروط زیر ارسال می شود مخاطب حق دارد آن را ارسال شده محسوب کرده، و مطابق چنین فرضی (ارسال شده) عمل نماید:

الف - قبلاً به وسیله اصل ساز روشی معرفی و یا توافق شده باشد که معلوم کند آیا ((داده پیام)) همان است که اصل ساز ارسال کرده است.

ب - ((داده پیام)) دریافت شده توسط مخاطب از اقدامات شخصی ناشی شده که رابطه اش با اصل ساز، یا نمایندگان وی باعث شده تا شخص مذکور به روش مورد استفاده اصل ساز دسترسی یافته و ((داده پیام)) را به مثابه ((داده پیام)) خود بشناسد.

ماده ۲۰- ماده (۱۹) این قانون شامل مواردی نیست که پیام از اصل ساز صادر نشده باشد و یا به طور اشتباه صادر شده باشد.

ماده ۲۱- هر ((داده پیام)) يك ((داده پیام)) مجزا و مستقل محسوب می گردد، مگر آن که معلوم باشد که آن ((داده پیام)) نسخه مجددی از ((داده پیام)) اولیه است.

فصل سوم- تصدیق دریافت

ماده ۲۲- هر گاه قبل یا به هنگام ارسال ((داده پیام)) اصل ساز از مخاطب بخواهد یا توافق کنند که دریافت ((داده پیام)) تصدیق شود، اگر به شکل یا روش تصدیق توافق نشده باشد، هر نوع ارتباط خودکار یا مکاتبه یا اتخاذ هر نوع تدبیر مناسب از سوی مخاطب که اصل ساز را نحو معقول از دریافت ((داده پیام)) مطمئن کند تصدیق دریافت ((داده پیام)) محسوب می گردد.

ماده ۲۳- اگر اصل ساز به طور صریح هر گونه اثر حقوقی داده پیام را مشروط به تصدیق دریافت داده پیام کرده باشد داده پیام ارسال نشده تلقی می شود، مگر آن که تصدیق آن دریافت شود.

ماده ۲۴- اماره دریافت داده پیام راجع به محتوای داده پیام صادق نیست.

ماده ۲۵- هنگامی که در تصدیق قید می شود داده پیام مطابق با الزامات فنی استاندارد یا روش مورد توافق طرفین دریافت شده، فرض بر این است که آن الزامات رعایت شده اند.

فصل چهارم- زمان و مکان ارسال و دریافت داده پیام

ماده ۲۶- ارسال داده پیام زمانی تحقق می یابد که به يك سیستم اطلاعاتی خارج از کنترل اصل ساز یا قائم مقام وی وارد شود.

ماده ۲۷- زمان دریافت داده پیام مطابق شرایط زیر خواهد بود:

الف- اگر سیستم اطلاعاتی مخاطب برای دریافت داده پیام معین شده باشد دریافت زمانی محقق می شود که:

۱- داده پیام به سیستم اطلاعاتی معین شده وارد شود؛ یا

۲- چنانچه داده پیام به سیستم اطلاعاتی مخاطب غیر از سیستمی که منحصراً برای این کار معین شده، وارد شود داده پیام بازیافت شود.

ب- اگر مخاطب يك سیستم اطلاعاتی برای دریافت معین نکرده باشد، دریافت زمانی محقق می شود که داده پیام وارد سیستم اطلاعاتی مخاطب شود.

ماده ۲۸ - مفاد ماده (۲۷) این قانون بدون توجه به محل استقرار سیستم اطلاعاتی جاری است.

ماده ۲۹ - اگر محل استقرار سیستم اطلاعاتی با محل استقرار دریافت داده پیام مختلف باشد مطابق قاعده زیر عمل می شود:

الف - محل تجاری، یا کاری اصل ساز محل ارسال داده پیام است و محل تجاری یا کاری مخاطب محل دریافت داده پیام است مگر آن که خلاف آن توافق شده باشد.

ب - اگر اصل ساز بیش از یک محل تجاری یا کاری داشته باشد، نزدیکترین محل به اصل معامله، محل تجاری یا کاری خواهد بود و غیر اینصورت محل اصلی شرکت، محل تجاری یا کاری است.

ج - اگر اصل ساز یا مخاطب فاقد محل تجاری یا کاری باشند، اقامتگاه قانونی آنان ملاک خواهد بود.

ماده ۳۰ - آثار حقوقی پس از انتساب، دریافت تصدیق و زمان و مکان ارسال و دریافت داده پیام موضوع فصول دوم تا چهارم مبحث چهارم این قانون و همچنین محتوای داده پیام تابع قواعد عمومی است.

باب دوم - دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی (Certification service provider)

ماده ۳۱ - دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی واحدهائی هستند که برای ارائه خدمات صدور امضای الکترونیکی در کشور تاسیس می شوند. این خدمات شامل تولید، صدور، ذخیره، ارسال، تایید، ابطال و به روز نگه‌داری گواهی های اصالات (امضای) الکترونیکی می باشد.

ماده ۳۲ - آئین نامه و ضوابط نظام تاسیس و شرح وظایف این دفاتر توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و وزارتخانه های بازرگانی، ارتباطات و فناوری اطلاعات، امور اقتصادی و دارایی و دادگستری تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

باب سوم - در قواعد مختلف

مبحث اول - حمایت های انحصاری در بستر مبادلات الکترونیکی

فصل اول: حمایت از مصرف کننده (Consumer Protection)

ماده ۳۳ - فروشندگان کالا و ارائه دهندگان خدمات بایستی اطلاعات موثر در تصمیم گیری مصرف کنندگان جهت خرید و یا قبول شرایط را از زمان مناسبی قبل از عقد در اختیار مصرف کنندگان قرار دهند. حداقل اطلاعات لازم، شامل موارد زیر می باشد:

الف - مشخصات فنی و ویژگیهای کاربردی کالا و یا خدمات.

ب - هویت تامین کننده، نام تجاری که تحت آن نام به فعالیت مشغول می باشد و نشانی وی.

ج - آدرس پست الکترونیکی، شماره تلفن و یا هر روشی که مشتری در صورت نیاز بایستی از آن طریق با فروشنده ارتباط برقرار کند.

د- کلیه هزینه هائی که برای خرید کالا بر عهده مشتری خواهد بود (از جمله قیمت کالا و یا خدمات، میزان مالیات، هزینه حمل، هزینه تماس)

ه- مدت زمانی که پیشنهاد ارائه شده معتبر می باشد.

و- شرایط و فرآیند عقد از جمله ترتیب و نحوه پرداخت، تحویل و یا اجرا، فسخ، ارجاع خدمات پس از فروش.

ماده ۳۴- تامین کننده باید به طور جداگانه ضمن تایید اطلاعات مقدماتی، اطلاعات زیر را ارسال نماید:

الف - آدرس محل تجاری یا کاری تامین کننده برای شکایت احتمالی.

ب - اطلاعات راجع به ضمانت و پشتیبانی پس از فروش.

ج - شرایط و فراگرد فسخ معامله به موجب مواد (۳۷) و (۳۸) این قانون.

د- شرایط فسخ در قراردادهای انجام خدمات.

ماده ۳۵- اطلاعاتی اعلامی و تایید به اطلاعات اعلامی به مصرف کننده باید در واسطی با دوام، روشن و صریح بوده و در زمان مناسب و با وسایل مناسب ارتباطی در مدت معین و بر اساس لزوم حسن نیت در معاملات و از جمله ضرورت رعایت افراد ناتوان و کودکان ارائه شود.

ماده ۳۶- در صورت استفاده از ارتباط صوتی، هویت تامین کننده و قصد وی از ایجاد تماس با مصرف کننده باید به طور روشن و صریح در شروع هر مکالمه بیان شود.

ماده ۳۷- در هر معامله از راه دور مصرف کننده باید حداقل هفت روز کاری، وقت برای انصراف (حق انصراف) از قبول خود بدون تحمل جریمه و یا ارائه دلیل داشته باشد. تنها هزینه تحمیلی بر مصرف کننده هزینه باز پس فرستادن کالا خواهد بود:

ماده ۳۸- شروع اعمال حق انصراف به ترتیب زیر خواهد بود:

الف - در صورت فروش کالا، از تاریخ تسلیم کالا به مصرف کننده و در صورت فروش خدمات، از روز انعقاد.

ب - در هر حال آغاز اعمال حق انصراف مصرف کننده پس از ارائه اطلاعاتی خواهد بود که تامین کننده طبق مواد (۳۳) و (۳۴) این قانون موظف به ارائه آن است.

ج - به محض استفاده مصرف کننده از حق انصراف، تامین کننده مکلف است بدون مطالبه هیچ گونه وجهی عین مبلغ دریافتی را در اسرع وقت به مصرف کننده مسترد نماید.

د - حق انصراف مصرف کننده در مواردی که شرایط خاصی بر نوع کالا و خدمات حاکم است اجرا نخواهد شد. موارد آن به موجب آیین نامه ای است که در ماده (۷۹) این قانون خواهد آمد.

ماده ۳۹- در صورتی که تامین کننده در حین معامله به دلیل عدم موجودی کالا و یا عدم امکان اجرای خدمات، نتواند تعهدات خود را انجام دهد، باید مبلغ دریافتی را فوراً به مخاطب برگرداند، مگر در بیع کلی و تعهداتی که برای همیشه وفای به تعهد غیر ممکن نباشد و مخاطب آماده صبر کردن تا امکان تحویل کالا و یا ایفای تعهد باشد. در صورتی که معلوم شود تامین کننده از ابتدا عدم امکان ایفای تعهد خود را می دانسته. علاوه بر لزوم استرداد مبلغ دریافتی، به حداکثر مجازات مقرر در این قانون نیز محکوم خواهد شد.

ماده ۴۰- تامین کننده می تواند کالا یا خدمات مشابه آنچه را که به مصرف کننده وعده کرده تحویل یا ارائه نماید مشروط بر آن که قبل از معامله یا در حین انجام معامله آن را اعلام کرده باشد.

ماده ۴۱- در صورتی که تامین کننده، کالا یا خدمات دیگری غیر از موضوع معامله یا تعهد را برای مخاطب ارسال نماید، کالا و یا خدمات ارجاع داده می شود و هزینه ارجاع به عهده تامین کننده است. کالا یا خدمات ارسالی مذکور چنانچه به عنوان یک معامله یا تعهد دیگر از سوی تامین کننده مورد ایجاب قرار گیرد، مخاطب می تواند آن را قبول کند.

ماده ۴۲- حمایت های این فصل در موارد زیر اجرا نخواهد شد:

الف - خدمات مالی که فهرست آن به موجب آیین نامه ای است که در ماده (۷۹) این قانون خواهد آمد.

ب- معاملات راجع به فروش اموال غیر منقول و یا حقوق مالکیت ناشی از اموال غیر منقول به جز اجاره.

ج- خرید از ماشین های فروش مستقیم کالا و خدمات.

د- معاملات راجع به حراجی ها.

ماده ۴۳- تامین کننده نباید سکوت مصرف کننده را حمل بر رضایت وی کند.

ماده ۴۴- در موارد اختلاف و یا تردید مراجع قضائی رسیدگی خواهند کرد.

ماده ۴۵- اجرای حقوق مصرف کننده به موجب این قانون نباید بر اساس سایر قوانین که حمایت ضعیف تری اعمال می کنند متوقف شود.

ماده ۴۶- استفاده از شروط قراردادی خلاف مقررات این فصل و همچنین اعمال شروط غیر منصفانه به ضرر مصرف کننده، موثر نیست.

ماده ۴۷- در معاملات از راه دور آن بخش از موضوع معامله که به روشی غیر از وسائل ارتباط از راه دور انجام می شود مشمول مقررات این قانون نخواهد بود.

ماده ۴۸- سازمانهای قانونی و مدنی حمایت از حقوق مصرف کننده می توانند به عنوان شاکی اقامه دعوی نمایند. ترتیب آن به موجب آیین نامه ای خواهد بود که به پیشنهاد وزارت بازرگانی و تصویب هیات وزیران می باشد.

ماده ۴۹- حقوق مصرف کننده در زمان استفاده از وسایل پرداخت الکترونیکی به موجب قوانین و مقرراتی است که توسط مراجع قانونی ذی ربط تصویب شده و یا خواهد شد.

فصل دوم - در قواعد تبلیغ - (Marketing)

ماده ۵۰- تامین کنندگان در تبلیغ کالا و خدمات خود نباید مرتکب فعل یا ترک فعلی شوند که سبب مشتبه شدن و یا فریب مخاطب از حیث کمیت و کیفیت شود.

ماده ۵۱- تامین کنندگانی که برای فروش کالا و خدمات خود تبلیغ می کنند نباید سلامتی افراد را به خطر اندازند.

ماده ۵۲- تامین کننده باید به نحوی تبلیغ کند که مصرف کننده به طور دقیق، صحیح و روشن اطلاعات مربوط به کالا و خدمات را درک کند.

ماده ۵۳- در تبلیغات و بازاریابی باید هویت شخص یا بنگاهی که تبلیغات به نفع اوست روشن و صریح باشد.

ماده ۵۴- تامین کنندگان نباید از خصوصیات ویژه معاملات به روش الکترونیکی جهت مخفی نمودن حقایق مربوط به هویت یا محل کسب خود سوء استفاده کنند.

ماده ۵۵- تامین کنندگان باید تمهیداتی را برای مصرف کنندگان در نظر بگیرند تا آنان راجع به دریافت تبلیغات به نشانی پستی و یا پست الکترونیکی خود تصمیم بگیرند.

ماده ۵۶- تامین کنندگان در تبلیغات باید مطابق با رویه حرفه ای عمل نمایند.

ضوابط آن به موجب آیین نامه ای است که در ماده (۷۹) این قانون خواهد آمد.

ماده ۵۷- تبلیغ و بازاریابی برای کودکان و نوجوانان زیر سن قانونی به موجب آیین نامه ای است که در ماده (۷۹) این قانون خواهد آمد.

فصل سوم - حمایت از داده پیام های شخصی (حمایت از داده - Data Protection)

ماده ۵۸- ذخیره، پردازش و یا توزیع داده پیام های شخصی مبین ریشه های قومی یا نژادی، دیدگاههای عقیدتی، مذهبی، خصوصیات اخلاقی و داده پیام های راجع به وضعیت جسمانی، روانی و یا جنسی اشخاص بدون رضایت صریح آنها به هر عنوان غیر قانونی است.

ماده ۵۹- در صورت رضایت شخص موضوع داده پیام نیز به شرط آنکه محتوای داده پیام وفق قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی باشد ذخیره، پردازش و توزیع داده پیام های شخصی در بستر مبادلات الکترونیکی باید با لحاظ شرایط زیر صورت پذیرد:

الف - اهداف آن مشخص بوده و به طور واضح شرح داده شده باشند.

ب - داده پیام باید تنها به اندازه ضرورت و متناسب با اهدافی که در هنگام جمع آوری برای شخص موضوع داده پیام شرح داده شده جمع آوری گردد و تنها برای اهداف تعیین شده مورد استفاده قرار گیرد.

ج - داده پیام باید صحیح و روز آمد باشد.

د- شخص موضوع داده پیام باید به پرونده های رایانه ای حاوی داده پیام های شخصی مربوط به خود دسترسی داشته و بتواند داده پیام های ناقص و یا نادرست را محو یا اصلاح کند.

ه- شخص موضوع داده پیام باید بتواند در هر زمان با رعایت ضوابط مربوطه درخواست محو کامل پرونده رایانه ای داده پیام های شخصی مربوط به خود را بنماید.

ماده ۶۰- ذخیره، پردازش و یا توزیع داده پیام های مربوط به سوابق پزشکی و بهداشتی تابع آیین نامه ای است که در ماده (۷۹) این قانون خواهد آمد.

ماده ۶۱- سایر موارد راجع به دسترسی موضوع داده پیام، از قبیل استثنائات، افشای آن برای اشخاص ثالث، اعتراض، فراکردهای ایمنی، نهادهای مسوول دیدبانی و کنترل جریان داده پیام های شخصی به موجب مواد مندرج در باب چهارم این قانون و آیین نامه مربوطه خواهد بود.

مبحث دوم - حفاظت از داده پیام در بستر مبادلات الکترونیکی

فصل اول - حمایت از حقوق مولف (Author,s Right/Copyright) در بستر مبادلات الکترونیکی

ماده ۶۲- حق تکثیر، اجراء و توزیع (عرضه و نشر) آثار تحت حمایت قانون حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸/۹/۳ و قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲/۹/۲۶ و قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۴، به صورت داده پیام منحصراً در اختیار مولف است. کلیه آثار و تالیفاتی که در قالب داده پیام می باشند، از جمله اطلاعات، نرم افزارها و برنامه های رایانه ای، ابزار و روشهای رایانه ای و پایگاههای داده و همچنین حمایت از حقوق مالکیت های فکری در بستر مبادلات الکترونیکی شامل حق اختراع، حق طراحی، حق مولف، حقوق مرتبط با حق مولف، حمایت از پایگاههای داده، حمایت از نقشه مدارهای یکپارچه قطعات الکترونیکی (Integrated Circuits & Chips) و حمایت از اسرار تجاری، مشمول قوانین مذکور در این ماده و قانون ثبت علائم و اختراعات مصوب ۱۳۱۰/۴/۱ و آیین نامه اصلاحی اجرائی قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات مصوب ۱۳۳۷/۴/۱۴ خواهد بود، منوط بر آن که امور مذکور در آن دو قانون موافق مصوبات مجلس شورای اسلامی باشد.

تبصره ۱- حقوق مرتبط با مالکیت ادبی و هنری (Related Rights) که پیش از این به عنوان حقوق جانبی مالکیت ادبی و هنری (Neighboring RIGHTS) شناخته می شدند شامل حقوق مادی و معنوی برای عناصر دیگری علاوه بر مولف، از جمله حقوق هنرمندان مجری آثار، تولید کنندگان صفحات صوتی و تصویری و سازمانها و موسسات ضبط و پخش می باشند که مشمول قوانین مصوب ۱۳۴۸/۹/۳ و ۱۳۵۲/۹/۲۶ مورد اشاره در این ماده می باشند.

تبصره ۲- مدار یکپارچه (Integrated Circuit) يك جزء الکترونیکی با نقشه و منطقی خاص است که عملکرد و کارایی آن قابلیت جایگزینی با تعداد بسیار زیادی از اجزاء الکترونیکی متعارف را داراست. طراحی های نقشه، جانمایی و منطق این مدارها بر اساس قانون ثبت علائم و اختراعات مصوب ۱۳۱۰/۴/۱ و آیین نامه اجرائی قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات مصوب ۱۳۳۷/۴/۱۴ مورد حمایت می باشد.

ماه ۶۳- اعمال موقت تکثیر، اجراء و توزیع اثر که جزء لاینفک فراگرد فنی پردازش داده پیام در شبکه‌ها است از شمول مقرر فوق خارج است.

فصل دوم - حمایت از اسرار تجاري (Trade Secrets)

ماده ۶۴- به منظور حمایت از رقابتهای مشروع و عادلانه در بستر مبادلات الکترونیکی، تحصیل غیر قانونی اسرار تجاری و اقتصادی بنگاهها و موسسات برای خود و یا افشای آن برای اشخاص ثالث در محیط الکترونیکی جرم محسوب و مرتکب به مجازات مقرر در این قانون خواهد رسید.

ماده ۶۵- اسرار تجاری الکترونیکی داده پیام‌های است که شامل اطلاعات، فرمولها، الگوها، نرم افزارها و برنامه‌ها، ابزار و روشها، تکنیک‌ها و فرآیندها، تالیفات منتشر نشده، روشهای انجام تجارت و داد و ستد، فنون، نقشه‌ها و فراگردها، اطلاعات مالی، فهرست مشتریان، طرحهای تجاری و امثال اینها است، که به طور مستقل دارای ارزش اقتصادی بوده و در دسترس عموم قرار ندارد و تلاشهای معقولانه‌ای برای حفظ و حراست از آنها شده است.

فصل سوم - حمایت از علائم تجاري (Trade Names)

ماده ۶۶- به منظور حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و تشویق رقابت‌های مشروع در بستر مبادلات الکترونیکی استفاده از علائم تجاری به صورت نام دامنه (Domain Name) و یا هر نوع نمایش بر خط (Online) علائم تجاری که موجب فریب یا مشتبه شدن طرف به اصالت کالا و خدمات شود ممنوع و متخلف به مجازات مقرر در این قانون خواهد رسید.

باب چهارم - جرایم و مجازات‌ها

مبحث اول - کلاهبرداری کامپیوتری

ماده ۶۷- هر کس در بستر مبادلات الکترونیکی، با سوء استفاده و یا استفاده غیر مجاز از داده پیام‌ها، برنامه‌ها و سیستم‌های رایانه‌ای و وسایل ارتباط از راه دور و ارتکاب افعالی نظیر ورود، محو، توقف داده پیام مداخله در عملکرد برنامه یا سیستم رایانه‌ای و غیره دیگران را بفریبد و یا سبب گمراهی سیستم‌های پردازش خودکار و نظایر آن شود و از این طریق برای خود یا دیگری وجوه، اموال یا امتیازات مالی تحصیل کند و اموال دیگران را ببرد مجرم محسوب و علاوه بر رد مال به صاحبان اموال به حبس از یک تا سه سال و پرداخت جزای نقدی معادل مال ماخوذه محکوم می‌شود.

تبصره - شروع به این جرم نیز جرم محسوب و مجازات آن حداقل مجازات مقرر در این ماده می‌باشد.

مبحث دوم - جعل کامپیوتری

ماده ۶۸- هر کس در بستر مبادلات الکترونیکی، از طریق ورود، تغییر، محو و توقف داده پیام و مداخله در پردازش داده پیام و سیستم‌های رایانه‌ای، و یا استفاده از وسایل کاربردی سیستم‌های رمزنگاری تولید امضاء - مثل کلید اختصاصی بدون مجوز امضاء کننده و یا تولید امضای فاقد سابقه ثبت در فهرست دفاتر اسناد الکترونیکی و یا عدم انطباق آن وسایل با نام دارنده در فهرست مزبور و اخذ گواهی مجعول و نظایر آن اقدام به جعل داده پیام‌های دارای ارزش مالی و اثباتی نماید تا با ارائه

آن به مراجع اداری، قضائی مالی و غیره به عنوان داده پیام های معتبر استفاده نماید جاعل محسوب و به مجازات حبس از يك تا سه سال و پرداخت جزای نقدی به میزان پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم می شود.

تبصره - مجازات شروع به این جرم حداقل مجازات در این ماده می باشد.

مبحث سوم - نقض حقوق انحصاری در بستر مبادلات الکترونیکی

فصل اول - نقض حقوق مصرف کننده و قواعد تبلیغ

ماده ۶۹ - تامین کننده متخلف از مواد (۳۳)، (۳۴)، (۳۵)، (۳۶)، (۳۷) این قانون به مجازات از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد.

تبصره - تامین کننده متخلف از ماده (۳۷) به حداکثر مجازات محکوم خواهد شد.

ماده ۷۰ - تامین کننده متخلف از مواد (۳۹)، (۵۰)، (۵۱)، (۵۲)، (۵۳)، (۵۴)، (۵۵) این قانون به مجازات از بیست میلیون (۲۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد.

تبصره ۱ - تامین کننده متخلف از ماده (۵۱) این قانون به حداکثر مجازات در این ماده محکوم خواهد شد.

تبصره ۲ - تامین کننده متخلف از ماده (۵۵) این قانون به حداقل مجازات در این ماده محکوم خواهد شد.

فصل دوم - نقض حمایت از داده پیام های شخصی / حمایت از داده

ماده ۷۱ - هر کس در بستر مبادلات الکترونیکی شرایط مقرر در مواد (۵۸) و (۵۹) این قانون را نقض نماید مجرم محسوب و به يك تا سه سال حبس محکوم می شود.

ماده ۷۲ - هر گاه جرایم راجع به داده پیام های شخصی توسط دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی و سایر نهادهای مسوول ارتکاب باید، مرتکب به حداکثر مجازات مقرر در ماده (۷۱) این قانون محکوم خواهد شد.

ماده ۷۳ - اگر به واسطه بی مبالاتی و بی احتیاطی دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی جرایم راجع به داده پیام های شخصی روی دهد، مرتکب به سه ماه تا يك سال حبس و پرداخت جزای نقدی معادل پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم می شود.

مبحث چهارم - نقض حفاظت از داده پیام در بستر مبادلات الکترونیکی

فصل اول - نقض حق مولف

ماده ۷۴ - هر کس در بستر مبادلات الکترونیکی با تکثیر، اجرا و توزیع (عرضه و نشر) مواردی که در قانون حمایت حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸/۹/۳ و قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲/۹/۲۶ و قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۴، منوط بر آنکه امور مذکور طبق مصوبات مجلس شورای اسلامی مجاز شمرده شود، در صورتی که حق تصریح شده مولفان را نقض نماید به مجازات سه ماه تا يك سال حبس و جزای نقدی به میزان پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد.

(ادامه در مجموعه هفتگی آینده)

فصل دوم - نقض اسرار تجاری

ماده ۷۵- متخلفین از ماده (۶۴) این قانون و هر کس در بستر مبادلات الکترونیکی به منظور رقابت، منفعت و یا ورود خسارت به بنگاههای تجاری، صنعتی، اقتصادی و خدماتی، با نقض حقوق قراردادهای استخدام مبنی بر عدم افشای اسرار شغلی و یا دستیابی غیرمجاز، اسرای تجاری آنان را برای خود تحصیل نموده و یا برای اشخاص ثالث افشا نماید به حبس از شش ماه تا دو سال و نیم و جزای نقدی معادل پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد.

فصل سوم - نقض علایم تجاری

ماده ۷۶- متخلفان از ماده (۶۶) این قانون به یک تا سه سال حبس و جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهند شد.

فصل چهارم - سایر

ماده ۷۷- سایر جرایم، آیین دادرسی و مقررات مربوط به صلاحیت جزایی و روش های همکاری بین المللی قضایی جزایی مرتبط با بستر مبادلات الکترونیکی به موجب قانون خواهد بود.

باب پنجم - جبران خسارت

ماده ۷۸- هر گاه در بستر مبادلات الکترونیکی در اثر نقض یا ضعف سیستم موسسات خصوص و دولتی به جز در نتیجه قطع فیزیکی ارتباط الکترونیکی خسارتی به اشخاص وارد شود. موسسات مزبور مسوول جبران خسارت وارده می باشند مگر اینکه خسارات وارده ناشی از فعل شخصی افراد باشد که در این صورت جبران خسارات بر عهده این اشخاص خواهد بود.

باب ششم - متفرقه

ماده ۷۹- وزارت بازرگانی موظف است زمینه های مرتبط با تجارت الکترونیکی را که در اجرای این قانون موثر می باشند شناسایی کرده و با ارائه پیشنهاد و تأیید شورای عالی فناوری اطلاعات، خواستار تدوین مقررات مربوطه و آیین نامه های این قانون توسط نهادهای ذی ربط شود. این آیین نامه ها و مقررات پس از تصویب هیات وزیران به مرحله اجرا در خواهند آمد. سایر آیین نامه های مورد اشاره در این قانون به ترتیب ذیل تهیه خواهند شد.

الف - آیین نامه مربوط به مواد (۳۸) و (۴۲) این قانون به پیشنهاد وزارتخانه های بازرگانی، امور اقتصادی و دارایی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ب - آیین نامه مربوط به مواد (۵۶) و (۵۷) این قانون به پیشنهاد وزارتخانه های بازرگانی و فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ج - آیین نامه مربوط به ماده (۶۰) این قانون به پیشنهاد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ماده ۸۰ - وزارت بازرگانی موظف است به منظور حمایت از فعالیت های تجارت الکترونیکی، با تجمیع واحدهای ذی ربط مرکزی را در این وزارتخانه ایجاد نماید. اساسنامه و آیین نامه این مرکز به پیشنهاد مشترک وزارت بازرگانی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ماده ۸۱ - اصل سازان، مخاطبین، بایگانان، مصرف کنندگان و کلیه کسانی که داده پیام در اختیار دارند موظفند داده پیام هائی را که تحت مسوولیت خود دارند به طریقی نگهداری نموده و پشتوانه (Back up) تهیه نمایند که در صورت بروز هر گونه خطری برای يك نسخه، نسخه دیگر مصون بماند.

قانون فوق مشتمل بر هشتاد و يك ماده و هفت تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ هفدهم دی ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۲۴ به تایید شورای نگهبان رسیده است.

مهدی کروی - رئیس مجلس شورای اسلامی

پیوست ۷: قانون اصل ۴۴

قانون اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- در این قانون اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار برده می شود

۱- بازار: به فضایی جغرافیایی یا مجازی اطلاق می شود که در آن خریداران و فروشندگان، کالاها و خدمات مشابه یا جانشین نزدیک را مبادله می کنند

۲- کالا: هر شیء منقول و یا غیرمنقول که می تواند مورد مبادله و استفاده قرار گیرد.

۳- خدمت: محصول غیر ملموسی که استفاده از آن از فرایند تولید آن قابل تفکیک نیست.

۴- بنگاه: واحد اقتصادی که در تولید کالا یا خدمت فعالیت می کند، اعم از آن که دارای شخصیت حقوقی یا حقیقی

باشد

۵ - شرکت: شخص حقوقی که با رعایت قانون تجارت یا قانون خاص حسب مورد تشکیل شده باشد

۶ - سهام مدیریتی: میزانی از سهام یک شرکت که دارنده آن طبق اساسنامه اختیار تعیین حداقل یک عضو را در هیأت

مدیره شرکت دارد.

۷- سهام کنترلی: حداقل میزان سهام مورد نیاز برای آن که دارنده آن قادر به تعیین اکثریت اعضاء هیأت مدیره شرکت

باشد.

۸ - شرکت تعاونی: شخص حقوقی است که با رعایت قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب

۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی و موادی از قانون شرکتهای تعاونی مصوب ۱۳۵۰ که نسخ نشده است و اصلاحات بعدی آنها

تشکیل شده باشد. این نوع شرکت تعاونی متعارف نیز نامیده می شود

- ۹- شرکت تعاونی سهامی عام: نوعی شرکت سهامی عام است که با رعایت قانون تجارت و محدودیت‌های مذکور در این قانون تشکیل شده باشد
- ۱۰- شرکت تعاونی فراگیر ملی: نوعی تعاونی متعارف یا سهامی عام است که برای فقرزدایی از سه دهک پائین درآمدی تشکیل می‌شود. عضویت سایر افراد در این تعاونی آزاد است ولی در بدو تشکیل حداقل هفتاد درصد (۷۰٪) اعضاء آن باید از سه دهک پائین درآمدی باشند.
- ۱۱- رقابت: وضعیتی در بازار که در آن تعدادی تولیدکننده، خریدار و فروشنده مستقل برای تولید، خرید و یا فروش کالا یا خدمت فعالیت می‌کنند، به طوری که هیچ‌یک از تولیدکنندگان، خریداران و فروشندگان قدرت تعیین قیمت را در بازار نداشته باشند یا برای ورود بنگاهها به بازار یا خروج از آن محدودیتی وجود نداشته باشد.
- ۱۲- انحصار: وضعیتی در بازار که سهم یک یا چند بنگاه یا شرکت تولیدکننده، خریدار و فروشنده از عرضه و تقاضای بازار به میزانی باشد که قدرت تعیین قیمت و یا مقدار را در بازار داشته باشد، یا ورود بنگاههای جدید به بازار یا خروج از آن با محدودیت مواجه باشد.
- ۱۳- انحصار طبیعی: وضعیتی از بازار که یک بنگاه به دلیل نزولی بودن هزینه متوسط، می‌تواند کالا یا خدمت را به قیمتی عرضه کند که بنگاه دیگری با آن قیمت قادر به ورود یا ادامه فعالیت در بازار نباشد.
- ۱۴- انحصار قانونی: وضعیتی از بازار که به موجب قانون، تولید، فروش و یا خرید کالا و یا خدمت خاص در انحصار یک یا چند بنگاه معین قرار می‌گیرد
- ۱۵- وضعیت اقتصادی مسلط: وضعیتی در بازار که در آن توانایی تعیین قیمت، مقدار عرضه یا تقاضای کالا یا خدمت یا شرایط قرارداد در اختیار یک یا چند شخص حقیقی و یا حقوقی قرار گیرد.
- ۱۶- ادغام: اقدامی که براساس آن چند شرکت، ضمن محو شخصیت حقوقی خود، شخصیت حقوقی واحد و جدیدی تشکیل دهند یا در شخصیت حقوقی دیگری جذب شوند.
- ۱۷- تجزیه: اقدامی که براساس آن یک شرکت ضمن محو شخصیت حقوقی خود دو یا چند شخصیت حقوقی جدید تشکیل دهد.
- ۱۸- بنگاه یا شرکت کنترل‌کننده: بنگاه یا شرکتی که از طریق تملک تمام یا قسمتی از سهام یا سرمایه یا مدیریت و یا از طرق دیگر، فعالیتهای اقتصادی بنگاهها یا شرکتهای دیگر را در یک بازار کنترل می‌کند.
- ۱۹- مدیران شرکت: اعضاء هیأت مدیره، مدیر عامل و افراد دارای عناوین مشابه یا هر شخص دیگری که مسئولیت تصمیم‌گیری در شرکت، به موجب قانون و یا اساسنامه آن، یا به موجب حکم دادگاه و یا مراجع ذیصلاح قانونی به آنها واگذار شده باشد.
- ۲۰- اختلال در رقابت: مواردی که موجب انحصار، احتکار، افساد در اقتصاد، اضرار به عموم، منتهی شدن به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروههای خاص، کاهش مهارت و ابتکار در جامعه و یا سلطه اقتصادی بیگانه بر کشور شود.

فصل دوم - قلمرو فعالیتهای هر یک از بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی

ماده ۲- فعالیتهای اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران شامل تولید، خرید و یا فروش کالاها و یا خدمات به سه گروه زیر تقسیم می‌شود:

گروه یک - تمامی فعالیتهای اقتصادی به جز موارد مذکور در گروه دو و سه این ماده.

گروه دو- فعالیتهای اقتصادی مذکور درصداصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به جز موارد مذکور در گروه سه این ماده.

گروه سه- فعالیتهای، مؤسسات و شرکتهای مشمول این گروه عبارتند از:

(۱) شبکه‌های مادر مخابراتی و امور واگذاری بسامد(فرکانس)،

(۲) شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی،

(۳) تولیدات محرمانه یا ضروری نظامی، انتظامی و امنیتی به تشخیص فرماندهی کل نیروهای مسلح،

(۴) شرکت ملی نفت ایران و شرکتهای استخراج و تولید نفت خام و گاز،

(۵) معادن نفت و گاز،

(۶) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک توسعه صادرات،

بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه تعاون،

(۷) بیمه مرکزی و شرکت بیمه ایران،

(۸) شبکه‌های اصلی انتقال برق،

(۹) سازمان هواپیمایی کشوری و سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران،

(۱۰) سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی،

(۱۱) رادیو و تلویزیون،

تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیتهای و بنگاههای اقتصادی موضوع این ماده با هر یک از سه گروه به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف شش ماه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد و در مورد بند (۳) گروه سه، مصوبه هیأت وزیران باید به تصویب فرماندهی کل نیروهای مسلح برسد.

ماده ۳- قلمرو فعالیتهای اقتصادی دولت به شرح زیر تعیین می‌شود:

الف - مالکیت، سرمایه‌گذاری و مدیریت برای دولت در آن دسته از بنگاههای اقتصادی که موضوع فعالیت آنها

مشمول گروه یک ماده (۲) این قانون است، اعم از طرحهای تملک داراییهای سرمایه‌ای، تأسیس مؤسسه و یا شرکت دولتی، مشارکت با بخش‌های خصوصی و تعاونی و بخش عمومی غیر دولتی، به هرنحو و به هر میزان ممنوع است.

تبصره ۱- دولت مکلف است سهم، سهم‌الشرکه، حق تقدم ناشی از سهام و سهم‌الشرکه، حقوق مالکانه، حق بهره‌برداری و مدیریت خود را در شرکتها، بنگاهها و مؤسسات دولتی و غیردولتی که موضوع فعالیت آنها جزء گروه یک ماده (۲) این قانون است، تا پایان قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی واگذار نماید.

تبصره ۲- تداوم مالکیت، مشارکت و مدیریت دولت در بنگاههای مربوط به گروه یک ماده (۲) این قانون و بعد از انقضاء قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی و یا شروع فعالیت در موارد ضروری تنها با پیشنهاد دولت و تصویب مجلس شورای اسلامی و برای مدت معین مجاز است.

تبصره ۳- سازمانهای توسعه‌ای مصوب دولت پس از فراخوان عمومی از سوی وزارتخانه یا شرکت مادر تخصصی ذی‌ربط و احراز عدم تمایل بخشهای غیردولتی برای سرمایه‌گذاری بدون مشارکت دولت در طرحهای اقتصادی موضوع فعالیتهای گروه یک ماده (۲) این قانون در مناطق کمتر توسعه‌یافته می‌توانند به هر میزان اقدام به سرمایه‌گذاری مشترک با بخشهای غیردولتی نمایند. سهام یا قدرالسهم دولتی ناشی از این نوع مشارکت باید ظرف حداکثر سه سال پس از بهره‌برداری با رعایت مقررات این قانون واگذار شود.

نوع طرحهای اقتصادی، نحوه فراخوان و حد مجاز سرمایه‌گذاری دولت در هر مورد باید توسط وزارتخانه ذی‌ربط، وزارت امورات اقتصادی و دارایی و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری به طور مشترک تهیه شود و به تصویب هیأت وزیران برسد. دولت موظف است فهرست و مشخصات این طرحها و سرمایه‌گذاریها را همه‌ساله به صورت جداگانه و پیوست لوایح بودجه سنواتی به مجلس شورای اسلامی اعلام نماید.

حکم این تبصره تا پایان قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران اعتبار دارد.

تبصره ۴- سازمانهای توسعه‌ای مجازند منابع داخلی خود را با اولویت به صورت وجوه اداره شده نزد بانکهای توسعه‌ای دولتی برای اعطاء تسهیلات یا کمک به طرحهای مصوب در حوزه‌های نوین با فناوری پیشرفته به بخشهای غیردولتی اختصاص دهند. همچنین این سازمانها می‌توانند تا سقف چهل و نه درصد (۴۹٪) با بخشهای غیردولتی به صورت مشترک در حوزه‌های نوین با فناوری پیشرفته سرمایه‌گذاری نمایند و در این صورت موظفند حداکثر ظرف سه سال پس از بهره‌برداری، سهام یا قدرالسهم خود را مطابق مقررات این قانون واگذار نمایند. نام سازمانهای توسعه‌ای ذی‌ربط و سرمایه‌گذاریهای موضوع این بند در هر مورد قبل از اجراء باید به تصویب هیأت وزیران برسد و فهرست آنها همه ساله به صورت جداگانه و پیوست لوایح بودجه سالانه به مجلس شورای اسلامی اعلام شود.

تبصره ۵ - سازمان صنایع کوچک و شهرکهای صنعتی ایران به عنوان سازمان توسعه‌ای تعیین می‌شود و کلیه شرکت‌های استانی تابعه آن مطابق مقررات این قانون مشمول واگذاری می‌باشند. به منظور فراهم نمودن امکانات و واگذاری شرکت‌های یادشده، هرگونه فعالیت حاکمیتی غیرقابل واگذاری آنها با تشخیص کارگروه مشترک معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی ریاست جمهوری، وزارتخانه‌های امورات اقتصادی و دارایی و صنایع و معادن و تصویب هیأت وزیران، به سازمانهای صنایع و معادن استانی و یا سایر دستگاههای اجرائی مربوط، نظیر استانداریها منتقل می‌شود.

ب - دولت مکلف است هشتاد درصد (۸۰٪) از ارزش مجموع سهام بنگاههای دولتی در هر فعالیت مشمول گروه دو ماده (۲) این قانون به استثناء راه و راه‌آهن را به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی واگذار نماید.

تبصره ۱- دولت مجاز است به منظور حفظ سهم بهینه بخش دولتی در فعالیتهای گروه دو ماده (۲) این قانون با توجه به حفظ حاکمیت دولت، استقلال کشور، عدالت اجتماعی و رشد و توسعه اقتصادی به میزانی سرمایه‌گذاری نماید که سهم دولت از بیست درصد (۲۰٪) ارزش این فعالیتها در بازار بیشتر نباشد.

تبصره ۲- بخشهای غیردولتی مجاز به فعالیت در زمینه راه و راه‌آهن هستند. سهم بهینه بخشهای دولتی و غیردولتی در فعالیتهای راه و راه‌آهن مطابق آئین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد مشترک وزارت راه و ترابری و وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی خواهد رسید.

تبصره ۳- دولت مکلف است در حد مقابله با بحران نسبت به تأمین کالاهای اساسی مانند گندم و سوخت برای مدت معین، تمهیدات لازم را بیندیشد.

ج - سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در فعالیتهای مشمول گروه سه ماده (۲) این قانون منحصراً در اختیار دولت است.

تبصره ۱- خرید خدمات مالی، فنی، مهندسی و مدیریتی از بنگاههای بخش‌های غیردولتی در فعالیتهای گروه سه ماده (۲) این قانون به شرط حفظ مالکیت صد درصد (۱۰۰٪) دولت طبق آئین‌نامه‌ای که ظرف مدت شش ماه به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی با هماهنگی دستگاههای ذی‌ربط به تصویب هیأت وزیران می‌رسد، مجاز است.

آئین‌نامه مربوط به کالاها و خدمات نظامی، انتظامی و امنیتی نیروهای مسلح و امنیتی حداکثر ظرف مدت سه ماه توسط وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح تهیه و جهت تصویب به فرماندهی کل نیروهای مسلح تقدیم خواهد شد.

تبصره ۲- فعالیتهای حوزه‌های سلامت، آموزش و تحقیقات و فرهنگ مشمول این قانون نیست و هرگونه توسعه توسط بخشهای دولتی و غیردولتی و همچنین هرگونه واگذاری به بخش غیردولتی در این حوزه‌ها مطابق لایحه‌ای خواهد بود که ظرف مدت یک سال از ابلاغ این قانون به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

ماده ۴- قلمرو فعالیتهای اقتصادی بخش غیردولتی به شرح زیر تعیین می‌شود:

الف - سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در فعالیتهای گروه یک ماده (۲) این قانون منحصراً در اختیار بخش غیردولتی است.

تبصره - ورود دولت در این فعالیتها با رعایت تبصره‌های (۲) و (۳) بند الف) ماده (۳) این قانون مجاز است.

ب - سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در فعالیتهای گروه دو ماده (۲) این قانون برای بخش‌های خصوصی، تعاونی و مؤسسات عمومی غیردولتی مجاز است.

ج - فعالیت بخشهای خصوصی و تعاونی و عمومی غیردولتی در موارد مشمول گروه سه ماده (۲) این قانون با رعایت تبصره (۱) بند «ج» ماده (۳) این قانون مجاز است.

ماده ۵ - بانکهای غیر دولتی و مؤسسات مالی و اعتباری و سایر بنگاههای واسطه پولی که قبل و بعد از تصویب این قانون تأسیس شده یا می‌شوند و بانکهای دولتی که سهام آنها واگذار می‌شود صرفاً در قالب شرکتهای سهامی عام و تعاونی سهامی عام مجاز به فعالیت هستند. سقف مجاز تملک سهام به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم برای هر شرکت سهامی عام یا تعاونی سهامی عام یا هر مؤسسه و نهاد عمومی غیردولتی ده درصد (۱۰٪) و برای اشخاص حقیقی و سایر اشخاص حقوقی پنج درصد (۵٪) تعیین می‌شود. معاملات بیش از سقفهای مجاز در این ماده توسط هر یک از اشخاص مذکور باطل و ملغی‌الآثر است. افزایش سقف سهم مجاز از طریق ارث نیز مشمول این حکم است و وراثت و یا اولیاء قانونی آنها ملزم به فروش مازاد بر سقف، ظرف مدت دو ماه پس از صدور گواهی حصر وراثت خواهند بود. افزایش قهری سقف مجاز سهام به هر طریق دیگر باید ظرف مدت سه‌ماه به سقفهای مجاز این ماده کاهش یابد.

تبصره ۱- اشخاص حقیقی سهامدار بنگاههای موضوع این ماده و اعضاء خانواده آنها شامل همسر، فرزندان و همسران آنان، برادر، خواهر، پدر و مادر منحصرأ تا سقفی مجاز هستند سهام داشته باشند که نتوانند مشترکاً بیش از یک عضو هیأت مدیره را در این بنگاه تعیین کنند.

تبصره ۲- دولت مکلف است با پیشنهاد بانک مرکزی که به تأیید شورای پول و اعتبار می‌رسد، اقدامات قانونی لازم را ظرف مهلت سه ماه در خصوص نحوه تأسیس و اداره بنگاههای موضوع این ماده به انجام رساند.

تبصره ۳- بنگاههای غیر دولتی موجود موضوع این قانون موظفند ظرف یک‌سال از تاریخ تصویب این قانون خود را با شرایط این ماده تطبیق دهند

تبصره ۴- تعاونی‌های اعتباری قرض‌الحسنه و صندوق‌های قرض‌الحسنه‌ای که منحصرأ به امر قرض‌الحسنه می‌پردازند، از شمول این ماده مستثنی بوده و تابع مقررات خود می‌باشند.

ماده ۶ - مؤسسات عمومی غیردولتی موضوع ماده (۵) قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۶۶ و اصلاحات بعدی آن و شرکتهای تابعه و وابسته آنها حق مالکیت مستقیم و غیرمستقیم مجموعاً حداکثر تا چهل درصد (۴۰٪) سهم بازار هر کالا و یا خدمت را دارند.

تبصره ۱- تأدیه بدهی‌های دولتی به این مؤسسات، نهادها و شرکتهای از طریق واگذاری سهام موضوع این قانون تنها با رعایت سقف‌های مقرر در این قانون مجاز است

تبصره ۲- وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است بر حُسن اجراء این ماده و تبصره آن نظارت کند و در صورت مشاهده موارد مغایر، آن را به شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) جهت اتخاذ تصمیم اعلام نماید.

ماده ۷- به منظور تسهیل و تسریع در امر سرمایه‌گذاری و صدور مجوز فعالیتهای اقتصادی برای بخش‌های غیردولتی در قلمروهای مجاز، دستگاههای دولتی موضوع ماده (۸۶) این قانون، شوراهای اسلامی‌شهر، شهرداریها و مجامع و اتحادیه‌های صنفی موظفند ترتیبی اتخاذ نمایند تا کلیه مقررات ناظر بر صدور پروانه‌ها و مجوزهای سرمایه‌گذاری و کسب و کار با رویکرد حذف مجوزهای غیرضروری، تسهیل شرایط دریافت مجوزها و شفاف‌سازی فعالیتهای اقتصادی حداکثر ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون به گونه‌ای اصلاح، تهیه و تدوین شود که پاسخ متقاضی حداکثر ظرف ده روز از تاریخ ثبت

درخواست توسط مرجع ذی‌ربط کتباً داده شود. در صورت مثبت بودن پاسخ، مرجع ذی‌ربط موظف است فهرست مدارک مورد نیاز و عندالزوم صورت هزینه های قانونی را کتباً به متقاضی اعلام و پس از دریافت مدارک کامل و اسناد واریز وجوه مورد نیاز به حسابهای اعلام شده، حداکثر ظرف یک‌ماه نسبت به انجام کار، صدور پروانه، مجوز یا عقد قرارداد با متقاضی، اقدام نماید. چنانچه هر یک از مراجع مسئول صدور پروانه یا مجوز طی یک‌ماه فوق‌الذکر قادر به انجام تعهد خود نباشد، با موافقت ستاد سرمایه‌گذاری استان برای یک‌بار و حداکثر یک‌ماه دیگر فرصت خواهد یافت.

تبصره ۱- در صورت منفی بودن پاسخ، مرجع ذی‌ربط موظف است علت را به صورت مستند و مکتوب به متقاضی اعلام نماید.

تبصره ۲- در صورت مثبت بودن پاسخ، چنانچه مرجع ذی‌ربط در پایان مدت اعلام شده به تعهد خود عمل ننماید و یا در صورت منفی بودن پاسخ، چنانچه متقاضی از پاسخ دریافتی قانع نشود اعتراض متقاضی در ستاد سرمایه‌گذاری استان قابل طرح است.

ستاد سرمایه‌گذاری استان به ریاست استاندار یا معاون برنامه‌ریزی وی و رؤسای سازمانهای صنایع و معادن، جهاد کشاورزی، کار و امور اجتماعی، بازرگانی، امور اقتصادی و دارایی و ادارات کل تعاون و حفاظت محیط‌زیست هر استان تشکیل می‌شود. این ستاد مکلف است ظرف مدت پانزده روز از تاریخ دریافت اعتراض، به موضوع در چهارچوب مقررات دستگاههای ذی‌ربط رسیدگی و در صورت وارد دانستن اعتراض، رئیس ستاد دستور تجدید رسیدگی به تقاضای متقاضی را صادر می‌کند و فرد یا افراد متخلف را به هیأت تخلفات اداری ذی‌ربط معرفی می‌نماید. چنانچه هیأت، تخلف این‌گونه افراد را تأیید نماید به مجازاتهای مقرر در بندهای «د» به بعد ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری (مصوب ۱۳۷۲/۹/۷) محکوم خواهند شد. جلسات ستاد با حضور دو سوم اعضاء رسمیت دارد و تصمیمات آن با رأی اکثریت مطلق حاضرین معتبر است.

در مواردی که طرح متقاضی به موافقت دستگاههای فرا استانی نیاز داشته باشد به اعتراض وی در هیأتی متشکل از معاونین دستگاههای ذی‌ربط فوق‌الذکر به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی یا معاون وی به ترتیب مقرر در این تبصره رسیدگی خواهد شد.

تبصره ۳- وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف شش ماه از تصویب این قانون با همکاری کلیه مراجع صدور مجوز یا پروانه کاری یا بهره‌برداری یا نظایر آن کتاب راهنمای سرمایه‌گذاری در کلیه فعالیتهای اقتصادی را منتشر و هر شش ماه یک‌بار با رویکرد تسهیل مقررات و حذف مجوزهای غیر ضروری، آن را مورد تجدید نظر قرار دهد. این کتاب راهنما تنها مستند تعیین تکالیف متقاضیان سرمایه‌گذاری است. هیچ نهاد و مرجعی حق ندارد برای اعطاء مجوز یا پروانه، مدارک یا شرایطی بیشتر از موارد مصرح در آن را مطالبه کند.

تبصره ۴- رئیس جمهور موظف است هیأتی را مأمور نظارت بر مقررات‌زدایی و تسهیل شرایط صدور مجوزها و پروانه فعالیت‌های اقتصادی نماید. این هیأت مکلف است برای مواردی که تحقق این اهداف محتاج به تغییر قوانین است، لوایح مورد نظر را تهیه و تقدیم هیأت وزیران نماید.

تبصره ۵ - کلیه مراجعی که به هر نحو مجوز یا پروانه فعالیت اقتصادی صادر می‌کنند، موظفند هر شش ماه یک‌بار اطلاعات مربوط به مجوزهای صادره و واحدهای فعال در هر کسب و کار را که ورود به آنها به مجوز یا پروانه نیاز دارد در اختیار متقاضیان قرار داده و برای اطلاع عموم منتشر نمایند.

آئین‌نامه اجرائی این ماده به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف مدت سه ماه به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۸ - هر امتیازی که برای بنگاههای دولتی با فعالیت اقتصادی گروه یک و دو ماده (۲) این قانون مقرر شود، عیناً و با اولویت برای بنگاه یا فعالیت اقتصادی مشابه در بخش خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی باید در نظر گرفته شود.

تبصره - دولت مکلف است ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون کلیه امتیازات موجود موضوع این ماده را لغو کند یا تعمیم دهد.

فصل سوم - سیاستهای توسعه بخش تعاون

ماده ۹ - به منظور افزایش سهم بخش تعاون در اقتصاد کشور به بیست و پنج درصد (۲۵٪) تا پایان سال ۱۳۹۳، دولت موظف است اقدامات زیر را معمول دارد:

الف - سند توسعه بخش تعاون توسط وزارت تعاون با همکاری وزارت جهاد کشاورزی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت بازرگانی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و اطاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران که در آن مجموعه راهکارهای نیل به سهم بیست و پنج درصد (۲۵٪) و مسؤولیت هر یک از دستگاهها تعیین شده باشد، تهیه و برای تصویب به هیأت وزیران تقدیم می‌شود. این سند باید مبنای تدوین بودجه‌های سالانه قرار گیرد.

ب - در کلیه مواردی که دولت برای حمایت از بخش غیردولتی مشوقهایی را - به جز مالیاتها - ارائه می‌کند، این حمایت برای تعاونیها بیست درصد (۲۰٪) بیش از بخش غیرتعاونی خواهد بود.

ج - علاوه بر حمایت موضوع بند «ب» این ماده، حمایت‌های زیر در شرکتهای تعاونی انجام خواهد گرفت:

۱- کمک بلاعوض و پرداخت تسهیلات قرض الحسنه برای تأمین تمام یا بخشی از آورده شرکتهای تعاونی که اعضاء آن در زمان دریافت این حمایت جزء سه دهک اول درآمدی جامعه باشند.

۲- تخفیف حق بیمه سهم کارفرما برای اعضاء شاغل در هر تعاونی به میزان بیست درصد (۲۰٪).

۳- ارائه مشاوره، کمک به ارتقاء بهره‌وری، آموزش کارآفرینی، مهارت، کارآموزی، به صورت رایگان.

۴- پرداخت یارانه سود تسهیلات بانکی و سایر هزینه‌های سرمایه‌گذاری اولیه برای راه‌اندازی شرکت تعاونی.

۵ - کمک به انجام مطالعات، تهیه طرح، راه‌اندازی بانک اطلاعاتی، تملک و آماده‌سازی اراضی

د - کمک به تشکیل شرکتهای تعاونی سهامی عام و تعاونی‌های فراگیر ملی برای فقرزدایی و ایجاد و گسترش اتحادیه

تعاونی تخصصی.

ه - حمایت مالی برای توانمندسازی اطاقهای تعاون.

و - تأسیس بانک توسعه تعاون با سرمایه اولیه معادل پنج هزار میلیارد ریال از محل حساب ذخیره ارزی توسط دولت برای تأمین منابع سرمایه‌ای بخش تعاون.

اساسنامه این بانک حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون با رعایت قوانین و مقررات بانکی با پیشنهاد مشترک وزارت تعاون و وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. وزیر تعاون رئیس مجمع عمومی بانک مذکور خواهد بود.

تبصره ۱- صندوق تعاون پس از تأسیس بانک توسعه تعاون با اصلاح اساسنامه به صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری تعاون بدون داشتن حق ایجاد شعبه، تبدیل می‌شود.

شعب صندوق با کلیه امکانات، دارایی و نیروی انسانی آن به بانک توسعه تعاون واگذار می‌شود.

تسویه حساب فی مابین صندوق و بانک توسط کارگروهی متشکل از وزیر تعاون، وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ظرف حداکثر سه ماه پس از واگذاری شعب انجام می‌گردد.

تبصره ۲- سهم دولت از سود قابل تقسیم بانک توسعه تعاون برای تأمین بخشی از کمک‌های دولت به بخش تعاون صرف می‌شود.

تبصره ۳- حمایت‌های مذکور در این ماده مانع از اختصاص سایر حمایت‌های مربوط به اقشار خاص مثل روستاییان، افراد تحت پوشش نهادهای حمایتی، ایثارگران و نظایر آن نخواهد بود.

ز- منابع لازم برای اجراء این ماده در بودجه سالانه در ردیف مستقلی تحت عنوان « شکل‌گیری و توانمندسازی تعاونی‌ها» منظور خواهد شد.

ح - وزارت تعاون موظف است در جهت حذف مداخله دولت در امور اجرائی و مدیریتی تعاونیها و بهبود سیاستهای توسعه بخش، با همکاری اطاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون، نسبت به بازنگری در قوانین و مقررات حاکم بر بخش تعاونی اقدام و لوایح مورد نیاز را به هیأت وزیران پیشنهاد نماید.

ماده ۱۰- کلیه شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی مجازند در بدو تأسیس یا هنگام افزایش سرمایه تا سقف چهل و نه درصد (۴۹٪) سهام خود را با امکان اعمال رأی حداکثر تا سی و پنج (۳۵٪) کل آراء و تصدی کرسیهای هیأت مدیره به همین نسبت به شرط عدم نقض حاکمیت اعضاء و رعایت سقف معین برای سهم و رأی هر سهامدار غیرعضو که در اساسنامه معین خواهد شد به اشخاص حقیقی یا حقوقی غیرعضو واگذار نمایند. فروش به اشخاص غیرایرانی باید با رعایت مقررات حاکم بر سرمایه‌گذاری خارجی باشد.

همچنین شرکتهای تعاونی مجازند نسبت به تشکیل اتحادیه‌های تعاونی تخصصی در چهارچوب مواد (۶۱) و (۶۲) قانون شرکتهای تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ و بدون رعایت تبصره «۲» ماده (۴۳) قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ اقدام نمایند.

در مجمع عمومی انواع اتحادیه‌های تعاونی میزان رأی اعضاء متناسب با تعداد اعضاء و میزان سهام یا حجم معاملات آنها با اتحادیه یا تلفیقی از آنها وفق اساسنامه تعیین می‌گردد.

معاملات مدیران شرکتهای تعاونی و اتحادیه‌های تعاونی مشمول ماده (۱۲۹) قانون تجارت خواهد بود.

ماده ۱۱- متن زیر به عنوان تبصره «۶» به ماده (۱۰۵) قانون مالیاتهای مستقیم مصوب ۱۳۶۶ و اصلاحات بعدی آن الحاق می‌گردد:

تبصره ۶- درآمد مشمول مالیات ابرازی شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی متعارف و شرکتهای تعاونی سهامی عام مشمول بیست و پنج درصد (۲۵٪) تخفیف از نرخ موضوع این ماده می‌باشد.

ماده ۱۲- وزارت تعاون موظف است تمهیدات لازم را به منظور تشکیل و توسعه تعاونی‌های سهامی عام با رعایت شرایط زیر معمول داشته و بر حسن اجراء آن نظارت نماید:

۱- حداکثر سهم هر شخص حقیقی، مستقیم و غیرمستقیم در زمان تأسیس و طول فعالیت نباید از نیم درصد سرمایه شرکت تجاوز کند.

۲- اشخاص حقوقی سهامدار شرکت تعاونی سهامی عام، هرگاه خود شرکت تعاونی فراگیر ملی یا تعاونی سهامی عام باشند حداکثر حق مالکیت ده درصد (۱۰٪) سهام را دارند. سایر اشخاص حقوقی متناسب با تعداد سهامداران مستقیم و غیرمستقیم خود حداکثر حق مالکیت پنج درصد (۵٪) از سهام را دارند.

۳- هر یک از اشخاص حقوقی دولتی و مجموع آنها با رعایت مفاد این قانون در مناطق کمتر توسعه یافته تا چهل و نه درصد (۴۹٪) و در سایر مناطق تا بیست درصد (۲۰٪) فعالیت‌های مجاز در این قانون مجاز به مشارکت با تعاونی از منابع داخلی خود هستند. مؤسسات عمومی غیردولتی نیز هر یک تا بیست درصد (۲۰٪) و جمعاً تا چهل و نه درصد (۴۹٪) مجاز به مشارکت هستند.

در هر حال سهم مجموع بنگاهها و مؤسسات عمومی غیردولتی و شرکتهای دولتی مستقیم و غیرمستقیم چه در میزان سهام و چه در کرسی‌های هیأت مدیره نباید از چهل و نه درصد (۴۹٪) بیشتر گردد.

۴- در زمان افزایش سرمایه، در صورتی که تمام یا برخی سهامداران از حق تقدم خود استفاده نکردند کارکنان غیرسهامدار شرکت در خرید این سهام تقدم دارند.

۵- مجامع عمومی در تعاونی سهامی عام که تعداد سهامداران آن از پانصد نفر بیشتر باشد با بلوک‌بندی برگزار خواهد شد. هر یک از سهامداران مخیرند از طریق بلوک، نماینده انتخاب کنند و یا مستقیماً در مجمع عمومی حضور یابند. برای رعایت حقوق سهامداران خرد نحوه بلوک‌بندی در آئین‌نامه‌ای تعیین می‌شود که مشترکاً توسط وزارت تعاون و وزارت امور اقتصادی و دارایی پیشنهاد و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

۶- کلیه سهام، با نام بوده و تملک یا نقل و انتقال آن منوط به ثبت در دفتر سهام شرکت و رعایت سقف مالکیت سهام مقرر در اساسنامه به تشخیص هیأت مدیره است که نباید از سقف مقرر در این ماده تجاوز کند. هر توافقی بر خلاف حکم این بند باطل و بلااثر خواهد بود.

۷- شرکتهای تعاونی سهامی عام می‌توانند به عضویت اطاق‌های تعاون درآیند.

فصل چهارم - ساماندهی شرکت های دولتی

ماده ۱۳- به منظور ساماندهی و استفاده مطلوب از شرکتهای دولتی و افزایش بازدهی و بهره‌وری و اداره مطلوب شرکتهایی که با رعایت ماده (۳) این قانون در بخش دولتی باقی می‌مانند دولت مکلف است:

الف - کلیه امور مربوط به سیاست‌گذاری و اعمال وظایف حاکمیتی را که به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب دولت تعیین می‌شود طی دو سال از تاریخ تصویب این قانون از شرکتهای دولتی منفک و به وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی تخصصی ذی‌ربط محول کند.

تبصره - تبدیل وضعیت کارکنان شرکتهای موضوع این بند با رعایت حقوق مکتسبه در قالب آئین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ب - شرکتهایی که دولتی باقی می‌مانند و یا براساس این قانون دولتی تشکیل می‌شوند به استثنای بانکها و بیمه‌ها صرفاً در دو قالب فعالیت خواهند کرد:

۱) شرکت مادر تخصصی یا اصلی که سهامدار آن مستقیماً دولت و یا رئیس مجمع عمومی آن رئیس جمهور است.

۲) شرکتهای عملیاتی یا فرعی که سهامداران آنها شرکتهای مادر تخصصی یا اصلی هستند. تأسیس شرکت جدید یا تملک شرکتهای دیگر توسط این شرکتها به شرطی مجاز است که اولاً در محدوده‌ای که قانون برای آنها تعیین کرده باشد و ثانیاً صددرصد (۱۰۰٪) سهام شرکتهای تأسیس یا تملک شده دولتی بوده یا به تملک دولت درآید.

تبصره ۱- مشارکت و سرمایه‌گذاری هر شرکت دولتی در سایر شرکتهای دولتی فقط در صورتی مجاز است که موضوع فعالیت شرکت سرمایه‌پذیر با فعالیت شرکت سرمایه‌گذار مرتبط باشد و دولت جواز آن را صادر کند. این حکم شامل بانکها، مؤسسات اعتباری، بیمه‌ها و شرکتهای سرمایه‌گذاری آنها نمی‌شود.

تبصره ۲- میزان و چگونگی مالکیت سهام سایر بنگاههای اقتصادی توسط بانکهای تجاری و تخصصی دولتی به پیشنهاد شورای پول و اعتبار به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید ولی در هر صورت سرمایه‌گذاری بانکها در بنگاههای دیگر نباید به گونه‌ای باشد که در اختصاص منابع بانکی به متقاضیان تسهیلات، خللی ایجاد نماید.

تبصره ۳- افتتاح و تداوم فعالیت دفاتر و شعب خارج از کشور شرکتهای دولتی تنها با پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تصویب هیأت وزیران مجاز است. بانکها و بیمه‌های دولتی از شمول این حکم مستثنی هستند.

تبصره ۴- دولت مکلف است ترتیباتی اتخاذ نماید که تغییر و تصویب اساسنامه بنگاههای دولتی و وابسته به دولت که بر اساس مفاد این قانون در جریان واگذاری قرار می‌گیرند به تصویب مراجع ذیصلاح برسد.

تبصره ۵- دولت موظف است آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مغایر با موضوع این ماده و تبصره‌های آن را ملغی‌الاثراً اعلام نماید.

ماده ۱۴- عملیات واگذاری توسط دولت باید به نحوی انجام گیرد که حداکثر تا پایان سال ۱۳۹۳ کلیه واگذاری‌ها خاتمه یابد.

ماده ۱۵- دولت موظف است حداکثر ظرف شش ماه زمینه‌های تأسیس انجمنهای صنفی - حرفه‌ای را به صورت سازمانهای مردم‌نهاد فراهم نماید. این انجمنها برای تحقق مقررات صنفی و حرفه‌ای، اصول اخلاق حرفه‌ای و توسعه علمی و تکنولوژی در رشته‌های مرتبط فعالیت می‌نمایند. دستگاههای اجرائی موظفند در تدوین و اصلاح ضوابط و مقررات از این انجمن‌ها نظر مشورتی اخذ نمایند.

ماده ۱۶- به منظور حمایت از نیروی انسانی، حفظ سطح اشتغال و استمرار تولید در بنگاههای مشمول واگذاری، هیأت واگذاری مکلف است کلیه کارکنان هر شرکت را پیش از واگذاری، در برابر بیکاری بیمه نماید و به تناسب اقدامات زیر را انجام دهد:

۱- بازنشستگی پیش از موعد براساس مواد (۹) و (۱۰) قانون بازسازی و نوسازی صنایع مصوب ۱۳۸۵/۱۰/۲۶ که برای این بنگاهها تا پایان سال ۱۳۹۳ تمدید می‌گردد.

۲- بازخرید بر اساس توافق.

۳- پس از اقدامات فوق، تعداد کارکنان هر شرکت قابل واگذاری را در سند واگذاری ثبت و این شرط را در شرایط واگذاری بگنجانند که مدیران شرکتهای واگذار شده تا پنج سال حق کاهش تعداد کارکنان خویش را ندارند.

۴- برای خریداران شرکتهایی که حاضر باشند تعداد کارکنان شرکت را پس از واگذاری افزایش دهند مشوقهای مالی و یا غیرمالی از جمله تخفیف در اصل قیمت اعلام نماید.

۵- آموزش و به‌کارگیری نیروی مازاد در واحدهای دیگر راساً و یا به کمک خریداران بنگاهها با استفاده از مشوقهای مالی و غیرمالی.

تبصره ۱- اعمال مشوقهای مالی و یا غیرمالی موضوع این ماده بر اساس دستورالعملی خواهد بود که به پیشنهاد هیأت واگذاری به تصویب شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی خواهد رسید.

تبصره ۲- خریداران مکلفند در ازاء برخورداری از مشوقهای مالی و یا غیرمالی، برنامه کتبی خود را برای حفظ سطح اشتغال موجود و بازآموزی کارکنان بنگاه در حال واگذاری به هیأت واگذاری ارائه کنند.

فصل پنجم - فرآیند واگذاری بنگاههای دولتی

ماده ۱۷- کلیه دستگاههای دولتی موضوع ماده (۸۶) این قانون مکلفند ظرف شش ماه از تصویب این قانون کلیه بنگاههای دولتی مشمول گروههای (۱) و (۲) ماده (۲) این قانون را در هر بازار بر اساس عواملی از جمله اندازه شرکت، فن آوری، وضعیت مالی، روابط صنعتی و میزان حساسیت مصرف کننده نسبت به محصول تولیدی شرکت طبقه بندی نموده و فهرست شرکتها و حقوق و دارییهای مصرح در تبصره «۱» ماده (۳) این قانون، پیشنهاد و آگذاری آنها را به همراه تعداد نیروی انسانی، فهرست اموال منقول و غیرمنقول، کلیه اطلاعات و مدارک لازم و آخرین صورتهای مالی حسابرسی شده را به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارائه نمایند.

الف - وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است اطلاعات و مدارک و صورتهای مالی مربوط به بنگاههای قابل و آگذاری را دریافت و توسط سازمان حسابرسی یا حسابداران رسمی بررسی و تأیید نماید.

ب - وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است در صورت تقاضای خریدار، اطلاعات، مدارک و صورتهای مالی تأیید شده را در اختیار آنها قرار دهد.

ج - سازمان خصوصی سازی مکلف است با رعایت مفاد این ماده برای فروش بنگاههای مشمول و آگذاری بازاریابی نموده و فرآیند و آگذاری را پس از طی مراحل مذکور در این قانون با زمان بندی مشخص دو ماهه انجام دهد.

آئین نامه اجرائی این ماده شامل نحوه طبقه بندی بنگاهها، تأیید صورتهای مالی و بازاریابی بنگاههای مشمول و آگذاری بنا به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی حداکثر ظرف مدت سه ماه به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۱- تخلف از احکام این ماده و یا ارائه اطلاعات ناقص یا نادرست یا کتمان اطلاعات مشمول حکم ماده (۸۵) این قانون است.

تبصره ۲- اعضاء هیأت مدیره، مدیرعامل و سایر مدیران بنگاههایی که اقدام به کتمان وقایع مالی یا انتشار گزارشهای مالی غیرواقع، جهت پنهان نمودن وضعیت واقعی بنگاه نمایند متخلف محسوب و به مجازاتهای مقرر در مواد (۷۲) و (۷۵) این قانون محکوم خواهند شد.

تبصره ۳- سازمان خصوصی سازی مکلف است خسارات ناشی از کتمان وقایع مالی و یا انتشار گزارشهای مالی غیرواقع را با رأی مراجع ذی ربط به خریداران خسارت دیده پرداخت نماید.

ماده ۱۸- جهت تسهیل امر و آگذاری بنگاههای مشمول و آگذاری، از زمان تصویب فهرست بنگاهها توسط هیأت و آگذاری اقدامات زیر انجام می شود:

۱- کلیه حقوق مرتبط با اعمال مالکیت بنگاهها به وزارت امور اقتصادی و دارایی منتقل می شود.

۲- از زمان تصویب و آگذاری، هرگونه نقل و انتقال اموال و دارییهای ثابت بنگاه بدون مجوز وزارت امور اقتصادی و دارایی در حکم تصرف غیرقانونی در اموال دولتی محسوب و قابل پیگرد قانونی است.

۳- به هیأت واگذاری اجازه داده می‌شود در اساسنامه و مقررات حاکم بر شرکتهای قابل واگذاری به بخش غیردولتی (صرفاً در مدت یک سال و قابل تمدید تا دو سال) در قالب قانون تجارت در جهت تسهیل در واگذاری و اداره شرکتهای، اصلاحات لازم را انجام دهد. در دوره زمانی مذکور این شرکتهای مشمول مقررات حاکم بر شرکتهای دولتی نیستند.

۴- وزارت امور اقتصادی و دارایی ملزم است کلیه شرایط لازم را برای عرضه در بورس اوراق بهادار برای بنگاههای مشمول بند «الف» ماده (۲۰) این قانون فراهم نماید.

۵- در اجراء این قانون وزارت امور اقتصادی و دارایی مجاز است آن دسته از طرحها و تصدیهای اقتصادی و زیربنایی دولتی قابل واگذاری را که به صورت شرکت مستقل اداره نمی‌شوند و یا در قالب غیرشرکتی اداره می‌شوند و به نحو موجود قابل واگذاری نمی‌باشند و صرفاً به منظور واگذاری، ابتدا تبدیل به شخص حقوقی مناسب نموده و سپس نسبت به واگذاری آنها ظرف یک سال از زمان تبدیل و با رعایت تبصره‌های «۲» و «۳» بند «الف» ماده (۳) این قانون اقدام نماید. این حکم تا پایان سال ۱۳۹۲ معتبر است

تبصره - وزارت امور اقتصادی و دارایی جهت امر واگذاری بنگاهها می‌تواند از خدمات حقوقی و فنی اشخاص حقیقی و حقوقی دولتی و یا غیردولتی حسب مورد استفاده کند.

ماده ۱۹- هیأت واگذاری مجاز است حسب شرایط متناسب با مفاد این ماده از کلیه روشهای ممکن برای واگذاری بنگاهها و مالکیت (اجاره به شرط تملیک، فروش تمام یا بخشی از سهام، واگذاری اموال) و واگذاری مدیریت (اجاره، پیمانکاری عمومی و پیمان مدیریت)، تجزیه، واگذاری، انحلال و ادغام شرکتهای حسب مورد به شرح ذیل استفاده نماید:

الف - واگذاری: در مواردی که شرایط واگذاری از هر جهت آماده است، هیأت واگذاری رأی به واگذاری می‌دهد.

ب - بازسازی ساختاری: در مواردی که مقدمات واگذاری بنگاه فراهم نباشد ولی با انجام اصلاحات ساختاری بنگاه قابل واگذاری می‌شود، وزارت امور اقتصادی و دارایی در چهارچوبی که هیأت واگذاری مشخص می‌کند، بنگاه را حداکثر ظرف یک سال بازسازی ساختاری نماید. دوره بازسازی ساختاری در موارد خاص قابل تمدید است.

همچنین در موارد نیاز، هیأت واگذاری می‌تواند نسبت به دادن مجوز قرارداد اجاره و پیمان مدیریت بنگاه قابل واگذاری به بخشهای غیردولتی، موافقت نماید. در این موارد هیأت واگذاری موظف است چهارچوب بهره‌برداری از شرکت مورد اجاره را دقیقاً مشخص نماید و پس از بررسی صلاحیت فنی و علمی از طریق برگزاری مناقصه یا مزایده اقدام کند.

ج - تجزیه: در مواردی که واگذاری شرکت دولتی در چهارچوب بند (۱۲) ماده (۱) این قانون موجب انتقال موقعیت انحصاری شرکت دولتی به بخشهای غیردولتی می‌شود، هیأت واگذاری می‌تواند در جهت کاهش سهم بازار بنگاه قابل واگذاری و یا افزایش بهره‌وری آن، نسبت به تفکیک و تجزیه شرکت اتخاذ تصمیم نماید و سپس حکم به واگذاری شرکت دهد.

د - ادغام: دولت می‌تواند چند شرکت قابل واگذاری دولتی را درهم ادغام کند و سپس به وزارت امور اقتصادی و دارایی اجازه دهد نسبت به واگذاری آن اقدام نماید.

هـ- تحصیل: دولت می‌تواند سهام چند شرکت قابل واگذاری (تحصیل شونده) را بدون محو شخصیت حقوقی هرکدام به یک شرکت قابل واگذاری دیگر (تحصیل کننده) منتقل کرده و سپس به وزارت امور اقتصادی و دارایی اجازه دهد نسبت به واگذاری شرکت تحصیل کننده اقدام نماید.

و- انحلال: در مواردی که بازسازی ساختاری بنگاه قابل واگذاری مقدور نباشد و پس از سه بار آگهی، واگذاری شرکت ممکن نگردد، یا ارزش خالص داراییهای شرکت منفی باشد و یا به هر دلیل موجه انحلال آن مناسب تشخیص داده شود، هیأت واگذاری می‌تواند رأی به انحلال شرکت دهد.

ز- هبه یا صلح غیرمعوض: در چهارچوب مجوزهای قانونی، دولت می‌تواند نسبت به هبه و یا صلح غیرمعوض شرکت‌های دولتی موضوع گروه دو ماده (۲) این قانون که غیرقابل عرضه در بورس باشند به مؤسسات عمومی غیردولتی مشروط بر این که شرکت مورد واگذاری در چهارچوب وظایف مؤسسه مذکور باشد، تصمیم‌گیری نماید. آئین‌نامه اجرائی این ماده مشترکاً توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان‌مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تهیه و ظرف شش ماه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره ۱- نقل و انتقال سهام، سهم‌الشرکه، حقوق مالکانه و حق تقدم بنگاههای مشمول واگذاری در فرایند تجزیه، ادغام، تحصیل و انحلال تا زمانی که بنگاه دولتی بوده و واگذار نشده باشد از پرداخت مالیات نقل و انتقال معاف است. بنگاههایی که در اجراء این قانون واگذار می‌شوند یا بین دستگاههای اجرائی نقل و انتقال می‌یابند تا زمان واگذاری نیز از مشمول مالیات نقل و انتقال معاف هستند. همچنین انتقال سهام به شرکت‌های تأمین سرمایه که ناشی از تعهد پذیره نویسی باشد از مالیات نقل و انتقال معاف است.

تبصره ۲- پرداخت هر گونه غرامت، خسارت و نظایر آن در ارتباط با موارد ملی یا صادره شده که متعلق به دوره پیش از واگذاری باشد بر عهده دولت است.

ح- نحوه واگذاری طرحهای نیمه‌تمام شرکت‌های قابل واگذاری مشمول ماده (۳) این قانون به شرح زیر خواهد بود:

۱- واگذاری طرحها به بخش غیردولتی از طریق مزایده،

۲- مشارکت با بخش غیردولتی و آورده طرح نیمه‌تمام به عنوان سهم دولتی، و واگذاری سهم دولتی به بخش غیردولتی ظرف سه سال بعد از بهره‌برداری آن،

۳- واگذاری حق بهره‌برداری از سهم دولتی در طرح به بخش غیر دولتی،

۴- واگذاری حق بهره‌برداری در طرحهای غیرانتفاعی در مقابل تکمیل طرح برای مدت معین متناسب با هزینه‌های

طرح،

تبصره - طرحهایی که توجیه فنی، اقتصادی ندارد ولی جنبه عمومی، اجتماعی و سیاسی دارد از شرکت‌های قابل واگذاری دولتی، منفک و توسط دولت درباره آنها اتخاذ تصمیم خواهد شد.

ماده ۲۰- هیأت واگذاری برای واگذاری بنگاهها با ترجیح بند (الف) و رعایت ترتیب، به روشهای زیر تصمیم می‌گیرد:

الف - فروش بنگاه از طریق عرضه عمومی سهام در بورسهای داخلی یا خارجی،

ب - فروش بنگاه یا سهام بلوکی از طریق مزایده عمومی در بازارهای داخلی و یا خارجی،

ج - فروش بنگاه یا سهام بلوکی از طریق مذاکره،

تبصره ۱- مجوز عرضه سهام در بورسهای خارجی با رعایت قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی و قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ - به پیشنهاد هیأت‌واگذاری توسط شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی صادر می‌شود.

تبصره ۲- در مواردی که پس از برگزاری دو نوبت مزایده، خریداری وجود نداشته باشد واگذاری از طریق مذاکره به موجب مصوبه هیأت واگذاری مجاز است. همچنین استفاده از روش مذاکره به غیر از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی در قالب سهام عدالت، در خصوص شرکتهای مشاور و دانش پایه که دارای داراییهای فیزیکی و مالی محدودی بوده و ارزش شرکت عمدتاً داراییهای نامشهود باشد و نیز شرکتهای سهامی عام که در آنها به استفاده از تخصصهای مدیریتی نیاز باشد به مدیران و یا گروهی از مدیران و کارشناسان متخصص همان بنگاه مجاز است. تشخیص شرایط مدیران و متخصصین بر عهده هیأت واگذاری است.

تبصره ۳- فروش اقساطی حداکثر پنج درصد (۵٪) از سهام بنگاههای مشمول واگذاری به مدیران و کارکنان همان بنگاه و حداکثر پنج درصد (۵٪) به سایر مدیران باتجربه و متخصص و کارآمد مجاز است. شرایط مدیران مشمول و نیز ضوابط روش اقساطی، توسط هیأت واگذاری تعیین می‌شود.

تبصره ۴- وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است در زمان عرضه سهام بنگاههایی که با روشهای «ب» و «ج» این ماده واگذار می‌شوند ترتیبی اتخاذ نماید تا در شرایط یکسان، بخش تعاونی در اولویت خرید قرار گیرد.

تبصره ۵ - در کلیه موارد این ماده رعایت قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۰ الزامی است.

ماده ۲۱- قیمت‌گذاری و زمان‌بندی مناسب واگذاری بنگاههای دولتی متناسب با روش و گستره هر بازار مطابق بندهای زیر خواهد بود:

الف - در مورد واگذاری از طریق عرضه عمومی سهام، قیمت‌گذاری عرضه اولین بسته از سهام هر شرکت، اندازه بسته سهام، روش انتخاب مشتریان استراتژیک و متقاضی خرید سهام کنترلی و مدیریتی، زمان مناسب عرضه سهام حسب مورد پس از انجام مطالعات کارشناسی با پیشنهاد سازمان خصوصی‌سازی و تصویب هیأت واگذاری تعیین خواهد شد. در عرضه عمومی سهام رعایت قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ - الزامی است.

ب - در مورد فروش داراییها، قراردادهای اجاره و پیمان مدیریت، تعیین قیمت فروش داراییها، تعیین میزان مال‌الاجاره و حق‌الزحمه پیمان مدیریت و سایر شرایط لازم برای واگذاری مبتنی بر ارزیابی فنی و مالی حسب مورد باید در چهارچوب قانون مناقصات و معاملات دولتی به پیشنهاد سازمان خصوصی‌سازی و تصویب هیأت واگذاری باشد.

تبصره - مزایده یک مرحله‌ای و دو مرحله‌ای در چهارچوب قانون مناقصات مصوب ۱۳۸۳ مجلس شورای اسلامی قابل اجراء است در صورت تغییر برگزاری مزایده با احکام این قانون، قوانین و مقررات ناظر بر معاملات دولتی مجری است.

ماده ۲۲- سازمان خصوصی‌سازی می‌تواند از خدمات بانکها و شرکتهای تأمین سرمایه و سرمایه‌گذاری جهت تعهد پذیرهنویسی یا تعهد خرید سهام استفاده نماید. این‌گونه مؤسسات می‌توانند سهام عرضه شده را در چهارچوب قرارداد پذیرهنویسی که به تأیید هیأت واگذاری خواهد رسید خریداری نمایند.

دستورالعمل اجرائی این ماده حداکثر ظرف مدت سه‌ماه از تصویب این قانون به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌رسد.

تبصره - به سازمان خصوصی‌سازی اجازه داده می‌شود، حق الزحمه بانکها، مؤسسات اعتباری و شرکتهای تأمین سرمایه طرف قرارداد خود، که تعهد پذیرهنویسی یا تعهد خرید سهام را به عهده می‌گیرند به صورت درصدی از ارزش کل معامله بپردازد. ضوابط پرداخت حق الزحمه مزبور در دستورالعمل موضوع این ماده درج خواهد شد.

ماده ۲۳- سازمان خصوصی‌سازی مکلف است پس از انجام هر معامله، در مورد واگذاری سهام مدیریتی و کنترلی بنگاهها، بلافاصله با انتشار اطلاعیه ای در روزنامه کثیرالانتشار موارد زیر را اعلام کند:

نام بنگاه و خلاصه اطلاعات مالی و مدیریتی آن،

خلاصه ای از معامله انجام شده شامل میزان سهام واگذار شده،

نام مشاور یا مشاورانی که در فرایند معامله به سازمان خصوصی‌سازی، خدمات مشاوره‌ای داده‌اند،

نام و نشانی خریدار،

نام شرکت تأمین سرمایه که پذیرهنویسی سهام را متعهد گردیده است،

نام کارشناس رسمی دادگستری یا مؤسسات خدمات مالی که قیمت‌گذاری بنگاه را انجام داده‌اند،

تبصره - وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است گزارش فعالیت‌های واگذاری سالانه طبق این قانون را، تا پایان اردیبهشت ماه سال بعد به اطلاع مجلس شورای اسلامی برساند.

ماده ۲۴- وزیر، معاونان، مدیران وزارت امور اقتصادی و دارایی و آن دسته از کارکنان این وزارتخانه که در امر واگذاری دخالت دارند، اعضاء هیأت واگذاری، اعضاء شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، وزراء، مشاوران، معاونان و مدیران دستگاههایی که سهام شرکتها و مؤسسات تابعه و وابسته آنها مورد واگذاری قرار می‌گیرد (حسب مورد)، اعضاء هیأت عامل، رئیس و کارکنان سازمان خصوصی‌سازی و اعضاء شرکتهای مشاور و کمیته‌های فنی و تخصصی دست‌اندرکار واگذاری حق ندارند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در خرید سهام، سهم‌الشرکه، حق تقدم ناشی از سهام و سهم‌الشرکه، حقوق مالکانه و حق بهره‌برداری مدیریت قابل واگذاری را، خریداری نمایند.

تبصره ۱- کلیه معاملات و واگذاری‌هایی که برخلاف حکم این ماده صورت می‌گیرد، باطل است و دادگاه رسیدگی‌کننده مکلف است کلیه موارد معامله شده یا واگذار شده را مجدداً به مالکیت دولت برگرداند.

تبصره ۲- حکم این ماده به بستگان تمام افراد مذکور در ماده به شرح مندرج در قانون منع مداخله کارکنان دولت مصوب ۱۳۳۷ و اصلاحات بعدی آن تسری می‌یابد.

ماده ۲۵- سازمان خصوصی‌سازی قبل از واگذاری سهام کنترلی شرکت‌های دولتی، حسب مورد شرایطی نظیر سرمایه‌گذاری جدید در همان شرکت، ارتقاء کارایی و بهره‌وری شرکت، تداوم تولید و ارتقاء سطح آن، ارتقاء فناوری و افزایش یا تثبیت سطح اشتغال در بنگاه را، در واگذاری شرط می‌نماید. چنانچه خریدار به شرایط عمل نماید به پیشنهاد سازمان خصوصی‌سازی هیأت واگذاری مجاز است سود فروش اقساطی را کاهش یا دوره فروش اقساطی را تمدید یا در اصل قیمت تخفیف دهد.

انتقال قطعی سهام یا آزادسازی ضمانت‌های خریدار متناسب با انجام این تعهدات خواهد بود. نحوه اخذ تعهدات و درج این شروط توسط طرفین براساس دستورالعملی خواهد بود که با رعایت ضوابط و مقررات قانونی به پیشنهاد سازمان خصوصی‌سازی ظرف سه ماه از تصویب قانون به تصویب هیأت واگذاری خواهد رسید.

ماده ۲۶- وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌تواند رئیس سازمان خصوصی‌سازی را به‌عنوان نماینده تام‌الاختیار خود در اعمال تمام یا بخشی از اختیارات خویش در امر واگذاری موضوع این قانون تعیین کند.

ماده ۲۷- اساسنامه سازمان خصوصی‌سازی با توجه به مأموریت‌های جدید توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تدوین و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۱- سازمان خصوصی‌سازی مجاز است با تصویب هیأت وزیران تا سقف پست‌های سازمانی مصوب، کارمند استخدام نماید.

تبصره ۲- دستگاه‌های اجرائی مکلفند بنا به درخواست سازمان خصوصی‌سازی کارشناسان خود را به آن سازمان مأمور یا منتقل نمایند.

تبصره ۳- سازمان خصوصی‌سازی مجاز است از خدمات فنی و تخصصی کارشناسان، اشخاص حقیقی و حقوقی دولتی و یا غیردولتی به شکل ساعتی و کار معین استفاده کند.

تبصره ۴- دولت مجاز است برای آموزش‌های کوتاه مدت تخصصی، ترغیب و تشویق و پاداش کارکنان سازمان خصوصی‌سازی، هر ساله یک ردیف اعتبار در قانون بودجه منظور نماید. اعتبارات این ردیف طبق آئین‌نامه‌ای که به پیشنهاد هیأت واگذاری به تصویب شورای عالی اجراء سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی خواهد رسید هزینه می‌شود.

ماده ۲۸- منابع مالی و شرایط تأمین مالی مورد نیاز برای اجراء سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به شرح زیر است:

۱- وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلفند سالانه حداقل ده میلیارد (۱۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) دلار خط اعتباری جهت تأمین مالی سرمایه‌گذاریهای بخش‌های غیردولتی از خارج از کشور فراهم نمایند.

۲- دولت مکلف است سیاستهایی را اتخاذ نماید که از طریق هیأت امناء حساب ذخیره ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانکهای عامل چهل درصد (۴۰٪) از مانده حساب ذخیره ارزی سال پیش را به بخش غیردولتی اختصاص دهد و در صورت وجود تقاضا در این بخش و داشتن طرحهای دارای توجیه فنی و اقتصادی به متقاضیان پرداخت نماید. در هر صورت سهم بخش غیردولتی در هر سال نباید از چهل درصد (۴۰٪) برداشت از حساب ذخیره ارزی در آن سال کمتر باشد.

۳- به هیأت امناء حساب ذخیره ارزی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود به منظور افزایش سهم تسهیلات ارزی به بخش غیردولتی، بخشی از ارز حساب ذخیره ارزی و یا ارز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را به عنوان سپرده در بانکهای عامل جهت باز کردن خط اعتباری ارزی توسط بانکهای عامل و بانکهای خارجی و پرداخت تسهیلات بیشتر منظور نماید.

ماده ۲۹- با توجه به بند (د) سیاستهای کلی، وجوه حاصل از واگذاریهای موضوع این قانون از جمله شرکتهای مادر تخصصی و عملیاتی به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و در موارد زیر مصرف می‌شود

۱- ایجاد خودتکائی برای خانواده‌های مستضعف و محروم و تقویت تأمین اجتماعی،

۲- اختصاص سی درصد (۳۰٪) از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی، شامل تخفیفهای موضوع ماده (۳۴) این قانون،

۳- ایجاد زیربنای اقتصادی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته،

۴- اعطاء تسهیلات (وجوه اداره شده) برای تقویت تعاونی‌ها و نوسازی و بهسازی بنگاههای اقتصادی غیردولتی با اولویت بنگاههای واگذار شده و نیز برای سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی در توسعه مناطق کمتر توسعه‌یافته و تقویت منابع بانک توسعه تعاون،

۵ - مشارکت شرکتهای دولتی با بخش‌های غیردولتی تا سقف چهل و نه (۴۹٪) به منظور توسعه اقتصادی مناطق کمتر توسعه‌یافته،

۶ - تکمیل طرحهای نیمه‌تمام شرکتهای دولتی با رعایت فصل پنجم این قانون،

۷- ایفاء وظایف حاکمیتی دولت در حوزه‌های نوین با فناوری پیشرفته و پرخطر،

۸ - بازسازی ساختاری، تعدیل نیروی انسانی و آماده‌سازی بنگاهها جهت واگذاری.

تبصره ۱- اعتبارات بندهای فوق در قوانین بودجه سالانه در جدولی واحد درج خواهد شد.

تبصره ۲- آئین‌نامه اجرائی این ماده ظرف مدت سه‌ماه از تصویب این قانون توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی با همکاری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت تعاون تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۳۰- مواد (۲۰) تا (۲۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران تفیذ می‌گردد.

تبصره ۱- دستورالعمل اجرائی موضوع ماده (۲۴) قانون مزبور حداکثر ظرف مدت سه‌ماه از تصویب این قانون با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیأت واگذاری خواهد رسید.

تبصره ۲- مصوبات این شورا در اجراء اصول هشتاد و پنجم (۸۵) و یکصد و سی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای ریاست مجلس شورای اسلامی ارسال می‌گردد. در صورت اعلام مغایرت از سوی رئیس مجلس شورای اسلامی، شورا موظف است نسبت به اصلاح یا لغو مصوبات خود اقدام کند.

ماده ۳۱- ارتباط استخدامی کارکنان بنگاههای دولتی واگذارشده با دستگاههای اجرائی ذی‌ربط قطع می‌گردد و آن دسته از کارکنان بنگاههای دولتی که از نظر مقررات بازنشستگی تابع صندوق‌های خاص بازنشستگی وابسته به وزارتخانه و مؤسسات و شرکتهای دولتی هستند و ارتباط استخدامی آنها با دستگاههای اجرائی ذی‌ربط در اجراء سیاستهای فروش سهام، قطع می‌گردد، می‌توانند در صورت ادامه اشتغال در واحدهای فروخته شده و با رعایت ضوابط پرداخت حق بیمه مقرر به تفکیک سهم بیمه شده و کارفرما همچنان تابع مقررات صندوق بازنشستگی مربوط باشند.

تبصره - کلیه قوانین و مقررات مربوط به کسر حق بیمه و اختیارات سازمان تأمین اجتماعی در امور دریافت حق بیمه و اخذ جرائم ناشی از دیرکرد پرداخت حق بیمه از جمله مواد (۴۹) و (۵۰) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ نسبت به افراد و صندوق‌های فوق مجری خواهد بود.

ماده ۳۲- قوه قضائیه مکلف است برای رسیدگی به تخلفات و جرائم ناشی از اجراء این قانون و قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۴/۹/۱- شعب خاصی را تعیین کند. این شعب منحصرأ به دعاوی و شکایات مربوط به این دو قانون رسیدگی می‌نماید.

تبصره - قوه قضائیه مکلف است لایحه رسیدگی به تخلفات و جرائم موضوع این قانون را حداکثر ظرف مدت شش‌ماه از تصویب این قانون از طریق دولت تقدیم مجلس شورای اسلامی نماید.

ماده ۳۳- مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مکلف به انطباق نظام‌های ارزیابی کیفیت با استانداردهای بین‌المللی و اعمال تدریجی و قانونمند آن در کلیه بنگاههای اقتصادی می‌باشد. آئین‌نامه اجرائی این ماده شامل زمان‌بندی اعمال استانداردها ظرف مدت سه ماه به پیشنهاد مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

فصل ششم - توزیع سهام عدالت

ماده ۳۴- در اجراء سیاست گسترش مالکیت عمومی به منظور تأمین عدالت اجتماعی، دولت مجاز است تا چهل درصد (۴۰٪) مجموع ارزش سهام بنگاههای قابل واگذاری در هر بازار موضوع گروه دو ماده (۲) این قانون را با ضوابط ذیل به اتباع ایرانی مقیم داخل کشور واگذار نماید:

الف - در مورد دو دهک پائین درآمدی با اولویت روستائینان و عشایر، پنجاه درصد (۵۰٪) تخفیف در قیمت سهام واگذاری با دوره تقسیط ده ساله.

ب - در مورد چهار دهک بعدی تقسیط تا ده سال حسب مورد داده خواهد شد.

تبصره ۱- مبنای قیمت گذاری، قیمت فروش نقدی سهام در بورس خواهد بود.

تبصره ۲- تخفیف‌های مذکور در بند «الف» این ماده به حساب کمک‌های بلاعوض به اقشار کم درآمد منظور می‌شود.

تبصره ۳- وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است با همکاری وزارت رفاه و تأمین اجتماعی و سایر نهادهای ذی‌ربط حداکثر ظرف مدت یک سال پس از تصویب این قانون، افراد مشمول این ماده را با سازوکارهای علمی و دقیق شناسایی و شرایط واگذاری سهام به مشمولان را فراهم نماید.

ماده ۳۵- مشمولین بندهای «الف» و «ب» ماده (۳۴) این قانون در قالب شرکتهای تعاونی شهرستانی ساماندهی شده و از ترکیب آنها شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی به صورت شرکتهای سهامی تشکیل و بر اساس قانون تجارت فعالیت می‌کنند. دولت موظف است جهت پذیرفته شدن شرکتهای مذکور در بورس اوراق بهادار کمک‌های لازم را انجام دهد.

ماده ۳۶- سازمان خصوصی‌سازی موظف است سهام موضوع ماده (۳۴) از هر بنگاه قابل واگذاری را مستقیماً بین شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی تقسیم کند. سهم هر یک از شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی متناسب با تعداد اعضاء تعاونی‌های شهرستانی هر استان تعیین خواهد شد.

تبصره ۱- نقل و انتقال سهام از سازمان خصوصی‌سازی به شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی از مالیات معاف است.

تبصره ۲- افزایش سرمایه در شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی ناشی از دریافت سهام از سازمان خصوصی‌سازی، همچنین افزایش سرمایه در شرکتهای تعاونی شهرستانی ناشی از افزایش دارایی شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی مربوط از این محل، از مالیات معاف است.

ماده ۳۷- فروش سهام واگذار شده به شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی قبل از ورود این شرکتها به بورس به میزانی که اقساط آن پرداخت شده یا به همین نسبت مشمول تخفیف واقع شده در بازارهای خارج از بورس مجاز است و سهام واگذار شده به همین نسبت از قید وثیقه آزاد می‌شود.

ماده ۳۸- دولت مکلف است سهام موضوع ماده (۳۴) را به گونه‌ای واگذار نماید که موجبات افزایش یا تداوم مالکیت و مدیریت دولت در شرکتهای مشمول واگذاری را فراهم نماید. در انتخاب مدیران، دستگاههای اجرایی موضوع ماده (۸۶) این قانون مجاز به اخذ وکالت از شرکتهای سرمایه‌گذاری استانی نخواهند بود. آئین‌نامه اجرایی این فصل با پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت تعاون و با همکاری نهادهای ذی‌ربط ظرف مدت حداکثر سه ماه از تصویب این قانون تهیه و به تصویب شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران خواهد رسید.

تبصره - مصوبات این شورا در اجراء اصول هشتاد و پنجم (۸۵) و یکصد و سی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای ریاست مجلس شورای اسلامی ارسال می‌گردد. در صورت اعلام مغایرت از سوی رئیس مجلس شورای اسلامی، شورا موظف است نسبت به اصلاح یا لغو مصوبات خود اقدام کند.

فصل هفتم - هیأت واگذاری و وظایف آن

ماده ۳۹- به منظور هماهنگی در اجراء مواد این قانون هیأت واگذاری به ریاست وزیر اموراتقتصادی و دارایی متشکل از اعضاء زیر تشکیل می‌گردد:

۱- وزیر اموراتقتصادی و دارایی،

۲- وزیر دادگستری،

۳- رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور بدون حق رأی،

۴- وزیر وزارتخانه ذی‌ربط بدون حق رأی،

۵- دو نفر از نمایندگان مجلس به عنوان ناظر به انتخاب مجلس شورای اسلامی.

دبیرخانه هیأت در سازمان خصوصی‌سازی مستقر است. مصوبات هیأت مذکور را وزیر اموراتقتصادی و دارایی ابلاغ می‌کند.

ماده ۴۰- وظایف و اختیارات هیأت واگذاری به شرح زیر است:

الف - ۱- اجراء برنامه‌ها و خط‌مشی‌های کلی واگذاری و تعیین تکلیف بنگاه‌های مشمول واگذاری،

۲- تهیه آئین‌نامه نظام اقساطی واگذاری و نحوه دریافت بهای حقوق قابل واگذاری،

۳- تهیه آئین‌نامه شیوه‌های قیمت‌گذاری بنگاه‌ها و نحوه اعمال شیوه‌های مذکور در همین چهارچوب،

۴- تهیه نظام تأمین مالی، حمایت و تشویق خریداران به همراه تعیین چهارچوب تعهدات خریداران و فروشنده،

۵- تهیه ضوابط نحوه انجام اصلاح ساختار بنگاه‌ها در موارد ضروری متضمن چهارچوب حفظ و سیانت نیروی

انسانی شاغل،

۶- تهیه نظام‌نامه فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی برای بسترسازی، بهبود و شفافیت امر واگذاری،

۷- تهیه پیشنهاد واگذاری بلوکی بنگاه‌های مشمول واگذاری در بورس‌های خارجی،

۸- تهیه آئین‌نامه نحوه واگذاری سهام ترجیحی به مدیران و کارکنان،

تبصره ۱- موارد فوق باید به تصویب شورای عالی اجراء سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی

برسد.

تبصره ۲- مصوبات این شورا در اجراء اصول هشتاد و پنجم (۸۵) و یکصد و سی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای ریاست مجلس شورای اسلامی ارسال می‌گردد و در صورت اعلام مغایرت از سوی رئیس مجلس شورای اسلامی، شورا موظف است نسبت به اصلاح یا لغو مصوبات خود اقدام کند.

ب- ۱- تصویب آئین‌نامه نحوه بیمه مجریان و دست‌اندرکاران امر واگذاری،

۲- تصویب فهرست هر یک از موارد قابل فروش، انحلال، ادغام، تجزیه، اجاره و پیمان مدیریت و زمان‌بندی لازم به همراه میزان و روش واگذاری آنها در هر سال. فهرست مذکور شامل برنامه زمان‌بندی اقدام، روش، میزان و سایر شرایط واگذاری با توجه به وضعیت هر بازار مشترکاً توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت ذی‌ربط تهیه می‌شود،

۳- تصویب قیمت موارد واگذاری،

۴- تصویب دستورالعمل نحوه تنظیم قراردادهای واگذاری مشتمل بر تعیین اختیارات و تعهدات طرفین قراردادهای، وثایق و تضمینها، شرایط فسخ یا اقاله، نحوه اعمال تخفیفات و جرائم در چهارچوب ضوابط و مقررات قانونی،

۵- تصویب دستورالعمل مربوط به ویژگیهای لازم و نحوه انتخاب مدیران و متخصصان در موارد واگذاری از طریق مذاکره با رعایت مفاد این قانون،

۶- تصویب دستورالعمل اجرائی نحوه تنظیم قراردادهای تعهد پذیرهنویسی یا تعهد خرید سهام مؤسسات تأمین سرمایه متضمن ضوابط پرداخت حق‌الزحمه آنها،

۷- تصویب دستورالعمل ماده (۳۰) این قانون.

فصل هشتم - شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و وظایف آن

ماده ۴۱- شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی برای ایفاء وظایف محوله در این قانون مرکب از اعضاء زیر تشکیل می‌شود:

۱- رئیس جمهور یا معاون اول وی به‌عنوان رئیس شورا،

۲- وزیر امور اقتصادی و دارایی (دبیر شورا)،

۳- وزیر تعاون،

۴- وزیر یا وزراء وزارتخانه‌های ذی‌ربط،

۵- وزیر دادگستری،

۶- وزیر اطلاعات،

۷- رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور،

۸- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،

- ۹- دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام،
- ۱۰- دادستان کل کشور،
- ۱۱- رئیس سازمان بازرسی کل کشور،
- ۱۲- رئیس دیوان محاسبات کشور،
- ۱۳- سه نفر از نمایندگان مجلس به انتخاب مجلس شورای اسلامی،
- ۱۴- رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران،
- ۱۵- رئیس اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران،
- ۱۶- رئیس اطاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران،
- ۱۷- سه نفر خبره و صاحب نظر اقتصادی از بخش های خصوصی و تعاونی به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی با حکم رئیس جمهور،
- ۱۸- رئیس سازمان خصوصی سازی،
- ۱۹- رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار.
- تبصره ۱- این شورا طبق آئین نامه ای اداره خواهد شد که توسط اعضاء مذکور در بندهای (۱) تا (۶) به تصویب می رسد و این آئین نامه مشمول تبصره ماده (۴۲) خواهد بود.
- تبصره ۲- دبیرخانه شورا زیر نظر وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل می شود.
- ماده ۴۲- وظایف و اختیارات شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به شرح زیر است:
- ۱- تبیین سیاستها و خط مشی های اجرائی سالانه،
 - ۲- نظارت بر فرآیند اجراء قوانین و مقررات مرتبط با سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی،
 - ۳- سازماندهی فعالیتهای فرهنگی - تبلیغاتی برای اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی،
 - ۴- تصویب آئین نامه ها، دستورالعمل ها، نظام نامه ها و ضوابطی که در این قانون مرجع تصویب آن این شورا است،
 - ۵- تصویب شاخص های اجرائی برای تحقق اهداف سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به منظور اعمال نظارت دقیق بر اجراء آنها،
 - ۶- تدوین سازوکارهای جلوگیری از نفوذ و سیطره بیگانگان بر اقتصاد ملی،
 - ۷- تبیین نقش سیاستگذاری و هدایت و نظارت دولت،

۸- ایجاد هماهنگی بین دستگاههای اجرائی در اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی،

۹- تمهیدات لازم برای تشویق عموم به سرمایه‌گذاری، کارآفرینی و بهبود فضای کسب و کار.

تبصره - مصوبات این شورا را وزیر امور اقتصادی و دارایی ابلاغ می‌نماید.

فصل نهم - تسهیل رقابت و منع انحصار

ماده ۴۳- تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی بخش‌های عمومی، دولتی، تعاونی و خصوصی مشمول مواد این فصل

هستند.

ماده ۴۴- هرگونه تبانی از طریق قرارداد، توافق و یا تفاهم (اعم از کتبی، الکترونیکی، شفاهی و یا عملی) بین

اشخاص که یک یا چند اثر زیر را به دنبال داشته باشد به نحوی که نتیجه آن بتواند اخلاص در رقابت باشد ممنوع است:

۱- مشخص کردن قیمت‌های خرید یا فروش کالا یا خدمت و نحوه تعیین آن در بازار به طور مستقیم یا غیرمستقیم.

۲- محدود کردن یا تحت کنترل درآوردن مقدار تولید، خرید یا فروش کالا یا خدمت در بازار.

۳- تحمیل شرایط تبعیض‌آمیز در معاملات همسان به طرفهای تجاری

۴ - ملزم کردن طرف معامله به عقد قرارداد با اشخاص ثالث یا تحمیل کردن شروط قرارداد به آنها.

۵ - موکول کردن انعقاد قرارداد به قبول تعهدات تکمیلی توسط طرفهای دیگر که بنا بر عرف تجاری با موضوع قرارداد

ارتباطی ندارد.

۶ - تقسیم یا تسهیم بازار کالا یا خدمت بین دو یا چند شخص

۷- محدود کردن دسترسی اشخاص خارج از قرارداد، توافق یا تفاهم به بازار.

تبصره - قراردادهای میان تشکل‌های کارگری و کارفرمایی به‌منظور تعیین دستمزد و مزایا، تابع قانون کار است.

ماده ۴۵- اعمال ذیل که منجر به اخلاص در رقابت می‌شود، ممنوع است:

الف - احتکار و استتکاف از معامله

۱- استتکاف فردی یا جمعی از انجام معامله و یا محدود کردن مقدار کالا یا خدمت موضوع معامله.

۲- وادار کردن اشخاص دیگر به استتکاف از معامله و یا محدود کردن معاملات آنها با رقیب.

۳- ذخیره یا نابود کردن کالا یا امتناع از فروش آن و نیز امتناع از ارائه خدمت به نحوی که این ذخیره‌سازی، اقدام یا

امتناع منجر به بالا رفتن ساختگی قیمت کالا یا خدمت در بازار شود، اعم از این که به طور مستقیم یا با واسطه انجام گیرد

ب - قیمت‌گذاری تبعیض‌آمیز

عرضه و یا تقاضای کالا یا خدمت مشابه به قیمت‌هایی که حاکی از تبعیض بین دو یا چند طرف معامله و یا تبعیض قیمت بین مناطق مختلف به رغم یکسان بودن شرایط معامله و هزینه‌های حمل و سایر هزینه‌های جانبی آن باشد.

ج - تبعیض در شرایط معامله

قائل شدن شرایط تبعیض‌آمیز در معامله با اشخاص مختلف در وضعیت یکسان.

د - قیمت‌گذاری تهاجمی

۱- عرضه کالا یا خدمت به قیمتی پایین‌تر از هزینه تمام شده آن به نحوی که لطمه جدی به دیگران وارد کند یا مانع ورود اشخاص جدید به بازار شود.

۲- ارائه هدیه، جایزه، تخفیف یا امثال آن که موجب وارد شدن لطمه جدی به دیگران شود.

تبصره - تشخیص لطمه جدی، بر عهده شورای رقابت است

ه- اظهارات گمراه‌کننده:

هر اظهار شفاهی، کتبی یا هر عملی که:

۱- کالا یا خدمت را به صورت غیرواقعی با کیفیت، مقدار، درجه، وصف، مدل یا استاندارد خاص نشان دهد و یا کالا و یا خدمت رقبا را نازل جلوه دهد.

۲- کالای تجدید ساخت شده یا دست دوم، تعمیری یا کهنه را نو معرفی کند.

۳- وجود خدمات پس از فروش، ضمانتنامه تعهد به تعویض، نگهداری، تعمیر کالا یا هر قسمتی از آن و یا تکرار یا تداوم خدمت تا حصول نتیجه معینی را القاء کند، در حالی که چنین امکاناتی وجود نداشته باشد.

۴- اشخاص را از حیث قیمت کالا یا خدمتی که فروخته یا ارائه شده است یا می‌شود، فریب دهد.

و- فروش یا خرید اجباری

۱- منوط کردن فروش یک کالا یا خدمت به خرید کالا یا خدمت دیگر یا بالعکس.

۲- وادار کردن طرف مقابل به معامله با شخص ثالث به صورتی که اتمام معامله به عرضه یا تقاضای کالا یا خدمت دیگری ارتباط داده شود.

۳- معامله با طرف مقابل با این شرط که طرف مذکور از انجام معامله با رقیب امتناع ورزد.

ز- عرضه کالا یا خدمت غیراستاندارد

عرضه کالا و یا خدمت مغایر با استانداردهای اجباری اعلام‌شده توسط مراجع ذیصلاح از جمله راجع به کاربرد، ترکیب، کیفیت، محتویات، طراحی، ساخت، تکمیل و یا بسته‌بندی.

ح - مداخله در امور داخلی و یا معاملات بنگاه یا شرکت رقیب

ترغیب، تحریک و یا وادار ساختن یک یا چند سهامدار، صاحب سرمایه، مدیر یا کارکنان یک بنگاه و یا شرکت رقیب از طریق اعمال حق رأی، انتقال سهام، افشاء اسرار، مداخله در معاملات بنگاهها و یا شرکتهای یا روشهای مشابه دیگر به انجام عملی که به ضرر رقیب باشد.

ط - سوء استفاده از وضعیت اقتصادی مسلط سوء استفاده از وضعیت اقتصادی مسلط به یکی از روشهای زیر:

۱- تعیین، حفظ و یا تغییر قیمت یک کالا یا خدمت به صورتی غیرمتعارف،

۲- تحمیل شرایط قراردادی غیرمنصفانه،

۳- تحدید مقدار عرضه و یا تقاضا به منظور افزایش و یا کاهش قیمت بازار،

۴- ایجاد مانع به منظور مشکل کردن ورود رقبای جدید یا حذف بنگاهها یا شرکتهای رقیب در یک فعالیت خاص

۵ - مشروط کردن قراردادها به پذیرش شرایطی که از نظر ماهیتی یا عرف تجاری، ارتباطی با موضوع چنین قراردادهایی نداشته باشد،

۶ - تملک سرمایه و سهام شرکتهای به صورتی که منجر به اختلال در رقابت شود.

ی - محدود کردن قیمت فروش مجدد

مشروط کردن عرضه کالا یا خدمت به خریدار به پذیرش شرایط زیر:

۱- اجبار خریدار به قبول قیمت فروش تعیین شده یا محدود کردن وی در تعیین قیمت فروش به هر شکلی.

۲- مقید کردن خریدار به حفظ قیمت فروش کالا یا خدمتی معین، برای بنگاه یا شرکتی که از او کالا یا خدمت

خریداری می کند یا محدود کردن بنگاه یا شرکت مزبور در تعیین قیمت به هر شکلی.

ک - کسب غیرمجاز، سوء استفاده از اطلاعات و موقعیت اشخاص

۱- کسب و بهره برداری غیرمجاز از هرگونه اطلاعات داخلی رقبا در زمینه تجاری، مالی، فنی و نظایر آن به نفع خود یا

اشخاص ثالث.

۲- کسب و بهره برداری غیرمجاز از اطلاعات و تصمیمات مراجع رسمی، قبل از افشاء یا اعلان عمومی آنها و یا

کتمان آنها به نفع خود یا اشخاص ثالث.

۳- سوء استفاده از موقعیت اشخاص به نفع خود یا اشخاص ثالث.

ماده ۶-۶- هیچ یک از مدیران، مشاوران یا سایر کارکنان شرکت یا بنگاه مجاز نیستند با هدف ایجاد محدودیت یا

اختلال در رقابت در یک و یا چند بازار، به طور همزمان متصدی سمتی در شرکت و یا بنگاهی مرتبط و یا دارای فعالیت مشابه باشند.

ماده ۴۷- هیچ شخص حقیقی یا حقوقی نباید سرمایه یا سهام شرکتها یا بنگاههای دیگر را به نحوی تملک کند که موجب اخلال در رقابت در یک و یا چند بازار گردد.

تبصره - موارد زیر از شمول این ماده مستثنی است:

۱- تملک سهام یا سرمایه به وسیله کارگزار یا کارگزار معامله گری که به کار خرید و فروش اوراق بهادار اشتغال دارد، مادامی که از حق رأی سهام برای اخلال در رقابت سوء استفاده نشود.

۲- دارا بودن یا تحصیل حقوق رهنی نسبت به سهام و سرمایه شرکتها و بنگاههای فعال در بازار یک کالا یا یک خدمت مشروط بر این که منجر به اعمال حق رأی در این شرکتها یا بنگاهها نشود.

۳- در صورتی که سهام یا سرمایه تحت شرایط اضطراری تملک شده باشد، مشروط بر این که حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ تملک، موضوع به اطلاع شورای رقابت برسد و بیشتر از مدت زمانی که شورا تعیین می کند، تملک ادامه نیابد.

ماده ۴۸- ادغام شرکتها یا بنگاهها در موارد زیر ممنوع است:

۱- در جریان ادغام یا در نتیجه آن اعمال مذکور در ماده (۴۵) اعمال شود.

۲- هرگاه در نتیجه ادغام، قیمت کالا یا خدمت به طور نامتعارفی افزایش یابد.

۳- هرگاه ادغام موجب ایجاد تمرکز شدید در بازار شود.

۴- هرگاه ادغام، منجر به ایجاد بنگاه یا شرکت کنترل کننده در بازار شود.

تبصره ۱- در مواردی که پیشگیری از توقف فعالیت بنگاهها و شرکتها یا دسترسی آنها به دانش فنی جز از طریق ادغام امکان پذیر نباشد، هر چند ادغام منجر به بندهای (۳) و (۴) این ماده شود، مجاز است.

تبصره ۲- دامنه تمرکز شدید را شورای رقابت تعیین و اعلام می کند.

ماده ۴۹- بنگاهها و شرکتها می توانند در مورد شمول مواد (۴۷) و (۴۸) این قانون بر اقدامات خود از شورای رقابت کسب تکلیف کنند. شورای رقابت مکلف است حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ وصول تقاضا در هر یک از موارد مذکور آن را بررسی و نتیجه را به طور کتبی یا به وسیله دادن پیام مطمئن به متقاضی اعلام کند. در صورت اعلام عدم شمول مواد (۴۷) و (۴۸) این قانون به اقدامات موضوع استعمال یا عدم ارسال پاسخ از سوی شورا ظرف مدت مقرر، اقدامات مذکور صحیح تلقی می شود.

ماده ۵۰- افراد صنفی مشمول قانون نظام صنفی که به عرضه جزئی (خرده فروشی) کالاها یا خدمات می پردازند، از شمول این فصل مستثنی هستند.

ماده ۵۱- حقوق و امتیازات انحصاری ناشی از مالکیت فکری نباید موجب نقض مواد (۴۴) تا (۴۸) این قانون شود، در این صورت شورای رقابت اختیار خواهد داشت یک یا چند تصمیم زیر را اتخاذ کند:

الف) توقف فعالیت یا عدم اعمال حقوق انحصاری از جمله تحدید دوره اعمال حقوق انحصاری،

ب) منع طرف قرارداد، توافق یا مصالحه مرتبط با حقوق انحصاری از انجام تمام یا بخشی از شرایط و تعهدات مندرج در آن.

ج) ابطال قراردادها، توافق‌ها یا تفاهم مرتبط با حقوق انحصاری در صورت مؤثر نبودن تدابیر موضوع بندهای «الف» و «ب» این ماده.

ماده ۵۲ - هرگونه کمک و اعطاء امتیاز دولتی (ریالی، ارزی، اعتباری، معافیت، تخفیف، ترجیح، اطلاعات یا مشابه آن)، به صورت تبعیض‌آمیز به یک یا چند بنگاه یا شرکت که موجب تسلط در بازار یا اخلال در رقابت شود، ممنوع است.

ماده ۵۳ - برای نیل به اهداف این فصل شورایی تحت عنوان «شورای رقابت» تشکیل می‌شود. ترکیب و شرایط انتخاب اعضاء شورا به شرح زیر است:

الف - ترکیب اعضاء

۱- سه نماینده مجلس از بین اعضای کمیسیونهای اقتصادی، برنامه و بودجه و محاسبات و صنایع و معادن از هر کمیسیون یک نفر به انتخاب مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر.

۲- دو نفر از قضات دیوان عالی کشور به انتخاب و حکم رئیس قوه قضائیه.

۳- دو صاحب‌نظر اقتصادی برجسته به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و حکم رئیس جمهور.

۴- یک حقوق‌دان برجسته و آشنا به حقوق اقتصادی به پیشنهاد وزیر دادگستری و حکم رئیس جمهور.

۵- دو صاحب‌نظر در تجارت به پیشنهاد وزیر بازرگانی و حکم رئیس جمهور.

۶- یک صاحب‌نظر در صنعت به پیشنهاد وزیر صنایع و معادن و حکم رئیس جمهور.

۷- یک صاحب‌نظر در خدمات زیربنایی به پیشنهاد رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و حکم رئیس جمهور.

۸- یک متخصص امور مالی به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و حکم رئیس جمهور.

۹- یک نفر به انتخاب اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران.

۱۰- یک نفر به انتخاب اطاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تبصره ۱- رئیس شورا از بین صاحب‌نظران اقتصادی عضو شورا، موضوع بند (۲) به پیشنهاد اعضاء و با حکم رئیس جمهور منصوب می‌شود.

تبصره ۲- نایب رئیس از بین اعضاء شورا به پیشنهاد اعضاء و با حکم رئیس شورا منصوب می‌شود.

ب - شرایط انتخاب اعضاء

۱- تابعیت جمهوری اسلامی ایران،

- ۲- دارا بودن حداقل چهل سال سن،
- ۳- دارا بودن مدرک دکترای معتبر برای اعضاء صاحب نظر اقتصادی و حقوقدان و حداقل مدرک کارشناسی برای صاحب نظران تجاری و صنعتی و خدمات زیربنایی و مالی،
- ۴- نداشتن محکومیت‌های موضوع ماده (۶۲) مکرر قانون مجازات اسلامی و یا محکومیت قطعی به ورشکستگی به تقصیر یا به تقلب،
- ۵- دارا بودن حداقل ده سال سابقه کار مفید و مرتبط،
- ۶- نداشتن محکومیت قطعی انتظامی از بند «د» به بالا موضوع ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری (مصوب ۱۳۷۲/۹/۷)
- تبصره - به استثناء قاضی، بازنشسته بودن افراد مانع انتخاب نخواهد بود.
- ماده ۵۴ - به منظور انجام امور کارشناسی و اجرائی و فعالیتهای دبیرخانه‌ای شورای رقابت، مرکز ملی رقابت در قالب مؤسسه‌ای دولتی مستقل زیر نظر رئیس جمهور تشکیل می‌شود که تشکیلات آن به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران تعیین می‌شود. تغییرات بعدی تشکیلات مرکز ملی رقابت با پیشنهاد شورای رقابت و تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تصویب هیأت وزیران خواهد بود.
- تبصره ۱- رئیس شورای رقابت، رئیس مرکز ملی رقابت نیز می‌باشد.
- تبصره ۲- در تأمین نیروی انسانی مورد نیاز مرکز ملی رقابت اولویت با کارکنان رسمی و پیمانی وزارتخانه‌ها و دستگاهها و مؤسسات دولتی است.
- تبصره ۳- آئین‌نامه تشویق اعضاء شورای رقابت و کارکنان مرکز ملی رقابت به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.
- ماده ۵۵ - دوره تصدی، اشتغال و رویه یا نحوه رسیدگی به تخلفات اعضاء شورای رقابت به شرح زیر است:
- ۱- دوره تصدی عضو قاضی دو سال و سایر اعضاء شش سال است و انتصاب مجدد آنان برای عضو قاضی دو دوره و برای سایر اعضاء یک دوره دیگر مجاز خواهد بود.
- ۲- دوره تصدی کسانی که به دلایلی جانشین اعضاء شورا می‌شوند، به میزان بقیه دوره تصدی عضو قبلی خواهد بود.
- ۳- اعطاء مأموریت به کارمندان دولت و قوه قضائیه برای عضویت آنان در شورا و هیأت تجدیدنظر الزامی است.
- ۴- اشتغال رئیس و اعضاء شورای رقابت به صورت تمام وقت است. افراد مذکور نمی‌توانند همزمان شغل و یا مسؤولیت دیگری در بخش عمومی، خصوصی یا تعاونی داشته باشند.
- تبصره - اعضاء هیأت علمی دانشگاهها در صورتی که حداکثر به اندازه ساعات موظف تدریس کنند و اعضاء مذکور در اجزاء (۸)، (۹) و (۱۰) بند (الف) ماده (۵۳) این قانون از شمول این بند مستثنی هستند.

۵ - به تخلفات اعضاء شورای رقابت و هیأت تجدیدنظر، به جز قاضی منتخب رئیس قوه قضائیه و نیز کارمندان مرکز ملی رقابت برابر مقررات قانون نحوه رسیدگی به تخلفات اداری و به تخلفات قاضی منتخب رئیس قوه قضائیه، طبق مقررات قانونی در دادسراها و دادگاه‌های انتظامی قضات رسیدگی خواهد شد.

ماده ۵۶ - تضمین موقعیت شغلی اعضاء شورا و نحوه استقلال آن به شرح زیر است:

۱- هیچ یک از اعضاء شورای رقابت را نمی‌توان برخلاف میل او از عضویت در شورا برکنار کرد مگر در موارد زیر:

الف - ناتوانی در انجام وظایف محوله به تشخیص دو سوم اعضاء شورا.

ب - محکومیت‌های مذکور در جزء‌های «۳» و «۵» بند «ب» ماده (۵۳) این قانون.

ج - محکومیت قطعی به دلیل سوء استفاده از مقررات مواد (۷۵) و (۷۶) این قانون.

د - از دست دادن اهلیت استیفاء.

هـ - غیبت غیرموجه بیش از دو ماه متوالی و سه ماه غیرمتوالی در هر سال از حضور در شورا، با تشخیص اکثریت

اعضاء شورای رقابت.

و- نقض تکالیف و محدودیتهای موضوع ماده (۶۸) این قانون و تخطی از مقررات موضوع مواد (۷۵) و (۷۶) به

تشخیص اکثریت اعضاء شورای رقابت.

۲- در صورت کناره‌گیری داوطلبانه یا فوت هر یک از اعضاء شورا و همچنین در صورت بروز موجبات عزل به نحو

مذکور در فوق، مراتب همراه با دلایل و مدارک و مستندات مربوط حسب مورد توسط رئیس شورا یا نایب رئیس وی به مرجع

انتصاب‌کننده عضو، جهت انتصاب عضو جانشین اعلام می‌شود. مرجع مزبور مکلف است حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ

وصول تقاضا، در چهارچوب ماده (۵۳) این قانون، عضو جانشین را انتخاب و به شورای رقابت معرفی کند.

۳- اعضاء شورای رقابت را نمی‌توان به دلیل اتخاذ تصمیمات در چهارچوب وظایف قانونی و یا اظهاراتی که به استناد

قانون می‌کنند، تحت تعقیب قرار داد.

۴- شورای رقابت در رسیدگی و تصمیم‌گیری مطابق مقررات این فصل از استقلال کامل برخوردار است.

ماده ۵۷ - جلسات شورا با حضور دو سوم اعضاء و به ریاست رئیس و در غیاب او نایب رئیس رسمیت خواهد

داشت. تصمیمات شورا با رأی اکثریت اعضاء صاحب رأی مشروط بر آن‌که از پنج رأی کمتر نباشد معتبر خواهد بود و

تصمیمات شورا در خصوص ماده (۶۱) این قانون در صورتی اعتبار خواهد داشت که رأی حداقل یک قاضی عضو نیز در آن

مثبت باشد.

ماده ۵۸ - علاوه بر موارد تصریح شده در سایر مواد، این شورا وظایف و اختیارات زیر را نیز دارد:

۱- تشخیص مصادیق رویه‌های ضد رقابتی و معافیت‌های موضوع این قانون و اتخاذ تصمیم در مورد این معافیتها در

خصوص امور موردی مندرج در این قانون.

۲- ارزیابی وضعیت و تعیین محدوده بازار کالاها و خدمات مرتبط با مواد (۴۴) تا (۴۸).

۳- تدوین و ابلاغ راهنماها و دستورالعمل‌های لازم به منظور اجراء این فصل و دستورالعمل‌های داخلی شورا.

۴- ارائه نظرات مشورتی به دولت برای تنظیم لوایح مورد نیاز.

۵- تصویب دستورالعمل تنظیم قیمت، مقدار و شرایط دسترسی به بازار کالاها و خدمات انحصاری در هر مورد با رعایت مقررات مربوط.

ماده ۵۹ - شورای رقابت می‌تواند در حوزه کالا یا خدمتی خاص که بازار آن مصداق انحصار طبیعی است، پیشنهاد تشکیل نهاد تنظیم‌کننده بخشی را برای تصویب به هیأت وزیران ارائه و قسمتی از وظایف و اختیارات تنظیمی خود در حوزه مزبور را به نهاد تنظیم‌کننده بخشی واگذار نماید.

ترکیب اعضاء نهادهای تنظیم‌کننده بخشی به پیشنهاد شورای رقابت با تصویب هیأت وزیران تعیین می‌شود. شرایط انتخاب اعضاء این نهادها، مطابق بند «ب» ماده (۵۳) این قانون است و اعضاء آنها در حیطه وظایف و اختیارات تفویض شده، مسؤولیتهای پیش‌بینی شده در این قانون برای اعضاء شورای رقابت را برعهده دارند.

در هر حال هیچ نهاد تنظیم‌کننده بخشی نمی‌تواند مغایر با این قانون یا مصوبات شورای رقابت در زمینه تسهیل رقابت تصمیمی بگیرد یا اقدامی کند.

ماده ۶۰ - اختیار شورا برای بازرسی و تحقیق به شرح زیر است:

الف - بازرسی

شورای رقابت اختیار دارد در اجراء وظایف و مأموریت‌های خود برای رسیدگی به دعاوی و پرونده‌های طرح شده، بنگاهها و شرکتهای بازرسی کند و اجازه ورود به اماکن، انبارها، وسایل نقلیه، رایانه‌ها و تفتیش آنها و نیز جواز بازرسی از فعالیتهای اقتصادی، اموال، رایانه‌ها، دفاتر و سایر اوراق را صادر کند. شرکت در جلسات مجامع عمومی و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از جمله مصوبات هیأت مدیره، نیز مشمول اختیار بازرسی شورا است.

ب - تحقیق

شورا اختیار دارد در اجراء وظایف و مأموریت‌های خود، با استفاده از یک یا چند راهکار زیر، رسیدگی به موضوعات مرتبط با این قانون و شکایات را انجام دهد:

۱- احضار مشتکی عنه برای حضور در شورا یا مرکز به منظور انجام تحقیقات از او.

۲- احضار شهود و یا هر شخص دیگر که حضور آنها به منظور رسیدگی به شکایات ضروری تشخیص داده شود.

۳- درخواست گزارش، اطلاعات، مدارک، مستندات و سوابق (اعم از کاغذی یا الکترونیکی) مرتبط با رویه‌های ضد رقابتی از اشخاص حقیقی و حقوقی.

۴- دعوت از کارشناسان و مؤسسات تخصصی و دریافت اظهار نظر آنان در فرایند تحقیق و بازرسی.

تبصره ۱- شورای رقابت باید صدور مجوز تحقیقات و بازرسی و محدوده آن را در اجراء این ماده در هر مورد حسب مورد از یکی از قضات عضو شورا یا یکی از پنج قاضی که بدین منظور توسط رئیس قوه قضائیه (از بین قضات با حداقل ده سال سابقه) انتخاب و معرفی می‌شوند، درخواست کند. قاضی موظف است حداکثر ظرف دو هفته تصمیم بگیرد. انجام تحقیقات و بازرسی منوط به حکم قاضی است.

تبصره ۲- شورا می‌تواند امر تحقیق و بازرسی را به مؤسسات تخصصی و اشخاص متخصص حقیقی و حقوقی که طبق قوانین خاص تشکیل و احراز صلاحیت شده‌اند، ارجاع کند.

ماده ۶۱ - هرگاه شورا پس از وصول شکایات یا انجام تحقیقات لازم احراز کند که یک یا چند مورد از رویه‌های ضدرقابتی موضوع مواد (۴۴) تا (۴۸) این قانون توسط بنگاهی اعمال شده است، می‌تواند حسب مورد یک یا چند تصمیم زیر را بگیرد:

- ۱- دستور به فسخ هر نوع قرارداد، توافق و تفاهم متضمن رویه‌های ضدرقابتی موضوع مواد (۴۴) تا (۴۸) این قانون.
- ۲- دستور به توقف طرفین توافق یا توافق‌های مرتبط با آن از ادامه رویه‌های ضدرقابتی مورد نظر.
- ۳- دستور به توقف هر رویه ضدرقابتی یا عدم تکرار آن.
- ۴- اطلاع‌رسانی عمومی در جهت شفافیت بیشتر بازار.
- ۵ - دستور به عزل مدیرانی که برخلاف مقررات ماده (۴۶) این قانون انتخاب شده‌اند.
- ۶ - دستور به واگذاری سهام یا سرمایه بنگاهها یا شرکتها که برخلاف ماده (۴۷) این قانون حاصل شده است.
- ۷- الزام به تعلیق یا دستور به ابطال هرگونه ادغام که برخلاف ممنوعیت ماده (۴۸) این قانون انجام شده و یا الزام به تجزیه شرکت‌های ادغام شده.
- ۸ - دستور استرداد اضافه درآمد و یا توقیف اموالی که از طریق ارتکاب رویه‌های ضدرقابتی موضوع مواد (۴۴) تا (۴۸) این قانون تحصیل شده است از طریق مراجع ذیصلاح قضائی.
- ۹- دستور به بنگاه یا شرکت جهت عدم فعالیت در یک زمینه خاص یا در منطقه یا مناطق خاص.
- ۱۰- دستور به اصلاح اساسنامه، شرکتنامه یا صورتجلسات مجامع عمومی یا هیأت‌مدیره شرکتها یا ارائه پیشنهاد لازم به دولت درخصوص اصلاح اساسنامه‌های شرکتها و مؤسسات بخش عمومی.
- ۱۱- الزام بنگاهها و شرکتها به رعایت حداقل عرضه و دامنه قیمتی در شرایط انحصاری.
- ۱۲- تعیین جریمه نقدی از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال، در صورت نقض ممنوعیتهای ماده (۴۵) این قانون.

آئین‌نامه مربوط به تعیین میزان جرائم نقدی متناسب با عمل ارتكابی به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، بازرگانی و دادگستری تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۶۲ - شورای رقابت تنها مرجع رسیدگی به رویه‌های ضدرقابتی است و مکلف است رأساً و یا براساس شکایت هر شخصی اعم از حقیقی یا حقوقی از جمله دادستان کل یا دادستان محل، دیوان محاسبات کشور، سازمان بازرسی کل کشور، تنظیم‌کننده‌های بخشی، سازمانها و نهادهای وابسته به دولت، تشکل‌های صنفی، انجمن‌های حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و دیگر سازمانهای غیردولتی، بررسی و تحقیق درخصوص رویه‌های ضدرقابتی را آغاز و در چهارچوب ماده (۶۱) این قانون تصمیم بگیرد.

شورا مکلف است برای رسیدگی به موضوع شکایات، وقت رسیدگی تعیین و آن را به طرفین ابلاغ نماید. طرفین می‌توانند شخصاً در جلسه حضور یابند یا وکیل معرفی نمایند یا لایحه دفاعیه به شورا تقدیم کنند.

تبصره - تخلفات موضوع فصل هشتم قانون نظام صنفی چنانچه موجب اخلال در رقابت باشد مطابق مقررات این قانون رسیدگی خواهد شد. در صورت بروز اختلاف، حل اختلاف با کمیته‌ای مرکب از یکی از اعضای شورای رقابت به انتخاب رئیس شورا، یک نفر نماینده از هیأت عالی نظارت موضوع ماده (۵۳) قانون نظام صنفی و یک نفر به انتخاب وزیر دادگستری خواهد بود. رأی اکثریت اعضای این هیأت قطعی است. محل استقرار کمیته، در وزارت دادگستری خواهد بود.

ماده ۶۳ - تصمیمات شورای رقابت به موجب ماده (۶۱)، ظرف بیست روز از تاریخ ابلاغ به ذی‌نفع قابل تجدیدنظر در هیأت تجدیدنظر موضوع ماده (۶۴) این قانون است. این مدت برای اشخاص مقیم خارج دو ماه خواهد بود. در صورت عدم تجدیدنظرخواهی در مدت یاد شده و همچنین در صورت تأیید تصمیمات شورا در هیأت تجدیدنظر، این تصمیمات قطعی است.

تبصره - در مواردی که تصمیمات شورا، به تشخیص شورا جنبه عمومی داشته باشد، پس از قطعیت باید به هزینه محکوم علیه در یکی از جرایم کثیرالانتشار منتشر شود.

ماده ۶۴ - محل استقرار، ترکیب هیأت تجدیدنظر، شرایط انتخاب و نحوه تصمیم‌گیری در این هیأت به شرح زیر است:

۱- هیأت تجدیدنظر که در تهران مستقر خواهد بود، از افراد زیر تشکیل می‌شود:

الف - سه قاضی دیوان عالی کشور به انتخاب و حکم رئیس قوه قضائیه.

ب - دو صاحب‌نظر اقتصادی به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و حکم رئیس جمهور.

ج - دو صاحب‌نظر در فعالیتهای تجاری و صنعتی و زیربنایی به پیشنهاد مشترک وزراء صنایع و معادن و بازرگانی و حکم رئیس جمهور.

۲- اعضای هیأت تجدیدنظر باید حداقل دارای پانزده سال سابقه کار مفید و مرتبط باشند. سایر شرایط انتخاب اعضای و همچنین ضوابط مرتبط با دوره تصدی اعضای، اشتغال، عزل و رسیدگی به تخلفات اعضای و نیز موقعیت شغلی و ضوابط استخدامی و حقوق و مزایای آنان به ترتیبی خواهد بود که در بند «ب» ماده (۵۳) و مواد (۵۵) و (۵۶) این قانون ذکر شده است.

۳- نحوه تصمیم‌گیری هیأت تجدیدنظر به شرح زیر است:

الف - تصمیمات هیأت تجدیدنظر منوط به تصویب اکثریت اعضاء آن است، ولی رأی تجدیدنظر در مورد تصمیمات ماده (۶۱) این قانون در عین حال باید متضمن موافقت حداقل دو عضو قاضی این هیأت باشد.

ب - هیأت تجدیدنظر می تواند، امر تحقیق و بازرسی را به مؤسسات تخصصی و اشخاص حقیقی و حقوقی متخصص که طبق قوانین خاص تشکیل و احراز صلاحیت شده اند، ارجاع کند.

ج - هیأت تجدیدنظر می تواند تصمیمات شورا را نقض یا عیناً تأیید یا حسب مورد آن را تعدیل یا اصلاح کند یا مستقلاً تصمیم دیگری بگیرد.

د - تصمیمات هیأت تجدیدنظر به شرح بند فوق قطعی و لازم الاجرا خواهد بود.

۴ - هیأت تجدیدنظر می تواند طرفین دعوا را برای اداء توضیحات دعوت نماید و همچنین طرفین و یا وکیل آنها بنا به تشخیص خود می توانند حضوراً یا با ارائه لایحه دفاعیه نسبت به ادای توضیحات در جلسه رسیدگی به پرونده مطروحه اقدام نمایند، در غیر این صورت هیأت با توجه به مدارک و مستندات مضبوط در پرونده، تصمیم مقتضی خواهد گرفت.

ماده ۶۵ - تصمیمات شورای رقابت جز در مورد بند «۱۲» ماده (۶۱) این قانون پس از ابلاغ به ذی نفع قابل اجراء است و تجدید نظرخواهی ذی نفع به موجب ماده (۶۳) مانع اجراء نخواهد شد.

در هر صورت ذی نفع می تواند همزمان با تجدید نظرخواهی یا پس از آن تا زمان تصمیم گیری هیأت تجدیدنظر، توقف اجراء تصمیم شورای رقابت را تقاضا کند و هیأت تجدیدنظر فوراً به تقاضا رسیدگی کرده و می تواند با اخذ تأمین یا تضمین مناسب دستور توقف اجراء تصمیمات شورای رقابت را صادر کند.

ماده ۶۶ - اشخاص حقیقی و حقوقی خسارت دیده از رویه های ضد رقابتی مذکور در این قانون، می توانند حداکثر ظرف یک سال از زمان قطعیت تصمیمات شورای رقابت یا هیأت تجدیدنظر مبنی بر اعمال رویه های ضد رقابتی، به منظور جبران خسارت به دادگاه صلاحیتدار دادخواست بدهند. دادگاه ضمن رعایت مقررات این قانون در صورتی به دادخواست رسیدگی می کند که خواهان رونوشت رأی قطعی شورای رقابت یا هیأت تجدیدنظر را به دادخواست مذکور پیوست کرده باشد.

تبصره - در مواردی که تصمیمات شورای رقابت یا هیأت تجدیدنظر جنبه عمومی داشته و پس از قطعیت از طریق جراید کثیرالانتشار منتشر می شود، اشخاص ثالث ذی نفع می توانند با اخذ گواهی از شورای رقابت مبنی بر شمول تصمیم مذکور بر آنها، دادخواست خود را به دادگاه صلاحیتدار بدهند. صدور حکم به جبران خسارت، منوط به ارائه گواهی مذکور است و دادگاه در صورت درخواست خواهان مبنی بر تقاضای صدور گواهی با صدور قرار اناطه، تا اعلام پاسخ شورای رقابت از رسیدگی خودداری می نماید. رسیدگی شورا به درخواستهای موضوع این تبصره خارج از نوبت خواهد بود.

ماده ۶۷ - شورای رقابت می تواند در کلیه جرائم موضوع این قانون سمت شاکی داشته باشد و از دادگاه صلاحیتدار برای جبران خسارت وارد شده به منافع عمومی درخواست رسیدگی کند.

ماده ۶۸ - تکالیف و محدودیت های اعضاء شورای رقابت، هیأت تجدیدنظر و کارکنان مرکز ملی رقابت به شرح زیر

است:

۱- ممنوعیت شرکت در جلسات و تصمیم‌گیری در موارد موضوع ماده (۹۱) قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی.

تصمیماتی که بدون رعایت این بند اتخاذ شود و منجر به تحصیل منافع مستقیم و یا غیرمستقیم یا معافیت از تکلیفی برای عضو مربوط شود، باطل و فاقد اثر قانونی خواهد بود.

تبصره - چنانچه بنا به محدودیت فوق فرد یا افرادی از اعضاء شورای رقابت یا هیأت تجدیدنظر از شرکت در جلسات شورا و تصمیم‌گیری منع شوند، شورای رقابت یا هیأت تجدیدنظر از مرجع معرفی‌کننده عضو مزبور، درخواست معرفی عضو جایگزین را برای رسیدگی به این موضوع می‌کند.

۲- وظیفه حفظ اطلاعات داخلی

اعضاء شورای رقابت، هیأت تجدیدنظر و همچنین کارکنان مرکز ملی رقابت و هر شخصی که قبلاً در این سمتها مشغول به کار بوده است، نباید اطلاعات داخلی بنگاهها، شرکتها یا اشخاصی را که در جریان انجام وظیفه یا به این مناسبت از آنها اطلاع یافته‌اند، فاش کنند یا به‌طور مخفیانه از آن به نفع خود یا اشخاص دیگر بهره بگیرند.

۳- ممنوعیت اظهارنظر قبل از اتخاذ تصمیم

اعضاء شورای رقابت و هیأت تجدیدنظر و نیز کارکنان مرکز ملی رقابت نباید قبل از اتخاذ تصمیم، درخصوص تخلفات بنگاهها، شرکتها یا اشخاص از مقررات این قانون به صورت کتبی یا شفاهی اظهارنظر کنند.

ماده ۶۹- شورای رقابت موظف است امکان دسترسی عموم به ضوابط، آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با این فصل را فراهم و گزارش عملکرد سالیانه اجراء این فصل را تنظیم و برای عموم منتشر کند.

ماده ۷۰- تصمیمات قطعی شورای رقابت یا هیأت تجدیدنظر حسب مورد توسط واحد اجراء احکام مدنی دادگستری اجراء می‌شود.

ماده ۷۱- آئین‌نامه اجرائی موضوع این فصل از جمله نحوه بازرسی، تحقیق، ثبت استعلامات و وصول شکایات به پیشنهاد شورای رقابت حداکثر ظرف مدت شش ماه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۷۲- هر کس برای اخذ گواهی یا مجوزهای موضوع این فصل یا در جریان رسیدگی به رویه‌های ضدرقابتهی اعم از مرحله بازرسی و تحقیقات اظهارات خلاف واقع کند و یا از ارائه اطلاعات و اسناد و مدارکی که می‌تواند در نتیجه تصمیمات شورای رقابت و هیأت تجدیدنظر مؤثر باشد، خودداری کند و همچنین هر کس که به شورای رقابت، هیأت تجدیدنظر و مرکز ملی رقابت مدارک و اسناد جعلی یا خلاف واقع تسلیم کند یا اطلاعات، مدارک و اسناد مرتبط با رویه‌های ضدرقابتهی را صرف نظر از قالب آنها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم نابود کند، تغییر دهد یا تحریف کند، به حبس تعزیری از سه ماه تا یک سال یا به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال یا به هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

چنانچه ارائه اسناد و مدارک یا بیان اظهارات خلاف واقع یا جعلی منجر به اخذ گواهی یا مجوزهای مذکور در این فصل شده باشد، دادگاه علاوه بر تعیین مجازات مقرر در این ماده، با تقاضای ذی‌نفع، حسب مورد حکم به ابطال گواهی یا مجوز مزبور صادر می‌کند.

ماده ۷۳- هر کارشناس یا خبره یا صاحب‌نظری که شهادت یا اظهارنظر او برابر مقررات این فصل درخواست شود و برخلاف واقع شهادتی دهد که در تصمیمات شورای رقابت و هیأت تجدیدنظر مؤثر واقع شود، به حبس تعزیری از یک تا سه سال یا به جزای نقدی از سی میلیون (۳۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا سیصد میلیون (۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

تبصره - علاوه بر مجازاتهای فوق، شهادت کذب مشمول مجازات مقرر در قانون مجازات اسلامی نیز می‌باشد.

ماده ۷۴- هر کس به قصد صدمه زدن به اعتبار تجاری و حرفه‌ای بنگاهها یا شرکتها و یا مدیران یا صاحبان آنها شکایتی به شورای رقابت یا هیأت تجدیدنظر تسلیم کرده باشد که پس از رسیدگی ثابت شود واهی بوده است، علاوه بر محکومیت به جبران خسارت به حبس از شش ماه تا دو سال یا به جزای نقدی معادل خسارت وارده یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

ماده ۷۵- هر کس که به موجب این فصل مکلف به حفظ اطلاعات داخلی شرکتها، بنگاهها و یا سایر اشخاص شده است، آن را منتشر و یا افشاء کند و یا از این اطلاعات به نفع خود یا اشخاص دیگر بهره بگیرد، حسب مورد به حبس تعزیری از شش ماه تا دو سال یا جزای نقدی از چهل میلیون (۴۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا چهارصد میلیون (۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات و نیز جبران خسارات ناشی از افشاء و یا انتشار اطلاعات محکوم خواهد شد.

ماده ۷۶- هر یک از اعضاء شورای رقابت، اعضاء هیأت تجدیدنظر، رؤسا و کارکنان مرکز ملی رقابت و همچنین هر یک از حقوق‌بگیران آنها و اشخاص طرف قرارداد آنها و نیز هر شخص دیگری که از مقررات این قانون برای ضربه‌زدن به منافع مالی یا اعتبار تجاری و حرفه‌ای اشخاص حقیقی یا حقوقی سوء استفاده کند، علاوه بر جبران خسارات به حبس تعزیری از سه تا پنج سال یا جزاء نقدی از پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

ماده ۷۷- نقض هر یک از بندهای «۱»، «۲» و «۳» ماده (۶۸) این قانون تخلف انتظامی محسوب می‌شود و مرتکب علاوه بر مجازاتهای مذکور در این قانون حسب مورد در یکی از مراجع مذکور در بند «۵» ماده (۵۵) محاکمه خواهد شد.

ماده ۷۸- هر کس که به هر شکلی مانع از انجام تحقیقات و بازرسی مأموران و بازرسان مرکز ملی رقابت شود، به جزای نقدی از پنج میلیون (۵/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد و در صورت ادامه مانع‌تراشی به ازای هر روز، مبلغ یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال به جزای نقدی تعیین شده اضافه خواهد شد.

ماده ۷۹- مجازات اشخاص حقوقی به شرح زیر است:

۱- در صورت ارتکاب هر یک از جرائم موضوع مواد این فصل توسط اشخاص حقوقی، مدیران آنها در زمان ارتکاب حسب مورد به مجازات مقرر در این قانون برای اشخاص حقیقی محکوم خواهند شد.

۲- چنانچه ارتکاب جرم توسط شخص حقوقی، در نتیجه تعمد یا تقصیر هر یک از حقوق‌بگیران آن انجام گیرد، علاوه بر آنچه که مشمول بند (۱) می‌شود، فرد مزبور نیز حسب مورد برابر مقررات این قانون مسئولیت کیفری خواهد داشت.

۳- چنانچه هر یک از مدیران یا حقوق‌بگیران اشخاص حقوقی ثابت کند که جرم بدون اطلاع آنان انجام گرفته یا آنان همه توان خود را برای جلوگیری از ارتکاب آن به کار برده‌اند یا بلافاصله پس از اطلاع از وقوع جرم آن را به شورای رقابت یا مراجع ذیصلاح اعلام کرده‌اند، از مجازات مربوط به آن عمل معاف خواهد شد

تبصره - در موارد لزوم جبران خسارت، در صورت پیش بینی این امر در اساسنامه یا دخالت اشخاص در این امر اشخاص حقوقی متضامناً با افراد مذکور در این ماده مسؤول خواهند بود.

ماده ۸۰ - مطالبه خسارات موضوع این قانون منوط به تقدیم دادخواست به دادگاه ذیصلاح است.

ماده ۸۱ - چنانچه درخصوص جرائم مذکور در این فصل، مجازاتهای سنگین‌تری در قوانین دیگر پیش‌بینی شده باشد، مجازاتهای سنگین‌تر اعمال خواهد شد.

ماده ۸۲ - به جرائم موضوع مواد (۷۲) تا (۷۸) این فصل در دادسراها و دادگاههای عمومی، مطابق مقررات جاری و مقررات این قانون و خارج از نوبت رسیدگی می‌شود.

ماده ۸۳ - در اجراء این قانون، ضابطان دادگستری مکلف به همکاری با شورای رقابت، هیأت تجدیدنظر و مرکز ملی رقابت هستند.

ماده ۸۴ - مبالغ جزای نقدی مندرج در این فصل هر سه سال یک بار متناسب با رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌طور رسمی اعلام می‌شود، با پیشنهاد شورای رقابت و تصویب هیأت وزیران تعدیل می‌شود.

فصل دهم - مواد متفرقه

ماده ۸۵ - بالاترین مقام هر یک از دستگاههای اجرائی موضوع ماده (۸۶) این قانون، مسؤول اجراء صحیح و به موقع تکالیف مقرر شده برای آنها در این قانون می‌باشد و موظف است گزارش پیشرفت کار را هر سه ماه یک‌بار به شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی ارائه نماید. در صورت تأخیر یا تعلل یا توقف در انجام وظایف مشخص شده در این قانون بالاترین مقام دستگاه موظف است حداکثر ظرف یک هفته فرد خاطی را به هیأت تخلفات اداری معرفی کند. هیأت موظف است پس از رسیدگی و احراز تخلف بندهای (ج) تا (ط) ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری را نسبت به فرد خاطی اعمال نماید. چنانچه علت تأخیر، تعلل یا توقف، اشکال و یا نارسایی در قانون باشد دولت موظف است حداکثر ظرف دو ماه پس از تشخیص، لایحه اصلاح قانون را با قید یک فوریت به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

ماده ۸۶ - کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسه‌های دولتی و شرکتهای دولتی موضوع ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ و همچنین کلیه دستگاههای اجرائی، شرکتهای دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت که مشمول قوانین و مقررات عمومی بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام آنها است، از جمله شرکت ملی نفت ایران و شرکتهای تابعه و

وابسته به آن، سایر شرکتهای وابسته به وزارت نفت و شرکتهای تابعه آن، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران و شرکتهای تابعه آن، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران و شرکتهای تابعه آن، سازمان در حال تصفیه صنایع ملی ایران و شرکتهای تابعه آن، مرکز تهیه و توزیع کالا و همچنین سهام متعلق به دستگاهها، سازمانها و شرکتهای فوق الذکر در شرکتهای غیردولتی و شرکتهایی که تابع قانون خاص می‌باشند و بانکها و مؤسسات اعتباری در فعالیتهای اقتصادی مشمول مقررات این قانون خواهند بود.

ماده ۸۷ - کلیه آئین‌نامه‌های مورد نیاز این قانون که مرجع تهیه آن مشخص نشده است با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی حداکثر ظرف مدت شش ماه به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید. آئین‌نامه‌های موضوع فصل سوم این قانون که مرجع تهیه آنها مشخص نشده باشد به پیشنهاد وزارت تعاون با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۸۸ - وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است هر شش ماه یک بار گزارش عملکرد اجراء این قانون را به تفکیک مواد و تبصره‌ها به مجمع تشخیص مصلحت نظام و مجلس شورای اسلامی ارائه و برای اطلاع عموم منتشر نماید.

ماده ۸۹ - این قانون از شمول ماده (۱۶۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مستثنی است.

ماده ۹۰ - چنانچه دولت به‌دلیل قیمت فروش کالاها یا خدمات بنگاههای مشمول واگذاری و یا سایر بنگاههای بخش غیردولتی را به قیمتی کمتر از قیمت بازار تکلیف کند، دولت مکلف است مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و هزینه تمام شده را تعیین و از محل اعتبارات و منابع دولت در سال اجراء پرداخت کند و یا از بدهی این بنگاهها به سازمان امور مالیاتی کسر نماید.

ماده ۹۱ - به منظور تأمین شرایط هرچه مساعدتر برای مشارکت و مسؤولیت‌پذیری بخش غیردولتی در فعالیتهای اقتصادی:

الف - کلیه کمیسیونهای مجلس شورای اسلامی می‌توانند در بررسی لوایح و طرحهای اقتصادی نظر مشورتی فعالان اقتصادی را کسب و مورد استفاده قرار دهند.

ب - کلیه کمیسیونها، هیأتها، شوراهای و ستادهای تصمیم‌گیری در دولت مجازند در تصمیمات اقتصادی خود، نظر فعالان اقتصادی را جویا شده و مورد توجه قرار دهند.

دولت موظف است عضویت رئیس یا نماینده اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اطاق تعاون در شوراهای تصمیم‌گیری اقتصادی را از طریق اصلاح قانون یا آئین‌نامه‌های مربوطه رسمیت بخشد. از این پس رئیس اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اطاق تعاون به‌عنوان عضو رسمی به ترکیب اعضاء شورای اقتصاد، هیأت امناء حساب ذخیره ارزی، هیأت سرمایه‌گذاری خارجی (موضوع قانون جلب و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی) و هیأت عالی واگذاری (موضوع قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران) اضافه می‌شود.

ج - قوه قضائیه موظف است با تشویق ارجاع پرونده‌های اقتصادی به داوری، در داوری این‌گونه پرونده‌ها و همچنین بازرسی در موضوعات اقتصادی، از ظرفیتهای کارشناسی بخش غیردولتی نهایت استفاده را به عمل آورد.

د - اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اطاق تعاون موظفند در ایفاء نقش قانونی خود به عنوان مشاور سه قوه، ساز و کار لازم برای ساماندهی و هماهنگی تشکلهای اقتصادی و کسب نظرات فعالان اقتصادی را فراهم نموده و با کمک به ایجاد فضای تعامل سازنده بخش خصوصی با ارکان حکومت، در مسائل اقتصادی پیشنهادهای کارشناسانه لازم را ارائه نمایند. در این راستا، اطاقها موظفند با تأسیس واحد پایش و پیگیری اجراء سیاستهای کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی، گزارش‌های منظم لازم را به شورای عالی اجراء سیاستهای کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی تقدیم نمایند و همچنین پیش‌نویس قانون « ایجاد فضای مساعد کارآفرینی و رفع موانع کسب و کار » را تهیه و ارائه کنند.

ماده ۹۲- از تاریخ تصویب این قانون کلیه قوانین و مقررات مغایر با آن نسخ می‌گردد و مادام که در قوانین بعدی نسخ و یا اصلاح مواد و مقررات این قانون صریحاً و با ذکر نام این قانون و ماده مورد نظر قید نشود، معتبر خواهد بود.

قانون فوق مشتمل بر ۹۲ ماده و ۹۰ تبصره در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ هشتم بهمن ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۷/۳/۲۵ از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شد.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

پیوست ۸: قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت

قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۶ به همراه آیین نامه اجرایی قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۷ به استناد ماده ۱۲ قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۶:

ماده ۱- به منظور مشارکت عموم در اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی دولت مندرج در قوانین بودجه سالانه کل کشور و طرحهای سودآور تولیدی و ساختمانی و خدماتی، به دولت و شرکتهای دولتی و شهرداری‌ها و موسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و موسسات عام‌المنفعه و شرکتهای وابسته به دستگاههای مذکور و همچنین شرکتهای سهامی عام و خاص و شرکتهای تعاونی تولیدی اجازه داده می‌شود طبق مقررات این قانون قسمتی از منابع مالی مورد نیاز برای اجرای طرحهای مذکور شامل منابع مالی لازم برای تهیه مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدی را از طریق انتشار و عرضه عمومی اوراق مشارکت تامین نمایند.

تبصره - تشخیص انتفاعی بودن طرحهای عمرانی دولت موضوع این ماده با رعایت تعریف قانونی طرح انتفاعی به عهده هیأتی مرکب از نمایندگان وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. این قبیل طرحها در پیوست طرحهای عمرانی لوایح بودجه سالانه کل کشور با علامت مشخص درج خواهد شد.

ماده ۲- اوراق مشارکت، اوراق بهادار با نام یا بی‌نامی است که به موجب این قانون به قیمت اسمی مشخص برای مدت معین منتشر می‌شود و به سرمایه‌گذارانی که قصد مشارکت در اجرای طرحهای موضوع ماده (۱) را دارند واگذار میگردد. دارندگان این اوراق به نسبت قیمت اسمی و مدت زمان مشارکت، در سود حاصل از اجرای طرح مربوط شریک خواهند بود.

خرید و فروش این اوراق مستقیماً و یا از طریق بورس اوراق بهادار مجاز می‌باشد.

ماده ۳ - انتشار اوراق مشارکت از طرف دولت صرفاً برای تامین منابع مالی موردنیاز جهت اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی دولت موضوع ماده (۱) به میزانی که در قوانین بودجه سالانه کل کشور پیش‌بینی می‌شود مجاز خواهد بود.

تضمین بازپرداخت اصل و سود علی‌الحساب و سود تحقق یافته این قبیل اوراق توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی از محل اعتبارات ردیف‌های خاصی که توسط سازمان برنامه و بودجه به‌همین منظور در قوانین بودجه سالانه کل کشور پیش‌بینی می‌شود به‌عمل خواهد آمد.

تبصره - انتشار اوراق مشارکت به منظور تامین منابع مالی لازم برای اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی دولت مندرج در قوانین بودجه سالانه کل کشور که مجری آن‌ها شرکتهای دولتی و یا شهرداری‌ها می‌باشند نیز مشمول حکم این ماده می‌باشد.

ماده ۴ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران طرحهای مشمول این قانون به استثناء طرح عمرانی انتفاعی دولت موضوع ماده (۳) را که توسط شرکتهای دولتی، شهرداری‌ها و موسسات و شرکتهای غیردولتی موضوع ماده (۱) ارائه می‌شود بررسی نموده و در صورتی که دارای توجیحات کامل اقتصادی، فنی و مالی باشد، پس از ارائه تضمین کافی توسط موسسه و یا شرکت متقاضی به بانک عامل، مجوز انتشار اوراق مشارکت به میزان لازم صادر خواهد کرد.

تبصره ۱ - درخواست انتشار اوراق مشارکت توسط شرکتهای دولتی قبل از ارائه به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران باید به تصویب مجمع عمومی و یا شورای عالی شرکتهای مربوط رسیده باشد.

تبصره ۲ - حداکثر میزان (سقف) اوراق مشارکت قابل انتشار برای طرحهای موضوع این ماده در هر سال با توجه به سیاستهای پولی و مالی کشور توسط شورای پول و اعتبار تعیین و اعلام می‌گردد.

تبصره ۳ - میزان (سقف) اوراق مشارکت قابل انتشار برای طرحهای موضوع این ماده در مورد هر یک از متقاضیان می‌بایستی متناسب با خالص دارایی‌های وی (مجموع دارایی‌ها منهای مجموع بدهی‌ها) باشد.

ماده ۵ - شرکتهای دولتی، شهرداری‌ها و موسسات و شرکتهای غیردولتی موضوع ماده (۱)، در صورت انتشار اوراق مشارکت مکلف‌اند بازپرداخت اصل و سود متعلق را در سررسیدهای مقرر در اوراق مذکور، تعهد و تضمین نمایند. در صورت عدم ایفای تعهدات مزبور در سررسیدهای مقرر، بانک عامل مکلف است از محل تضمین مذکور در ماده (۴) راساً اقدام نماید.

تبصره - پرداخت سود علی‌الحساب به ترتیبی که در اوراق مشارکت قید می‌شود مجاز می‌باشد.

ماده ۶ - شرکتهای سهامی عام می‌توانند طبق این قانون اوراق مشارکت قابل تبدیل یا تعویض با سهام منتشر کنند. شرایط و نحوه تبدیل و تعویض این قبیل اوراق طبق آیین‌نامه اجرایی این قانون خواهد بود.

ماده ۷ - مبالغ پرداختی و یا تخصیصی بابت سود متعلق به اوراق مشارکت مشمول مالیات مقطوع به نرخ پنج درصد (۵٪) می‌باشد و به سود اوراق مشارکت و معاملات اوراق مذکور هیچگونه مالیات دیگری تعلق نمی‌گیرد. پرداخت کنندگان سود اوراق مشارکت اعم از علی‌الحساب و قطعی مکلفند در هر پرداخت یا تخصیص، مالیات متعلق را به نرخ مذکور کسر و ظرف

مدت ده روز از تاریخ پرداخت یا تخصیص به حسابی که توسط خزانه‌داری کل تعیین می‌شود واریز و رسید آن را ظرف سی روز از تاریخ واریز همراه با فهرستی متضمن میزان سود پرداختی به حوزه مالیاتی مربوط تسلیم نمایند.

پرداخت کنندگان سود اوراق مشارکت و در صورت تخلف از انجام تکالیف مذکور مشمول مقررات متن ماده ۱۹۹ قانون مالیاتهای مستقیم مصوب اسفندماه ۱۳۶۶ خواهند بود.

تبصره - پرداخت مالیات سود پرداختی و یا تخصیصی به اوراق مشارکتی که قبل از تاریخ اجرای این قانون منتشر شده است با نرخ مقرر در این ماده برعهده دستگاه‌های منتشرکننده اوراق مذکور می‌باشد.

ماده ۸ - در صورتی که شرکت‌های سهامی خاص وابسته به دستگاه‌های مذکور در ماده (۱) این قانون به سهامی عام تبدیل شوند، دارندگان اوراق مشارکت شرکت‌های مزبور در خرید سهام از اولویت برخوردار می‌باشند.

ماده ۹ - سود پرداختی به دارندگان اوراق مشارکت جزو هزینه‌های قابل قبول در حساب مالیاتی موضوع ماده (۱۴۸) قانون مالیاتهای مستقیم محسوب می‌گردد.

ماده ۱۰ - مصرف وجوه حاصل از واگذاری اوراق مشارکت در غیراجرای طرح‌های مربوط، در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی محسوب خواهد شد.

ماده ۱۱ - مقررات مواد (۲) و (۵) و (۷) و (۸) و (۹) و (۱۰) و (۱۲) این قانون و تبصره‌های ذیل مواد مذکور شامل اوراق مشارکتی که تا قبل از اجرای آن منتشر شده‌اند نیز می‌گردد.

ماده ۱۲ - کلیه صندوق‌های بازنشستگی و عناوین مشابه از جمله صندوق بازنشستگی مشمولین قانون استخدام نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و سازمان تأمین اجتماعی و کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت از جمله شرکتها و مؤسساتی که شمول قوانین و مقررات عمومی در مورد آنها مستلزم ذکر نام است و شهرداریها و مؤسسات وابسته به شهرداریها، حسب مورد مجازند درصدی از جوهی را که به هر عنوان برای بازنشستگی یا پس انداز دریافت و یا در حسابهای مربوط وارد و ثبت می‌نمایند به اوراق مشارکت منتشره از سوی دولت تبدیل کنند. همچنین کلیه شرکت‌های تعاونی و بخش خصوصی مجازند درصدی از سپرده‌ها و ذخایر قانونی خود را که توسط هیأت وزیران تعیین می‌شود به اوراق مزبور تبدیل نمایند.

تبصره ۱ - وجوه موضوع قانون تشکیل حساب پس انداز کارکنان دولت - مصوب ۲۶/۱۱/۱۳۷۶ - از شمول حکم این ماده مستثنی می‌باشد.

تبصره ۲ - آیین نامه اجرائی این ماده توسط وزارت امور اقتصادی و دارائی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۱۳ - آیین نامه اجرائی این قانون متضمن مشخصات طرح‌های سودآوری تولیدی، ساختمانی و خدماتی، شرایط و میزان و نحوه انتشار و عرضه اوراق مشارکت و چگونگی تبدیل و تعویض اوراق مذکور با سهام شرکت‌های سهامی عام و

همچنین نحوه اعمال نظارت بر اجرای صحیح این قانون با پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان بورس اوراق بهادار ظرف مدت شش ماه به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۴- وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلفند گزارشی متضمن میزان و انواع اوراق مشارکت منتشره طی هر سال را همراه با اظهارنظر در خصوص آثار اقتصادی انتشار اوراق مذکور برای اطلاع کمیسیونهای برنامه و بودجه، امور اقتصادی و دارایی و تعاون و دیوان محاسبات و بودجه مجلس شورای اسلامی ارسال نمایند.

آیین نامه اجرایی قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۷ به استناد ماده ۱۲ قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۶:

ماده ۱- در این آیین نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح به کار رفته است:

- قانون: قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت

- طرحهای عمرانی - انتفاعی دولت: منظور طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع بهره برداری علاوه بر تأمین هزینه های جاری و استهلاک سرمایه سود متناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید. منظور از انتفاع، انتفاع مالی است به نحوی که فایده های ناشی از بهره برداری طرح قابل فروش و قابل تقویم به پول باشد.

- اوراق مشارکت: اوراق بهادار با نام یا بی نامی است که به موجب قانون یا مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به قیمت اسمی مشخص برای مدت معین و برای تأمین بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرحهای عمرانی - انتفاعی دولت مندرج در قوانین بودجه سالانه کشور یا برای تأمین منابع مالی مورد نیاز جهت ایجاد، تکمیل و توسعه طرحهای سودآور تولیدی، ساختمانی و خدماتی شامل منابع مالی لازم برای تهیه مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدی توسط دولت، شرکتهای دولتی، شهرداریها و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات عام المنفعه و شرکتهای وابسته به دستگاههای مذکور، شرکتهای سهامی عام و خاص و شرکتهای تعاونی تولید منتشر می شود و به سرمایه گذارانی که قصد مشارکت در اجرای طرحهای یاد شده را دارند از طریق عرضه عمومی واگذار می گردد.

- اوراق مشارکت قابل تعویض با سهام: اوراقی است که توسط شرکتهای سهامی عام منتشر و در سررسید نهایی با سهام سایر شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تعویض می شود.

- اوراق مشارکت قابل تبدیل به سهام: اوراقی است که توسط شرکتهای سهامی عام منتشر و در سررسید نهایی یا زمان تحقق افزایش سرمایه به سهام شرکتهای موضوع طرح اوراق مشارکت، تبدیل می گردد.

- ناشر: دستگاه دولتی یا غیردولتی است که به موجب ماده (۱) قانون، اجازه انتشار اوراق مشارکت را دارد.

- عامل: بانکی است که از طرف ناشر نسبت به عرضه اوراق برای فروش، پرداخت سود علی الحساب و قطعی، بازپرداخت اصل مبلغ اوراق مشارکت در سررسید مربوط یا باز خرید آن قبل از سررسید، کسر و پرداخت مالیات موضوع ماده (۷) قانون و انجام سایر امور مرتبط، طبق قرارداد عاملیت مبادرت می ورزد.

- امین: شخص حقیقی یا حقوقی است که از طرف بانک مرکزی انتخاب می شود و به منظور حفظ منافع دارندگان اوراق مشارکت و حصول اطمینان از صحت عملیات ناشر در طرح، نسبت به مصرف وجوه، نحوه نگهداری حسابها و صورتهای مالی و عملکرد اجرایی ناشر به موجب قرارداد منعقد شده، مستمراً رسیدگی و اظهارنظر می نماید. وظایف امین در مورد طرح های عمرانی - انتفاعی دولت به مسؤولیت سازمان برنامه و بودجه انجام خواهد شد. مسؤولیت امین به ترتیب مقرر در این آیین نامه نافی مسؤولیتی که حسابرس شرکتها برعهده دارد نبوده و جایگزین آن نمی باشد.

- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

- هیأت تشخیص: هیأتی است مرکب از نمایندگان وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی که انتفاعی بودن طرحهای عمرانی دولت را مورد تأیید قرار می دهد.

ماده ۲ - دارندگان اوراق مشارکت به نسبت قیمت اسمی و مدت زمان مشارکت در نتیجه مالی حاصل از اجرای طرح های مربوط سهم خواهند بود.

ماده ۳ - هر ورقه مشارکت نشان دهنده میزان قدرالسهم دارنده آن در مشارکت است. با فروش اوراق مشارکت رابطه وکیل و موکل بین «ناشر» و خریدار اوراق محقق می شود. «ناشر» به وکالت از طرف خریداران اوراق می تواند نسبت به مصرف وجوه حاصل از فروش اوراق جهت اجرای طرح و خرید و فروش هرگونه کالا، خدمت و دارایی مربوط به طرح اقدام نماید. انتقال اوراق به اختیار تفویضی تحت عنوان وکالت خدشه وارد نمی نماید و این رابطه تا سررسید اوراق بین ناشر و دارندگان اوراق نافذ و معتبر است.

ماده ۴ - مصرف وجوه حاصل از واگذاری اوراق مشارکت در غیر اجرای طرحهای مربوط، در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی محسوب خواهد شد.

ماده ۵ - بانک مرکزی در صورت تأیید گزارش توجیهی فنی - اقتصادی و مالی طرحهای مشمول قانون که از طرف متقاضیان با تأیید عامل ارایه می شود، با در نظر داشتن شرایط انتشار اوراق مشارکت، مجوز لازم را ظرف مدت یک ماه از تاریخ دریافت گزارش در چهارچوب این آیین نامه صادر می نماید.

تبصره ۱ - گزارش توجیهی فنی - اقتصادی و مالی طرحهای غیردولتی مذکور باید قبل از ارسال به بانک مرکزی مورد بررسی و تأیید عامل قرار گیرد. مدت رسیدگی بانک عامل حداکثر یک ماه خواهد بود.

تبصره ۲ - در مورد طرحهای عمرانی - انتفاعی دولت، مطابق ماده (۷) این آیین نامه عمل خواهد شد.

ماده ۶ - حداکثر میزان (سقف) اوراق مشارکت قابل انتشار برای طرحهای موضوع ماده (۴) قانون در هر سال با توجه به سیاستهای پولی و مالی کشور توسط شورای پول و اعتبار تعیین و اعلام می گردد.

ماده ۷ - گزارش توجیهی فنی - اقتصادی و مالی طرحهای عمرانی - انتفاعی دولت باید به سازمان برنامه و بودجه ارایه شود. سازمان برنامه و بودجه گزارش مزبور را همراه با نظرات کارشناسی خود ظرف یک ماه در هیأت تشخیص انتفاعی بودن طرح های عمرانی - انتفاعی دولت، مذکور در ماده (۱) این آیین نامه مطرح و هیأت تشخیص حداکثر ظرف یک ماه نظر قطعی خود را در مورد انتفاعی بودن از طریق سازمان برنامه و بودجه به دستگاههای اجرایی اعلام می نماید.

طرح های عمرانی - انتفاعی دولتی که به تأیید هیأت تشخیص رسیده باشد توسط سازمان برنامه و بودجه در لایحه بودجه سال آینده با علامت مشخص درج خواهد شد.

تضمین بازپرداخت اصل و سود علی الحساب و سود تخصیص یافته اوراق مشارکت عمرانی دولت طبق ماده (۳) قانون خواهد بود.

ماده ۸ - حداقل سهم شرکت ناشر در هر طرح (اعم از آورده نقدی و غیرنقدی) و میزان (سقف فردی) اوراق مشارکت قابل انتشار برای طرحهای موضوع اوراق مشارکت (به استثنای طرحهای عمرانی - انتفاعی دولت) با رعایت وضعیت مالی و اعتباری ناشر توسط بانک مرکزی تعیین می شود.

ماده ۹ - تاریخ، شرایط و مراحل انتشار و عرضه اوراق به پیشنهاد ناشر و با موافقت بانک مرکزی، با توجه به شرایط بازار سرمایه تعیین می شود. تمدید مهلت عرضه با تأیید بانک مرکزی امکانپذیر است.

ماده ۱۰ - ناشر پس از اخذ مجوز انتشار اوراق مشارکت باید مراتب را از طریق رسانه های جمعی به اطلاع عموم برساند. متن اطلاعیه انتشار باید قبلاً به تأیید عامل برسد.

ماده ۱۱ - در صورت فروش صد در صد اوراق مشارکت منتشر شده در مدت مقرر، بانک مرکزی اجازه برداشت از وجوه جمع آوری شده را به ناشر خواهد داد و در صورت عدم فروش صد در صد، با درخواست دستگاه اجرای ذی ربط، به میزان اوراق فروخته شده، وجوه مربوط در اختیار دستگاه اجرایی قرار می گیرد. بانک مرکزی در صورت لزوم با پیشنهاد دستگاه اجرایی ذی ربط از طریق تمدید مهلت فروش یا طرق دیگر کسری منابع مورد نیاز طرح را تعیین می نماید.

ماده ۱۲ - بانک مرکزی به منظور حصول اطمینان از بازپرداخت اصل اوراق مشارکت در سررسید، به تشخیص خود، ناشر را ملزم به تأمین تضمین های لازم نزد عامل می نماید.

ماده ۱۳ - میزان سود قطعی قابل پرداخت به دارندگان اوراق، پس از خاتمه اجرای طرح توسط امین طرح ظرف پنج ماه پس از سررسید نهایی محاسبه و به تأیید بانک مرکزی خواهد رسید.

ماده ۱۴ - بانک مرکزی وظایف و اختیارات امین و میزان حق الزحمه خدمات مربوط و ترتیب پرداخت آن را طی قرارداد منعقد شده با وی تعیین می نماید.

ماده ۱۵ - ناشر موظف است بازپرداخت اصل و سود متعلق را در سررسیدهای مقرر در اوراق، تعهد کند و وثایق لازم را برای تضمین بازپرداخت اصل و سود متعلق به اوراق توسط عامل، در اختیار عامل قرار دهد. در صورت عدم ایفای تعهدات در سررسیدهای مقرر، عامل مکلف است از محل تضمین مذکور رأساً اقدام نماید. مهلت پرداخت مابه التفاوت سودهای قطعی و سودهای علی الحساب پرداخت شده برحسب انواع اوراق حداکثر شش ماه پس از سررسید نهایی اوراق، خواهد بود.

ماده ۱۶ - ناشر موظف است طبق اعلام عامل وجوه لازم را جهت پرداخت سود و اصل اوراق مشارکت، در سررسیدهای مربوط تأمین و در اختیار عامل قرار دهد. هر گونه تاخیر در تأمین منابع فوق، مشمول پرداخت وجه التزام تأخیر تأمین منابع به میزان مقرر در قرارداد عاملیت خواهد شد.

ماده ۱۷ - ناشر موظف به انجام سایر تعهداتی است که به هنگام فروش اوراق، پذیرفته و آن تعهدات، مورد تأیید بانک مرکزی نیز قرار گرفته است.

ماده ۱۸ - اعطای هرگونه امتیازی به دارندگان اوراق مشارکت از جمله اختیار تعویض یا تبدیل اوراق مشارکت و تخفیفات فروش منوط به موافقت بانک مرکزی و اخذ تضمینات لازم توسط عامل است.

تبصره - اعطای این گونه امتیازات از جمله تعهداتی به حساب می آید که باید به موقع ایفا گردد و تأخیر در اعطای آنها مشمول خسارت ناشی از تأخیر زمانی و افزایش قیمت خواهد بود.

ماده ۱۹ - ناشر موظف است چنانچه اوراق علاوه بر سازمان بورس اوراق بهادار (که با مجوز سازمان بورس صورت می گیرد) توسط عامل نیز قابل معامله و قابل بازخرید قبل از سررسید باشد، وجوه لازم را جهت بازخرید اوراق، طبق قرارداد عاملیت در اختیار عامل قرار دهد.

ماده ۲۰ - ناشر موظف است حق الزحمه انجام خدمات امین را به ترتیب مقرر در قرارداد منعقد شده بین بانک مرکزی و امین پرداخت نماید و بلافاصله پس از فروش اوراق، سیستم حسابداری مطابق با استانداردهای مورد قبول سازمان حسابداری را در مورد طرح مورد نظر به طور جداگانه و خارج از سایر عملیات و فعالیت‌های خود، مستقر و به مورد اجرا گذارد.

تبصره - امین طرح‌های عمرانی - انتفاعی دولت از مفاد این ماده مستثنی است.

ماده ۲۱ - ناشر موظف است اطلاعیه حاوی گزارش وضعیت مالی و عملکرد اجرایی طرح را همراه اظهار نظر امین، پس از کسب مجوز انتشار اطلاعیه از بانک مرکزی، حداقل هر شش ماه یا در مقاطعی که توسط بانک مرکزی تعیین می گردد از طریق یکی از روزنامه های کثیرالانتشار منتشر نماید.

ماده ۲۲ - امین موظف است نسبت به مصرف وجوه، نگهداری حسابها و صورت های مالی طرح رسیدگی و اظهار نظر نماید و گزارشهای مربوط را حداکثر هر شش ماه یک بار به بانک مرکزی ارائه دهد.

ماده ۲۳ - امین مکلف است نسبت به مقررات و ضوابط حاکم بر معاملات ناشر در طرح همچنین انطباق معاملات انجام شده با ضوابط و مقررات مربوط رسیدگی و اظهار نظر نماید. همچنین امین مکلف است ظرف مدتی که به موجب قرارداد منعقد شده با بانک مرکزی تعیین می شود، نسبت به کفایت روشهای حسابداری ناشر در طرح رسیدگی و اظهار نظر نماید.

ماده ۲۴ - عامل، اوراق مشارکت را برای فروش عرضه و سود علی الحساب اوراق را پس از کسر مالیات در مقاطع تعیین شده پرداخت می نماید.

ماده ۲۵ - عامل، اصل مبلغ اوراق را در سررسید با رعایت ماده (۱۵) این آیین نامه بازپرداخت می نماید.

ماده ۲۶ - عامل، سود قطعی اوراق مشارکت را پس از کسر مالیات و تأیید بانک مرکزی پرداخت می نماید.

ماده ۲۷ - چگونگی پرداخت مالیات موضوع تبصره ماده (۷) قانون، حداکثر سه ماه پس از ابلاغ این آیین نامه توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی تعیین می شود.

ماده ۲۸ - شرکتهای سهامی عام و رعایت ضوابط مربوط می توانند اوراق مشارکت قابل تبدیل و تعویض با سهام منتشر نمایند.

ماده ۲۹ - اوراق مشارکت ممکن است قابل تعویض با سهام سایر شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار باشد. در این صورت ناشر موظف است حداقل به میزان اوراق مشارکت قابل تعویض، موجودی سهام شرکتهای مذکور را تا سر رسید نهایی اوراق مشارکت نگهداری نماید.

ماده ۳۰ - اوراق مشارکت ممکن است قابل تبدیل به سهام شرکت (سهامی عام) باشد در این صورت مجمع عمومی فوق العاده بنا به پیشنهاد هیأت مدیره و گزارش خاص بازرسی یا بازرسان شرکت اجازه انتشار اوراق مشارکت را می دهد و شرایط و مهلتی را که طی آن دارندگان این گونه اوراق خواهند توانست اوراق خود را به سهام شرکت تبدیل کنند تعیین و اجازه افزایش سرمایه را به هیأت مدیره خواهد داد.

تبصره - مابه التفاوت سود قطعی و سود علی الحساب می تواند قابل تعویض یا تبدیل به سهام باشد.

ماده ۳۱ - حق تقدم سهامداران شرکت در خرید سهام قابل تبدیل با اوراق مشارکت با تصویب مجمع عمومی فوق العاده شرکت منتفی خواهد بود.

ماده ۳۲ - شرایط مشارکت و ترتیب تعویض و تبدیل ورقه مشارکت به سهام باید در ورقه مشارکت قید شود. تبدیل و تعویض ورقه مشارکت به سهم منوط به درخواست دارندنده ورقه مشارکت است.

ماده ۳۳ - در مورد ماده (۳۰) هیأت مدیره شرکت براساس تصمیم مجمع عمومی مذکور در همان ماده در پایان مهلت مقرر معادل مبلغ بازپرداخت نشده اوراق مشارکتی که جهت تبدیل به سهام شرکت عرضه شده است سرمایه شرکت را افزایش داده و پس از ثبت این افزایش در مرجع ثبت شرکتهای سهام جدید صادر خواهد کرد و به دارندگان اوراق مذکور معادل مبلغ بازپرداخت نشده اوراقی که به شرکت تسلیم کرده اند سهم خواهد داد.

ماده ۳۴ - از تاریخ تصمیم مجمع مذکور در ماده (۳۰) تا سر رسید نهایی اوراق یا زمان تحقق افزایش سرمایه موضوع اوراق مشارکت، شرکت نمی تواند اوراق مشارکت جدید قابل تعویض یا قابل تبدیل به سهام منتشر کند یا نسبت به کاهش یا افزایش سرمایه اقدام نماید یا سرمایه خود را مستهلک سازد یا آن را از طریق باز خرید سهام کاهش دهد یا اقدام به تقسیم اندوخته کند یا در نحوه تقسیم منافع تغییراتی بدهد. کاهش سرمایه شرکت در نتیجه زیانهای وارد شده که منتهی به تقلیل مبلغ اسمی سهام یا تقلیل تعداد سهام بشود شامل سهامی که دارندگان اوراق مشارکت در نتیجه تبدیل اوراق خود دریافت می دارند نیز می گردد این گونه دارندگان اوراق قرضه از همان موقع انتشار اوراق مذکور، سهامدار شرکت محسوب می شوند.

ماده ۳۵ - از تاریخ تصمیم مجمع مذکور در ماده (۳۰) تا سر رسید نهایی اوراق مشارکت یا زمان تحقق افزایش سرمایه موضوع اوراق مشارکت، صدور سهام جدید در نتیجه انتقال اندوخته سرمایه و به طور کلی دادن سهم یا تخصیص یا پرداخت وجه به سهامداران تحت عناوینی از قبیل جایزه یا منافع انتشار سهام ممنوع خواهد بود مگر آنکه حقوق دارندگان اوراق مشارکت که متعاقباً اوراق خود را به سهام شرکت تبدیل می کنند به نسبت سهامی که در نتیجه تبدیل مالک می شوند حفظ شود. به منظور فوق شرکت باید تدابیر لازم را اتخاذ کند تا دارندگان اوراق که متعاقباً اوراق خود را به سهام شرکت تبدیل می کنند بتوانند به نسبت و تحت همان شرایط حقوق مالی مذکور را استیفا نمایند.

ماده ۳۶ - در قراردادهای مشارکت در صورت توافق طرفین می توان داور تعیین نمود.

ماده ۳۷ - وزارتخانه ها، مؤسسات و شرکتهای دولتی، شهرداریها و سایر دستگاههای اجرایی موظفند اوراق مشارکت موضوع این آیین نامه را به عنوان وثیقه طرفهای معامله در قراردادهای مربوط بپذیرند.

ماده ۳۸ - دریافت مجوز انتشار اوراق از سوی ناشر، قبولی عاملیت توسط عامل و انعقاد قرارداد حسابرسی به عنوان امین طرح به منزله قبول کلیه آثار و تعهدات ناشی از مقررات این آیین نامه و دستورالعمل اجرایی آن است.

پیوست ۹: قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور

قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور

اصلاح ماده (۱۱۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ماده ۱- به منظور برطرف شدن مشکلات و عوامل بازدارنده نوسازی و پیشرفت صنعتی و فراهم نمودن محیط سازگار و پیش برنده با هدف افزایش بازدهی، ارتقاء بهره وری و پویایی ورقابت پذیری صنایع کشور، اصلاحات مقرر در این قانون به شرح آتی اعمال و قوانین مغایر ملغی می گردد.

ماده ۲- به منظور فراهم شدن شرایط رقابتی، افزایش توان و کارایی پیمانکاران داخلی، افزایش اشتغال و سهم ساخت داخلی طرح های صنعتی و عمرانی کشور، اقدام های زیر به عمل آید:

الف- بانک ها اجازه دارند تسهیلات مالی مورد نیاز برای شرکت پیمانکاران، مشاوران و واحدهای صنعتی در مناقصه های طرح های عمرانی و صنعتی داخل یا خارج کشور را فراهم نمایند.

این تسهیلات به منظور تأمین مالی ضمانت نامه های ریالی و ارزی مورد نیاز برای شرکت در مناقصه و حسن انجام تعهدات، پیش پرداخت و کسور وجه الضمان و هزینه های دوران ساخت، نصب و تحویل موضوع قرارداد در نظر گرفته می شود و در ازاء اسناد و مدارک معتبر موضوع قانون عدم الزام سپردن وثیقه ملکی به بانک ها و دستگاه ها و سایر مؤسسات و شرکت های دولتی به منظور تسهیل امر سرمایه گذاری و ایجاد اشتغال بیشتر در طرح های تولیدی و صادراتی مصوب ۱۳۸۰/۳/۲۷ و یا اعتبارات اسنادی ریالی و یا ارزی دارای اعتبار تا دوران بازپرداخت کارفرمایان دولتی یا خصوصی، حداکثر ظرف مدت پانزده روز پس از درخواست و تکمیل مدارک ذکر شده، تأمین می گردد.

وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلفند ظرف مدت دو ماه از تاریخ تصویب این قانون، نسبت به تجهیز منابع و تنظیم ضوابط تأمین مالی حداقل هفتاد درصد (۷۰٪) مجموع هزینه های فوق الذکر اقدام نمایند.

ب- مشاوران، پیمانکاران و سازندگان داخلی که از طریق شرکت در مناقصه، عهده دار انجام تمام یا بخشی از طرح های عمرانی و صنعتی دستگاه های اجرایی، موضوع ماده (۱۱) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ و شرکت های غیر دولتی می شوند، از تسهیلات صدور ضمانت نامه بانکی، تأمین اعتبارات بانکی و پوشش بیمه ای در نظر گرفته شده برای صدور خدمات فنی مهندسی برخوردار می گردند.

ج- دستگاه های اجرایی موضوع ماده (۱۱) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ضمن رعایت قانون حداکثر استفاده از توان فنی، مهندسی تولیدی و صنعتی و اجرائی کشور در اجرای پروژه ها و ایجاد تسهیلات به منظور صدور خدمات مصوب ۱۳۷۵/۱۲/۱۲ موظفند قیمت های پیشنهادی شرکت کنندگان در مناقصه های اجرایی طرح های صنعتی و زیربنایی و خرید خدمات فنی و مهندسی خود را با اعمال ضرایب ارزیابی تا بیست درصد (۲۰٪) که به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید، مورد مقایسه و ارزیابی قرار دهند.

معیارهای تعیین ضرایب مورد عمل در این ماده متناسب با سهم ساخت داخل و استفاده از خدمات و مشاوره و طراحی و مهندسی داخلی که در اجرای موضوع مناقصه توسط پیشنهاد دهندگان تعهد می شود و همچنین میزان جرایم عدم انجام تعهدات (میزان جرائم در متن قرارداد تصریح می شود)، بنا به پیشنهاد مشترک وزارت صنایع و معادن و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۳- از تاریخ تصویب این قانون کلیه معافیت های حقوق ورودی (حقوق گمرکی، سود بازرگانی) کالاهای وارداتی به کشور و به استثناء موارد مندرج در لایحه قانونی راجع به معافیت ماشین آلات تولیدی که توسط واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی مجاز وارد می شود از پرداخت حقوق گمرکی و سود بازرگانی مصوب ۱۳۵۹/۲/۲۶ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران و لایحه قانونی معافیت حقوق گمرکی و سود بازرگانی ماشین آلات و ادوات کشاورزی و لوازم یدکی مصوب ۱۳۵۸/۷/۵ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران و اختیارات ناشی از ماده (۳۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ لغو می گردد و تعیین میزان آن در اختیار دولت خواهد بود.

ماده ۴- به منظور تشویق شرکت های صنعتی به اصلاح ساختار مالی، معادل افزایش سرمایه پرداخت شده که طی چهار سال بعد از تاریخ تصویب این قانون صورت پذیرد، طی پنج سال از درآمد مشمول مالیات آنها کسر خواهد شد.

شرکت هایی که نسبت سرمایه به بدهی آنها کمتر از سی درصد (۳۰٪) باشد و همچنین شرکت هایی که پس از افزایش سرمایه نسبت به کاهش آن اقدام نمایند، از تاریخ تصویب کاهش سرمایه، از این مشوق برخوردار نخواهند بود.

ماده ۵- به منظور حفاظت از محیط زیست، شرکت ها و واحدهای صنعتی و معدنی مکلفند تا دودرصد (۲٪) سود خالص خود را بر اساس آئین نامه ای که به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید، صرف امور پژوهشی و تحقیقات زیست محیطی نمایند.

شرکت های دولتی موظفند اعتبارات موضوع این ماده را در بودجه های سالانه خود پیش بینی نمایند.

ماده ۶- قانون مالیات های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ و اصلاحات بعدی آن به شرح زیر اصلاح می گردد:

الف- تبصره (۲) ماده (۱۳۲) به شرح ذیل اصلاح می گردد:

بعد از کلمه «به استثنای» عبارت «واحدهای تولیدی فن آوری اطلاعات با تأیید وزات خانه های ذیربط و» اضافه می شود.

ب- عبارت زیر به انتهای تبصره (۳) ماده (۱۳۸) اضافه می شود:

کارخانه های واقع در شعاع یکصد و بیست کیلومتری تهران و حوزه استحفاظی شهرهای بزرگ (مشهد، تبریز، اهواز، اراک، شیراز و اصفهان) که تأسیسات خود را کلاً به شهرک های صنعتی مصوب انتقال دهند، از تاریخ بهره برداری در محل جدید از نصف مدت معافیت مالیاتی موضوع این تبصره برخوردار خواهند شد.

ماده ۷- وزارت مسکن و شهرسازی و شهرداری ها مکلفند کاربری اراضی، تحت مالکیت واحدهای صنعتی (عرصه واحدهای صنعتی) را که در محدوده قانونی شهرها قرار دارند و جهت نوسازی به شهرک های صنعتی مصوب انتقال می یابند به کاربری مسکونی، تجاری و یا اداری تغییر دهند.

ماده ۸- به دولت اجازه داده می شود تا پنجاه درصد (۵۰٪) قیمت روز حامل های انرژی را که طی پنج سال نسبت به معیارهای تدوین شده توسط کمیته موضوع ماده (۱۲۱) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، در فرآیند و یا محصولات صنعتی صرفه جویی گردد، به واحدهای صنعتی صرفه جویی کننده در قالب بودجه سنواتی دولت پرداخت نماید.

همچنین دولت می تواند در مواردی که مصرف انرژی در فرآیند و محصول، بیش از معیارهای تعیین شده باشد با تأیید وزارت صنایع و معادن تا معادل پنجاه درصد (۵۰٪) قیمت مازاد مصرف انرژی را دریافت نماید.

ماده ۹- به منظور ارتقای سطح کیفی و بهره وری، نیروی انسانی شرکت های صنعتی با مشارکت تشکل کارگری و مدیریت هر شرکت مشخص می گردد. در صورت توافق طرفین در زمینه نیروی انسانی مورد نیاز و مازاد با دریافت حداقل دوماه آخرین مزد و مزایا بابت هر سال سابقه کار در واحد یا به وجه دیگری که توافق شود، مطابق ضوابط بند (الف) ماده (۷) قانون بیمه بیکاری مصوب ۱۳۶۹/۶/۲۶، تحت پوشش بیمه بیکاری قرار می گیرند. در صورت عدم حصول توافق بین تشکل کارگری واحد و کارفرما، موضوع با نظرات طرفین به کارگروهی متشکل از نمایندگان دولت (وزارت خانه های صنایع و معادن، کار و امور اجتماعی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور) و سازمان تأمین اجتماعی و تشکل های عالی کارفرمایی و کارگری احاله و حسب نظر کمیته مذکور، کارگران مازاد با پرداخت حق سنوات مقرر در قانون کار مطابق ضوابط بند (الف) ماده (۷) قانون بیمه بیکاری مصوب ۱۳۶۹/۶/۲۶ تحت پوشش بیمه بیکاری قرار می گیرند.

ضوابط این ماده تا پایان برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران قابل اجراء می باشد.

در صورت کافی نبودن منابع صندوق بیمه بیکاری برای پوشش اصلاح ساختار نیروی انسانی واحدهای صنعتی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور موظف است هر ساله اعتبارات مورد نیاز را در یک ردیف مشخص و جداگانه در قالب بودجه سالانه کل کشور در اختیار سازمان تأمین اجتماعی قرار دهد.

ماده ۱۰- کارفرمایان واحدهای صنعتی و تولیدی مجازند تا پایان برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به ازاء هرنفر اشتغال جدید، یک نفر از کارکنان با سابقه پرداخت حق بیمه بیش از بیست و پنج سال را با پرداخت پنجاه درصد (۵۰٪) مابه التفاوت کسورات سنوات باقیمانده تا زمان بازنشستگی قانونی، بیش از موعد بازنشسته نمایند، پنجاه درصد (۵۰٪) دیگر مابه التفاوت کسورات توسط دولت در بودجه های سالانه کل کشور پیش بینی و پرداخت می گردد.

ماده ۱۱- درصدهای مربوط به جرائم موضوع تبصره (۲) ماده (۱) قانون دریافت جرائم نقدی از کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی که ظرف مهلت مقرر نسبت به ارسال صورت مزد و حقوق بیمه شدگان وفق بیمه مربوط اقدام نمی نمایند مصوب ۱۳۷۳/۵/۹ به دو درصد (۲٪) تمام یا کسر بدهی پرداخت نشده به ازاء هر ماه تأخیر تغییر می یابد.

ماده ۱۲- کارفرمایان مشمول قانون تأمین اجتماعی که دارای بدهی معوقه تا پایان سال ۱۳۸۰ به سازمان تأمین اجتماعی می باشند، چنانچه حداکثر ظرف شش ماه از تاریخ اجرای این قانون اصل حق بیمه و بیمه بیکاری قطعی شده را به سازمان یاد شده پرداخت و یا با توافق سازمان مزبور آن را تقسیط و اقساط تعیین شده را در سررسیدهای مربوط پرداخت نمایند، جرایم متعلقه اعم از جرایم تأخیر پرداخت حق بیمه و تأخیر ارسال صورت مزد و حقوق موضوع ماده (۱) قانون دریافت جرائم نقدی از کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی که ظرف مهلت مقرر نسبت به ارسال صورت مزد و حقوق بیمه شدگان و حق بیمه مربوط اقدام نمی نمایند مصوب ۱۳۷۳/۵/۹، بخشوده می شوند.

ماده ۱۳- یک تبصره به شرح زیر به ماده (۷۸) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴/۴/۳ اضافه می گردد:

تبصره- سازمان تأمین اجتماعی موظف است با درخواست کارفرمایان واحدهای صنعتی دارای پروانه بهره برداری، بیمه شدگانی را که حائز شرایط مقرر در ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴/۴/۳ باشند بازنشسته نماید. چگونگی تأمین منابع مربوط به هزینه های احتمالی ناشی از اجرای این تبصره به تصویب دولت خواهد رسید.

ماده ۱۴- دستگاه های اجرایی موضوع ماده (۱۱) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، بانکها و نهادها و موسسات عمومی غیر دولتی موظفند ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب این قانون، نسبت به اصلاح ساختار آن دسته از شرکت های صنعتی که بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) سهام آنها را منفردا یا مشترکا در اختیار دارند اقدام نمایند و در مواردی که یا اصلاح ساختار، بهره برداری اقتصادی از این واحدها امکان پذیر نباشد، از طریق مراجع ذیصلاح نسبت به انحلال آنها برنامه ریزی و اقدام نمایند.

ماده ۱۵- متن زیر به بند (ج) ماده (۱۱۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران اضافه می گردد:

((به استثنای مواردی از مواد خام و تولید صنعتی که با نظر مشترک وزارت خانه های صنایع و معادن و بازرگانی به طور سالانه اعلام می شود، باید در اولویت برای تأمین نیاز داخلی و با قیمت های صادراتی تحویل کالا در مبدأ (FOB) عرضه شود.))

ماده ۱۶- ورود ماشین آلات، تجهیزات تولیدی، قطعات یدکی و مواد اولیه و واسطه واحدهای صنعتی و معدنی و ابزار آلات صنعتی به صورت بدون انتقال ارز و بدون الزام به گشایش اعتبار، مجاز می باشد.

ماده ۱۷- انتشار اوراق مشارکت (بدون تضمین دولت و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) برای شرکت های پذیرفته شده در بورس با مجوز بورس اوراق بهادار به منظور استفاده از منابع آنها در طرح های نوسازی و توسعه شرکت حداکثر به میزان پنجاه درصد (۵۰٪) کل سرمایه گذاری ریالی پروژه و تا سقف (۷۰٪) ارزش ویژه شرکت مجاز است. این اوراق قابل معامله در بورس اوراق بهادار خواهند بود.

ماده ۱۸- شورای پول و اعتبار موظف است نرخ سود تسهیلات بانکی فعالیت های تولیدی را که دارای پوشش بیمه باشند متناسب با کاهش میزان ریسک آنها کاهش دهد.

ماده ۱۹- وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلفند ظرف مدت دو ماه از تاریخ تصویب این قانون، ضوابط اجرایی و آئین نامه های لازم برای گشایش اعتبار اسنادی اتکائی (Back to Back) و پیش خرید (سلف خریدن) و تنزیل (Discount) کردن اعتبارات اسنادی صادراتی را با حق رجوع و بدون حق رجوع، به بانک ها ابلاغ نمایند، بعد از ابلاغ آئین نامه کلیه بانک های کشور با رعایت ضوابط، این قبیل خدمات را به صادر کنندگان کالا و خدمات فنی و مهندسی ارائه می نمایند.

ماده ۲۰- گمرک جمهوری اسلامی ایران موظف است صرفاً با اخذ ضمانت نامه بانکی و یا بیمه نامه یا سایر اوراق بهادار به میزان دو برابر حقوق ورودی نسبت به ترخیص کالاهای وارداتی موقت (مواد اولیه صنعتی) اقدام کنند. در مورد کالاهای واردات موقت، تضمین های مذکور پس از صادرات مجدد کالاها قابل استرداد است و در صورتی که کالاهای وارد شده به صورت موقت از کشور خارج نشود ضمانت نامه ها ضبط شده و به حساب درآمدهای دولت واریز می شود.

ماده ۲۱- سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران مکلف است نسبت به مطالعه، سرمایه گذاری، تجهیز و ایجاد زیر بناهای لازم در بخش معدن، در راستای ایجاد مزیت نسبی اقتصادی، از درآمد خود در قالب بودجه سنواتی به نحوی هزینه نماید که امکان سرمایه گذاری بخش خصوصی بر روی معادن کشور میسر گردد.

ماده ۲۲- آئین نامه های اجرایی لازم برای تسریع در اجرای این قانون با پیشنهاد مشترک وزارت خانه های صنایع و معادن و امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ظرف مدت سه ماه به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

قانون فوق مشتمل بر بیست و دو ماده در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و ششم مرداد ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۵ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

مهدی کروی

رئیس مجلس شورای اسلامی

پیوست ۱۰: قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی

قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی

حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای سید محمد خاتمی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

لایحه تنظیم بازار غیر متشکل پولی که از سوی دولت به شماره ۲۶۵۴۱/۲۸۱۰۴ مورخ ۱۳۸۲/۵/۲۲ به مجلس شورای اسلامی تقدیم و در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۲۲ مجلس با اصلاحاتی تصویب و به تأیید شورای نگهبان رسید، در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

به پیوست ارسال می گردد. / ن

غلامعلی حدادعادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی

ماده ۱ - اشتغال به عملیات بانکی توسط اشخاص حقیقی و یا حقوقی تحت هر عنوان و تأسیس و ثبت هرگونه تشکل برای انجام عملیات بانکی، بدون دریافت مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ممنوع است. عملیات بانکی در این قانون به امر واسطه‌گری بین عرضه‌کنندگان و متقاضیان وجوه و اعتبار به

صورت دریافت انواع وجوه، سپرده، ودیعه و موارد مشابه تحت هر عنوان و اعطاء وام، اعتبار و سایر تسهیلات و صدور کارتهای الکترونیکی پرداخت و کارتهای اعتباری اطلاق می‌شود.

تبصره ۱ - بانکها و صندوق‌هایی که قبلاً به موجب قوانین خاص تأسیس شده‌اند براساس مفاد همان قوانین ادامه فعالیت خواهند داد.

تبصره ۲ - اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگری که بدون دریافت مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عملیات بانکی مبادرت دارند موظفند ظرف یک ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون برای اخذ مجوز به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مراجعه و مدارک مورد نیاز را ارائه نمایند. در غیر این صورت بنا به درخواست بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ادامه فعالیت این قبیل اشخاص توسط نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران متوقف خواهد شد. در صورت اعتراض، متقاضی می‌تواند به مراجع ذیصلاح قضائی مراجعه نماید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز موظف است ظرف سه ماه درخواست رارسیدگی و نتیجه را به متقاضی اعلام نماید. در صورت عدم صدور مجوز، بانک یاد شده ایرادها و نواقص پرونده را برای اصلاح و رفع آن باید به متقاضی اطلاع دهد.

تبصره ۳ - آئین‌نامه ناظر بر تأسیس، فعالیت و نظارت بر اشخاص حقیقی یا حقوقی همچنین مسئولیت مدیران و سهامداران عمده، انحلال و تصفیه و نحوه لغو مجوزهای تأسیس آنها براساس قوانین پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ و عملیات بانکی بدون ربا مصوب ۱۳۶۲/۶/۸ با تأیید شورای پول و اعتبار به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۴ - اشخاص حقیقی یا حقوقی موضوع این ماده که به عملیات بانکی اشتغال دارند در صورتی که موفق به اخذ مجوز فعالیت تحت عنوان موجود یا عنوان مناسب دیگر ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون نشوند بنا به اعلام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران حق ادامه فعالیت نخواهند داشت. متخلفین از اجرای این حکم در صورت شکایت بانک یاد شده از طریق مقامات قضائی صلاحیتدار به مجازات حبس تا شش ماه محکوم خواهند شد.

ماده ۲ - نظارت بر حسن اجرای سیاستهای پولی و اعتباری، مصوبات شورای پول و اعتبار و دستورات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عهده بانک یادشده است. مؤسسات و اشخاص فعال در این زمینه مکلفند اطلاعات لازم را در اختیار بازرسان بانک یادشده قرار دهند.

تبصره ۱ - در صورت ارائه گزارش و احراز تخلف توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، این بانک می تواند نسبت به تعلیق مجوز مؤسسات متخلف اقدام نماید. در این موارد، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مکلف به جلوگیری از ادامه فعالیت متخلفین و همکاری لازم با بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می باشد. در صورت اعتراض، متقاضی می تواند به مراجع ذیصلاح قضائی مراجعه نماید.

تبصره ۲ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران پس از اعمال نظارت بر مؤسسات موضوع این قانون نسبت به ساماندهی آنان در چارچوب مقررات موجود و شرایط ذیل اقدام نماید:

الف - برای مؤسساتی که شرایط ارتقاء به سایر مؤسسات مالی، اعتباری غیربانکی یا بانکی را دارا باشند مجوز لازم توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صادر می شود.

ب - کلیه گزارشها و اطلاعات به دست آمده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران کاملاً محرمانه تلقی می شود.

ج - آئین نامه این تبصره توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و پس از تأیید شورای پول و اعتبار به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۳ - به منظور امکان نظارت کامل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بر بازار متشکل و غیرمتشکل پولی و تفکیک بازار پول و سرمایه، ریاست شورای بورس به عهده وزیر امور اقتصادی و دارایی می باشد.

ماده ۴ - آئین نامه اجرایی این قانون بنا به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و با هماهنگی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ظرف دو ماه به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ماده ۵ - کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون ملغی الاثر می گردد. قانون فوق مشتمل بر پنج ماده و شش تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ بیست و دوم دی ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۳/۱۰/۳۰ به تأیید شورای نگهبان رسید.

غلامعلی حدادعادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

پیوست ۱۱: قانون مبارزه با پولشویی

قانون مبارزه با پولشویی

جناب آقای دکتر محمود احمدی نژاد

رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۲۷۱۴۹/۳۲۱۵۶ مورخ ۱۳۸۱/۷/۶ در اجراء اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون مبارزه با پولشویی که با عنوان لایحه مبارزه با جرم پولشویی به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، باتصویب در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲ و تأیید شورای محترم نگهبان، به پیوست ابلاغ می‌گردد.

غلامعلی حداد عادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

قانون مبارزه با پولشویی

ماده ۱- اصل بر صحت و اصالت معاملات تجاری موضوع ماده (۲) قانون تجارت است، مگر آن که بر اساس مفاد این قانون خلاف آن به اثبات برسد. استیلائی اشخاص بر اموال و دارایی اگر توأم با ادعای مالکیت شود، دال بر ملکیت است.

ماده ۲- جرم پولشویی عبارت است از:

الف - تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب - تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آنها علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

ج - اخفاء یا پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقلو انتقال، جابه‌جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

ماده ۳- عواید حاصل از جرم به معنای هر نوع مالی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم از فعالیت‌های مجرمانه به دست آمده باشد.

ماده ۴- به منظور هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط در امر جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارش‌های واصله، تهیه سیستم‌های اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک و به منظور مقابله با جرم پولشویی شورای عالی مبارزه با پولشویی به ریاست و مسؤولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت

وزراء بازرگانی، اطلاعات، کشور و رئیس بانک مرکزی با وظایف ذیل تشکیل می‌گردد: ۱- جمع‌آوری و کسب اخبار و اطلاعات مرتبط و تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی فنی و تخصصی آنها در مواردی که قرینه‌ای بر تخلف وجود دارد طبق مقررات.

۲- تهیه و پیشنهاد آئین‌نامه‌های لازم در خصوص اجراء قانون به هیأت وزیران. ۳- هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط و پیگیری اجراء کامل قانون در کشور. ۴- ارزیابی گزارش‌های دریافتی و ارسال به قوه قضائیه در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد و یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است.

۵- تبادل تجارب و اطلاعات با سازمان‌های مشابه در سایر کشورها در چهارچوب مفاد ماده (۱۱).

تبصره ۱- دبیرخانه شورای عالی دروزارت اموراتقتصادی و دارایی خواهدبود. تبصره ۲- ساختار و تشکیلات اجرائی شورا متناسب با وظایف قانونی آن با پیشنهاد شورا به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۳- کلیه آئین نامه‌های اجرائی شورای فوق‌الذکر پس از تصویب هیأت وزیران برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط لازم‌الاجراء خواهد بود. متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضائی حسب‌مورد به دو تا پنج‌سال انفصال از خدمت مربوط محکوم خواهد شد.

ماده ۵- کلیه اشخاص حقوقی از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانکها، مؤسسات مالی و اعتباری، بیمه‌ها، بیمه مرکزی، صندوقهای قرض‌الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه و شهرداریها مکلفند آئین نامه‌های مصوب هیأت وزیران در اجراء این قانون را به مورد اجراء گذارند.

ماده ۶- دفاتر اسناد رسمی، وکلای دادگستری، حساب‌رسان، حسابداران، کارشناسان رسمی دادگستری و بازرسان قانونی مکلفند اطلاعات مورد نیاز در اجراء این قانون را که هیأت وزیران مصوب می‌کند، حسب درخواست شورای عالی مبارزه با پولشویی، ارائه نمایند.

ماده ۷- اشخاص، نهادها و دستگاههای مشمول این قانون (موضوع مواد ۵ و ۶) بر حسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند:

الف - احراز هویت ارباب رجوع و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، احراز سمت و هویت نماینده و وکیل و اصیل در مواردی که قریبه‌ای بر تخلف وجود دارد. تبصره- تصویب این قانون ناقض مواردی که در سایر قوانین و مقررات احراز هویت الزامی شده است، نمی‌باشد.

ب - ارائه اطلاعات، گزارشها، اسناد و مدارک مربوط به موضوع این قانون به شورای عالی مبارزه با پولشویی در چهارچوب آئین نامه مصوب هیأت وزیران. ج - گزارش معاملات و عملیات مشکوک به مرجع ذی‌صلاحی که شورای عالی مبارزه با پولشویی تعیین می‌کند.

د - نگهداری سوابق مربوط به شناسایی ارباب رجوع، سوابق حسابها، عملیات و معاملات به مدتی که در آئین نامه اجرائی تعیین می‌شود. هتدوین معیارهای کنترل داخلی و آموزش مدیران و کارکنان به منظور رعایت مفاد این قانون و آئین نامه‌های اجرائی آن.

ماده ۸- اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجراء این قانون، صرفاً در جهت اهداف تعیین شده در قانون مبارزه با پولشویی و جرائم منشأ آن مورد استفاده قرار خواهد گرفت، افشاء اطلاعات یا استفاده از آن به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط مأموران دولتی یا سایر اشخاص مقرر در این قانون ممنوع بوده و متخلف

به مجازات مندرج در قانون مجازات انتشار و افشاء اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۲۹، محکوم خواهد شد.

ماده ۹ - مرتکبین جرم پولشویی علاوه بر استرداد درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (و اگر موجود نباشد، مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان یک چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می‌شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد.

تبصره ۱ - چنانچه عواید ح اصل به اموال دیگری تبدیل یا تغییر یافته‌باشد، همان اموال ضبط خواهد شد.

تبصره ۲ - صدور و اجراء حکم ضبط دارایی و منافع حاصل از آن در صورتی است که متهم به لحاظ جرم منشأ، مشمول این حکم قرار نگرفته‌باشد.

تبصره ۳ - مرتکبین جرم منشأ، در صورت ارتکاب جرم پولشویی، علاوه بر مجازاتهای مقرر مربوط به جرم ارتكابی، به مجازاتهای پیش‌بینی شده در این قانون نیز محکوم خواهند شد.

ماده ۱۰ - کلیه اموری که در اجراء این قانون نیاز به اقدام یا مجوز قضائی دارد باید طبق مقررات انجام پذیرد. قوه قضائیه موظف است طبق مقررات همکاری نماید.

ماده ۱۱ - شعبی از دادگاههای عمومی در تهران و در صورت نیاز در مراکز استانها به امر رسیدگی به جرم پولشویی و جرائم مرتبط اختصاص می‌یابد. اختصاصی بودن شعبه مانع رسیدگی به سایر جرائم نمی‌باشد.

ماده ۱۲ - در مواردی که بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها قانونمعاضدت قضایی و اطلاعاتی در امر مبارزه با پولشویی تصویب شده باشد، همکاری طبق شرایط مندرج در توافقنامه صورت خواهد گرفت.

قانون فوق مشتمل بر دوازده ماده و هفت تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ دهم بهمن ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۱۷ به تأیید شورای نگهبان رسید. / ن

غلامعلی حدادعادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

پیوست ۱۲: قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاستهای کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی

قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاستهای کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی

۲۰/۱۰/۱۳۸۸

شماره ۳۲۶/۵۳۱۴۰

قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی

جناب آقای دکتر محمود احمدی نژاد

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۴۱۲۳۵/۷۲۳۲۳ مورخ ۱۳۸۸/۴/۶ در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون

اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست های کلی اصل

چهل و چهارم قانون اساسی که با عنوان لایحه یک فوریتی توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای تسهیل اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، با تصویب در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۱۳۸۸/۹/۲۵ و تأیید شورای محترم نگهبان به پیوست ابلاغ می گردد.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

۱۳۸۸/۱۰/۲۶

شماره ۲۰۷۴۱۹

وزارت امور اقتصادی و دارایی

قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی که در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست و پنجم آذر ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و هشت مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۳۲۶/۵۳۱۴۰ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۲۰ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده است، به پیوست جهت اجرا ابلاغ می گردد.

رئیس جمهور - محمود احمدی نژاد

قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی

ماده ۱- اصطلاحات و عباراتی که در این قانون به کار رفته است دارای معانی زیر می باشد:

الف - گواهی سرمایه گذاری؛ اوراق بهادار متحدالشکلی است که توسط صندوق سرمایه گذاری منتشر و در ازای سرمایه گذاری اشخاص در صندوق با درج مشخصات صندوق و سرمایه گذار و مبلغ سرمایه گذاری به آنها ارائه می شود.

ب - سهام شناور آزاد؛ بخشی از سهام شرکت است که دارندگان آن همواره آماده عرضه و فروش آن سهام می باشند و قصد ندارند با حفظ آن قسمت از سهام، در مدیریت شرکت مشارکت نمایند.

ج - سازمان بورس و اوراق بهادار؛ سازمانی است که به موجب قانون «بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران» مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ تشکیل شده است و در این قانون «سازمان» نامیده می شود.

د - نهاد واسط؛ یکی از نهادهای مالی موضوع قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران است که می تواند با انجام معاملات موضوع عقود اسلامی نسبت به تأمین مالی از طریق انتشار اوراق بهادار اقدام نماید.

ه - صندوق سرمایه گذاری، نهاد مالی است که منابع مالی حاصل از انتشار گواهی سرمایه گذاری را در موضوع فعالیت مصوب خود سرمایه گذاری می کند.

ماده ۲- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است صرفاً با مجوز سازمان، صندوق های موضوع بندهای (۱۹)

و (۲۰) ماده (۱) قانون «بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران» و صندوق های سرمایه گذاری مشترک موضوع بند (۱)

ماده (۱۴) قانون «ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن» مصوب ۱۳۸۷/۲/۲۵ و سایر صندوق هایی را که به موجب

مقررات قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران نهاد مالی محسوب می شوند، ثبت نماید. این صندوق ها از تاریخ ثبت دارای شخصیت حقوقی می باشند.

ماده ۳- در ازای سرمایه گذاری در صندوق های موضوع ماده (۲)، گواهی سرمایه گذاری بانام صادر می شود. مسؤولیت سرمایه گذاران در این صندوق ها محدود به میزان مبلغ سرمایه گذاری آنها است.

ماده ۴- تأسیس، ثبت، فعالیت، انحلال و تصفیه صندوق های موضوع ماده (۲) طبق ضوابط زیر خواهد بود:

الف - مدت فعالیت این صندوق ها باید متناسب با نوع فعالیت صندوق در اساسنامه قید شود.

ب - حداقل سرمایه لازم برای تشکیل صندوق های سرمایه گذاری پنج میلیارد (۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال می باشد. شورای عالی بورس و اوراق بهادار می تواند حداقل سرمایه لازم برای تشکیل صندوق های سرمایه گذاری را با در نظر گرفتن تغییرات نرخ تورم افزایش دهد.

ج - متغیر یا ثابت بودن سرمایه و همچنین قابلیت و نحوه نقل و انتقال گواهی سرمایه گذاری صندوق ها از طریق صدور و ابطال و یا خرید و فروش باید در اساسنامه صندوق قید شود.

د - صندوق به موجب ترتیباتی که در اساسنامه پیش بینی می شود باید حداقل یک رکن اداره کننده و یک رکن ناظر به عنوان بازرس/حسابرس داشته باشد.

ه - وظایف، اختیارات و مسؤولیت های ارکان مذکور و سایر ارکان از قبیل ضامن بر عهده اشخاص حقوقی واجد شرایطی خواهد بود که باید در صندوق قبول سمت نمایند. حدود مسؤولیت و اختیارات هر یک از ارکان در اساسنامه تعیین می شود. رکن اداره کننده را می توان از بین اشخاص حقیقی واجد شرایط تعیین کرد.

و - نحوه تصفیه صندوق در پایان مدت فعالیت و یا انحلال آن به موجب شرایط مندرج در اساسنامه بوده و مدیرصندوق مدیرتصفیه نیز می باشد مگر اینکه شرایط لازم برای اداره صندوق را از دست بدهد.

اداره صندوق های سرمایه گذاری طبق اساسنامه آنها می باشد.

ماده ۵ - هرگونه اختلاف ناشی از سرمایه گذاری در صندوق های موضوع ماده (۲) و فعالیت آنها و نیز اختلاف بین ارکان صندوق در هیأت داورى موضوع قانون «بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران» رسیدگی می شود.

ماده ۶ - ماده (۱۴۳) قانون مالیات های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ و اصلاحات بعدی آن به شرح زیر اصلاح، تبصره (۱) آن حذف و تبصره های (۲) و (۳) به عنوان تبصره های (۱) و (۲) ابقا گردید:

ماده ۱۴۳- معادل ده درصد (۱۰٪) از مالیات بردرآمد حاصل از فروش کالاهایی که در بورس های کالایی پذیرفته شده و به فروش می رسد و ده درصد (۱۰٪) از مالیات بردرآمد شرکت هایی که سهام آنها برای معامله در بورس های داخلی یا خارجی پذیرفته می شود و پنج درصد (۵٪) از مالیات بردرآمد شرکت هایی که سهام آنها برای معامله در بازار خارج از بورس داخلی یا خارجی پذیرفته می شود، از سال پذیرش تا سالی که از فهرست شرکت های پذیرفته شده در این بورس ها یا بازارها حذف نشده اند با تأیید سازمان بخشوده می شود. شرکت هایی که سهام آنها برای معامله در بورس های داخلی یا خارجی یا

بازارهای خارج از بورس داخلی یا خارجی پذیرفته شود در صورتی که در پایان دوره مالی به تأیید سازمان حداقل بیست درصد (۲۰٪) سهام شناور آزاد داشته باشند معادل دو برابر معافیت های فوق از بخشودگی مالیاتی برخوردار می شوند.

ماده ۷- متن زیر به عنوان ماده (۱۴۳) مکرر و چهار تبصره ذیل آن به قانون مالیات های مستقیم مصوب ۱۳۶۶ الحاق می شود:

ماده ۱۴۳ مکرر- از هر نقل و انتقال سهام و حق تقدم سهام شرکت ها اعم از ایرانی و خارجی در بورس ها یا بازارهای خارج از بورس دارای مجوز، مالیات مقطوعی به میزان نیم درصد (۰/۵٪) ارزش فروش سهام و حق تقدم سهام وصول خواهد شد و از این بابت وجه دیگری به عنوان مالیات بردرآمد نقل و انتقال سهام و حق تقدم سهام و مالیات بر ارزش افزوده خرید و فروش مطالبه نخواهد شد.

کارگزاران بورسها و بازارهای خارج از بورس مکلفند مالیات یاد شده را به هنگام هر انتقال از انتقال دهنده وصول و به حساب تعیین شده از طرف سازمان امور مالیاتی کشور واریز نمایند و ظرف ده روز از تاریخ انتقال، رسید آن را به همراه فهرستی حاوی تعداد و مبلغ فروش سهام و حق تقدم مورد انتقال به اداره امور مالیاتی محل ارسال کنند.

تبصره ۱- تمامی درآمدهای صندوق سرمایه گذاری در چارچوب این قانون و تمامی درآمدهای حاصل از سرمایه گذاری در اوراق بهادار موضوع بند (۲۴) ماده (۱) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴ و درآمدهای حاصل از نقل و انتقال این اوراق یا درآمدهای حاصل از صدور و ابطال آنها از پرداخت مالیات بردرآمد و مالیات بر ارزش افزوده موضوع قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۳/۲ معاف می باشد و از بابت نقل و انتقال آنها و صدور و ابطال اوراق بهادار یاد شده مالیات مطالبه نخواهد شد.

تبصره ۲- سود و کارمزد پرداختی یا تخصیصی اوراق بهادار موضوع تبصره (۱) این ماده به استثنای سود سهام و سهم الشرکه شرکت ها و سود گواهی های سرمایه گذاری صندوق ها، مشروط به ثبت اوراق بهادار یاد شده نزد سازمان جزو هزینه های قابل قبول برای تشخیص درآمد مشمول مالیات ناشر این اوراق بهادار محسوب می شود.

تبصره ۳- در صورتی که هر شخص حقیقی یا حقوقی مقیم ایران که سهامدار شرکت پذیرفته شده در بورس یا بازار خارج از بورس، سهام یا حق تقدم خود را در بورس ها یا بازارهای خارج از بورس خارجی بفروشد، از این بابت هیچ گونه مالیاتی در ایران دریافت نخواهد شد.

تبصره ۴- صندوق سرمایه گذاری مجاز به هیچ گونه فعالیت اقتصادی دیگری خارج از مجوزهای صادره از سوی سازمان نمی باشد.

ماده ۸- در ماده (۱۰۴) قانون مالیات های مستقیم اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ عبارت «بورس ها، بازارهای خارج از بورس و کارمزد معاملات و تسویه اوراق بهادار و کالا در بورس ها و بازارهای خارج از بورس» قبل از کلمه «بانک ها» و کلمه «قرارداد» قبل از عبارت «حمل و نقل» اضافه می شود.

ماده ۹- بند (۱۱) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده به شرح زیر اصلاح می گردد:

۱۱- خدمات بانکی و اعتباری بانک ها، مؤسسات و تعاونی های اعتباری و صندوق های قرض الحسنه مجاز و خدمات معاملات و تسویه اوراق بهادار و کالا در بورس ها و بازارهای خارج از بورس.

ماده ۱۰- معاملات کالا و اوراق بهادار در بورس های کالایی و کلیه فعالیت های اشخاص در آنها مشمول احکام مندرج در فصل ششم قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران بوده و مرتکبان جرائم مندرج در ذیل فصل مذکور با رعایت ماده (۵۲) همان قانون تحت پیگرد قرار خواهند گرفت.

ماده ۱۱- نهاد واسط از پرداخت هرگونه مالیات و عوارض نقل و انتقال و مالیات بردرآمد آن دسته از دارایی هایی که تأمین مالی آن از طریق انتشار اوراق بهادار به عموم صورت می گیرد معاف است. وجوه حاصل از اقدامات تأمین مالی که از طریق انتشار اوراق بهادار توسط این گونه نهادها صورت می گیرد، باید در حساب خاصی متمرکز شود و هرگونه برداشت از این حساب باید تحت نظارت و با تأیید سازمان انجام گیرد. دستورالعمل مربوط به فعالیت نهادهای واسط ظرف مدت سه ماه به پیشنهاد سازمان به تصویب شورای عالی بورس و اوراق بهادار خواهد رسید.

ماده ۱۲- درآمد حاصل از فروش دارایی به نهاد واسط برای تأمین مالی از طریق عرضه عمومی اوراق بهادار معاف از مالیات است و به نقل و انتقال آن هیچ گونه مالیات و عوارضی تعلق نمی گیرد. هزینه استهلاک ناشی از افزایش ارزش دارایی در خرید مجدد همان دارایی توسط فروشنده به هر نحوی که باشد جزو هزینه های قابل قبول مالیاتی نخواهد بود.

ماده ۱۳- مدیران نهادهای مالی، ناشران اوراق بهادار و تشکل های خود انتظام شامل اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل باید فاقد محکومیت قطعی کیفری مؤثر بوده و از صلاحیت حرفه ای لازم برخوردار باشند. در صورت فقدان یا سلب صلاحیت حرفه ای نامبردگان، مرجع انتخاب کننده موظف است از انتخاب آنان به سمت های یاد شده خودداری نموده و یا مدیران انتخاب شده را از آن سمت برکنار نماید. شرایط و معیارهای صلاحیت حرفه ای مدیران مذکور صرفاً از حیث تحصیلات و سوابق تجربی مرتبط و همچنین نحوه سلب صلاحیت آنها توسط سازمان، به موجب آیین نامه ای خواهد بود که به پیشنهاد شورای عالی بورس و اوراق بهادار به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ماده ۱۴- ناشران اوراق بهادار، نهادهای مالی و تشکل های خود انتظام و نیز اشخاصی که به عنوان مدیران آنها انتخاب می شوند، در صورت نقض قوانین و مقررات مربوط به فعالیت هر یک از آنها متخلف محسوب شده و سازمان علاوه بر اقدامات انضباطی مندرج در مواد (۷) و (۳۵) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران می تواند نسبت به اخذ جریمه نقدی از متخلفین از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال اقدام و به حساب خزانه واریز نماید. آیین نامه مربوط به تعیین میزان جرایم نقدی متناسب با عمل ارتكابی به پیشنهاد مشترک وزارتخانه های اموراتصادی و دارایی و دادگستری تهیه و به تصویب هیأت وزیران می رسد.

تبصره ۱- مبالغ جزای نقدی هر سه سال یک بار متناسب با رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به طور رسمی اعلام می شود با پیشنهاد شورای عالی بورس و اوراق بهادار و تصویب هیأت وزیران تعدیل می شود.

تبصره ۲- آرای صادره درخصوص جریمه ها لازم الاجرا بوده و از طریق دوائر اجرای ثبت و اجرای احکام دادگاه ها قابل وصول است.

تبصره ۳- قوه قضاییه می تواند گزارش سازمان درخصوص وقوع جرایمی که آن سازمان به عنوان شاکی و در اجرای ماده (۵۲) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران نسبت به طرح شکایت در مراجع ذی صلاح قضایی اقدام می نماید را در حکم گزارش ضابطان دادگستری تلقی نماید. کارکنان سازمان در اجرای دستورات قضایی مربوط به جرائم مذکور کلیه اختیارات و مسؤولیت هایی را که برای ضابطان دادگستری در قانون آیین دادرسی کیفری تصریح یا بیان شده است دارا می باشند. کارکنان مرتبط با معرفی رئیس سازمان و حکم دادستان تعیین می شوند.

ماده ۱۵- در صورتی که اوراق بهادار پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار یا بازار خارج از بورس و یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا که در بورس کالا پذیرفته می شود متضمن سود مصوب، سرسید شده یا تضمین شده باشد، باید به موقع و در چارچوب مقررات، توزیع و پرداخت شود. در صورت خودداری ناشران و شکایت صاحبان اوراق بهادار یا سازمان، موضوع در هیأت داورى قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران طرح و آرای صادره در این خصوص از طریق اجرای احکام دادگاه ها قابل اجرا است.

ماده ۱۶- در صورت درخواست سازمان، کلیه اشخاص تحت نظارت از قبیل ناشران، نهادهای مالی و تشکل های خود انتظام موظفند اسناد، مدارک، اطلاعات و گزارش های مورد نیاز برای انجام وظایف و مسؤولیت های قانونی سازمان را ارائه کنند. سازمان می تواند نسبت به ارائه اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش های مذکور به مراجع و نهادهای ذی صلاح داخلی و یا بین المللی با موافقت دادستان کل در چارچوب صلاحیت های قانونی آنها اقدام نماید. مدیران اشخاص حقوقی تحت نظارت در صورت خودداری از انجام موارد فوق به مجازات مندرج در صدر ماده (۴۹) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران محکوم می شوند.

تبصره ۱- در صورتی که ارائه دهنده اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش اعلام نماید که موارد ارائه شده جزو اسرار تجاری وی محسوب و غیر قابل انتشار است، موضوع در هیأت مدیره سازمان مطرح و تصمیم گیری می شود. تصمیم هیأت مدیره سازمان درخصوص موضوع، لازم الاتباع و مبنای اقدام خواهد بود.

تبصره ۲- اسرار تجاری محرمانه تلقی می شود و در صورت افشای آن، سازمان مسؤول جبران ضرر و زیان وارد شده به ارائه دهنده اسناد، مدارک و اطلاعات می باشد مشروط بر اینکه افشای اسرار تجاری توسط سازمان و در غیر موارد قانونی صورت گرفته باشد.

تبصره ۳- دولت، شرکت های دولتی و شهرداری ها از شمول تکالیف مربوط به ناشران اوراق بهادار موضوع مواد (۱۳)، (۱۴)، (۱۵) و (۱۶) این قانون مستثنی هستند.

ماده ۱۷- خرید و فروش کالاهای پذیرفته شده در بورس های کالایی که با رعایت مقررات حاکم بر آن بورس ها مورد داد و ستد قرار می گیرند توسط وزارتخانه ها، سازمان ها، نهادها و دستگاه های دولتی و عمومی و دستگاه های اجرایی نیاز به برگزاری مناقصه یا مزایده و تشریفات مربوط به آنها ندارد.

ماده ۱۸- دولت مکلف است کالای پذیرفته شده در بورس را از نظام قیمت گذاری خارج نماید.

تبصره - دارو از شمول این ماده مستثنی است.

قانون فوق مشتمل بر هجده ماده و هفت تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست و پنجم آذرماه یک هزار و سیصد و هشتاد و هشت مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۶/۱۰/۱۳۸۸ به تأیید شورای نگهبان رسید.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

پیوست ۱۳: قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران

قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران

قانون بازار اوراق بهادار جمهوری

اسلامی ایران

فصل اول - تعاریف و اصطلاحات

ماده ۱ - اصطلاحات و واژه‌هایی که در این قانون بکار رفته است، دارای معانی زیر میباشند:

۱ - شورای عالی بورس و اوراق بهادار: شورایی است که به موجب ماده (۳) این قانون تشکیل میشود و بعد از این «شورا» نامیده میشود.

۲ - سازمان بورس و اوراق بهادار: سازمانی است که به موجب ماده (۵) این قانون تشکیل میشود و بعد از این «سازمان» نامیده میشود.

۳ - بورس اوراق بهادار: بازاری متشکل و خودانتظام است که اوراق بهادار در آن توسط کارگزاران و یا معامله‌گران طبق مقررات این قانون، مورد داد و ستد قرار میگیرد. بورس اوراق بهادار (که از این پس بورس نامیده میشود) در قالب شرکت سهامی عام تأسیس و اداره میشود.

۴ - هیأت داوری: هیأتی است که به موجب ماده (۳۷) این قانون تشکیل میشود.

۵ - کانون: کانونهای کارگزاران، معامله‌گران، بازرگردانان، مشاوران، ناشران، سرمایه‌گذاران و سایر مجامع مشابه، تشکلهای خودانتظامی است که به منظور تنظیم روابط بین اشخاصی که طبق این قانون به فعالیت در بازار اوراق بهادار اشتغال دارند، طبق دستورالعملهای مصوب «سازمان» به صورت مؤسسه غیر دولتی، غیر تجاری و غیر انتفاعی به ثبت میرسند.

۶ - تشکل خودانتظام: تشکلی است که برای حسن انجام وظایفی که به موجب این قانون بر عهده دارد و همچنین برای تنظیم فعالیتهای حرفه‌ای خود و انتظام بخشیدن به روابط بین اعضاء، مجاز است ضوابط و استانداردهای حرفه‌ای و انضباطی را که لازم میدانند، با رعایت این قانون، وضع و اجراء کند.

۷ - شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه: شرکتی است که امور مربوط به ثبت، نگهداری، انتقال مالکیت اوراق بهادار و تسویه وجوه را انجام میدهد.

- ۸ - بازارهای خارج از بورس: بازاری است در قالب شبکه ارتباط الکترونیک یا غیر الکترونیک که معاملات اوراق بهادار در آن بر پایه مذاکره صورت میگیرد.
- ۹ - بازار اولیه: بازاری است که اولین عرضه و پذیره نویسی اوراق بهادار جدید انتشار در آن انجام میشود و منابع حاصل از عرضه اوراق بهادار در اختیار ناشر قرار میگیرد.
- ۱۰ - بازار ثانویه: بازاری است که اوراق بهادار پس از عرضه اولیه، در آن مورد داد و ستد قرار میگیرد.
- ۱۱ - بازار مشتقه: بازاری است که در آن قراردادهای آتی و اختیار معامله مبتنی بر اوراق بهادار یا کالا داد و ستد میشود.
- ۱۲ - ناشر: شخص حقوقی است که اوراق بهادار را به نام خود منتشر میکند.
- ۱۳ - کارگزار: شخص حقوقی است که اوراق بهادار را برای دیگران و به حساب آنها معامله میکند.
- ۱۴ - کارگزار / معامله‌گر: شخص حقوقی است که اوراق بهادار را برای دیگران و به حساب آنها و یا به نام و حساب خود معامله میکند.
- ۱۵ - بازار گردان: کارگزار / معامله‌گری است که با اخذ مجوز لازم با تعهد به افزایش نقدشوندگی و تنظیم عرضه و تقاضای اوراق بهادار معین و تحدید دامنه نوسان قیمت آن، به داد و ستد آن اوراق میپردازد.
- ۱۶ - مشاور سرمایه‌گذاری: شخص حقوقی است که در قالب قراردادی مشخص، درباره خرید و فروش اوراق بهادار، به سرمایه‌گذار مشاوره میدهد.
- ۱۷ - سبد گردان: شخص حقوقی است که در قالب قراردادی مشخص و به منظور کسب انتفاع، به خرید و فروش اوراق بهادار برای سرمایه‌گذار میپردازد.
- ۱۸ - شرکت تأمین سرمایه: شرکتی است که به عنوان واسطه بین ناشر اوراق بهادار و عامه سرمایه‌گذاران فعالیت میکند و میتواند فعالیتهای کارگزاری، معامله‌گری، بازار گردانی، مشاوره، سبد گردانی، پذیره نویسی، تعهد پذیره نویسی و فعالیتهای مشابه را با اخذ مجوز از «سازمان» انجام دهد.
- ۱۹ - صندوق بازنشستگی: صندوق سرمایه‌گذاری است که با استفاده از طرحهای پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، مزایای تکمیلی را برای دوران بازنشستگی اعضای آن فراهم میکند.
- ۲۰ - صندوق سرمایه‌گذاری: نهادی مالی است که فعالیت اصلی آن سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار میباشد و مالکان آن به نسبت سرمایه‌گذاری خود، در سود و زیان صندوق شریکند.
- ۲۱ - نهادهای مالی: منظور نهادهای مالی فعال در بازار اوراق بهادارند که از آن جمله میتوان به کارگزاران، کارگزاران / معامله‌گران، بازار گردانان، مشاوران سرمایه‌گذاری، مؤسسات رتبه‌بندی، صندوقهای سرمایه‌گذاری، شرکتهای سرمایه‌گذاری، شرکتهای پردازش اطلاعات مالی، شرکتهای تأمین سرمایه و صندوقهای بازنشستگی اشاره کرد.

۲۲ - شرکت مادر (هلدینگ): شرکتی که با سرمایه گذاری در شرکت سرمایه پذیر جهت کسب انتفاع، آنقدر حق رأی کسب میکند که برای کنترل عملیات شرکت، هیأت مدیره را انتخاب کند و یا در انتخاب اعضای هیأت مدیره مؤثر باشد.

۲۳ - ارزشیاب: کارشناس مالی است که داراییها و اوراق بهادار موضوع این قانون را مورد ارزشیابی قرار دهد.

۲۴ - اوراق بهادار: هر نوع ورقه یا مستندی است که متضمن حقوق مالی قابل نقل و انتقال برای مالک عین و یا منفعت آن باشد. شورا، اوراق بهادار قابل معامله را تعیین و اعلام خواهد کرد. مفهوم ابزار مالی و اوراق بهادار در متن این قانون، معادل هم در نظر گرفته شده است.

۲۵ - انتشار: انتشار عبارت است از صدور اوراق بهادار برای عرضه عمومی.

۲۶ - عرضه عمومی: عرضه اوراق بهادار منتشره به عموم جهت فروش.

۲۷ - عرضه خصوصی: فروش مستقیم اوراق بهادار توسط ناشر به سرمایه گذاران نهادی است.

۲۸ - پذیره نویسی: فرآیند خرید اوراق بهادار از ناشر و یا نماینده قانونی آن و تعهد پرداخت وجه کامل آن طبق قرارداد.

۲۹ - تعهد پذیره نویسی: تعهد شخص ثالث برای خرید اوراق بهاداری که ظرف مهلت پذیره نویسی به فروش نرسد.

۳۰ - اعلامیه پذیره نویسی: اعلامیه‌ای است که از طریق آن، اطلاعات مربوط به ناشر و اوراق بهادار قابل پذیره نویسی در اختیار عموم قرار میگیرد.

۳۱ - بیانیه ثبت: مجموعه فرمها، اطلاعات و اسناد و مدارکی است که در مرحله تقاضای ثبت شرکت، به سازمان داده میشود.

۳۲ - اطلاعات نهانی: هرگونه اطلاعات افشاء نشده برای عموم که بطور مستقیم و یا غیر مستقیم به اوراق بهادار، معاملات یا ناشر آن مربوط میشود و در صورت انتشار بر قیمت و یا تصمیم سرمایه گذاران برای معامله اوراق بهادار مربوط تأثیر میگذارد.

۳۳ - سبد: مجموعه داراییهای مالی است که از محل وجوه سرمایه گذاران خریداری میشود.

فصل دوم - ارکان بازار اوراق بهادار

ماده ۲ - در راستای حمایت از حقوق سرمایه گذاران و با هدف ساماندهی، حفظ و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارای اوراق بهادار و به منظور نظارت بر حسن اجرای این قانون، شورا و سازمان با ترکیب، وظایف و اختیارات مندرج در این قانون تشکیل میشود.

ماده ۳ - شورا بالاترین رکن بازار اوراق بهادار است که تصویب سیاستهای کلان آن بازار را بر عهده دارد. اعضای شورا به شرح ذیل میباشد:

۱ - وزیر امور اقتصادی و دارایی.

۲ - وزیر بازرگانی.

- ۳ - رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- ۴ - رؤسای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون.
- ۵ - رئیس سازمان که به عنوان دبیر شورا و سخنگوی سازمان نیز انجام وظیفه خواهد کرد.
- ۶ - دادستان کل کشور یا معاون وی.
- ۷ - یک نفر نماینده از طرف کانونها.
- ۸ - سه نفر خبره مالی منحصر از بخش خصوصی با مشورت تشکلهای حرفه‌ای بازار اوراق بهادار به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران.
- ۹ - یک نفر خبره منحصر از بخش خصوصی به پیشنهاد وزیر ذی‌ربط و تصویب هیأت وزیران برای هر بورس کالایی.
- تبصره ۱ - ریاست شورا با وزیر امور اقتصادی و دارایی خواهد بود.
- تبصره ۲ - مدت مأموریت اعضای موضوع بندهای (۷)، (۸) و (۹) پنج سال است و آنان را نمیتوان از میان اعضای هیأت مدیره و کارکنان سازمان انتخاب کرد.
- تبصره ۳ - انتخاب مجدد اعضای موضوع بندهای (۷)، (۸) و (۹) این ماده حد اکثر برای دو دوره امکانپذیر خواهد بود.
- تبصره ۴ - اعضای موضوع بند (۹)، فقط در جلسات مربوط به تصمیم‌گیری همان بورس شرکت میکنند.
- ماده ۴ - وظایف شورا به شرح زیر میباشد:
- ۱ - اتخاذ تدابیر لازم جهت ساماندهی و توسعه بازار اوراق بهادار و اعمال نظارت عالیه بر اجرای این قانون.
- ۲ - تعیین سیاستها و خط مشی بازار اوراق بهادار در قالب سیاستهای کلی نظام و قوانین و مقررات مربوط.
- ۳ - پیشنهاد آئین‌نامه‌های لازم برای اجرای این قانون جهت تصویب هیأت وزیران.
- ۴ - تصویب ابزارهای مالی جدید.
- ۵ - صدور، تعلیق و لغو مجوز فعالیت بورسها، بازارهای خارج از بورس، شرکتهای سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه و شرکتهای تأمین سرمایه.
- ۶ - تصویب بودجه و صورتهای مالی سازمان.
- ۷ - نظارت بر فعالیت و رسیدگی به شکایت از سازمان.

- ۸ - تصویب نوع و میزان وصولیهای سازمان و نظارت بر آنها.
 - ۹ - انتخاب بازرس - حسابرس سازمان و تعیین حق الزحمه آن.
 - ۱۰ - انتخاب اعضای هیأت مدیره سازمان.
 - ۱۱ - تعیین حقوق و مزایای رئیس و اعضای هیأت مدیره سازمان.
 - ۱۲ - انتخاب اعضای هیأت داوری و تعیین حق الزحمه آنان.
 - ۱۳ - اعطای مجوز به بورس به منظور عرضه اوراق بهادار شرکتهای پذیرفته شده خود در بازارهای جهانی.
 - ۱۴ - اعطای مجوز پذیرش اوراق بهادار خارجی به بورس.
 - ۱۵ - اعطای مجوز به بورس جهت معاملات اشخاص خارجی در بورس.
 - ۱۶ - سایر اموری که به تشخیص هیأت وزیران به بازار اوراق بهادار مربوط باشد.
- تبصره - مصوبات شورا پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی لازم الاجراء خواهد بود.
- ماده ۵ - سازمان، مؤسسه عمومی غیر دولتی است که دارای شخصیت حقوقی و مالی مستقل بوده و از محل کارمزدهای دریافتی و سهمی از حق پذیرش شرکتهای در بورسها و سایر درآمدها اداره خواهد شد. منابع لازم برای آغاز فعالیت و راه اندازی سازمان یاد شده از محل وجوه امانی شورای بورس نزد سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران تأمین میشود.
- تبصره - اساسنامه و تشکیلات سازمان حد اکثر ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون توسط شورا تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.
- ماده ۶ - هیأت مدیره سازمان دارای پنج عضو است که از میان افراد امین و دارای حسن شهرت و تجربه در رشته مالی منحصر از کارشناسان بخش غیر دولتی به پیشنهاد رئیس شورا و با تصویب شورا انتخاب میشوند. رئیس شورا حکم اعضای هیأت مدیره را صادر میکند.
- ماده ۷ - وظایف و اختیارات هیأت مدیره سازمان به شرح زیر است:
- ۱ - تهیه آئین نامه های لازم برای اجرای این قانون و پیشنهاد آن به شورا.
 - ۲ - تهیه و تدوین دستورالعملهای اجرایی این قانون.
 - ۳ - نظارت بر حسن اجرای این قانون و مقررات مربوط.
 - ۴ - ثبت و صدور مجوز عرضه عمومی اوراق بهادار و نظارت بر آن.
 - ۵ - درخواست صدور، تعلیق و لغو مجوز تأسیس بورسها و سایر نهادهایی که تصویب آنها بر عهده شورا است.
 - ۶ - صدور، تعلیق و لغو مجوز تأسیس کانونها و نهادهای مالی موضوع این قانون که در حوزه عمل مستقیم شورا نیست.

- ۷ - تصویب اساسنامه بورسها، کانونها و نهادهای مالی موضوع این قانون.
- ۸ - اتخاذ تدابیر لازم جهت پیشگیری از وقوع تخلفات در بازار اوراق بهادار.
- ۹ - اعلام آندسته از تخلفات در بازار اوراق بهادار که اعلام آنها طبق این قانون بر عهده سازمان است به مراجع ذیصلاح و پیگیری آنها.
- ۱۰ - ارائه صورتهای مالی و گزارشهای ادواری در مورد عملکرد سازمان و همچنین وضعیت بازار اوراق بهادار به شورا.
- ۱۱ - اتخاذ تدابیر ضروری و انجام اقدامات لازم به منظور حمایت از حقوق و منافع سرمایه گذاران در بازار اوراق بهادار.
- ۱۲ - ایجاد هماهنگیهای لازم در بازار اوراق بهادار و همکاری با سایر نهادهای سیاستگذاری و نظارتی.
- ۱۳ - پیشنهاد بکارگیری ابزارهای مالی جدید در بازار اوراق بهادار به شورا.
- ۱۴ - نظارت بر سرمایه گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی در بورس.
- ۱۵ - تهیه بودجه و پیشنهاد انواع درآمدها و نرخهای خدمات سازمان جهت تصویب توسط شورا.
- ۱۶ - تصویب سقف نرخهای خدمات و کارمزدهای بورس و سایر نهادهای مالی موضوع این قانون.
- ۱۷ - صدور تأیید نامه سازمان قبل از ثبت شرکتهای سهامی عام نزد مرجع ثبت شرکتهای و نظارت سازمان بر آن شرکتهای.
- ۱۸ - بررسی و نظارت بر افشای اطلاعات با اهمیت توسط شرکتهای ثبت شده نزد سازمان.
- ۱۹ - همکاری نزدیک و هماهنگی با مراجع حسابداری به ویژه هیأت تدوین استانداردهای حسابرسی.
- ۲۰ - انجام تحقیقات کلان و بلند مدت برای تدوین سیاستهای آتی بازار اوراق بهادار.
- ۲۱ - همکاری و مشارکت با مراجع بین المللی و پیوستن به سازمانهای مرتبط منطقه‌ای و جهانی.
- ۲۲ - انجام سایر اموری که از طرف شورا به سازمان محول شده باشد.

ماده ۸ - مدت عضویت هر یک از اعضای هیأت مدیره پنج سال است و انتخاب مجدد آنان برای یک دوره دیگر بلامانع است.

ماده ۹ - رئیس هیأت مدیره سازمان از بین اعضاء هیأت مدیره به پیشنهاد اعضاء و تصویب شورا برای مدت سی ماه تعیین خواهد شد.

تبصره ۱ - رئیس هیأت مدیره، رئیس سازمان و بالاترین مقام اجرایی آن خواهد بود.

تبصره ۲ - وظایف و حدود اختیارات رئیس سازمان در اساسنامه سازمان تعیین خواهد شد.

ماده ۱۰ - اشتغال اعضای هیأت مدیره به صورت موظف و تمام وقت بوده و بهیچوجه حق اشتغال یا پذیرش مسؤولیت دیگری در سایر دستگاهها، بنگاهها و نهادها اعم از دولتی و غیر دولتی را نخواهند داشت.

ماده ۱۱ - در صورت برکناری، فوت و یا استعفای هر یک از اعضای هیأت مدیره، جانشین وی برای مدت باقیمانده، ظرف پانزده روز حسب مورد به ترتیب مقرر در ماده (۶) منصوب خواهد شد. شرایط برکناری در اساسنامه سازمان قید خواهد شد.

ماده ۱۲ - اعضای هیأت مدیره قبل از شروع بکار در سازمان موظفند در جلسه شورا سوگند یاد کنند که وظایف قانونی خود را به نحو احسن انجام دهند و در انجام وظایف نهایت دقت و بیطرفی را بکار برند و کلیه تصمیماتی را که میگیرند مقرون به صلاح کشور بوده و رعایت حفظ اسرار سازمان و هیأت مدیره را بنمایند. متن سوگند نامه در اساسنامه سازمان مندرج خواهد شد.

ماده ۱۳ - حقوق و مزایای رئیس و اعضای هیأت مدیره سازمان از محل بودجه سازمان پرداخت میشود.

تبصره - حق حضور اعضای غیر دولتی شورا در جلسات شورا، به پیشنهاد رئیس شورا و با تصویب شورا تعیین و از محل بودجه سازمان پرداخت میشود.

ماده ۱۴ - در بدو انتصاب و خاتمه عضویت، اعضای هیأت مدیره باید فهرست داراییهای خود، همسر و افراد تحت تکفل خود را به شورا گزارش نمایند.

ماده ۱۵ - حسابرس - بازرس سازمان از بین مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی برای یک سال توسط شورا انتخاب میشود، انتخاب حسابرس - بازرس حد اکثر برای دو دوره امکانپذیر خواهد بود.

ماده ۱۶ - انجام هرگونه معاملات اوراق بهادار ثبت شده یا در شرف ثبت نزد سازمان یا هرگونه فعالیت و مشارکت مستقیم یا غیر مستقیم در انجام معاملات مذکور توسط اعضای شورا، سازمان، مدیران و شرکای مؤسسه حسابرسی سازمان و نیز اشخاص تحت تکفل آنها ممنوع است.

ماده ۱۷ - اعضای شورا و سازمان موظفند فعالیتهای اقتصادی و مالی خود و همچنین مشاغل تمام وقت یا پاره وقت خود را که طی دو سال اخیر به آن اشتغال داشته‌اند یا دارند، به رئیس قوه قضاییه گزارش دهند.

ماده ۱۸ - اعضای شورا، سازمان، مدیران و شرکای مؤسسه حسابرسی سازمان مکلفند از افشای مستقیم یا غیر مستقیم اطلاعات محرمانه‌ای که در اجرای وظایف خود از آنها مطلع میشوند، حتی پس از خاتمه دوران تصدی خود، خودداری کنند. متخلف به مجازاتهای مقرر در ماده (۴۶) این قانون محکوم میشود.

ماده ۱۹ - سازمان میتواند در اجرای وظایف قانونی خود با مجوز دادستان کل کشور، اطلاعات مورد نیاز در چارچوب این قانون را از کلیه بانکها، مؤسسات اعتباری، شرکتهای دولتی، دستگاههای دولتی و عمومی، از جمله دستگاههایی که شمول حکم نسبت به آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام آنهاست و نیز اشخاص حقیقی یا حقوقی غیر دولتی مطالبه نماید. کلیه دستگاهها و اشخاص مذکور مکلفند اطلاعات مورد نیاز سازمان را در موعد

تعیین شده ارائه نم‌ایند.

فصل سوم - بازار اولیه

ماده ۲۰ - عرضه عمومی اوراق بهادار در بازار اولیه منوط به ثبت آن نزد سازمان با رعایت مقررات این قانون میباشد و عرضه عمومی اوراق بهادار به هر طریق بدون رعایتمفاد این قانون ممنوع است.

ماده ۲۱ - ثبت اوراق بهادار نزد سازمان به منظور حصول اطمینان از رعایت مقرراتقانونی و مصوبات سازمان و شفافیت اطلاعاتی بوده و به منزله تأیید مزایا، تضمین سودآوری و یا توصیه و سفارشی در مورد شرکتها یا طرحهای مرتبط با اوراق بهادار توسط سازمان نمیباشد. این موضوع باید در اعلامیه پذیره نویسی قید گردد.

ماده ۲۲ - ناشر موظف است تقاضای ثبت اوراق بهادار را همراه با بیانیه ثبت و اعلامیه پذیره نویسی جهت اخذ مجوز عرضه عمومی به سازمان تسلیم نماید.

تبصره - فرم تقاضای ثبت اوراق بهادار، محتویات بیانیه ثبت و اعلامیه پذیره نویسی که باید به سازمان تسلیم شود و نیز چگونگی انتشار اعلامیه پذیره نویسی و نحوه هماهنگی بین مرجع بت شرکتها و سازمان به موجب دستورالعملی است که توسط سازمانتنظیم و به تأیید شورا میرسد.

ماده ۲۳ - سازمان پس از بررسی ت قاضای ثبت اوراق بهادار و ضمایم آن و اطمینان از انطباق آنها با مقررات، نسبت به تأیید اعلامیه پذیره نویسی اقدام میکند.

تبصره ۱ - عرضه عمومی اوراق بهادار باید ظرف مدتی انجام پذیرد که سازمان تعیین میکند. مدت مذکور از سی روز تجاوز نخواهد کرد. سازمان میتواند مدت پذیره نویسی را با تقاضای ناشر و احراز ادله موجه حد اکثر به مدت سی روز دیگر تمدید کند.

تبصره ۲ - ناشر موظف است حد اکثر ظرف مدت پانزده روز پس از اتمام مهلت عرضه عمومی، سازمان را از نتایج توزیع و فروش اوراق بهادار از طریق که سازمان معین خواهد نمود، مطلع نماید. نحوه برخورد ناشر در خصوص عدم فروش کامل، در اعلامیه پذیره نویسی مشخص میشود.

تبصره ۳ - استفاده از وجوه تأدیه شده، پس از تأیید تکمیل فرآیند عرضه عمومی توسطسازمان مجاز است.

تبصره ۴ - در صورت عدم تکمیل فرآیند عرضه عمومی وجوه گردآوری شده باید حد اکثر ظرف مدت پانزده روز به سرمایه گذاران عودت داده شود.

ماده ۲۴ - اگر سازمان فرم تقاضای تکمیل شده و ضمایم ارسالی را برای ثبت و اخذ مجوزانتشار اوراق بهادار ناقص تشخیص دهد، طی مدت سی روز مراتب را به اطلاع ناشر رسانده و درخواست اصلاحیه مینماید. سازمان در صورت کامل بودن مدارک، موظف است حد اکثر ظرف سی روز از تاریخ ثبت درخواست در سازمان، مراتب موافقت یا عدم موافقت خود را با ثبتاوراق بهادار به ناشر اعلام کند.

ماده ۲۵ - از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، برای ثبت شرکتهای سهامی عام یا افزایش سرمایه آنها، اجازه انتشار اعلامیه پذیره نویسی توسط مرجع ثبت شرکتهای، پس از موافقت سازمان صادر میشود.

ماده ۲۶ - از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، وظایف و اختیارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موضوع ماده (۴) قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۶/۶/۳۰ به سازمان واگذار میشود.

تبصره - اوراق مشارکتی که به موجب این قانون معاف از ثبت نزد سازمان باشد، از شمولاین ماده مستثنی است.

ماده ۲۷ - اوراق بهادار زیر از ثبت نزد سازمان معاف است:

۱ - اوراق مشارکت دولت، بانک مرکزی و شهرداریها.

۲ - اوراق مشارکت منتشره توسط بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری تحت نظارت بانک مرکزی.

۳ - اوراق بهادار عرضه شده در عرضه های خصوصی.

۴ - سهام هر شرکت سهامی عامی که کل حقوق صاحبان سهام آن کمتر از رقم تعیین شده توسط سازمان باشد.

۵ - سایر اوراق بهاداری که به تشخیص شورا نیاز به ثبت نداشته باشند از قبیل اوراق منتشره توسط سازمانها و مراجع قانونی دیگر.

تبصره - ناشر اوراق بهاداری که از ثبت معاف است، موظف است مشخصات و خصوصیات اوراق و نحوه و شرایط توزیع و فروش آنها طبق شرایطی که سازمان تعیین میکند، به سازمان گزارش کند.

ماده ۲۸ - تأسیس بورسها، بازارهای خارج از بورس و نهادهای مالی موضوع این قانون منوط به ثبت نزد سازمان است و فعالیت آنها تحت نظارت سازمان انجام میشود.

ماده ۲۹ - صلاحیت حرفه ای اعضای هیأت مدیره و مدیران، حد اقل سرمایه، موضوع فعالیت در اساسنامه، نحوه گزارش دهی و نوع گزارشهای ویژه حسابرسی نهادهای مالی موضوع این قانون، باید به تأیید سازمان برسد.

فصل چهارم - بازار ثانویه

ماده ۳۰ - پذیرش اوراق بهادار در بورس طبق دستورالعملی است که به پیشنهاد هر بورس و به تصویب سازمان میرسد. بورس مجاز به پذیرش اوراق بهاداری نیست که نزد سازمان ثبت نشده است.

تبصره - اوراق بهادار معاف از ثبت، از شمول این ماده مستثنی است.

ماده ۳۱ - بورس مکلف است فهرست، تعداد و قیمت اوراق بهادار معامله شده در روزهای معامله را طبق ضوابط مصوب سازمان تهیه و به اطلاع عموم برساند. این فهرست در حکم سند رسمی است و در سوابق بورس نگهداری خواهد شد.

ماده ۳۲ - سازمان مجاز است با تشخیص شرایط اضطراری، دستور تعطیل و یا توقف انجام معاملات هر یک از بورسها را حد اکثر به مدت سه روز کاری صادر نماید. در صورت تداوم شرایط اضطراری، مدت مزبور با تصویب شورا قابل تمدید خواهد بود.

تبصره - شرایط اضطرار بر اساس آن دستورالعمل اجرایی خواهد بود که به پیشنهاد سازمان به تأیید شورا میرسد.

ماده ۳۳ - شروع به فعالیت کارگزاری، کارگزاری / معامله‌گری و بازار گردانی به هر شکل و تحت هر عنوان، منوط به عضویت در کانون مربوط و رعایت مقررات این قانون و آئین‌نامه‌ها و دستورالعملهای اجرایی آن است.

تبصره - تا زمانیکه کانون، کارگزاران / معامله‌گران و بازار گردانان تشکیل نشده است، وظایف مربوط به آن کانون را سازمان انجام میدهد. هنگامیکه تعداد اعضای کانون در سطح کشور به یازده نفر رسید، تشکیل کانون، کارگزاران / معامله‌گران و بازار گردانان الزامی است.

ماده ۳۴ - فعالیت کارگزاری و کارگزاری / معامله‌گری و بازار گردانی در هر بورس موکول به پذیرش در آن بورس طبق دستورالعملی است که به پیشنهاد بورس به تأیید سازمان میرسد.

ماده ۳۵ - هیأت مدیره بورس به تخلفات انضباطی کارگزاران، کارگزار / معامله‌گران، بازار گردانان، ناشران و سایر اعضای خود از هر یک از مقررات این قانون یا آئین‌نامه‌های ذی‌ربط طبق آئین‌نامه انضباطی خود رسیدگی مینماید. رأی بورس به مدت یک ماه از تاریخ ابلاغ قابل تجدید نظر در سازمان میباشد. رأی سازمان قطعی و لازم‌الاجراء میباشد.

ماده ۳۶ - اختلافات بین کارگزاران، بازار گردانان، کارگزار / معامله‌گران، مشاوران سرمایه‌گذاری، ناشران، سرمایه‌گذاران و سایر اشخاص ذی‌ربط ناشی از فعالیت حرفه‌ای آنها، در صورت عدم سازش در کانونها توسط هیأت داورى رسیدگی میشود.

ماده ۳۷ - هیأت داورى متشکل از سه عضو میباشد که یک عضو توسط رئیس قوه قضاییه از بین قضات باتجربه و دو عضو از بین صاحبانظران در زمینه‌های اقتصادی و مالی به پیشنهاد سازمان و تأیید شورا به اختلافات رسیدگی مینماید. رئیس قوه قضاییه و سازمان با تأیید شورا علاوه بر نماینده اصلی خود، هر یک، عضو علی‌البدل تعیین و معرفی مینمایند تا در صورت غیبت عضو اصلی مربوط در هیأت داورى شرکت نماید. شرایط

عضو علی‌البدل همانند عضو اصلی میباشد.

تبصره ۱ - ریاست هیأت داورى با نماینده قوه قضاییه خواهد بود.

تبصره ۲ - مدت مأموریت اعضای اصلی و علی‌البدل دو سال میباشد و انتخاب مجدد آنان حد اکثر برای دو دوره دیگر بلامانع است.

تبصره ۳ - هیأت داورى دارای دبیرخانه‌ای است که در محل سازمان تشکیل میگردد.

تبصره ۴ - بودجه هیأت داوری در قالب بودجه سازمان منظور و پرداخت میشود.

تبصره ۵ - آرای صادر شده از سوی هیأت داوری قطعی و لازم‌الاجراء است و اجرای آن به عهده اداره‌ها و دوائر اجرای ثبت اسناد و املاک میباشد.

ماده ۳۸ - در صورتیکه کارگزار، کارگزار / معامله‌گر، بازارگردان، مشاور سرمایه‌گذاری و سایر تشکلهای مشابه درخواست کناره‌گیری موقت یا دائم از فعالیت خود را داشته باشند، مراتب را به سازمان، کانون و نیز به بورس مربوط اعلام نموده و مجوز فعالیت خود را نزد کانون تودیع مینمایند. تضمینها و وثایق مربوط تا تعیین تکلیف

معاملات انجام شده و سایر تعهدات آنها به قوت خود باقی خواهد ماند. قسمت اخیر این ماده نسبت به کارگزاران، کارگزار / معامله‌گران، بازارگردانان، مشاوران سرمایه‌گذاری و سایر تشکلهای مشابه که عضویت آنها بر اساس ماده (۳۵) این قانون تعلیق یا لغو میشود، نیز مجری است.

ماده ۳۹ - کارگزاران، کارگزار / معامله‌گران، بازارگردانان، مشاوران سرمایه‌گذاری و سایر تشکلهای مشابه ملزمند طبق دستورالعملی که توسط سازمان تنظیم و ابلاغ میشود، گزارشهای لازم را تهیه و به مراجع ذی‌ربط تسلیم نمایند.

فصل پنجم - اطلاع‌رسانی در بازارهای اولیه و ثانویه

ماده ۴۰ - سازمان موظف است ترتیبی اتخاذ نماید تا مجموعه اطلاعاتی که در فرآیند ثبت اوراق بهادار بدست می‌آورد، حد اکثر ظرف مدت پانزده روز طبق آئین نامه مربوطه در دسترس عموم قرار گیرد.

ماده ۴۱ - سازمان موظف است بورسها، ناشران اوراق بهادار، کارگزاران، معامله‌گران، بازارگردانان، مشاوران سرمایه‌گذاری و کلیه تشکلهای فعال در بازار سرمایه را ملزمنماید تا بر اساس استانداردهای حسابداری و حسابرسی ملی کشور، اطلاعات جامع فعالیت خود را انتشار دهند.

ماده ۴۲ - ناشر اوراق بهادار موظف است صورتهای مالی را طبق مقررات قانونی، استانداردهای حسابداری و گزارشدهی مالی و آئین نامه‌ها و دستورالعملهای اجرایی که توسط سازمان ابلاغ میشود، تهیه کند.

ماده ۴۳ - ناشر، شرکت تأمین سرمایه، حسابرس و ارزش‌یابان و مشاوران حقوقی ناشر، مسؤول جبران خسارات وارده به سرمایه‌گذارانی هستند که در اثر قصور، تقصیر، تخلف و یا به دلیل ارائه اطلاعات ناقص و خلاف واقع در عرضه اولیه که ناشی از فعل یا ترک فعل آنها باشد، متضرر گردیده‌اند.

تبصره ۱ - خسارت دیدگان موضوع این ماده میتوانند حد اکثر ظرف مدت یکسال پس از تاریخ کشف تخلف به هیأت مدیره بورس یا هیأت داوری شکایت کنند، مشروط بر اینکه بیش از سه سال از عرضه عمومی توسط ناشر نگذشته باشد.

تبصره ۲ - فقط اشخاصی که اوراق بهادار ناشر موضوع این ماده را قبل از کشف و اعلام تخلف خریداری کرده باشند، مجاز به ادعای خسارت میباشند.

ماده ۴۴ - سازمان میتواند در صورت آگاهی از ارائه اطلاعات خلاف واقع، ناقص یا گمراه‌کننده از طرف ناشر در بیانیته ثبت یا اعلامیه پذیره نویسی، عرضه عمومی اوراق بهادار را در هر مرحله‌ای که باشد، متوقف کند.

ماده ۴۵ - هر ناشری که مجوز انتشار اوراق بهادار خود را از سازمان دریافت کرده است، مکلف است حد اقل موارد زیر را طبق دستورالعمل اجرایی که توسط سازمان تعیینخواهد شد، به سازمان ارائه نماید:

۱ - صورتهای مالی سالانه حسابرسی شده.

۲ - صورتهای مالی میاندوره‌ای شامل صورتهای مالی شش ماهه حسابرسی شده و صورتهای مالی سه ماهه.

۳ - گزارش هیأت مدیره به مجامع و اظهارنظر حسابرس.

۴ - اطلاعاتی که اثر با اهمیتی بر قیمت اوراق بهادار و تصمیم سرمایه گذاران دارد.

فصل ششم - جرایم و مجازاتها

ماده ۴۶ - اشخاص زیر به حبس تعزیری از سه ماه تا یکسال یا به جزای نقدی معادل دو تا پنج برابر سود بدست آمده یا زیان متحمل نشده یا هر دو مجازات محکوم خواهند شد:

۱ - هر شخصی که اطلاعات نهانی مربوط به اوراق بهادار موضوع این قانون را که حسب وظیفه در اختیار وی قرار گرفته به نحوی از انحاء به ضرر دیگران یا به نفع خود یا به نفع اشخاصی که از طرف آنها به هر عنوان نمایندگی داشته باشند، قبل از انتشار عمومی، مورد استفاده قرار دهد و یا موجبات افشاء و انتشار آنها را در غیر موارد مقرر فراهم نماید.

۲ - هر شخصی که با استفاده از اطلاعات نهانی به معاملات اوراق بهادار مبادرت نماید.

۳ - هر شخصی که اقدامات وی نوعاً منجر به ایجاد ظاهری گمراه کننده از روند معاملات اوراق بهادار یا ایجاد قیمتهای کاذب و یا اغوای اشخاص به انجام معاملات اوراق بهادار شود.

۴ - هر شخصی که بدون رعایت مقررات این قانون اقدام به انتشار آگهی یا اعلامیه پذیره نویسی به منظور عرضه عمومی اوراق بهادار نماید.

تبصره ۱ - اشخاص زیر به عنوان اشخاص دارای اطلاعات نهانی شرکت شناخته میشوند:

الف - مدیران شرکت شامل اعضای هیأت مدیره، هیأت عامل، مدیر عامل و معاونان آنان.

ب - بازرسان، مشاوران، حسابداران، حسابرسان و وکلای شرکت.

ج - سهامدارانی که به تنهایی و یا به همراه افراد تحت تکفل خود، بیش از ده درصد (۱۰٪) سهام شرکت را در اختیار دارند یا نمایندگان آنان.

د - مدیر عامل و اعضای هیأت مدیره و مدیران ذی ربط یا نمایندگان شرکتهای مادر

(هلدینگ) که مالک حد اقل ده درصد (۱۰٪) سهام یا دارای حد اقل یک عضو در هیأت مدیره شرکت سرمایه پذیر باشند.

ه - سایر اشخاصی که با توجه به وظایف، اختیارات و یا موقعیت خود به اطلاعات نهانی دسترسی دارند.

تبصره ۲ - اشخاص موضوع تبصره (۱) این ماده موظفند آن بخش از معاملات اوراق بهادار خود را که مبتنی بر اطلاعات نهانی نباشد، ظرف پانزده روز پس از انجام معامله، بهسازمان و بورس مربوط گزارش کنند.

ماده ۴۷ - اشخاصی که اطلاعات خلاف واقع یا مستندات جعلی را به سازمان و یا بورس ارائه نمایند یا تصدیق کنند و یا اطلاعات، اسناد و یا مدارک جعلی را در تهیه گزارشهای موضوع این قانون مورد استفاده قرار دهند، حسب مورد به مجازاتهای مقرر در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ محکوم خواهند شد.

ماده ۴۸ - کارگزار، کارگزار / معامله گر، بازار گردان و مشاور سرمایه گذاری کها سرار اشخاصی را که برحسب وظیفه از آنها مطلع شده یا در اختیار وی قرار دارد، بدون مجوز افشاء نماید، به مجازاتهای مقرر در ماده (۶۴۸) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ / ۳ / ۶ محکوم خواهد شد.

ماده ۴۹ - اشخاص زیر به حبس تعزیری از یک ماه تا شش ماه یا جزای نقدی معادل یک تا سه برابر سود بدست آمده یا زیان متحمل نشده یا هر دو مجازات محکوم خواهند شد:

۱ - هر شخصی که بدون رعایت مقررات این قانون تحت هر عنوان به فعالیتهایی از قبیل کارگزاری، کارگزار / معامله گری، یا بازار گردانی که مستلزم اخذ مجوز است مبادرت نماید یا خود را تحت هر یک از عناوین مزبور معرفی کند.

۲ - هر شخصی که به موجب این قانون مکلف به ارائه تمام یا قسمتی از اطلاعات، اسناد و یا مدارک مهم به سازمان و یا بورس مربوط بوده و از انجام آن خودداری کند.

۳ - هر شخصی که مسؤول تهیه اسناد، مدارک، اطلاعات، بیانیه ثبت یا اعلامیه پذیره نویسی و امثال آنها جهت ارائه به سازمان میباشد و نیز هر شخصی که مسؤولیت بررسی و اظهار نظر یا تهیه گزارش مالی، فنی یا اقتصادی یا هرگونه تصدیق مستندات و اطلاعات مذکور را بر عهده دارد و در اجرای وظایف محوله از مقررات این قانون تخلف نماید.

۴ - هر شخصی که عالما و عامدا هرگونه اطلاعات، اسناد، مدارک یا گزارشهای خلاف واقع مربوط به اوراق بهادار را به هر نحو مورد سوء استفاده قرار دهد.

ماده ۵۰ - کارگزار، کارگزار / معامله گر یا بازار گردانی که اوراق بهادار و وجوهی را که برای انجام معامله به وی سپرده شده و وی موظف به نگاهداری آن در حسابهای جداگانه است، بر خلاف مقررات و به نفع خود یا دیگران مورد استفاده قرار دهد، به مجازاتهای مقرر در ماده (۶۷۴) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ محکوم خواهد شد.

ماده ۵۱ - در صورت ارتکاب تخلفات مندرج در این قانون توسط اشخاص حقوقی، مجازاتهای پیش بینی شده بر حسب مورد درباره آندسته از اشخاص حقیقی اعمال میشود که از طرف اشخاص حقوقی یاد شده، مسؤولیت تصمیم گیری را بر عهده داشته‌اند.

ماده ۵۲ - سازمان مکلف است مستندات و مدارک مربوط به جرایم موضوع این قانون را گردآوری کرده و به مراجع قضایی ذیصلاح اعلام نموده و حسب مورد موضوع را به عنوان شاکی پیگیری نماید. چنانچه در اثر جرایم مذکور ضرر و زیانی متوجه سایر اشخاص شده باشد، زیان دیده میتواند برای جبران آن به مراجع قانونی مراجعه نموده و وفق مقررات، دادخواست ضرر و زیان تسلیم نماید.

فصل هفتم - مقررات متفرقه

ماده ۵۳ - کارگزاران، کارگزاران / معامله‌گران، بازار گردانان و سایر فعالان بازار اوراق بهادار مکلفند ظرف شش ماه از تشکیل سازمان نسبت به ایجاد قانون خود پس از تصویب اساسنامه آن اقدام کنند.

ماده ۵۴ - هیچ سهامدار حقیقی یا حقوقی، نمیتواند بیش از دو و نیم درصد (۲/۵٪) از سهام بورس را بطور مستقیم یا غیر مستقیم در مالکیت داشته باشد.

ماده ۵۵ - هیچ سهامدار حقیقی یا حقوقی نمیتواند بیش از پنج درصد (۵٪) از سهام شرکت‌سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه و جوه را بطور مستقیم یا غیر مستقیم در مالکیت داشته باشد.

ماده ۵۶ - پس از تشکیل سازمان کلیه سوابق، اسناد و مدارک شورای بورس موضوع قانونتأسیس بورس اوراق بهادار تهران مصوب ۱۳۴۵ به سازمان منتقل میشود.

ماده ۵۷ - اموال و داراییهای سازمان کارگزاران بورسه ای موجود اعم از منقول و غیرمنقول، وجوه نقد، سپرده‌های بانکی و اوراق بهادار، حقوق و تعهدات و سایر داراییها پس از کسر بدهیها و همچنین وجوه ذخیره گسترش بورس، در کمیته‌ای مرکب از رئیس سازمان، نماینده منتخب کارگزاران بورس مربوط و نماینده شورا احصاء و حسب ضرورت و نیاز بین شرکت سهامی بورس مربوط و سازمان به ترتیب به عنوان سرمایه و منابع مالی در اختیار تسهیم میشود. تصمیمات این کمیته پس از تصویب وزیر امور اقتصادی و داراییلازم‌الاجراء میباشد.

تبصره - سوابق کارکنان سازمان کارگزاران هر بورس به موجب مقررات قانون کار بازخریدمیگردد.

ماده ۵۸ - دولت اقدامات لازم برای فعال کردن بورسهای کالایی و تطبیق آن با اینقانون و ارائه راهکارهای قانونی مورد نیاز را به عمل خواهد آورد.

ماده ۵۹ - این قانون چهار ماه پس از تصویب بطور کامل لازم‌الاجراء است و هیأتوزیران و سایر مراجع مذکور در این قانون، موظفند به نحوی اقدام نمایند که مقررات اجرایی و سازمانی و تشکیلات مناسب اجرایی این قانون، ظرف این مدت استقرار یافته و به تصویب رسیده باشد.

ماده ۶۰ - پس از انقضای مهلتهای مقرر در این قانون، قانون تأسیس بورس اوراق بهادار مصوب ۱۳۴۵/۲/۲۷ و کلیه قوانین و مقرراتی که مغایر با این قانون است، لغو میشود. قانون فوق مشتمل بر شصت ماده و بیست و نه تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ اولآذر ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و چهار مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۹/۲/۱۳۸۴ به تأیید شورای نگهبان رسید.

پیوست ۱۴: قانون عملیات بانکی بدون ربا

قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

فصل اول - (اهداف و وظایف نظام بانکی در جمهوری اسلامی ایران)

ماده ۱ - اهداف نظام بانکی عبارتند از:

۱ - استقرار نظام پولی و اعتباری بر مبنای حق و عدل (با ضوابط اسلامی) به منظور تنظیم گردش صحیح پول و اعتبار در جهت سلامت و رشد اقتصاد کشور.

۲ - فعالیت در جهت تحقق اهداف و سیاستها و برنامه‌های اقتصادی دولت جمهوری اسلامی با ابزارهای پولی و اعتباری.

۳ - ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش تعاون عمومی و قرض الحسنه از طریق جذب و جلب وجوه آزاد و اندوخته‌ها و پس اندازها و سپرده‌ها و بسیج و تجهیز آنها در جهت تأمین شرایط و امکانات کار و سرمایه‌گذاری به منظور اجرای بند "۲" و "۹" اصل چهل و سوم قانون اساسی.

۴ - حفظ ارزش پول و ایجاد تعادل در موازنه پرداختها و تسهیل مبادلات بازرگانی.

۵ - تسهیل در امور پرداختها و دریافتها و مبادلات و معاملات و سایر خدماتی که به موجب قانون بر عهده بانک گذاشته می‌شود.

ماده ۲ - وظایف نظام بانکی عبارتند از:

۱ - انتشار اسکناس و سکه‌های فلزی رایج کشور طبق قانون و مقررات.

۲ - تنظیم، کنترل و هدایت گردش پول و اعتبار طبق قانون و مقررات.

ب ۳ - انجام کلیه عملیات بانکی ارزی و ریالی و تعهد یا تضمین پرداختهای ارزی دولت طبق قانون و مقررات.

۴ - نظارت بر معاملات طلا و ارز و ورود و صدور پول رایج ایران و ارز و تنظیم مقررات مربوط به آنها طبق قانون.

۵ - انجام عملیات مربوط به اوراق و اسناد بهادار طبق قانون و مقررات.

۶ - اعمال سیاستهای پولی و اعتباری طبق قانون و مقررات.

۷ - عملیات بانکی مربوط به آن قسمت از برنامه‌های اقتصادی مصوب که از طریق سیستم پولی و اعتباری باید انجام گیرد.

۸ - افتتاح انواع حسابهای قرض الحسنه (جاری و پس انداز) و سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار و صدور اسناد مربوط به آنها بر طبق قوانین و مقررات.

۹ - اعطای وام و اعتبار بدون ربا (بهره) طبق قانون و مقررات.

۱۰ - اعطای وام و اعتبار و ارائه سایر خدمات بانکی به تعاونیهای قانونی جهت تحقق بند "۲" اصل ۴۳ قانون اساسی.

۱۱ - انجام معاملات طلا و نقره و نگاهداری و اداره ذخائر ارزی و طلای کشور با رعایت قوانین و مقررات مربوط به آن.

۱۲ - نگاهداری وجوه ریالی مؤسسات پولی و مالی بین‌المللی و یا مؤسسات مشابه و یا وابسته به این مؤسسات طبق قانون و مقررات.

۱۳ - انعقاد موافقتنامه پرداخت در اجرای قراردادهای پولی و بازرگانی و ترانزیتی بین دولت و سایر کشورها طبق قانون و مقررات.

۱۴ - قبول و نگهداری امانات طلا و نقره و اشیاء گرانبها و اوراق بهادار و اسناد رسمی از اشخاص حقیقی و حقوقی و اجاره صندوق امانات.

۱۵ - صدور و تأیید و قبول ضمانتنامه ارزی و ریالی جهت مشتریان.

۱۶ - انجام خدمات وکالت و وصایت بر طبق قانون و مقررات.

فصل دوم - تجهیز منابع پولی

ماده ۳ - بانکها می‌توانند، تحت هر یک از عناوین ذیل به قبول سپرده مبادرت نمایند:

الف - سپرده‌های قرض‌الحسنه:

۱ - جاری.

۲ - پس‌انداز.

ب - سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار.

تبصره - سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار که بانک در بکار گرفتن آنها وکیل می‌باشد، در امور مشارکت، مضاربه، اجاره به شرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه‌گذاری مستقیم، معاملات سلف و جعاله مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ماده ۴ - بانکها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های قرض‌الحسنه (پس‌انداز و جاری) می‌باشند و می‌توانند اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد و یا بیمه نمایند.

ماده ۵ - منافع حاصل از عملیات مذکور در تبصره ماده "۳" این قانون، بر اساس قرارداد منعقد، متناسب با مدت و مبالغ سپرده‌های سرمایه‌گذاری و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و مبلغ در کل وجوه به کار گرفته شده در این عملیات، تقسیم خواهد شد.

ماده ۶ - بانکها می‌توانند، به منظور جذب و تجهیز سپرده‌ها، با اتخاذ روشهای تشویقی از امتیازات ذیل به سپرده‌گذاران اعطا نمایند:

الف - اعطای جوایز غیر ثابت نقدی یا جنسی برای سپرده‌های قرض‌الحسنه.

ب - تخفیف و یا معافیت سپرده گذاران برای استفاده از تسهیلات اعطایی بانکی در

موارد مذکور در فصل سوم.

فصل سوم - تسهیلات اعطایی بانکی

ماده ۷ - بانکها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش فعالیت بخشهای مختلف تولیدی و بازرگانی و خدماتی قسمتی از سرمایه و یا منابع مورد نیاز این بخشها را به صورت مشارکت تأمین نمایند.

ماده ۸ - بانکها میتوانند، در امور و یا طرحهای تولیدی و عمرانی مستقیماً به سرمایه‌گذاری مبادرت نمایند. برنامه آن گونه سرمایه‌گذاریها باید در ضمن لایحه بودجه سالانه کل کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد و نتیجه ارزیابی طرح حاکی از عدم زیان‌دهی باشد.

تبصره - بانکها به هیچ وجه حق ندارند در تولید اشیاء تجملی و مصرفی غیر ضروری سرمایه‌گذاری نمایند.

ماده ۹ - بانکها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور بازرگانی در چهار چوب سیاستهای بازرگانی دولت، منابع مالی لازم را بر اساس قرارداد مضاربه در اختیار مشتریان با اولویت دادن به تعاونیهای قانونی قرار دهند.

تبصره - بانکها در امر واردات مجاز به مضاربه با بخش خصوصی نمی‌باشند.

ماده ۱۰ - بانکها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم در گسترش امر مسکن، با هماهنگی وزارت مسکن و شهرسازی، واحدهای مسکونی ارزان قیمت به منظور فروش اقساطی و یا اجاره به شرط تملیک احداث نمایند.

تبصره - تملک زمین با رعایت قانون اراضی شهری جهت احداث واحدهای مسکونی موضوع ماده ۱۰ توسط بانکها بلامانع است.

ماده ۱۱ - بانکها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور صنعت و معدن، کشاورزی و خدمات اموال منقول را بنا به درخواست مشتری و تعهد او مبنی بر خرید و مصرف و یا استفاده مستقیم مال و یا اموال مورد درخواست خریداری نموده و با اخذ تأمین به صورت اقساطی به مشتری بفروشند.

ماده ۱۲ - بانکها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور خدماتی، کشاورزی، صنعتی و معدنی، اموال منقول و غیر منقول را بنا به درخواست مشتری و تعهد او مبنی بر انجام اجاره به شرط تملیک و استفاده خود، خریداری و به صورت اجاره به شرط تملیک به مشتری واگذار نمایند.

ماده ۱۳ - بانکها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی به هر یک از عملیات ذیل مبادرت نمایند:

الف - مواد اولیه و لوازم یدکی مورد نیاز واحدهای تولیدی را بنا به درخواست این واحدها و تعهد آنها مبنی بر خرید و مصرف مواد اولیه و لوازم یدکی مورد درخواست، خریداری و به صورت نسیه به واحدهای مذکور بفروشند.

ب - آن قسم از تولیدات این واحدها را که سهل‌البیعه باشد بنا به درخواست آنها پیش خرید نمایند.

ماده ۱۴ - بانکها موظفند جهت تحقق اهداف بندهای ۲ و ۹ اصل ۴۳ قانون اساسی بخشی از منابع خود را از طریق قرض الحسنه به متقاضیان اختصاص دهند. آیین نامه اجرایی این ماده توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب هیأت دولت می‌رسد.

ماده ۱۵ - کلیه قراردادهایی که در اجرای مواد "۹"، "۱۱"، "۱۲"، "۱۳" و "۱۴" این انون مبادله می‌گردد، به موجب قراردادی که بین طرفین منعقد می‌شود، در حکم اسناد لازم الاجراء و تابع مفاد آیین نامه اجرایی اسناد رسمی است.

ماده ۱۶ - بانکها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش امور تولیدی، بازرگانی و خدماتی مبادرت به جعاله نمایند.

ماده ۱۷ - بانکها می‌توانند، اراضی مزروعی و یا باغات را که در اختیار و تصرف خود دارند به مزارعه و یا مساقات بدهند.

فصل چهارم - بانک مرکزی ایران و سیاست پولی

ماده ۱۸ - بانک مرکزی ایران که از این پس بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نامیده می‌شود در مورد شرکت‌های دولتی که سهام آن صد درصد متعلق به دولت نیست، فقط می‌تواند طبق عملیات مجاز در این قانون عمل نماید.

ماده ۱۹ - سیاست اعتباری و تسهیلات اعطایی کوتاه مدت (یک ساله) به پیشنهاد مجمع عمومی بانک مرکزی و تصویب هیأت دولت تعیین شده و سیاست اعتباری و تسهیلات اعطایی پنج ساله و درازمدت در ضمن لوایح برنامه‌های عمرانی پنج ساله و درازمدت کشور جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود.

ماده ۲۰ - بانک مرکزی ایران در حسن اجرای نظام پولی و اعتباری کشور می‌تواند با استفاده از ابزار ذیل، طبق آیین نامه‌ای که به تصویب هیأت وزیران می‌رسد بر اساس ماده ۱۹ در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند:

۱ - تعیین حداقل و یا حداکثر نسبت سهم سود بانکها در عملیات مشارکت و مضاربه این نسبتها ممکن است در هر یک از رشته‌های مختلف متفاوت باشد.

۲ - تعیین رشته‌های مختلف سرمایه گذاری و مشارکت در حدود سیاستهای اقتصادی مصوب و تعیین حداقل نرخ سود احتمالی برای انتخاب طرحهای سرمایه گذاری و مشارکت حداقل نرخ سود احتمالی ممکن است در هر یک از رشته‌های مختلف متفاوت باشد.

۳ - تعیین حداقل و حداکثر نسبت سود بانکها در معاملات اقساطی و اجاره به شرط تملیک در تناسب با قیمت تمام شده مورد معامله. این نسبتها ممکن است در موارد مختلف متفاوت باشد.

۴ - تعیین انواع و میزان حداقل و حداکثر کارمزد خدمات بانکی (مشروط بر این که بیش از هزینه کار انجام شده نباشد) و حق الوکاله بکارگیری سپرده‌های سرمایه گذاری که توسط بانکها دریافت می‌شود.

۵ - تعیین نوع، میزان، حداقل و حداکثر امتیازات موضوع ماده "۶" و تعیین ضوابط تبلیغات برای بانکها در این موارد.

۶ - تعیین حداقل و حداکثر میزان مشارکت، مضاربه، سرمایه‌گذاری، اجاره به شرط تملیک، معاملات اقساطی، نسبه، سلف، مزارعه، مساقات، جعاله و قرض الحسنه برای بانکها و یا هر یک از آنها در هر یک از موارد و رشته‌های مختلف و نیز تعیین حداکثر تسهیلات اعطایی به هر مشتری.

فصل پنجم - متفرقه

ماده ۲۱ - بانک مرکزی با هر یک از بانکها و نیز بانکها با یکدیگر مجاز به انجام عملیات بانکی ربوی نمی‌باشند.

ماده ۲۲ - بانکها می‌توانند، با اجازه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی به عملیات مجازبانکی مبادرت نمایند.

ماده ۲۳ - وجوه دریافتی تحت عنوان کارمزد و حق الوکاله جزو درآمدهای بانکها بوده و قابل تقسیم بین سپرده‌گذاران نمی‌باشد.

ماده ۲۴ - معافیت از سود بازرگانی و یا معافیت‌های مالیاتی اعطایی طبق قانون به کارخانجات و مؤسسات تولیدی به بانکهایی که از لحاظ واردات و یا مالکیت جانشین کارخانجات و یا مؤسسات تولیدی می‌شوند نیز تعلق می‌گیرد.

ماده ۲۵ - واحدهایی که بانکها در آنها مشارکت و یا سرمایه‌گذاری نموده باشند تابع قانون تجارت خواهند بود، مگر این که مشمول قانون دیگری باشند.

ماده ۲۶ - پس از تصویب این قانون کلیه قوانین و مقررات مغایر لغو و اختیارات و وظایف مذکور در قانون پولی و بانکی و لایحه قانونی اداره اموربانکها و متمم آن که در این قانون به مراجع ذیصلاح دیگری سپرده شده است از مراجع قبلی سلب می‌گردد.

ماده ۲۷ - وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است آیین‌نامه اجرایی این قانون را با پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و پس از تصویب هیأت دولت که نباید مدت تهیه و تصویب آن از مدت ۴ ماه بیشتر باشد به مرحله اجرا بگذارد. قانون فوق مشتمل بر بیست و هفت ماده و چهار تبصره در جلسه روز سه‌شنبه هشتم

شهریور ماه یک هزار و سیصد و شصت و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۰/۶/۱۳۶۲ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

رئیس مجلس شورای اسلامی - اکبر هاشمی

پیوست ۱۵: قانون بانکی و پولی کشور

قانون بانکی و پولی کشور

قانون بانکی و پولی کشور

مصوب هفتم خرداد ماه ۱۳۳۹ (کمیسیون‌های مشترک دارایی و دادگستری مجلسین)

فصل اول

شورای پول و اعتبار

قسمت اول: تشکیل - موضوع

ماده ۱ - شورایی به نام شورای پول و اعتبار تشکیل می‌گردد که موضوع وظایف و اختیارات و طرز کار آن در این قانون تعیین شده است.

ماده ۲ - وظایف شورای پول و اعتبار به شرح زیر است:

الف - همکاری با رییس کل بانک مرکزی در اداره عمومی بانک طبق مقررات فصل سوم این قانون.

ب - هدایت فعالیت بانکها و نظارت در امور بانکداری طبق فصل چهارم این قانون. در اجرای این وظیفه شورا می‌تواند هر گونه اطلاع از سایر بانکها اعم از بانکهایی که اساسنامه آنها به تصویب مجلسین رسیده است و یا طبق قانون بانکداری تأسیس شده باشند خواسته و یا دستوراتی برای اجراء بدهد و عموم بانکها موظف و مکلف به اجرای آن خواهند بود ولی شورا نمی‌تواند راجع به روابط صاحبان حساب با بانک یا وضع حساب آنها اطلاعی بخواهد جز در مواردی که به موجب این قانون اجازه داده شده است.

ج - دادن نظر مشورتی به دولت در امور مالی و اظهار نظر در مسائل پولی و اقتصادی - دولت نیز نظریه شورا را در موضوعات و تصمیمات مربوط به اقتصاد پولی و ملی کشور خواهد خواست.

د - همکاری با شورای عالی اقتصاد برای تأمین هماهنگی در اتخاذ تصمیم مربوط به اقتصاد پولی و مالی کشور.

ه - تحقیق و بررسی درباره مسائل مربوط به وظایف خود و موضوعهایی که از طرف دولت به او مراجعه می‌شود.

و - انجام سایر وظایف و اختیاراتی که این قانون برای آن تعیین نموده است.

قسمت دوم: سازمان - صلاحیت - اختیارات

ماده ۳ -

الف - شورای پول و اعتبار از ۱۵ نفر اشخاص زیر تشکیل می‌شود:

۱ - رییس کل بانک مرکزی ایران.

۲ - وزیر صنایع و معادن.

۳ - وزیر کشاورزی.

۴ - وزیر بازرگانی.

۵ - دادستان کل دیوان عالی کشور.

۶ - نماینده اتاق بازرگانی.

۷ - دبیر کل شورای عالی اقتصاد.

۸ - دبیر کل شورای پول و اعتبار.

۹ - مدیر کل بانک ملی ایران.

۱۰ - یک نفر نماینده بانکهای خصوصی.

۱۱ - یک نفر استاد اقتصاد به معرفی دانشگاه.

۱۲ - یک نفر نماینده شورای کشاورزی مرکز.

۱۳ - یک نفر متخصص اقتصاد صنعتی.

۱۴ - یک نفر متخصص اقتصاد پولی و مالی.

۱۵ - یک نفر متخصص اقتصاد کارگری.

ب - رییس کل بانک مرکزی ایران سمت ریاست شورا را خواهد داشت.

ج - اشخاص مذکور در بندهای ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ از طرف هیأت وزیران برای مدت سه سال منصوب می‌شوند.

در سه سال اول در آخر هر سال یک نفر به قید قرعه از عضویت خارج و خود او یا شخص دیگری برای مدت سه سال به جای او منصوب می‌شود. در صورت فوت یا استعفاء یا عدم توانایی انجام کار و یا احراز عدم صلاحیت هر یک از اعضاء عضو دیگری به جای او منصوب و دوره مأموریت او راتکمیل خواهد نمود.

د - اعضاء شورای پول و اعتبار قبل از شروع به کار باید در جلسه شورای پول و اعتبار قسم یاد نموده و خدا را گواه بگیرند که در انجام وظایف شورای پول و اعتبار نهایت دقت و دلسوزی را مبذول دارند و کلیه تصمیمات خود را مقرون به صلاح کشور نموده و رعایت کامل حفظ اسرار شورا را بنمایند.

ماده ۴ - شورای پول و اعتبار می‌تواند در هر مورد که لازم باشد اشخاص صلاحیتدار برای مشورت درباره امور مخصوص انتخاب و دعوت کند.

ماده ۵ -

۱ - شورا بر حسب دعوت رییس خود لااقل ماهی یک مرتبه تشکیل جلسه می‌دهد و نیز هر موقع که لااقل پنج نفر از اعضاء شورا تقاضا کنند تشکیل جلسه خواهد داد.

۲ - برای مذاکره و اخذ تصمیم حضور لااقل دوسوم از اعضاء در جلسه شورا ضروری است. تصمیمات به اکثریت دوسوم آراء اعضاء حاضر اتخاذ می‌شود.

۳ - صورتمجلس مذاکرات شورا در دفتر مخصوصی ضبط شده و به امضای رییس و دبیر شورا رسیده و در مرکز بانک نگهداری می‌شود. رییس شورا برای امضای کلیه مکاتبات که شامل رونوشت و یا مستخرجه‌های صورتمجلس‌ها نیز می‌باشد به دبیر کل شورا اختیارات خواهد داد.

ماده ۶ - دستگاههای دولتی و مؤسسات اعتباری دولتی و خصوصی موظفند در صورت تقاضای شورا کلیه اعتباراتی را که برای شورا لازم بداند به استثنای موارد مذکور در بند ب ماده ۲ را در اختیار شورا بگذارند.

ماده ۷ -

۱ - اعضای شورای پول و اعتبار جز در مواردی که قانون وظیفه‌ای برای آنها تعیین کرده است موظف به حفظ اسرار و اطلاعاتی که به مناسبت کار خود به دست آورده‌اند می‌باشند.

۲ - اعضای اداری شورا و مشاورین و افرادی که شورا در اجرای وظایف خود به آنها مراجعه می‌کند نیز مشمول بند یک بالا می‌باشند.

۳ - متخلفین از مقررات این ماده مشمول مجازات مقرر در ماده ۱۳۸ قانون کیفر عمومی خواهند بود.

ماده ۸ -

۱ - شورای پول و اعتبار هر گونه اطلاعاتی که وزیر دارایی بخواهد در دسترس او می‌گذارد.

۲ - شورا هر سه ماه یک مرتبه گزارشی از طرز اجرای وظایف خود و تحولات پولی و بانکی کشور به وزیر دارایی می‌دهد و هر گونه نظرات و پیشنهاداتی که درباره احتیاجات اقتصاد ملی مفید بداند نیز در گزارش خود ذکر می‌نماید.

۳ - شورا نمی‌تواند جز به موجب قانون و یا موافقت قبلی وزیر دارایی به انتشار هیچ گونه نشریه‌ای اقدام کند مگر انتشاراتی که جنبه تحقیقی و علمی داشته باشد.

قسمت سوم - دبیر کل و دبیرخانه

ماده ۹ -

۱ - دبیر کل شورا پول و اعتبار بر حسب پیشنهاد رییس شورای پول و اعتبار و تصویب وزیر دارایی برای مدت شش سال انتخاب منصوب می‌شود.

۲ - دبیر کل شورای پول و اعتبار یا نماینده او در مقابل دادگاه و مراجع قانونی دیگر و ادارات دولتی و غیر دولتی نماینده تام‌الاختیار شورا می‌باشد و کلیه دعاوی حقوقی و جزایی به وسیله او اقامه و دفاع می‌شود.

قسمت چهارم - مقررات مختلف

ماده ۱۰ - دستگاههای شورای پول و اعتبار جزء لاینفک سازمان بانک مرکزی ایران می‌باشد و هزینه آنها مانند هزینه شورا بر عهده بانک مرکزی ایران است و کارمندان اداری شورای پول و اعتبار جزء کارمندان اداری بانک مرکزی ایران می‌باشند.

فصل دوم

پول

قسمت اول - تعریف - برابری

ماده ۱۱ - واحد پول کشور ایران ریال است که به یکصد دینار تقسیم می‌شود.

ماده ۱۲ - قیمت یک گرم طلای خالص ۲۳۹۶۱۵۶/۸۵ ریال (هشتاد و پنج ریال و دو میلیون و سیصد و شش هزار و یکصد و پنجاه و شش ده‌میلیونیم ریال) است و یک ریال محتوی ۱۱۷۳۱۶٪ گرم یکصد و هفده هزار و سیصد و شانزده ده‌میلیونیم گرم طلای خالص می‌باشد.

ماده ۱۳ - برابری پولهای خارجی نسبت به ریال و نرخ خرید و فروش ارز توسط بانک مرکزی با رعایت تعهدات کشور در مقابل صندوق بین‌المللی پول تعیین و در روزنامه رسمی کشور درج خواهد گردید.

قسمت دوم - امتیاز و انحصار انتشار پول

ماده ۱۴ - امتیاز انتشار پول ایران در اختیار دولت است.

۲ - این امتیاز مطابق مقررات این قانون منحصراً از طرف بانک مرکزی ایران بدون دخالت هیچ دستگاه دولتی یا خصوصی دیگری به اجراء گذاشته می‌شود.

قسمت سوم - جریان قانونی و قوه ابراء

ماده ۱۵ -

۱ - تنها اسکناس و پولهای فلزی که در تاریخ تصویب این قانون در جریان بوده است و یا به موجب این قانون انتشار می‌یابد جریان قانونی و قوه ابراء خواهند داشت.

۲ - میزان و قوه ابراء انواع اسکناسها و مسکوکات فلزی در جریان به پیشنهاد بانک مرکزی ایران توسط شورای پول و اعتبار تعیین و پس از تصویب وزیر دارایی به موقع اجراء گذاشته خواهد شد.

۳ - بانک مرکزی ایران در مقابل سرقت یا گم شدن و یا از بین رفتن اسکناسها و مسکوکات هیچ گونه تعهد و مسئولیتی ندارد.

ماده ۱۶ - پول طلا جریان قانونی نخواهد داشت مگر این که بنا به پیشنهاد شورا پول و اعتبار هیأت وزیران به موجب تصویبنامه اجازه به جریان گذاردن آن را صادر کند. ترتیب و شرایط ضرب سکه‌ها و طریقه به جریان گذاردن و خروج آنها از جریان نیز به همین طریق تعیین خواهد شد.

۲ - شرایط وارد کردن طلا و نقره به کشور یا صدور از کشور برای احتیاجات مسلم اقتصادی به پیشنهاد شورای پول و اعتبار و تصویب هیأت وزیران خواهد بود.

قسمت چهارم - انتشار و به جریان گذاردن پول و خروج آن از جریان

ماده ۱۷ -

۱ - مبلغ اسمی و شکل و نقشه و رنگ و سایر مشخصات اسکناسها و همچنین مبلغ اسمی جنس و میزان فلز و وزن و اندازه و سایر مشخصات پولهای فلزی در گردش به استثنای پول طلا و مهلت و طرز و شرایط خروج آنها از گردش به پیشنهاد بانک مرکزی ایران و تصویب وزیر دارایی خواهد بود.

۲ - در انقضای مدتی که برای خروج اسکناس یا پول فلزی از جریان معین شده مبالغ ارائه نشده رواج قانونی خود را از دست خواهد داد. ولی بانک مرکزی تا ده سال پس از آن تاریخ پولهای منسوخ را بدون دریافت هزینه با پول رایج تعویض خواهد کرد و پس از خاتمه این مدت مبلغ پولهای ارائه نشده عاید خزانه دولت شده و در صورت بدهی دولت به بانک به مصرف استهلاك دیون به بانک مرکزی خواهد رسید.

۳ - اسکناسها دارای امضاء وزیر دارایی و رییس کل بانک مرکزی ایران خواهد بود.

قسمت پنجم - پشتوانه

الف - اصول کلی

ماده ۱۸ - بانک مرکزی ایران نمیتواند هیچ گونه تعهد ریالی به شکل اسکناس بنماید مگر این که در مقابل آن به اقسام داراییهای مذکور در زیر به طوری که در مواد ۲۰ تا ۲۷ این قانون تعریف شده اند اضافه شده باشد:

الف - طلا طبق ماده ۲۰.

ب - ارز طبق ماده ۲۱.

ج - اسناد قرضه صادره و یا تضمین شده از طرف دولت و شهرداریها و وامها و دیون مشابه آن طبق مواد ۲۳ و ۲۴ و ۲۵.

د - در صورتی که اسناد قرضه مندرج در بند ج بالا کافی نباشد مطالبات ریالی بابت اعتبارات صنعتی بازرگانی و یا کشاورزی طبق ماده ۲۶.

ماده ۱۹ - از داراییهای مذکور در ماده ۱۸ قسمت الف و ب نباید از چهل درصد مجموع کمتر باشد.

ب - پشتوانه طلا

ماده ۲۰ -

۱ - داراییهایی که جزو پشتوانه طلا قبول می شوند عبارتند از شمش طلا و طلای مسکوک موجود در خزانه های بانک و طلائی که در بانکهای مرکزی بیگانه و یا مؤسسات مالی بین المللی سپرده باشد.

۲ - طلای تحویلی به صندوق بین المللی پول و یا بانک بین المللی ترمیم و توسعه و یا مؤسسات بین المللی مشابه بابت سهمیه و یا سرمایه طبق قوانین مصوبه.

ج - پشتوانه ارزی

ماده ۲۱ - داراییهای ارزی قابل قبول جزو پشتوانه منحصرأ عبارتند از:

الف - اسکناسهای خارجی مورد قبول بانک مرکزی ایران.

ب - مطالبات ارزی اعم از دیداری یا مدت دار که مدت آن از شش ماه تجاوز نکند.

ج - هر گونه پرداخت به صندوق بین المللی پول و یا بانک بین المللی ترمیم و توسعه و یا مؤسسات بین المللی مشابه بابت سهمیه و یا سرمایه طبق قوانین مصوب.

د - اسنادی که از طرف دولتهای بیگانه و صندوق بین المللی پول و بانک بین المللی ترمیم و توسعه و شرکت مالی بین المللی و یا دستگاههای مشابه صادر و یا تضمین شده.

ه - مطالبات ریالی یا ارزی از خارجه که بر اثر اجرای قراردادهای بین المللی پرداخت و مبادلات ارزی و پایاپای حاصل شده تا حدودی که در قراردادهای مزبور پیش بینی شده است.

و - اسناد بازرگانی قابل پرداخت به ارز صادره عهده خارجه که دارای دو امضای معتبر باشد که یکی از آن باید امضای بانک واگذارنده باشد و سررسید آنها از حدودی که در ماده ۲۷ پیش بینی شده بیشتر نباشد.

ز - ارزهایی که به عنوان پشتوانه قبول می شود باید قابل تبدیل به طلا باشد و شورای پول و اعتبار بر حسب پیشنهاد هیأت عامل بانک مرکزی ایران این نوع ارزها را تعیین می نماید. و در صورت اقتضا حداکثر مبالغی را که از هر کدام از ارزهای مزبور در پشتوانه می توان قبول کرد معین خواهد نمود.

ماده ۲۲ - سود و زیانهای حاصل از تغییر برابریهای قانونی و یا اتفاقات ناشی از قوه قهریه به حساب دولت خواهد بود و در صورت زیان دولت می تواند سند خزانه صادر و به بانک مرکزی تسلیم نماید.

د - اسناد صادره یا تضمین شده از طرف دولت و شهرداریها و وامها و مطالبات مشابه ماده ۲۳ - داراییهای حاصل از اعطای وام و تسهیلات اعتباری به دولت که در پشتوانه قابل قبول می باشد منحصرأ از مطالبات زیر تشکیل می شود:

۱ - تا میزان ۱۴۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال (چهارده میلیارد ریال) بدهیهای دولت به بانک ملی ایران.

۲ - اسناد خزانه ای که ممکن است دولت در اجرای مقررات ماده ۲۲ این قانون صادر و به بانک مرکزی واگذار کند. به این اسناد بهره تعلق نمی گیرد و سود احتمالی حاصله از تغییر برابری قانونی طلا و ارزهای پشتوانه و یا تعویض پول در جریان قبل از هر چیز به مصرف استهلاك این اسناد خواهد رسید.

۳ - تنخواه گردانی که به منظور تسهیل پرداختهای جاری در اختیار دولت گذارده می شود تا حدود یک دهم درآمد پیش بینی شده در هر سال مشروط بر این که:

الف - اجازه استفاده از تنخواه گردان ضمن تصویب قانون بودجه هر سال به تصویب رسیده باشد.

ب - جمع کل مبالغی که تحت این عنوان استفاده می شود از یک دهم وصولیهای قطعی بودجه عادی در دوره عملکرد سال تجاوز نکند.

ج - به موجب قانون دولت مکلف شده باشد کل مبالغ استفاده شده را حداکثر تا آخر سال مالی مورد بحث بدون در نظر گرفتن باقیمانده دوره عملکرد مسترد دارد.

۴ - اسناد خزانه و اوراق قرضه صادره و یا تضمین شده از طرف دولت و شهرداریها مشروط بر این که در هر مورد اجازه انتشار آن قانوناً تحصیل شده باشد.

۵ - وامهای اعطایی به شهرداریها تا حدود سی درصد درآمد سالیانه آنها و شرکتهای و بنگاههای تجاری که با سرمایه دولت تشکیل می‌شود با تضمین وزارت دارایی.

ماده ۲۴ - کلیه تعهدات دولت ناشی از اجرای ماده ۲۳ که به عنوان پشتوانه قبول شده است به وسیله جواهرات سلطنتی موضوع قانون ۲۵ آبان ماه ۱۳۱۶ تضمین می‌شود و نگاهداری و حفاظت جواهرات مزبور و طلای پشتوانه به بانک مرکزی ایران واگذار می‌گردد.

ماده ۲۵ - اسناد قرضه دولتی که به عنوان پشتوانه قبول شده‌اند در صورتی که قیمت آنها مساوی یا پایین‌تر از قیمت در موقع واریز باشد به قیمت خرید و چنانچه قیمت خرید آنها زیادتز از قیمت واریز باشد به قیمت واریز محسوب می‌گردد.

ه - مطالبات مربوط به عملیات بازرگانی و صنعتی و کشاورزی

ماده ۲۶ - فقط داراییهای ذیل به عنوان عملیات اعتباری بازرگانی و صنعتی و کشاورزی

جزء پشتوانه پذیرفته می‌شوند:

۱ - براتهای ریالی و هر گونه اسناد بازرگانی ریالی دیگری که به حواله کرد قابل پرداخت باشد مشروط بر این که دارای سه امضاء معتبر بوده که یکی از آنها باید امضاء انک و اگذارنده باشد.

۲ - وامها و سایر مطالبات ریالی با مدت معین که در برابر شمش و یا مسکوک طلا پرداخت شده باشد.

۳ - اسناد وامهایی که بانک ملی ایران به مؤسسات تولیدی و مؤسسات تخصصی اعتبار صنعتی داده است حداکثر تا ۳۶۱۰ میلیون ریال.

۴ - وامهای اعطایی به مؤسسات تخصصی اعتباری که به طور مستقیم یا غیر مستقیم متعلق به دولت بوده و یا تحت نظارت دولت اداره می‌شوند طبق شرایط زیر:

الف - مدت این وامها از یک سال تجاوز نکند.

ب - وامهای مزبور به وسیله واگذاری مطالبات مؤسسات نامبرده به بانک مرکزی ایران تضمین شود. سررسید مطالباتی که بدین منظور به بانک مرکزی واگذار می‌شود از تاریخ دریافت وام به بانک مرکزی از یک سال بیشتر نباشد و کلیه حقوق بانک و اگذارنده نسبت به مطالبات مزبور به بانک مرکزی منتقل گردد.

ج - ارزش اسمی مطالبات و اگذار شده لا اقل معادل یک سوم از مبلغ وام اعطایی بانک مرکزی بیشتر باشد.

د - مطالبات و اگذار شده با تضمین شخص ثالث قابل قبول یا با گروگان به نفع بانک مرکزی ایران همراه باشد.

ماده ۲۷ - سررسید بروات و اسناد بازرگانی و وامها و سایر مطالبات مذکور در بند ۱ ماده ۲۶ از تاریخ قبول آنها در پشتوانه نباید از ۱۲۰ روز تجاوز کند ولی شورای پول و اعتبار می‌تواند در مورد اعتبارهای صادراتی مدت ۱۲۰ روز فوق را حداکثر تا ۳۰۰ روز افزایش دهد.

فصل سوم

بانک مرکزی

قسمت اول: تشکیل - مرکز اصلی - سرمایه

ماده ۲۸ -

۱ - به منظور حفظ ارزش پول و تنظیم اعتبارات مؤسسه مستقلی به نام بانک مرکزی ایران تشکیل می‌گردد که دارای حق انحصاری انتشار اسکناس و پول فلزی خواهد بود.

۲ - مرکز اصلی بانک مرکزی ایران تهران است ولی در صورت اقتضای مصالح عالی کشور می‌تواند به موجب تصویب نامه هیأت وزیران مرکز به محل دیگری تغییر کند.

۳ - بانک مرکزی ایران می‌تواند شعب یا نمایندگی در هر جا ضروری بداند تأسیس نماید و یا به بانک ملی ایران نمایندگی بدهد.

ماده ۲۹ - بانک مرکزی ایران تابع قوانین و آیین‌نامه‌های عمومی مربوط به دولت و بنگاه‌هایی که با سرمایه دولت تشکیل شده‌اند نمی‌باشد مگر آن‌که در قانون مربوط صراحتاً از بانک مرکزی ایران اسم برده شده باشد ولی نسبت به مواردی که در این قانون پیش‌بینی نشده باشد بانک تابع قوانین مربوط به شرکتهای سهامی است.

ماده ۳۰ - مبلغ ۳۶۰۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ (مبلغ سه میلیارد و ششصد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) قسمتی از تفاوت ارزیابی پشتوانه موضوع قانون ۲۸ اردیبهشت ماه ۱۳۳۶ که در حساب نزد بانک ملی ایران موجود است به بانک مرکزی ایران منتقل و ۳/۶۰۰/۰۰۰/۰۰۰ (سه میلیارد و ششصد میلیون ریال) آن بابت سرمایه و بقیه ۹/۸۵۳/۱۷۶/۸۵ (نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه

هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) اندوخته بانک مزبور را تشکیل خواهد داد.

قسمت دوم - وظایف

ماده ۳۱ - وظایف بانک مرکزی به قرار زیر است:

الف - نگاهداری حساب برای دولت و شهرداریها و بنگاهها و مؤسسات دیگر که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت است و یا تحت نظارت دولت می‌باشد و انجام کارهای بانکی آنها در داخله و خارجه طبق قراردادهایی که با وزارت دارایی و یا مؤسسات مربوط منعقد می‌کند. دولت و مؤسسات مزبور نیز مکلفند وجوه خود را منحصرأ نزد بانک مرکزی ایران نگاهداری و عملیات بانکی خود را توسط بانک مزبور انجام دهند.

ب - انجام کلیه عملیات مربوط به اسناد قرضه دولت طبق قرارداد با وزارت دارایی.

ج - در مؤسسات مالی بین‌المللی نماینده دولت بوده و در اجرای موافقتنامه‌های مالی و بازرگانی بین دولت و سایر کشورها قراردادهای پرداخت منعقد و به حساب دولت اجراء خواهد نمود. دولت می‌تواند برای جبران زیان احتمالی ناشی از تبدیل ارز و یا عدم وصول مطالبات و اعتبارهای اعطاء شده یا نظایر آن که ممکن است در اجرای این گونه قراردادهای پیشامد کند اسناد خزانه صادر و به بانک مرکزی ایران تسلیم نماید.

د - حفظ موازنه ارزی کشور و در صورت لزوم پیشنهاد تنظیم مقررات مربوط به معاملات ارزی به شورای پول و اعتبار. مقررات مزبور پس از تصویب هیأت وزیران قابل اجراء خواهد بود.

ه - افتتاح و نگاهداری حساب جاری نزد بانکهای خارجه و یا نگاهداری حساب بانکهای داخله و خارجه در نزد خود و انجام کلیه عملیات مجاز بانکی دیگر و تحصیل اعتبارات در داخله و خارجه به حساب خود و یا به حساب بانکهای داخله.

قسمت سوم - عملیات

ماده ۳۲ - بانک مرکزی ایران می‌تواند عملیات زیر را انجام دهد:

الف - کلیه معاملات مربوط به طلا و ارز.

ب - توزیع مجدد بروات و اسناد بازرگانی و اسناد وامهای صنعتی و کشاورزی که از طرف بانکهای ثبت شده در ایران ارائه می‌شود و یا اعطای وام و اعتبار به آنها.

ج - اعطای وام به دولت یا با تضمین دولت و یا تضمین اعتبارات اعطایی به دولت یا به اشخاص ثالث به ضمانت دولت طبق قانون و یا صدور اوراق قرضه در مقابل این گونه وامها طبق قرارداد جداگانه با وزارت دارایی. دولت قبل از تقدیم هر گونه لایحه وام به مجلسین نظر صریح شورای پول و اعتبار را تحصیل و ضمیمه لایحه خواهد نمود.

د - خرید و فروش اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت که به موجب بند ۴ ماده ۲۳ این قانون صادر شده یا اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولتهای خارجی و یا مؤسسات مالی معتبر.

ماده ۳۳ - در موارد توقف و یا ورشکستگی بدهکاران موجودی حساب آنها نزد بانک مرکزی خواهد رسید.

قسمت چهارم: ارکان بانک

ماده ۳۴ - بانک مرکزی ایران دارای ارکان ذیل است:

الف - مجمع عمومی.

ب - رییس کل.

ج - شورای پول و اعتبار

د - هیأت عامل.

ه - هیأت نظارت اندوخته اسکناس.

و - هیأت نظار.

ز - بازرس دولت.

الف - مجمع عمومی

ماده ۳۵ - مجمع عمومی بانک از اعضای شورای پول و اعتبار و هیأت عامل و هیأت نظار و بازرس تحت ریاست وزیر دارایی تشکیل می‌شود.

ماده ۳۶ - مجمع عمومی بانک لااقل سالی یک مرتبه و علاوه بر آن به تقاضای وزیر دارایی و یا رییس کل بانک و یا سه نفر از اعضاء به دعوت رییس مجمع تشکیل و دارای

وظایف و اختیارات زیر می‌باشد:

الف - رسیدگی و اظهار نظر نسبت به گزارش وضع بانک که رییس کل بانک به مجمع داده است.

ب - انتخاب هیأت نظار.

ج - تصویب ترازنامه بانک و پیشنهاد تقسیم سود.

د - تصویب گزارش سالیانه عملیات بانک قبل از تقدیم به هیأت دولت.

ه - اتخاذ تصمیم نهایی نسبت به نظریات و تصمیمات هیأت نظار.

ماده ۳۷ - تصمیم‌های مجمع عمومی در صورتی معتبر است که اکثریت هر یک از دو گروه شورای پول و اعتبار و هیأت نظار حاضر باشند. تصمیمها به اکثریت آراء عده حاضری که حق رأی دارند اتخاذ می‌شود و در صورت تساوی آراء تصمیم طرفی که رأی رییس جزو آن است قابل اجرامی باشد.

۲ - هیأت عامل و هیأت نظار و بازرس دولت در مجمع عمومی حق رأی ندارند.

ب - رییس کل

ماده ۳۸ -

۱ - رییس کل بانک مرکزی ایران به پیشنهاد وزیر دارایی و تصویب هیأت وزیران به موجب فرمان ملوکانه برای مدت سه سال منصوب و انتخاب مجدد او بلامانع است.

۲ - رییس کل بانک علاوه بر ریاست شورای پول و اعتبار طبق بند ب ماده ۳ این قانون عضویت شورای عالی اقتصاد را نیز خواهد داشت.

ماده ۳۹ - رییس کل بانک بالاترین مقام اداری بانک بوده و علاوه بر اختیار استخدام و تعلیق و یا اخراج کارمندان و مستخدمین و تعیین شغل و حقوق و ترفیع آنها و به طور کلی انجام تمام امور داخلی و اداری در حدود آیین نامه‌ها و بودجه‌ای که به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید دارای وظایف و اختیارات ذیل می‌باشد:

الف - اجرای تصمیمات شورای پول و اعتبار و هیأت عامل بانک.

ب - نظارت در اجرای این قانون و اساسنامه و آیین نامه‌های بانک.

ج - نمایندگی بانک در کلیه مراجع قضایی و یا غیر قضایی با حق توکیل.

د - اتخاذ تصمیم نسبت به کلیه امور جاری بانک که این قانون صراحتاً جزو وظایف و اختیارات سایر ارکان بانک قرار نداده است.

ه - تفویض قسمتی از اختیارات خود و حق امضاء به قائم مقام و معاونین و یا کارمندان دیگر.

و - تقدیم گزارش از وضع حسابهای بانک به مجمع عمومی و شورای پول و اعتبار.

ز - آگاه ساختن هیأت نظار از کلیه تصمیمات شورای پول و اعتبار.

ج - شورای پول و اعتبار

ماده ۴۰ - شورای پول و اعتبار علاوه بر وظایف مذکور در ماده ۲ این قانون عملیات ذیل را نیز پیشنهاد رییس کل بانک انجام می‌دهد:

الف - تصویب آیین نامه استخدام و سایر آیین نامه‌های داخلی و بودجه بانک.

ب - تعیین نرخ رسمی تنزیل و نرخ بهره و کارمزد معاملات با دولت و سایرین.

ج - تنظیم آیین نامه اجرایی قانون ارز و پیشنهاد آن به هیأت دولت برای صدور تصویب نامه.

د - اتخاذ تصمیم راجع به خرید و یا فروش طلا و یا نقره و ورود آن به کشور یا خروج آن از کشور. خروج طلا و نقره از کشور باید به تصویب هیأت وزیران برسد.

ه - اتخاذ تصمیم نسبت به هر موضوع دیگری که از طرف رییس کل بانک در حدود این قانون پیشنهاد شود.

د - هیأت عامل

ماده ۴۱ - هیأت عامل بانک مرکزی از رییس کل و قائم مقام او و سه نفر معاون تشکیل می‌شود.

ماده ۴۲ - قائم مقام رییس کل بانک بر حسب پیشنهاد رییس کل بانک و موافقت وزیر دارایی و تصویب هیأت وزیران به فرمان ملوکانه برای مدت سه سال منصوب می‌گردد و در صورت غیبت و یا معذورت رییس بانک کلیه اختیارات و وظایف قانونی او را خواهد داشت. تجدید انتخاب قائم مقام بلامانع است.

ماده ۴۳ - معاونین بانک به پیشنهاد رییس کل بانک و موافقت وزیر دارایی به موجب تصویب‌نامه هیأت وزیران برای مدت سه سال منصوب می‌شوند و تجدید انتخاب آنها بلامانع است.

ماده ۴۴ - اعضای هیأت عامل باید قبل از شروع به کار با حضور سه نفر از وزراء که هیأت وزیران تعیین می‌کند سوگند یاد نمایند.

ماده ۴۵ - وظایف قائم‌مقام و هر یک از معاونین را رییس کل تعیین می‌نماید.

ه - هیأت نظارت اندوخته اسکناس

ماده ۴۶ -

۱ - برای نظارت در اندوخته اسکناس هیأت مخصوصی مرکب از ۹ نفر به شرح ذیل تشکیل می‌شود:

از طرف مجلس سنا دو نفر از سناتورها.

از طرف مجلس شورای ملی دو نفر از نمایندگان.

وزیر دارایی.

دادستان کل.

رییس کل بانک مرکزی ایران.

خزانه‌دار کل.

بازرس موقت دولت در بانک مرکزی ایران.

مدت مأموریت نمایندگان مجلسین یک سال بوده و در اولین جلسه مجلس شورای ملی و سنا در اردیبهشت ماه هر سال و اگر در آن موقع مجلس دائرنباشد در اولین جلسه‌ای که مجلس رسمی شود انتخاب خواهند شد و در هر حال تا انتخاب جانشین خود به این سمت باقی خواهند ماند.

۲ - هیأت نظارت اندوخته اسکناس عهده‌دار وظایف ذیل است:

الف - بازرسی و دریافت اسکناسهای چاپ شده.

ب - نگاهداری اسکناسها و تحویل آنها به بانک در مقابل پشتوانه قانونی.

تحویل اسکناسها به بانک از لحاظ حساب پشتوانه در حکم به جریان گذاشتن آن خواهد بود.

ج - دریافت اسکناسهایی که از جریان خارج می‌شود.

د - دریافت اسکناسهایی که باید باطل شود و رسیدگی به عملیات مربوط به آنها و معدوم کردن آنها. در موقع معدوم کردن اسکناسها صورتمجلسی در دفتر مخصوصی تهیه شده و رونوشتی از آن به وزارت دارایی فرستاده می‌شود.

ه - نگاهداری حسابهای پشتوانه اسکناس طبق قوانین و مقررات.

و - هیأت نظار

ماده ۴۷ - هیأت نظار مرکب از پنج نفر است که مجمع عمومی برای مدت یک سال از میان اشخاص صلاحیتدار انتخاب می‌نماید.

ماده ۴۸ - هیأت نظار به دستور رییس هیأت لاقبل ماهی یک بار تشکیل جلسه داده و دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشد:

الف - وظایف

۱ - مراقبت در امور بانک طبق مقررات این قانون.

۲ - رسیدگی به دفاتر و حسابهای بانک و خلاصه حسابهایی که بانک طبق ماده ۵۷ این قانون هرماه منتشر می‌نماید.

۳ - رسیدگی به موجودی اسکناس و پولهای فلزی.

۴ - رسیدگی به ترازنامه سالیانه و گواهی صحت و یا رد آن و تهیه نظریات خود برای مجمع عمومی.

ب - اختیارات:

۱ - بدون هیچ گونه محدودیت و مانعی می‌تواند کلیه اسناد و حسابها و اموال بانک را مورد رسیدگی قرار دهد.

۲ - در صورت لزوم می‌تواند از مضمون هر نوع مکاتبه و یا صورت‌مجلس و به طور کلی هر نوع نوشتجات بانک اعم از اداره مرکزی و یا شعب و نمایندگیها اطلاع حاصل نماید.

۳ - می‌تواند آزادانه و بدون اطلاع قبلی هر یک از دوایر بانک را بازرسی کند و برای این منظور می‌تواند به خزانه‌ها و صندوقهای بانک و پشتوانه اسکناس اعم از طلا و جواهر دسترسی داشته باشد.

۴ - هیأت نظار می‌تواند عملیات مندرج در این ماده را مستقیماً یا به وسیله یکی از اعضای خود اجرا نماید.

ماده ۴۹ - هیأت نظار حق مداخله مستقیم در امور بانک را ندارد ولی می‌تواند نظریات خود را کتباً به رییس کل اطلاع دهد که در ظرف ۱۵ روزدرباره آنها اظهار نظر کند. در خاتمه این مدت یعنی پس از دریافت توضیحات و ملاحظات رییس کل بانک هیأت نظار موضوع را مجدداً مورد رسیدگی قرار داده و نظر قطعی خود را برای تسلیم به مجمع عمومی بانک ابراز می‌نماید اتخاذ تصمیم نهایی با مجمع عمومی خواهد بود.

ز - بازرس دولت

ماده ۵۰ - وزارت دارایی به وسیله یک نفر بازرس که بر حسب پیشنهاد وزیر دارایی و تصویبنامه هیأت وزیران تعیین می‌شود بر عملیات بانک نظارت می‌کند و گزارشهای مرتب راجع به امور بانک را از او دریافت می‌دارد. حقوق اعضای هیأت نظار و بازرس دولت که به موجب تصویبنامه تعیین می‌شود از طرف وزارت دارایی پرداخت می‌گردد.

ماده ۵۱ - بازرس دولت می‌تواند بدون حق رأی در جلسات شورای پول و اعتبار و هیأت نظار شرکت نماید.

قسمت پنجم: وضع ماهیانه - ترازنامه و تقسیم سود

ماده ۵۲ - سالی مالی بانک در آخر اسفند ماه هر سال به پایان می‌رسد - حسابهای بانک در آخر اسفند بسته شده و ترازنامه بانک باید لااقل یک ماه قبل از تشکیل مجمع عمومی به هیأت نظار تسلیم شود. تصویب ترازنامه از طرف مجمع عمومی برای هیأت عامل به منزله مفاصاحساب خواهد بود. ترازنامه پس از تصویب مجمع عمومی به دولت تسلیم گردیده و در روزنامه رسمی کشور درج می‌شود.

ماده ۵۳ - ارزیابی ارقام دارایی و بدهی در ترازنامه به قرار ذیل خواهد بود:

طلا و ارز و اوراق بهادار طبق فصل دوم این قانون.

اموال منقول و غیر منقول به قیمت تمام شده پس از وضع استهلاك طبق فصل چهارم این قانون.

سود ویژه بانک عبارت است از درآمد بانک پس از وضع هزینه و استهلاكها.

سود ویژه به علاوه مبلغ نقل شده از سال قبل پس از وضع مالیاتها به شرح زیر تقسیم می‌شود:

۱ - ده درصد آن برای اندوخته قانونی کنار گذاشته می‌شود تا وقتی که اندوخته مزبور معادل سرمایه بانک بشود.

۲ - ده درصد برای اندوخته احتیاطی.

۳ - یک قسمت برای نقل به حساب سال بعد طبق پیشنهاد رییس کل.

۴ - بقیه سود ویژه متعلق به دولت است ولی مادامی که دولت به بانک مقروض است سهم دولت از سود ویژه به مصرف استهلاك بهره و اصل بدهیهای دولت می‌رسد.

قسمت ششم: مقررات مختلف

ماده ۵۴ - هیأت نظار و بازرس دولت بایستی قبل از شروع به کار در حضور مجمع عمومی سوگند یاد کنند که اسرار بانک را حفظ کنند.

ماده ۵۵ - اعضای هیأت عامل بانک و هیأت نظار و بازرس دولت در مدت تصدی خود نمی‌توانند اقدام به معاملات تجاری نموده یا عضویت شرکتها و بنگاه‌های تجاری را قبول نمایند و یا در سایر دستگاه‌های دولتی یا ملی سمتی داشته باشند جز در مؤسسات خیریه و اجتماعی آن هم به طور غیر موظف.

ماده ۵۶ - بانک در مقابل اسناد صادره از بانک وقتی ملزم است که لااقل دارای دو امضاء مجاز باشد.

ماده ۵۷ - بانک مرکزی ایران موظف است لااقل ماهی یک مرتبه صورت خلاصه از وضع حسابهای خود طبق نمونه‌ای که به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد انتشار دهد.

فصل چهارم: بانکداری

ماده ۵۸ -

۱ - بانک مؤسسه‌ای است که به صورت شرکت سهامی مطابق قانون بازرگانی تشکیل شده بر اساس مواد این فصل به عملیات بانکی اشتغال ورزد:

۲ - تشخیص عملیات بانکی با شورای پول و اعتبار است.

ماده ۵۹ - اشتغال به عملیات بانکی ممنوع است مگر با اجازه شورای پول و اعتبار. اساسنامه بانکها نیز باید به تصویب شورای پول و اعتبار برسد. ادارات ثبت مکلفند برای ثبت بانکهای داخلی موافقت کتبی شورای پول و اعتبار و رونوشت اساسنامه مصوبه شورا را مطالبه نمایند.

ماده ۶۰ - شورای پول و اعتبار می‌تواند در صورتی که تعداد بانکهای موجود را در رشته به خصوصی کافی بداند از صدور اجازه تأسیس بانک جدید برای آن رشته خودداری نماید.

ماده ۶۱ -

۱ - در موارد زیر اجازه تأسیس بانک از طرف شورای پول و اعتبار باطل می‌شود:

الف - در صورت تقاضای خود بانک.

ب - در صورتی که بانک برای مدت یک سال از تاریخ ابلاغ اجازه ثبت عملیات خود را شروع نکند.

ج - در صورتی که بانک بدون عذر موجه فعالیت خود را برای مدتی متجاوز از سه ماه قطع کند.

۲ - در موارد زیر نیز شورای پول و اعتبار ممکن است اجازه صادره را باطل نماید:

الف - موقعی که بانک بر خلاف اساسنامه خود یا بر خلاف قوانین و تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های متکی به این قانون رفتار کند.

ب - موقعی که قدرت پرداخت از بانک سلب شود.

۳ - جز در مواردی که ابطال اجازه از طرف خود بانک تقاضا شده باشد در سایر موارد شورای پول و اعتبار باید ایراد یا ایرادات خود را کتباً به بانک خاطی اعلام دارد و بانک مزبور در ظرف ده روز از وصول اخطار پاسخ خود را کتباً به دبیرخانه شورای پول و اعتبار تسلیم دارد. بانکها می‌توانند در مدت سی روز از ابلاغ تصمیم نهایی شورای پول و اعتبار به هیأت وزیران شکایت نمایند و تصمیم هیأت وزیران قطعی است.

ماده ۶۲ -

۱ - کلیه سهام بانکها باید بانام باشد.

۲ - بانکهای ایرانی نمی‌توانند بیش از چهل درصد سهام خود را به اتباع خارجه واگذار نمایند خواه این واگذاری در حین تأسیس و یا پس از آن به عمل آید. بانکهایی که بیش از ۴۰ درصد سرمایه آن متعلق به اتباع بیگانه باشد خارجی تلقی شده و ثبت آن ممنوع است مگر با اجازه قانون.

۳ - بانکهای موجود در تاریخ تصویب این قانون از مقررات بندهای یک و دو این ماده و بند ۲ ماده ۶۳ مستثنی هستند.
ماده ۶۳ -

۱ - سرمایه بانکها عموماً نقدی و در موقع تأسیس و یا افزایش سرمایه هنگام انجام تشریفات ثبتی باید در بانک مرکزی ایران سپرده شده باشد.

۲ - سرمایه بانکهای داخلی حداقل یکصد میلیون ریال است که باید لااقل پنجاه درصد آن پرداخت شده باشد و سرمایه بانکهای خارجی حداقل باید یکصد میلیون ریال پرداخت شده باشد.

۳ - در صورتی که بانکها فعالیت خود را فقط به نقاط خارج از تهران محدود نموده و در تهران شعبه یا نمایندگی نداشته باشند می‌توانند با سرمایه‌ای معادل نصف مبالغ مندرج در بند ۲ بالا به ثبت برسند.
ماده ۶۴ -

۱ - بانکها مکلفند که حداقل ۱۵ درصد سود ویژه سالیانه خود را به حساب اندوخته قانونی منتقل نمایند تا آن که اندوخته مزبور معادل سرمایه بانک بشود و بعد از آن اختیاری است. از حساب اندوخته با موافقت شورای پول و اعتبار فقط برای جبران زیان و یا افزایش سرمایه می‌توان استفاده نمود.

۲ - بانکهای خارجی اندوخته را فقط می‌توانند با اجازه شورای پول و اعتبار به مصرف افزایش سرمایه ثبت شده در ایران و یا جبران زیان وارده از عملیات در ایران برسانند.
ماده ۶۵ -

۱ - عملیات ذیل برای بانکها ممنوع است:

الف - خرید و فروش کالا به منظور تجارت.

ب - خرید اموال غیر منقول زائد بر احتیاجات بانک. مبلغ مستهلک نشده نظر اموال غیر منقول مورد احتیاج بانک نباید از سی درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها تجاوز کند مگر در مورد بانکهای ساختمانی و بانکهایی که موضوع عمل اصلی آنها انجام معاملات غیر منقول است که می‌توانند تا معادل سرمایه و اندوخته به علاوه بیست درصد سپرده‌های نزد خود غیر منقول داشته باشند.

ج - خرید و نگاهداری اوراق بهادار خارجی به حساب خود بانک مگر با اجازه قبلی شورای پول و اعتبار.

د - بازخرید سهام خود مگر با اجازه قبلی شورای پول و اعتبار به منظور تقلیل سرمایه.

ه - اعطای اعتبار یا وام در مقابل وثیقه سهام خود بانک برای مبلغی بیش از ۲۵ درصد مبلغ پرداخت شده آن.

و - انتشار اوراق دیداری در وجه حاصل که به جای پول رایج مصرف شود.

ز - اعطای اعتبار به اعضای هیأت مدیره یا هیأت عامل به میزانی که بیش از دو برابر حقوق سالیانه آنها مگر با اجازه مجمع عمومی.

ح - اعطای اعتبار به مؤسساتی که اعضای هیأت مدیره یا هیأت عامل در آنها بیش از سی درصد ذینفع باشند مگر با موافقت مجمع عمومی.

ط - اعطای اعتبار به کارمندان اداری شورای پول و اعتبار مگر با اطلاع شورا و با شرایطی که در مورد سایر مشتریان رعایت می‌شود.

ی - در مورد بانکهای تخصصی انجام عملیاتی سوای آن چه که در اساسنامه آنها ذکر شده است.

ک - خرید سهام و اسناد وام از یک شرکت یا بنگاه یا مشارکت در یک شرکت به مبلغی که بیش از ده درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌های بانک و در هر حال جمع این گونه اوراق نبایستی از سی درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته تجاوز نماید ولی شورای پول و اعتبار می‌تواند در مورد سهام و اسناد قرضه مؤسسات اعتبار ایرانی که به موجب قانون مخصوص تأسیس شده باشد و یا در مورد اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت ایران اجازه تجاوز از این اصل را بدهد.

۲ - تملیک کالا و غیر منقول و سهام و اوراق بهادار برای وصول مطالبات بانک بیش از حد مقرر در بند یک بالا مجاز می‌باشد ولی باید در ظرف دو سال فروخته شود مگر آن که شورای پول و اعتبار مدت بیشتری را اجازه دهد.

۳ - جمع اعتبارات و وامهای اعطایی به یک شخص حقیقی یا حقوقی نباید از ده درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌های بانک تجاوز نماید.

ماده ۶۶ - شورای پول و اعتبار می‌تواند حداکثر و حداقل بهره و کارمزد بعضی از عملیات بانکی را تعیین نماید.

ماده ۶۷ -

۱ - قبول سپرده پس انداز یا هر گونه حساب مشابه مجاز است.

۲ - سپرده‌های پس انداز یا حسابهای مشابه آن از نظر مصرف به شرح زیر تقسیم می‌شود:

الف - نقد به شکل موجودی صندوق یا مطالبات از بانک مرکزی و یا صندوق پس انداز ملی یا اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت و یا بانک مرکزی ایران.

ب - مطالباتی که مدت آن از سه ماه تجاوز نماید

ج - مطالباتی که مدت آن بیش از سه ماه باشد.

۳ - تعیین نوع مصرف وجوه پس انداز و نسبت بین موجودی نقدی و مطالبات سه ماهه یا بلند مدت با شورای پول و اعتبار است.

ماده ۶۸ - اشخاصی که در ایران یا در خارجه به علت ارتکاب جنایت و یا جنحه‌های مهم که مستلزم محرومیت از حقوق اجتماعی باشد محکوم شده یا بشوند از اداره کردن امور بانک محرومند.

ماده ۶۹ - اعضاء هیأت عامل یا هیأت مدیره و رؤسای هیچ بانکی نمی‌توانند بدون اجازه مجمع عمومی در بانک دیگری سمتی داشته باشند.

ماده ۷۰ - بانک در مقابل کلیه خساراتی که در اثر عملیات بانک متوجه مشتریان بشود مسؤل است و چنانچه خسارت وارده به بانک در اثر تخلف هیأت مدیره یا هیأت عامل از مقررات و آیین‌نامه‌های بانکداری و یا مقررات اساسنامه بانک متوجه شده باشد. اعضاء هیأت عامل یا هیأت مدیره متضامناً مسؤل خسارات وارده به بانک می‌باشند مگر آن که مسئولیت شخص یا اشخاص معینی ثابت شود.

ماده ۷۱ - شورای پول و اعتبار به موجب آیین‌نامه نسبت‌های بین سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها را از یک طرف و انواع تعهدات را از طرف دیگر و دارایی نقدی و مطالبات کوتاه‌مدت و بلندمدت را از یک طرف به انواع تعهدات را از طرف دیگر تعیین و به بانکها ابلاغ می‌نمایند.

ماده ۷۲ - بانکها مکلفند قسمتی از سپرده‌های اشخاص را به بانک مرکزی ایران بسپارند.

نوع و میزان این سپرده‌ها و بهره‌ای که بانک مرکزی به این سپرده‌ها باید پردازد طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید تعیین می‌شود و در هر حال در مورد سپرده‌های مدت‌دار و پس‌انداز ۲۰ درصد و سپرده دیداری از ۳۰ درصد تجاوز نخواهد نمود و تصمیم شورای پول و اعتبار در این مورد نسبت به عموم بانکها یکسان خواهد بود.

ماده ۷۳ - شورای پول و اعتبار شرایط حداکثر تعهدات ناشی از ظهنویسی و ضمانت‌نامه‌های صادره از طرف بانک و همچنین میزان و نوع وثیقه این قبیل تعهدات را تعیین می‌نماید.

ماده ۷۴ - بانکها موظفند از سیاست اعتباری بانک مرکزی ایران پیروی نموده و دستورهای شورای پول و اعتبار را که در حدود این قانون صادر می‌شود به مورد اجرا بگذارند.

ماده ۷۵ - شورای پول و اعتبار می‌تواند حسابهای بانکها را مورد رسیدگی قرار دهد. برای رسیدگی به حسابها و عملیات شورای پول و اعتبار می‌تواند حسابداران متخصص و یا اشخاص فنی صلاحیت‌دار دیگری را مأمور کند و پس از دریافت گزارش کتبی و مدلل مأمور مذکور تصمیمات مقتضی در حدود اختیارات اتخاذ نماید. در کلیه موارد اقدامات شورای پول و اعتبار و مأمورین آن باید با توجه به وضع عمومی بازار و حفظ اسرار حرفه‌ای صورت گیرد.

ماده ۷۶ -

۱ - سال مالی بانکها در آخر اسفند ماه هر سال خاتمه می‌یابد و ترازنامه و حساب سود و زیان به تاریخ مزبور طبق نمونه‌های مصوب شورای پول و اعتبار تهیه و یک نسخه از آن پس از تصویب که نباید از سه ماه از تاریخ بستن ترازنامه تجاوز نماید به منظور تهیه آمار بانکی به شورای پول و اعتبار فرستاده شود.

۲ - سود ویژه بانکهای غیر دولتی تا میزان شش درصد سرمایه پرداخت شده از مالیات معاف می‌باشد.

ماده ۷۷ - بانکها موظفند ترازنامه خود را طبق نمونه مصوب شورای پول و اعتبار لااقل در دو روزنامه یومیه کثیرالتشعار درج و یک نسخه از آخرین ترازنامه خود را در محل بانک در جایی که در دسترس عموم باشد آگهی نمایند.

ماده ۷۸ -

۱ - بانکها موظفند علاوه بر هر گونه آمار که مورد نیاز شورا باشد همه‌ماهه وضع دارایی و بدهی و وضع ارزی خود را بر طبق نمونه مصوب شورای پول و اعتبار برای شورا بفرستند.

۲ - شورای پول و اعتبار می‌تواند به منظور تعیین میزان تعهدات اشخاص به بانکها اطلاعات لازم را از بانکها بخواهد اطلاعات جمع‌آوری شده بدون این که میزان تعهد اشخاص را نسبت به هر بانک مشخص سازد فقط برای استفاده بانکها خواهد بود.

ماده ۷۹ - شورای پول و اعتبار می‌تواند:

الف - بعضی از اصول حسابداری و طرز نگاهداری حساب را به جای اصول مقرر در قانون تجارت تجویز کند.

ب - تشکیل اندوخته‌های احتیاطی برای جبران زیان احتمالی حاصل از عدم وصول مطالبات مشکوک را تعیین نماید.

ج - میزان استهلاک داراییهای منقول و غیر منقول و نوشت افزار و امثال آن را تعیین کند. در هر حال حداکثر مدت استهلاک منقول از پنج سال و غیر منقول از ده سال نباید تجاوز کند.

د - به جای نگاهداری عین اسناد و اوراق تجویز نماید که پس از مدت ده سال از تاریخ وصول اسناد یا صدور آن از بانک از آنها عکسبرداری شده و در این صورت فیلم یا عکسهای مزبور در دادگاه سندیت خواهد داشت.

ماده ۸۰ - مدیران بانکها قبل از شروع به کار باید در جلسه شورای پول و اعتبار سوگند یاد نمایند که در کلیه اقدامات خود اولاً مصالح کشور ایران را ملحوظ و ثانیاً مصالح صاحبان سرمایه و مشتریان را محفوظ و بر طبق قوانین و مقررات رفتار کنند. مدیران بانکها که طبق قانون قبلی قسم یاد نموده‌اند از این قاعده مستثنی هستند.

ماده ۸۱ - در صورت انحلال یا ورشکستگی بانکها تصفیه امور آنها طبق قانون بازرگانی با نظارت شورای پول و اعتبار به عمل خواهد آمد و داراییهای آنها در ایران باید بدو به مصرف واریز بدهی‌ها برسد.

ماده ۸۲ - در صورت انحلال یا ورشکستگی بانک استرداد سپرده‌های پس‌انداز یا حسابهای مشابه از محل فروش داراییهای بانک تا میزان بیست هزار ریال (۲۰۰۰۰) بر کلیه تعهدات دیگر بانک مقدم است.

مجازاتهای اداری و کیفری

ماده ۸۳ - مدیران و متصدیان اداره بانکهایی که مقررات مواد ۷۶ و ۷۷ و ۷۸ این قانون رعایت نکنند به جزای نقدی از ده هزار تا یکصد هزار ریال محکوم خواهند شد و نیز بانکهایی که در دادن پاسخ به تقاضای شورا نسبت به اقلام ترازنامه و صورت وضعیت حساب و اطلاعات آماری و غیره ظرف مهلت مقرر قصور ورزند برای هر روز تأخیر پانصد ریال جریمه محکوم خواهند شد.

ماده ۸۴ - مدیران و متصدیان اداره بانکهایی که از مقررات بند ب ماده ۶۵ و مواد ۶۶ و ۷۲ این قانون تخلف کنند به جزای نقدی از ده هزار تا یکصد هزار ریال محکوم خواهند شد.

مقررات مختلف

ماده ۸۵ - از تاریخ تأسیس بانک مرکزی ایران:

۱ - مسئولیت تمامی پولهای فلزی که به حساب دولت در جریان گذارده شده بر عهده بانک مرکزی ایران است و در مقابل وزارت دارایی کلیه پولهای فلزی رایج و سرسکه‌ها و مطلس‌های موجود و حساب وجه‌الضمان را بلاعوض به بانک مرکزی ایران واگذار خواهد نمود.

۲ - کلیه اختیارات و مزایای مذکور در قانون واگذاری معاملات ارزی به بانک ملی ایران مصوب ۲۴ اسفند ماه ۱۳۳۶ عیناً به بانک مرکزی ایران منتقل می‌شود و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی بدون اجازه بانک مرکزی ایران حق انجام معاملات ارزی نخواهد داشت. اشخاص حقیقی یا حقوقی که تاکنون دارای اجازه انجام معاملات ارزی می‌باشند احتیاج به کسب اجازه مجدد از بانک مرکزی ندارند ولی تابع کلیه مقررات و آیین‌نامه‌های ارزی که به موجب این قانون صادر می‌شود خواهند بود.

۳ - کلیه وظایف و اختیاراتی که به موجب اجازه مشارکت دولت ایران در صندوق و بانک بین‌المللی و قوانین بعدی برای مشارکت در مؤسسات مشابه و وابسته به دستگاه‌های مزبور به بانک ملی ایران و یا قسمت نشر و اسکناس بانک ملی ایران (هیأت نظارت اندوخته اسکناس) واگذار شده با بانک مرکزی ایران خواهد بود.

۴ - هیأت رسیدگی به جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی موضوع ماده دوم قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی مصوب ۷ آذر ماه ۱۳۳۴ در بانک مرکزی ایران تشکیل شده و ریاست آن با رییس کل بانک مزبور می‌باشد.

ماده ۸۶ - اسکناسهای بانک ملی ایران که در تاریخ تصویب این قانون منتشر شده و یا

در خزانه بانک موجود و یا سفارش داده شده به جای اسکناسهای بانک مرکزی رواج قانونی دارد و ابطال آن طبق مقررات این قانون به عمل خواهد آمد. اسکناس‌های بانک مرکزی ایران و همچنین طلا و نقره و مطلس‌های مسکوک فلزی متعلق به بانک مرکزی ایران از حقوق گمرکی و کلیه عوارض و مالیات‌های دیگر معاف می‌باشند.

ماده ۸۷ -

۱ - مبلغ ۷۱۰۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ (هفت میلیارد و یکصد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) حاصل از تفاوت ارزیابی پشتوانه اسکناس موضوع قانون اردیبهشت ماه ۱۳۳۶ که

۳۶۰۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ (سه میلیارد و ششصد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) آن به موجب ماده ۳۰ این قانون به بانک مرکزی ایران منتقل شده و بقیه آن

که بالغ بر ۳/۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال (سه میلیارد و پانصد میلیون ریال) می شود به سرمایه بانک کشاورزی ایران علاوه می شود که فقط طبق قوانین مربوط به واگذاری مبلغ فوق به بانک کشاورزی مورد استفاده قرار می گیرد.

۲ - بانک مرکزی ایران مبالغ زیر را به وسیله وامهای بلندمدت در اختیار بانکهای ذیل خواهد گذاشت:

الف - مبلغ ۳۰۰۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ (سه میلیارد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) در اختیار بانک ملی ایران برای کمک به کارهای تولیدی و صنعتی و معدنی طبق آیین نامه ای که به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ب - مبلغ ۶۰۰۰۰۰۰۰ (ششصد میلیون ریال) در اختیار بانک توسعه صنعتی و معدنی ایران در اجرای قانون مصوب ۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۳۸ و کلیه حقوق بانک ملی ایران طی قرارداد اعطای این مبلغ به بانک توسعه صنعتی و معدنی ایران عیناً به بانک مرکزی ایران منتقل می شود.

ماده ۸۸ - دولت مکلف است مقررات این قانون را حداکثر تا یک سال از تاریخ تصویب به موقع اجرا بگذارد و کلیه قوانین و مقررات و آیین نامه های مغایر از تاریخ اجرای این قانون ملغی می گردد. لایحه قانونی فوق که مشتمل بر هشتاد و هشت ماده است (طبق قانون اعطاء اختیار به کمیسیونهای مشترک دارایی و دادگستری مجلسین جهت تصویب لایحه بانکی و پولی کشور و اساسنامه بانک ملی ایران) در تاریخ هفتم خرداد ماه ۱۳۳۹ به تصویب کمیسیونهای نامبرده رسیده و قابل اجراء می باشد.

رییس مجلس شورای ملی - رضا حکمت رییس مجلس سنا - محسن صدر

خلاصهٔ حرف بنده این است که در مسئلهٔ موضوع شناسی دچار ضعف هستیم. ماهیت موضوعات نظام سرمایه داری را درست تشخیص نمیدهیم و در عین حال در مورد آن حکم میکنیم. ما حاصل بحث بنده در این بخش این است که پذیرش بورس، یعنی تسعیر نظام سرمایه داری، یعنی نهادینه کردن بی عدالتی در جامعه، یعنی پذیرش عدم سلامت روحی و روانی و جسمی افراد جامعه. بورس با تنش هایی که ایجاد میکند، با تجمع سرمایه هایی که انجام میدهد، در نهایت این اوصاف را به ما تحمیل میکند؛ بنابراین حتما پذیرش آن به عنوان یک نهاد رسمی نظام سازی اسلامی، کار درستی نیست.

* مسیرهای ارتباطی:

پایگاه اطلاع رسانی نقشهٔ راه nro-di.blog.ir

کانال "الگو 4" در پیام رسان ایتا [@olgou4](https://www.ita.ir/channel/algou4)

حضور در جلسات الگوی پیشرفت اسلامی

حضور در نمایشگاه تخصصی الگوی پیشرفت اسلامی